

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчальної роботи

_____ Л.І.Чорний
(підпис) (ініціали, прізвище)

_____ 2019 року
М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО»
для підготовки фахівців на першому освітньому рівні
здобувачів вищої освіти ступеня бакалавра
за спеціальністю 081 Право
галузі знань 08 Право
за заочною формою навчання**

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	2
1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	2
1.2.	Лекції	3
1.3.	Семінарські заняття	6
1.4.	Самостійна робота студентів	32
1.5.	Контрольна робота	70
1.6.	Індивідуальні завдання	80
1.7.	Тематика курсових робіт	83
1.8.	Підсумковий контроль	85
2.	Схема нарахування балів	90
3.	Рекомендовані джерела	93
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	141

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак.)	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.	Поняття, завдання та джерела цивільного процесуального права	9	2	2	-	-	5	7	1	-	-	-	6
2.	Принципи цивільного процесуального права	9	2	2	-	-	5	13	1	2	-	-	10
3.	Цивільні процесуальні правовідносини	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
4.	Суд як суб'єкт цивільних процесуальних відносин	9	2	2	-	-	5	9	1	-	-	-	8
5.	Сторони в цивільному процесі	11	2	4	-	-	5	13	1	2	-	-	10
6.	Треті особи в цивільному процесі	8	2	2	-	-	4	9	1	-	-	-	8
7.	Представництво в цивільному процесі	9	2	2	-	-	5	8	-	-	-	-	8
8.	Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб	9	2	2	-	-	5	10	-	-	-	-	10
9.	Інші учасники цивільного процесу	9	2	2	-	-	5	6	-	-	-	-	6
10.	Цивільні процесуальні строки	6	1	1	-	-	4	6	-	-	-	-	6
11.	Інформування учасників судового процесу	5	1		-	-	4	6	-	-	-	-	6
12.	Судові витрати	7	2	1	-	-	4	6	-	-	-	-	6
13.	Відповідальність у цивільному процесі	6	2		-	-	4	6	-	-	-	-	6
14.	Докази і доказування	14	4	4	-	-	6	16	2	2	-	-	12
15.	Позовне провадження	13	4	4	-	-	5	11	1		-	-	10
16.	Відкриття провадження	9	2	2	-	-	5	9,5	1	0,5	-	-	8
17.	Підготовка справи до судового розгляду	9	2	2	-	-	5	9,5	1	0,5	-	-	10
18.	Розгляд справи по суті	16	4	6	-	-	6	14	1	1	-	-	12
19.	Судові рішення	11	2	4	-	-	5	12	1	-	-	-	11
20.	Спеціальні позовні провадження	9	2	2	-	-	5	8	1	-	-	-	7
21.	Заочний розгляд справи	8	2	2	-	-	4	7	1	-	-	-	6
22.	Наказне провадження	9	2	2	-	-	5	10	1	-	-	-	9
23.	Окреме провадження	16	4	6	-	-	6	14	2	-	-	-	12

24.	Апеляційне провадження	13	4	4	–	–	5	12	1	1	–	–	10
25.	Касаційне провадження	13	4	4	–	–	5	12	1	1	–	–	10
26.	Перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами	9	2	2	–	–	5	10	–	–	–	–	10
27.	Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень. Судовий контроль	9	2	2	–	–	5	8	–	–	–	–	8
28.	Процесуальні питання, пов'язані із третейським судочинством	8	2		–	–	6	7	–	–	–	–	7
29.	Відновлення втраченого судового провадження	6	2		–	–	4	7	–	–	–	–	7
30.	Цивільне судочинство з іноземним елементом	7	2		–	–	5	8	–	–	–	–	8
	Всього годин:	285	70	68	–	–	147	285	20	10			255

1.2. *Лекції*

№ з/п	Назва і план теми	Кількість годин
1	2	3
1.	Поняття, завдання та джерела цивільного процесуального права	1
1.1.	Поняття цивільного процесуального права, його предмет, метод і система.	
1.2.	Співвідношення цивільного процесуального права з іншими галузями права України.	
1.3.	Джерела цивільного процесуального права. Дія цивільного процесуального закону в часі, просторі та стосовно осіб.	
1.4.	Поняття цивільного судочинства (процесу) і його завдання. Види цивільного судочинства. Стадії цивільного процесу.	
2.	Принципи цивільного процесуального права	1
2.1.	Поняття принципів цивільного процесуального права та їх значення.	
2.2.	Класифікація принципів за підставами їх законодавчого закріплення, їх дією в системі права та предметом регулювання.	
2.3.	Зміст окремих принципів цивільного процесуального права.	
3.	Цивільні процесуальні правовідносини	1
3.1.	Поняття цивільних процесуальних правовідносин та їх структура.	
3.2.	Підстави виникнення, зміни та припинення цивільних процесуальних правовідносин.	
3.3.	Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин та їх класифікація.	
4.	Суд як суб'єкт цивільних процесуальних відносин	1
4.1.	Склад суду. Відводи.	
4.2.	Цивільна юрисдикція суду: поняття, значення, види. Загальні правила визначення цивільної юрисдикції.	
4.3.	Підсудність у цивільному процесі: поняття, значення, види. Правила про підсудність.	
5.	Сторони в цивільному процесі	1

5.1.	Поняття сторін в цивільному процесі і їх процесуальні права і обов'язки.	
5.2.	Належність сторін. Заміна неналежного відповідача.	
5.3.	Процесуальна співучасть. Мета, підстави, види співучасті.	
5.4.	Процесуальні права і обов'язки співучасників.	
5.4.	Процесуальне правонаступництво. Порядок вступу в процес по справі правонаступника і його правове становище..	
6.	Треті особи в цивільному процесі	1
6.1.	Поняття і види третіх осіб в цивільному процесі.	
6.2.	Треті особи, які заявляють самостійні вимоги. Підстави і процесуальний порядок вступу в процес. Процесуальні права і обов'язки.	
6.3.	Треті особи, які не заявляють самостійних вимог. Підстави і процесуальний порядок вступу у процес. Процесуальні права і обов'язки.	
7.	Докази і доказування	2
7.1.	Поняття і мета доказування в цивільному процесі.	
7.2.	Поняття предмету доказування. Обставини, які не підлягають доказуванню.	
7.3.	Поняття та види доказів у цивільній справі.	
7.4.	Види засобів доказування у цивільному процесі.	
7.5.	Належність і допустимість доказів.	
7.6.	Збір, подання, дослідження та оцінка доказів.	
7.7.	Забезпечення доказів.	
7.8.	Судові доручення.	
8.	Позовне провадження	1
8.1.	Поняття та значення позовного провадження.	
8.2.	Позов: поняття, елементи, види. Право на позов і право на пред'явлення позову.	
8.3.	Позовна заява: поняття, значення.	
8.4.	Засоби захисту відповідача від позову. Відзив, заперечення,	
8.5.	зустрічний позов: поняття, порядок їх пред'явлення.	
8.6.	Ініші письмові заяви по суті справи учасників справи.	
8.7.	Письмові заяви з процесуальних питань учасників справи.	
8.8.	Забезпечення позову.	
9.	Відкриття провадження	1
9.1.	Відкриття провадження як стадія цивільного процесу.	
9.2.	Процесуальний порядок звернення до суду з позовною заявою. Вимоги до форми і змісту позовної заяви.	
9.3.	Залишення позовної заяви без руху. Повернення позовної заяви.	
9.4.	Відмова у відкритті провадження у справі.	
10.	Підготовка справи до судового розгляду	1
10.1.	Поняття, мета, задавання підготовки справи до судового розгляду.	
10.2.	Підготовче засідання та порядок його проведення.	
10.3.	Підстави та порядок врегулювання спору за участю судді.	
10.4.	Зміни у позовному спорі. Відмова від позову. Визнання позову. Мирова угода.	
11.	Розгляд справи по суті	1
11.1.	Поняття та значення розгляду справи по суті як стадії цивільного процесу.	
11.2.	Судове засідання та його етапи:	
11.3.	Ускладнення цивільного судочинства на стадії розгляду справи по суті.	

11.4.	Фіксування судового процесу.	
12.	Судові рішення	1
12.1.	Поняття і види судових рішень.	
12.2.	Рішення суду: поняття, види. Вимоги, яким повинно відповідати рішення суду.	
12.3.	Законна сила рішення суду.	
12.4.	Ухвали суду першої інстанції: поняття, значення, види. Законна сила судових ухвал.	
12.5.	Усунення недоліків судового рішення судом, який його постановив.	
13.	Спеціальні позовні провадження	1
13.1.	Поняття та значення спрощеного позовного провадження.	
13.2.	Розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження.	
13.3.	Позовне провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування.	
14.	Заочний розгляд справи	1
14.1.	Поняття та значення заочного розгляду справ.	
14.2.	Передумови заочного розгляду справ.	
14.3.	Заочне рішення.	
14.4.	Порядок подання та розгляду заяви про перегляд заочного рішення.	
15.	Наказне провадження	1
15.1.	Поняття та значення наказного провадження.	
15.2.	Вимоги, за якими може бути ініційовано наказне провадження.	
15.3.	Порядок наказного провадження.	
15.4.	Судовий наказ: поняття, сутність, значення.	
15.5.	Порядок подання та розгляду заяви про скасування судового наказу.	
16.	Окреме провадження	2
16.1.	Суть і значення окремого провадження.	
16.2.	Особливості розгляду справ в порядку окремого провадження.	
16.3.	Окремі категорії справ окремого провадження.	
17.	Апеляційне провадження	1
17.1.	Суть та значення апеляційного провадження.	
17.2.	Право апеляційного оскарження та процесуальний порядок його здійснення.	
17.3.	Порядок апеляційного провадження.	
17.4.	Повноваження суду апеляційної інстанції.	
18.	Касаційне провадження	1
18.1.	Суть та значення касаційного провадження.	
18.2.	Право касаційного оскарження та процесуальний порядок його здійснення.	
18.3.	Порядок касаційного провадження.	
18.4.	Повноваження суду касаційної інстанції.	
	Усього	20

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 2. Принципи цивільного процесуального права

Питання для усного опитування та дискусії

- 2.1. Поняття, характерні ознаки принципів цивільного процесуального права України.
- 2.2. Класифікація принципів цивільного процесуального права залежно від:
 - ✓ форми нормативного закріплення;
 - ✓ сфери впливу (поширення);
 - ✓ предмету регулювання;
 - ✓ ролі у врегулюванні процесуального становища суб'єктів правовідносин;
- 2.3. Зміст окремих принципів цивільного процесуального права.

Аудиторна письмова робота

1. Вирішити задачі:

1. Петрова звернулася з позовом до Іванова про поділ майна подружжя. Суд визнав право спільної сумісної власності подружжя на земельну ділянку, будинок, дачну садибу, автомобіль та провів їх поділ.

У своїх заявах до суду позивачка також указала, що частина спірних речей, придбаних у шлюбі, – відеокамера, фотоапарат, комп'ютер (куплені в кредит), телевізор, які також придбані у шлюбі, знаходяться у відповідача, яким ця обставина не заперечувалась. Однак суд залишив поза увагою клопотання позивачки про витребування доказів щодо часу та обставин придбання вказаних речей у зв'язку з наявністю у неї складнощів в отриманні цих доказів, відмовив у задоволенні в цій частині позову за його недоведеністю.

Чи мало місце в цих діях суду порушення принципів цивільного процесуального права?

2. Тамберідзе тривалий час перебував у фактичних шлюбних відносинах з Вірною. У них народилася дитина. В зв'язку з тим, що Тамберідзе відмовився надавати кошти на утримання дитини, Вірна звернулася з позовною заявою (за місцем свого проживання) до суду про стягнення з Тамберідзе аліментів.

Оскільки Тамберідзе не володів українською мовою, на якій велось провадження цієї справи, а відшукати перекладача не вдалося, Вірна, частково володіючи грузинською мовою, на пропозицію суду погодилася бути перекладачем, чого не заперечував і Тамберідзе. Суд розглянув справу і позов задовольнив. У касаційній скарзі Тамбарідзе просив скасувати рішення суду, мотивуючи тим, що Вірна неправильно перекладала зміст процесуальних дій, які виконувалися в судовому засіданні ним, іншими учасниками процесу, а також судом, порушивши тим самим принцип національної мови судочинства.

Дайте відповідь про наявність такого порушення.

3. Чебрець, подавши позов до Лиходія про відшкодування вартості нанесених збитків, просив суд викликати з м. Ужгорода в судове засідання свідком Макарюка, який був єдиним очевидцем автомобільної аварії, внаслідок якої позивач і його автомашини одержали пошкодження. Беручи до уваги значну відстань розташування м. Хмельницького від м. Ужгорода, суддя доручив суду за місцем проживання Макарюка допитати його там і надіслати про це до суду розгляду справи журнал судового засідання.

Визначте відповідність процесуальних дій судді вимогам принципам цивільного процесуального права.

4. При розгляді справи про захист честі, гідності та ділової репутації позивачем були надані як докази особисті листи позивача та звукозапис розмови позивача з відповідачем.

Відповідач звернувся до суду з клопотанням про розгляд справи в закритому судовому засіданні. Позивач заперечував проти таких дій.

На початку судового розгляду суддя оголосив, що судовий розгляд проводитиметься в

закритому судовому засіданні.

Чи правомірні дії суду? Визначте відповідність таких дій принципам цивільного процесуального права.

5. Суд розглядав у судовому засіданні справу про поділ спільно нажитого майна між колишнім подружжям. Позивач Хорея у судовому засіданні заявив клопотання про відкладення розгляду справи для укладення договору про надання йому юридичної допомоги. Відповідачка заперечила проти відкладення розгляду справи аргументуючи тим, що в неї немає коштів для того, щоб мати у процесі адвоката у якості представника. Якщо у позивача буде представник, а у неї ні, то це порушить принцип рівноправності сторін у цивільному процесі.

Суддя відмовив у задоволенні клопотання позивача, мотивуючи відмову тим, що відкладення провадження по справі порушить принцип рівноправності сторін у цивільному процесі, і процес буде несправедливим по відношенні до відповідачки.

Висловіть свої міркування щодо правової позиції сторін та дії принципів рівності та рівноправності у цивільному процесі.

6. Суддя місцевого суду Федорченко одноособово розглядав цивільну справу про визнання договору купівлі-продажу двокімнатної квартири недійсним. У судовому засіданні позивач Квітка заявив клопотання про відкладення розгляду справи на наступний день, але у колегіальному складі суду. В обґрунтування свого клопотання позивач посилався на те, що для нього рішення суду має виключне значення, оскільки одному судді важко розібратися у законності укладеного договору купівлі-продажу.

Суддя, вислухавши клопотання позивача, заявив, що він досвідчений суддя і за останні два роки заслухав більше десятка аналогічних справ і завжди знаходить підстави для визнання таких договорів недійсними. Судове засідання було продовжене.

Чи порушено суддею принципи цивільного процесуального права?

7. У судовому засіданні слухалась справа окремого провадження про усиновлення дитини. Під час розгляду справи у зал судового засідання зайшов кореспондент обласного телебачення з відеокамерою і почав проводити зйомку судового засідання. На запитання головуючого про причини явки у судове засідання, кореспондент повідомив, що має завдання зробити репортаж про цю категорію справ, оскільки вона має дуже важливе значення і стосується захисту інтересів дітей.

Суддя заборонив відео зйомку і видалив журналіста із залу судового засідання. Той, у свою чергу, оскаржив бюрократизм судді до голови суду.

Проблему яких принципів цивільного процесу зачіпає наведена правова ситуація.

8. За результатами провадження у справі за позовом подружжя Савицької до Савицького суд задовольнив позов та постановив рішення про розірвання шлюбу. Ніяких інших вимог у цій справі заявлено не було. Через два місяці після винесення рішення про розірвання шлюбу в суд звернулася Савицька з позовом про стягнення аліментів з відповідача на двох дітей, оскільки батько (відповідач) відмовляється добровільно їх утримувати. Відповідач заперечив проти розгляду справи, оскільки після розірвання шлюбу вони (колишнє подружжя) уклали договір про поділ спільно нажитого майна, за змістом якого більша частина майна переходила до колишньої дружини. Це, за словами відповідача, вказувало на відмову позивачки від правової вимоги про стягнення аліментів. Крім цього у договорі містилась вказівка на остаточність положень договору та відмову від звернення до суду на його виконання. Щодо стягнення аліментів, відповідач подав до суду договір про передачу даного спору на розгляд третейського суду (третейський запис).

Суддя, вивчивши подані відповідачем документи, відмовив у прийнятті позовної заяви про стягнення аліментів.

Дайте правовий аналіз ситуації.

9. Громадянин Петров звернувся до районного суду з позовом до Левченко про

стягнення боргу розміром 4 тис. грн.

У судовому засіданні відповідач визнав позов повністю і запропонував передати позивачеві замість грошової суми відеокамеру “Sony” вартістю 6 тис. грн. Позивач не заперечував проти цього, на такій підставі сторони вирішили укласти мирову угоду.

Суддя, у провадженні якого знаходилася справа, відмовився визнати цю мирову угоду, оскільки вартість магнітофона перевищувала розмір боргу.

Чи правильно діяв суддя? Чи відповідають дії судді принципам цивільного процесуального права?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: принцип цивільного процесуального права, системність, верховенство права, законність, диспозитивність, змагальність тощо.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Розглядаючи цю тему слід мати на увазі, що в юридичній літературі існує декілька підходів до визначення поняття принципів цивільного процесуального права. Важливо засвоїти характерні ознаки визначення суті принципів цієї галузі права. У дефініції повинні включатися лише ознаки сутнісного змісту принципів, які притаманні їм і відрізняють їх від норм права і права як єдиного цілого.

При з'ясуванні значення принципів цивільного процесуального права необхідно звернути увагу на особливості прояву у принципах цивільного процесуального права ідей демократизму, гуманізму, справедливості, всебічного захисту прав людини і громадянина, рівності громадян.

Принципи цивільного процесуального права тісно взаємопов'язані між собою і в сукупності становлять систему. Слід пам'ятати, що зміст окремих принципів необхідно розкривати з урахуванням змісту інших принципів. В науці цивільного процесуального права існують різні підходи щодо визначення кількісного складу системи принципів, що обумовлено відсутністю її (системи) нормативного закріплення. При вивченні цього питання слід зосередити увагу на класифікації принципів залежно від: форми нормативного закріплення; сфери впливу; предмету регулювання; ролі у врегулюванні процесуального становища правовідносин; значимості.

Аналізуючи принципи залежно від форми їх нормативного закріплення, слід звернути увагу та ті, які закріплені одночасно в Конституції України, та законодавстві про цивільне судочинство, а також ті, які не мають чіткої законодавчої регламентації. Необхідно визначити принципи, зміст яких зазнав окремих змін у зв'язку з набранням чинності ЦПК України від 18 березня 2004 року, та ті, які були вперше нормативно закріплені у ньому.

При класифікації принципів за предметом правового регулювання необхідно чітко розмежовувати організаційні та функціональні принципи.

Правові принципи — багатогранні явища, до розкриття їх змісту можна підходити з різних сторін. Однак встановлення їх сутнісного наповнення не повинно переходити в описання. Кожне слово при їх визначенні носить змістове навантаження того головного, без чого не може бути виражена суть предмету, явища. Розкриття змісту окремих принципів цивільного процесуального права повинно здійснюватись із визначенням його значення. При вивченні змісту принципів, спрямованості їх дії необхідно враховувати допустимі у законі відступи від них.

Особливу увагу слід звернути на такі основоположні принципи цивільного процесу як змагальність та диспозитивність. Потрібно чітко визначитись із складовими положеннями їх змісту, проаналізувати історичні аспекти їх розвитку, розширення дії.

Необхідно чітко розмежовувати принцип рівності усіх учасників процесу перед законом і судом та принцип процесуальної рівноправності сторін.

Аналізуючи принцип гласності судового розгляду необхідно зосередити увагу на обов'язкових та факультативних підставах для закритого судового засідання. Вивчаючи

принципи участі народу безпосередньо у здійсненні правосуддя необхідно з'ясувати у яких категорії справ можлива участь народних засідателів або присяжних.

Досліджуючи принцип всебічності та повноти необхідно розмежовувати поняття всебічне з'ясування обставин справи, повне з'ясування обставин справи, об'єктивна істина, формальна істина.

За необхідне визначитись з принципами, реалізація яких потребує удосконалення.

Семінарське заняття 2

Тема 5. Сторони у цивільному процесі

Питання для усного опитування та дискусії

- 5.1. Сторони: поняття, ознаки, види. Відмінність сторін від інших учасників процесу.
- 5.2. Процесуальні права і обов'язки позивача та відповідача.
- 5.3. Процесуальна співучасть: поняття, підстави, види процесуальної співучасті:
 - 5.3.1. Обов'язкова і факультативна.
 - 5.3.2. Активна, пасивна та змішана.
- 5.4. Належність сторін. Заміна неналежного відповідача. Залучення співвідповідачів.
- 5.5. Процесуальне правонаступництво: поняття, підстави, види.

Аудиторна письмова робота

1. Вирішити задачі:

1. Товариство мисливців і рибалок за погодженням з ВАТ "Спортивне життя" організувало змагання з стрільково-мисливського спорту. Під час проведення змагань Дубовий був поранений Мельником, внаслідок чого він тривалий час перебував на лікуванні. У зв'язку із пораненням Дубовому були нанесені збитки і він пред'явив в суді позов про їх відшкодування.

Визначте сторони по справі.

2. Білик надавав Петрову у тимчасове користування автомобіль, що належав йому на праві приватної власності. Петров повернув автомобіль та розрахувався з Біликом за оренду автомобіля в повному обсязі. Але Білик залишився незадоволеним сплаченою йому за домовленістю між сторонами сумою грошей. Щоб змусити Петрова сплатити більшу суму за оренду автомобіля, він подав до суду позов про відшкодування моральної шкоди, нібито завданої йому Петровим внаслідок недоброчесного користування автомобілем. Суд прийняв позовну заяву та порушив провадження у справі.

Проаналізуйте характер здійснення Біликом своїх процесуальних прав та, зокрема, права на судовий захист, яким скористався останній, щоб звернутись до суду.

3. Козлов звернувся до місцевого районного суду з позовом до Синіцина про стягнення матеріальних збитків в розмірі 10000 грн. завданих в результаті дорожньо-транспортної пригоди. Суд відкрив провадження у справі. При проведенні підготовчого судового засідання Козлов заявив клопотання про приєднання до справи доказів, які підтверджують, що винуватцем ДТП, внаслідок якої він постраждав, є Синіцин, оскільки він керував автомобілем, але суддя відхилив клопотання Козлова, вказавши що той не має на це права на цій стадії.

У своєму відзиві на позов Синіцин повідомив суд що належним відповідачем у справі є не Синіцин, а підприємство — власник автомобіля. Суд закрити провадження у справі у зв'язку з неналежним відповідачем.

Чи правомірні дії суду? Як суд повинен вирішити дану процесуальну ситуацію, якщо матеріалами справи підтверджується, що власником автомобіля, як джерела підвищеної небезпеки, є підприємство.

4 Управління Південної залізниці звернулося до хмельницького міськрайонного суду з позовом до свого колишнього працівника Савченка про виселення з службової квартири. Савченко у 2016 році звільнився з роботи за власним бажанням, але виселитися разом із сім'єю з квартири відмовився.

У підготовчому засіданні представник позивача заявив клопотання про притягнення у процес дружини Савченка і його неповнолітньої дочки як співвідповідачів. Суд відмовив у задоволенні клопотання, посилаючись на те, що основним квартиронаймачем є Савченко, який і повинен бути відповідачем.

Чи правильно діяв суд? Чи є у цьому разі співучасть? Якщо так, то який її вид?

5. У суді розглядалась справа за позовом Орлова до Устінова про стягнення боргу за договором позики. Після відкриття провадження у справі Устінов вирішив ознайомитись з матеріалами справи. Звернувшись до суду із відповідним клопотанням, він отримав відмову з тих підстав, що Устінов, як учасник, до якого пред'явлено позов, не має права на ознайомлення із матеріалами справи.

Чи правомірна відмова суду? До якого кола прав належить право сторони на ознайомлення з матеріалами справи?

6. Малиновська (17 років) пред'явила позов до Ковалевського про встановлення батьківства і стягнення аліментів на утримання дочки. Позивачка зазначила, що вона перебувала з відповідачем у фактичних шлюбних відносинах, що з ним вела сумісне господарство, що його зарплата повністю йшла на утримання сім'ї. Про ці обставини знають свідки Чорноока і Заморій, яких вона просила викликати в судове засідання.

При розгляді справи в судовому засіданні було встановлено, що позовна заява подана неповнолітньою особою, в зв'язку з чим суд залишив заяву без розгляду.

Чи правомірні дії суду?

7. У травні 2018 року Петрова звернулася до суду із позовом до Титова про захист честі, гідності і ділової репутації та відшкодування моральної шкоди.

Позивачка зазначала, що 20 березня 2018 року у газеті було надруковано статтю Титова, в якій автор стверджував, що поїздка Петрової до Данії у травні 2015 року мала приватний характер, хоча була оформлена як службова і фінансувалася за державні кошти. Автор статті також стверджував, що Петрова привласнила путівку до дитячого закладу оздоровлення та відпочинку для свого сина.

Посилаючись на те, що ці відомості не відповідають дійсності, мають наклепницький характер, принизили її честь, гідність, а також порочать її як представника державної влади, позивачка просила суд задовольнити її вимоги і відшкодувати моральну шкоду.

Визначте осіб, які беруть участь у справі.

8. *Визначте сторони та вид процесуальної співучасті:*

а) по справі за позовом подружжя Коломієць до Григоренка про визнання права власності на частину будинкової ділянки;

б) по справі за позовом прокурора про позбавлення батьківських прав Приходько, об'єднаним з справою за заявою її колишнього чоловіка про відібрання у неї сина Петра. У справі брали участь органи опіки, які виступили на захист інтересів неповнолітнього.

в) по справі за позовом Іваницького до Петришко та Силового про стягнення завданих збитків

9. Проскурін подав позов про виселення Скригіна з житлового будинку, що належав позивачеві, посилаючись на потребу в житловому приміщенні у зв'язку з одруженням сина і народженням онука. При розгляді справи у суді Проскурін помер. Сини померлого Віктор і Федір звернулися до суду з клопотанням допустити їх до участі у справі як співпозивачів.

Чи підлягає задоволенню клопотання братів Проскуріних? У чому відмінність вступу у процес правонаступників від заміни неналежної сторони?

10. У справі, за позовом про визнання права власності на частину будинковолодіння було закрито провадження у зв'язку з укладенням сторонами мирової угоди, відповідно до якої за позивачем Петровим було визнане право власності на 1/3 спірного домоволодіння.

Наступного дня після постановлення відповідної ухвали відповідач Грищенко раптово помер. Після отримання спадщини син відповідача Роман вирішив оскаржити ухвалу суду, якою була затверджена мирова угода, на тій підставі, що мирова угода, в укладенні якої він не приймав участі, не може мати для нього ніякого правового значення.

Чи має право син відповідача Роман Грищенко оскаржити ухвалу? Чи обґрунтовані посилання Грищенко Р. що мирова угода для нього не може мати ніякого значення?

11. Тищенко С. увійшов у приміщення філії банку “У” з метою її пограбування і, погрожуючи пістолетом, наказав співробітникам банку і вкладниці Димовій, яка знаходилася у його приміщенні, мовчати. Димова зробила йому зауваження. Тищенко направив на неї пістолет і вистрілив, поранивши її. Тищенко був притягнутий до кримінальної відповідальності.

Димова звернулася до суду із позовом до Тищенка про відшкодування шкоди, заподіяної здоров'ю. У якості співвідповідача вона просила залучити філію банку “У”.

Хто є належним відповідачем у справі?

12. У місцевій газеті “Вечір” був надрукований фейлетон за підписом двох авторів, в якому давалася тенденційна, необ'єктивна оцінка діяльності Науково-дослідного інституту і його директора Петрова. Деякі факти видавались в перекрученому і образливому вигляді.

Хто має право на судовий захист від посягання на честь і гідність? Визначте можливі сторони по справі. Чи має значення для визначення сторін надрукування фейлетону без вказівки на авторство?

13. У березні 2018 р. громадянка Бабенко Л. звернулася до суду з позовом до свого колишнього чоловіка Бабенко А. про визнання права власності на ½ частину квартири, посилаючись на те, що квартира придбана в період перебування в шлюбі та за рахунок спільних коштів, однак після розірвання шлюбу відповідач заперечує її право на частину квартири та чинить перешкоди у користуванні нею.

У червні 2018 р. позивачка доповнила свій позов вимогою до Бабенко А. та Ільчук про визнання договору дарування зазначеної вище квартири, укладеного 9 листопада 2015 р. між Бабенко А. та Ільчук, недійсним з тих підстав, що квартира є її, позивачки, спільною сумісною власністю з Бабенко А., а вона своєї згоди на її відчуження не давала.

Дарницький районний суд м. Києва рішенням від 15 вересня 2018 р. позов задовольнив: визнав за Бабенко Л. право власності на ½ частину квартири та постановив вселити її у зазначену квартиру; визнав недійсним договір дарування квартири, укладений 9 листопада 2015р. між Бабенко А. та Ільчук.

Визначте сторони у цій справі? Який вид співучасті має місце по цій справі?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: сторона, позивач, відповідач, співучасть, правонаступництво, заміна неналежної сторони диспозитивність, змагальність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Сторони виступають основними суб'єктами цивільних процесуальних правовідносин у справах позовного провадження. І хоча ЦПК України визначає сторін тільки шляхом їхнього перерахування, тобто вказівкою, що до них відноситься позивач та відповідач, у науці цивільного процесуального права існують суттєві напрацювання щодо визначення місця сторін у цивільному процесі, висновки щодо їхнього процесуального статусу та форм участі у процесі.

Необхідно звернути увагу на те, що спір про право може виникнути і між особами, які не перебувають у матеріальних правовідносинах. В такому разі виникає так званий “дефектний

спір” — позивач не має права вимоги, а відповідач не має відповідного обов’язку перед позивачем. Проте і у цьому разі він буди виступати предметом судового розгляду, оскільки суд не з’ясовує наявність правовідносин при пред’явленні позову.

Окремо слід проаналізувати характерні ознаки сторін, що дасть можливість у подальшому правильно визначити місце та правовий статус інших суб’єктів цивільного процесу, котрі мають подібний процесуальний статус (третіх осіб, представників, органів та осіб, які відповідно до закону мають право захищати інтереси інших осіб).

Саме участь сторін у цивільному процесі та реалізація їхнього процесуально-правового статусу визначає дію принципу диспозитивності у цивільному процесі. Це проявляється у розпорядженні сторонами своїми матеріальними та процесуальними правами. При вивченні цієї теми доцільно проаналізувати процесуально-правовий статус вказаних суб’єктів шляхом виділення загальних та спеціальних прав та обов’язків, порядок їх реалізації. До загальних прав слід відносити права, якими наділені усі особи, які беруть участь у справі, незалежно від змісту юридичної заінтересованості.

Особливу увагу слід приділити питанню зловживань процесуальними правами та відповідальності за це.

При опрацюванні навчального матеріалу за темою необхідно визначити поняття процесуальної співучасті, з’ясувати підстави її виникнення. Важливо засвоїти такі види співучасті як активна, пасивна та змішана. Зокрема, детально необхідно проаналізувати підвиди пасивної співучасті (обов’язкову, факультативну). Слід встановити особливості участі процесуальних співучасників, їх правовий статус. Необхідно звернути увагу на те, що відмова у прийнятті заяви за мотивами пред’явлення позову неналежним позивачем або до неналежного відповідача є неприпустимою.

В процесі розгляду справи може виявитись, що позов подано не до тієї особи, яка повинна відповідати за ним. В такому разі відповідач може визнаватись неналежним. Вивчаючи це питання необхідно визначити підстави та правила застосування вказаного процесуального інституту. Необхідно звернути увагу на те, що заміна неналежного відповідача здійснюється за клопотань позивача. У разі відсутності згоди на це позивача суд залучає до участі іншу особу як співвідповідача. Попри це слід пам’ятати, що у випадку судового залучення відповідача, участь декількох відповідачів не створює процесуальної співучасті. Необхідно звернути увагу на рух процесу та те, що при заміні неналежного відповідача його дії не спричиняють будь-яких наслідків для належного відповідача. Заміна неналежного відповідача можлива лише у суді першої інстанції.

Вивчення питання процесуального правонаступництва слід розпочинати з з’ясування його дефініції, підстав настання. Слід звернути увагу на види правонаступництва, оскільки щодо них відсутня єдність наукових поглядів. Особливу увагу слід звернути на докази, якими може бути підтверджено право на зайняття становища суб’єкта процесу. Правонаступник набуває весь обсяг прав та обов’язків, які мав його попередник. Усі дії, які вчинені в процесі до його вступу, є обов’язковими для нього. Інститут процесуального правонаступництва поширює свою дію на сторін та третіх осіб. Процесуальне правонаступництво можливе на всіх стадіях процесу. При правонаступництві процес продовжується.

Семінарське заняття 3

Тема 14. Докази і доказування

Питання для усного опитування та дискусії

- 14.1. Поняття та мета доказування в цивільних справах.
- 14.2. Предмет доказування.
- 14.3. Обставини, які не потребують доведення.
- 14.4. Належність, допустимість, достовірність і достатність доказів.
- 14.5. Поняття та види доказів у цивільній справі.
- 14.6. Засоби доказування в цивільних справах:
 - 14.6.1. Показання свідків;
 - 14.6.2. Письмові докази;
 - 14.6.3. Речові докази;

- 14.6.4. Електронні докази;
- 14.6.5. Висновок експерта.
- 14.7. Збір, подання, дослідження та оцінка доказів.
- 14.8. Забезпечення доказів.

Аудиторна письмова робота

1. Вирішити задачі:

1 ВАТ “Винороб” заявило до суду позов про стягнення з колишнього завідуючого складом готової продукції Постолакі вартості нестачі 9 тонн вина. В судовому засіданні відповідач просив призначити експертизу для встановлення природної втрати в процесі зберігання й розливу вина за 10 років, оскільки такі розрахунки ніколи ніхто не проводив, інвентаризація проходила формально, про що стверджують свідки Петровська В.І. та інші. Беручи до уваги, що вино не належить до речовин, що швидко випаровуються, суддя відмовив відповідачу в клопотанні. Справа була розглянута і позов комбінату був задоволений.

Чи правильна відмова суду в призначенні експертизи? Які докази повинні подати сторони по цій справі?

2. У позовній заяві Філімонов просив суд зобов'язати Пікуліну повернути належні йому речі: шубу норкову вартістю в 29450 грн., костюм сірий — 2880 грн., золотий годинник на суму 32063 грн., які він залишив у відповідачки на зберігання

У запереченні на позов Пікуліна зазначила, що згадані речі справді купив позивач, але подарував їй, коли вони дружили, про що можуть засвідчити свідки Рогов та Іваницька. Відносно костюма, то Філімонов подарував їй тільки відріз, вартість же фурнітури та пошиття були оплачені самою Пакуліною. Годинник був подарований у день вінчання, але шлюб в органах РАЦСу не був зареєстрований. Про це знають численні знайомі і згадані вище свідки.

Справа була призначена до слухання. У суд були викликані свідки, які ствердили пояснення відповідачки.

Визначте належність, допустимість, достовірність і достатність доказів у цій справі? Яке рішення по справі повинен ухвалити суд?

3. Пасюк подала позов до Линьова про встановлення батьківства і стягнення аліментів на трирічну доньку Ларису і просила задовольнити її вимоги, посилаючись на те, що була з відповідачем у близьких стосунках: більше року він приходив до неї у гуртожиток, що можуть підтвердити її подруги Петрова та Іванова. За висновком судово-акушерської експертизи вона завагітніла у період зустрічей з відповідачем, а за висновком судово-біологічної експертизи батьківство відповідача щодо її дитини не виключається. Відповідач проти позову заперечував, посилаючись на те, що, хоча й мав з позивачкою близькі стосунки, батьком бути не міг, оскільки у момент зачаття перебував у відраженні.

Які факти підлягають доказуванню? Які факти має доказувати кожна сторона? Які засоби доказування можуть бути використані у цій справі?

4. У справі за позовом Самойлова до Зайцева про стягнення 20000 грн. за договором позики у судовому засіданні Зайцев позову не визнав і пояснив суду, що між ним та позивачем договору позики ніколи не укладалось і грошей від позивача не отримував. На підтвердження своїх позовних вимог Самойлов заявив клопотання, в якому просив заслухати у судовому засіданні таємно зроблений ним аудіозапис, із змісту якого можна зробити висновок про наявність договору позики і те, що Зайцев визнавав наявність боргу. Відповідач і його представник проти задоволення клопотання заперечував.

Розглянувши клопотання і заперечення відповідача та його представника, суд відмовив у задоволенні клопотання.

Чи правильні дії суду?

5. У справі за позовом Деркач В. до Деркач А. про розірвання шлюбу Іванівський районний суд Херсонської області рішенням від 9 січня 2018 року послався на те, що відповідач в порядку судового доручення, виконаного Комсомольським районним судом міста Херсону, позов визнав повністю і не заперечував проти розірвання шлюбу, на примирення не згоден. У судовому засіданні встановлено, що Деркач В. до Деркач А. 19 серпня 2000 року уклали шлюб, зареєстрований Першотравневою сільською радою Іванівського району Херсонської області, від сумісного проживання сторони мають на утриманні одну неповнолітню доньку — Наталю який проживає з позивачкою. Оскільки сімейні відносини сторін припинені з серпня 2011 року, сторони не бажають примиритись, то є підстави вважати, що сумісне проживання подружжя суперечить Інтересам сторін і тому шлюб необхідно розірвати.

На підставі цього суд позов задовольнив, шлюб розірвав, а неповнолітню дитину залишив проживати з матір'ю.

Дайте юридичний аналіз справи. Чи існують підстави для оскарження рішення суду?

6. Михайлик працював на цукровому заводі і з ним під час роботи трапився нещасний випадок. Акт про нещасний випадок не зберігся і він був позбавлений можливості одержати пенсію за трудовим каліцтвом.

Одержавши письмові свідчення від Письменного, Гладкого, Рагуби, заявник звернувся з заявою до комітету профспілки заводу про видачу йому акту. В комітеті профспілки йому пояснили, що на підставі цих свідчень вони не можуть видати акт, але на засіданні профкому була прийнята постанова про те, що Михайлик одержав каліцтво на цукровому заводі.

Додавши до заяви цю постанову, Михайлик заявив судді клопотання про допит свідка Рагуби за місцем його проживання в м. Києві.

Чи підлягає задоволенню заява Михайлика? Які докази повинен подати заявник по цій справі? Який порядок допиту свідків, що проживають поза місцем знаходження суду?

7. У районному суді проводилось попереднє судове засідання, на якому розглядалась справа за позовом Івченко до Скрябіна про стягнення збитку, пов'язаного з ушкодженням автомашини “Жигулі”, заподіяного в результаті ДТП.

Відповідач Скрябін не визнав позову, стверджуючи, що його вини в ДТП немає. Під час автопригоди дорога була покрита льодом, і зіткнення автомашин відбулося в зв'язку з непереборною силою.

Позивач Івченко заявив клопотання про відкладення цивільної справи і про витребування матеріалів кримінальної справи, що у свій час була порушена, але припинена.

Суддя виніс ухвалу про відкладення справи на іншу дату і час, але у витребуванні кримінальної справи відмовив, вказавши, що відповідно до принципу змагальності кожна сторона повинна довести факти, на які посилається. Тому сам позивач повинен представити матеріали кримінальної справи, що знаходяться в районному управлінні внутрішніх справ.

Як правильно вирішити це питання?

8. Відповідач заявив клопотання про відвід свідка, викликаного за клопотанням позивача. Він вказав, що свідок — мати позивача, і, відповідно, вона заінтересована у вирішенні справи.

Суд відмовив у клопотанні, а потім своє рішення, яким позов був задоволений, обґрунтував показаннями свідка, проти якого був заявлений відвід.

Чи правильно вчинив суд?

9. Сопілка звернувся до місцевого суду м. Василькова з проханням допитати свідка Кожум'яку в порядку забезпечення доказу. При цьому він вказав, що Кожум'яка виїжджає в довготривале закордонне відрядження і може підтвердити договір позики на суму 16 тис. грн. Суддя в своїй ухвалі пояснив, що, оскільки відповідач по справі — Виноградов проживає в Києві, то і заходи по забезпеченню доказу повинні прийматися за місцем розгляду справи. Суддя вказав також, що покази свідків по цьому спору недопустимі і тому за цих підстав відмовив в допиті Кожум'яки.

Чи правильні дії судді?

10. Після смерті Миронова виник спір про визнання заповіту недійсним. Донька Миронова Катерина, позбавлена відповідно до заповіту прав спадкування, стверджувала, що ще за декілька тижнів до складання заповіту її батько перебував у хворобливому стані і не давав звіту у своїх діях.

При обговоренні питання про призначення експертизи позивач просила призначити експертами професора С. та лікаря Ж., які лікували її батька в цей період.

Відповідачі — спадкоємці за заповітом — просили викликати Сивого та Хмару як свідків, а експертизу доручити Науково-дослідному інституту судових експертиз.

Як повинен вчинити суд? Сформулюйте питання, які необхідно вирішити під час експертизи.

11. У справі за позовом Коваленко до Сироти про розірвання шлюбу була розглянута заява позивача про забезпечення доказів, а саме про витребування письмових доказів, надання яких для нього утруднено. Суд постановив ухвалу про відмову в забезпеченні доказів.

Чи правильні дії суду? Чи може бути подана апеляційна скарга на дану ухвалу?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : доказування, диспозитивність, змагальність, докази, пояснення сторін, покази свідка, письмовий доказ, речовий доказ, електронний доказ, висновок експерта.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Доказування є проявом принципу змагальності у цивільному процесі і спрямоване на встановлення істини у справі. Цікавою для обговорення на семінарських заняттях є тема, до якого виду пізнання слід віднести судове пізнання: а) до наукового пізнання; б) до донаукового житейського або в) до самостійного типу пізнавальної діяльності людей. Студентам рекомендується звернутися до філософської літератури і до рекомендованих джерел. Необхідно повторити також матеріал щодо доказування і спростування з курсу “Логіка”.

Під час вивчення зазначеної теми потрібно з’ясувати поняття доказів. Особливу увагу слід приділити поділу їх на види. Необхідно звернути увагу на розмежування понять докази і засоби доказування, також на таких елементах як зміст доказу, процесуальна форма доказу, процесуальний порядок його одержання та дослідження.

Спірним у проблемі судового доказування є питання про суб’єкти доказової діяльності, зокрема, чи може бути суб’єктом доказування суд? Студенти повинні шукати на це питання відповідь у рекомендованій їм літературі і виробити власне відношення до цієї проблеми.

Слід звернути увагу на склад обставин, які складають предмет доказування. Необхідно звернути увагу на те, що в теорії цивільного процесуального права немає спільності поглядів щодо кількості стадій (етапів) доказування. Аналізуючи вказане питання потрібно звернути увагу на розмежування понять спосіб дослідження та порядок дослідження доказів, засвоїти види та правила оцінки доказів.

Аналізуючи підстави звільнення від доказування необхідно взяти до уваги, що загальновідомі обставини характеризується об’єктивними та суб’єктивними межами. Розглядаючи преюдиційність фактів необхідно розуміти, що вона ґрунтується саме на властивостях законної сили судових рішень, звернути увагу на особливості преюдиційності вироків, постанов.

При вирішенні завдань, що стосуються належності доказів та допустимості засобів доказування, обов’язково слід користуватися нормами матеріального права, які регулюють спірні правовідносини. Необхідно враховувати також те, які докази є достовірними та достатніми.

Потрібно сконцентрувати увагу на особливостях допиту малолітніх і неповнолітніх свідків, особливостях дослідження змісту особистих паперів, листів, записів телефонних розмов, телеграм та інших видів кореспонденції. При вивченні вказаного питання слід звернутися до положень, що регламентують стадію судового розгляду. Опановуючи такий засіб

доказування як висновки експерта необхідно звернути увагу на види експертизи, можливість роз'яснення та доповнення висновку. Доцільно згадати положення, які вивчались студентом при опрацюванні теми "Інші учасники процесу".

З метою забезпечення захисту інтересів осіб, які беруть участь у справі, цивільне процесуальне законодавство закріплює інститут забезпечення доказів. Його норми регламентують процесуальний порядок вжиття судом термінових заходів щодо закріплення фактичних даних, з метою використання їх у якості доказів, якщо згодом їх подання стане неможливим або утрудненим. Слід звернути увагу на розмежування підстав та способів забезпечення доказів, специфіку змісту заяви про забезпечення доказів, що обумовлюється визначенням способу забезпечення, порядок її розгляду.

Потрібно проаналізувати особливості подання заяви про забезпечення доказів до подання позовної заяви. Звернути увагу на правові наслідки неподання позовної заяви у вищевказаному випадку, зокрема, відшкодування судових витрат, заподіяних збитків.

Семінарські заняття 4

Тема 16. Відкриття провадження. Тема 17. Підготовка справи до судового розгляду.

Тема 18. Розгляд справи по суті.

Питання для усного опитування та дискусії

- 16.1. Відкриття провадження у справі як процесуальна стадія цивільного процесу. Процесуальний порядок відкриття провадження у справі.
- 16.2. Залишення позовної заяви без руху. Повернення позовної заяви. Відмова у відкритті провадження у справі.
- 17.1. Поняття, мета, задавання підготовки справи до судового розгляду як стадії цивільного процесу. Форми підготовки справи до судового розгляду.
- 17.2. Підготовче засідання як основна форма підготовки справи до судового розгляду.
- 17.3. Підстави та порядок врегулювання спору за участю судді.
- 18.1. Поняття та значення стадії судового розгляду цивільних справ.
- 18.2. Структура судового засідання:
 - 18.2.1. Відкриття розгляду справи по суті;
 - 18.2.2. З'ясування обставин справи та дослідження доказів;
 - 18.2.3. Судові дебати;
 - 18.2.4. Ухвалення рішення суду.
- 18.3. Ускладнення в ході судового розгляду цивільних справ.
 - 18.3.1. Тимчасове припинення провадження у справі.
 - 18.3.2. Закінчення провадження в цивільній справі без винесення рішення.

Аудиторна письмова робота

1. Вирішити задачі:

1. До суду поштою надійшла позовна заява Попова до Мишкіної про витребування майна, що знаходилось в неї на зберіганні, та яке вона добровільно не повертає.

Суддя постановив ухвалу про відмову у відкритті провадження, мотивуючи відмову тим, що позивач не вказав повного імені відповідачки та адреси місця проживання.

Чи правомірні дії судді? Чи дотримався позивач порядку пред'явлення позову?

2. Павлов позичив своєму сусідові Якюнасу 6 тис. грн., оформивши цей договір відповідно з вимогами закону. Оскільки 20 вересня закінчувалася позовна давність, а Якюнас гроші не повернув, Павлов 19 вересня надіслав поштою до суду заяву, в якій просив стягнути з відповідача позичену суму.

Суддя, знайомлячись з надісланими матеріалами, звернув увагу на те, що позовна заява не сплачена судовим збором та що в ній відсутні відомості, як про місце постійного проживання, так і про місце постійної праці відповідача.

Залишивши без руху заяву, суд повідомив позивача, щоб він до 30 вересня виправив зазначені хиби. Павлов, без будь-яких на те поважних причин, виконав цю вказівку суду тільки 10 жовтня, після чого справа була призначена до слухання.

20 жовтня суд виніс рішення, задовольнивши позовні вимоги Павлова.

Чи мав право суд розглядати цю справу? Визначте предмет, підставу, вид позову та об'єкт спірного правовідношення.

3. Подружжя Ониськіних проживало у двохкімнатній квартирі. Після розірвання шлюбу В.В. Ониськін звернувся до суду з вимогою про розділ житлоплощі — виділення йому однієї кімнат 12 кв. м. Суд в позові відмовив, посилаючись на те, що виділенням позивачу кімнати 12 кв. м. будуть порушені права відповідачки з дитиною, яким на двох залишається кімната 18 кв. м. Через деякий час В.В. Ониськін знову звернувся в суд з позовом до О.Л. Ониськіної про розділ житлоплощі. Позивач просив визнати за ним право на кімнату 10 кв. м., яка згідно з висновком експерта могла бути створена внаслідок зменшення кімнати 12 кв. м. за рахунок переносу перегородки. Суд відмовив в прийнятті позовної заяви, мотивуючи тим, що по даному спору є рішення суду, яке набрало законної сили.

Чи правомірні ухвали суду про відмову в прийнятті позовних заяв В.В. Ониськіна?

4. Вирішуючи питання про відкриття провадження у справі, суддя ухвалою залишив без руху позовну заяву Химич до Корольова про відібрання дітей та встановив позивачу десятиденний строк для надання суду наступних документів: копії свідоцтв про розірвання шлюбу та про народження дітей, акти та висновки відділів охорони здоров'я та освіти, довідки про розмір житлової площі, яку займає позивачка, довідку про розмір заробітної плати, довідку про склад сім'ї та показання свідків.

Чи правомірні дії судді? На якій стадії розгляду цивільної справи та у якому порядку має вирішуватись питання про збирання зазначених доказів? Як називаються процесуальні дії по збиранню та отриманню доказів у цивільній справі? У який спосіб можуть бути зібрані визначені в ухвалі докази?

5. П.І. Григоренку була надана однокімнатна квартира розміром 31 кв. м. У цьому ж році П.І. Григоренко прописав на свою площу О.С. Соловійову, з якою він перебував у фактичних шлюбних відносинах і мав намір зареєструвати шлюб. Через рік спільного проживання П.І. Григоренко розірвав стосунки з О.С. Соловійовою, а пізніше зареєстрував шлюб з Н.А. Сонцевою і заявив до О.С. Соловійової позов про виселення її з кімнати, посилаючись на те, що вона проживала в нього на правах піднайму, а тому самостійного права на житлоплощу не має.

Які докази необхідно подати сторонам в суд? Які дії належить провести судді для підготовки цієї справи до розгляду?

6. Суддею була постановлена ухвала про відкриття провадження у справі за позовом Алова до Алової про розірвання шлюбу. В обґрунтування позовних вимог позивач зазначив, що вони були одружені п'ять років, від шлюбу народилося двоє дітей, але сімейні стосунки фактично припинились, оскільки подружжя не має спільних інтересів.

Суддя, ознайомившись з позовом, постановив ухвалу про відкриття провадження у справі та встановив для відповідача строк для подання відзиву на позов.

Охарактеризуйте відзив відповідача як процесуальний засіб.

Проаналізуйте, якими процесуальними діями обумовлені можливі строки подання відзиву на позов відповідачем, що встановлюються суддею?

7. Димова звернулася до суду з позовом до колишнього чоловіка Димова про визнання його таким, що втратив право на житло, посилаючись на те, що він без поважних причин не проживає в квартирі понад шість місяців.

У судовому засіданні у справі було допитано 4 свідки, які підтвердили, що відповідач не з'являвся у квартирі понад 6 місяців.

Після видалення суду у нарадчу кімнату суддя виявив у матеріалах справи лист до ЖЕКу № 3, яке підписане позивачкою Димовою, у якій вона повідомляла, що після чергової сварки з Димовим вона вставила в двері новий замок, а ключі від нього відповідачу не дає, оскільки після розірвання шлюбу жити з ним в одній квартирі не бажає.

Суд виніс рішення, яким у позові відмовив, указавши на те, що відповідачу чинились перешкоди у користуванні квартирою, і тому він був відсутній з поважних причин. На підтвердження цього суд послався на лист Димової, який він знайшов після видалення до нарадчої кімнати.

Чи правильно вчинив суд?

8. В ході розгляду справи у суді першої інстанції було з'ясовано, що позов подала особа, право якої не порушено. Про це взнала особа, право якої було дійсно порушено. Вона вирішила вступити в даний процес з метою захисту свого права.

В якості кого вона могла б вступити у даний процес?

9. Громадянин А. взяв кредит у кредитній спілці на суму 100 тис. грн. на 3 роки. Через три місяці він вирішив звернутися в суд з вимогою визнати цей договір недійсним.

Визначте розмір судового збору при зверненні до суду?

10. Громадянин Р подав позовну заяву до ТОВ "А" про зміну формулювання підстав звільнення. До позовної заяви він не додав копію позовної заяви та доданих до неї документів. Суддя виніс ухвалу про залишення позовної заяви без руху.

Чи вірно вчинив суддя?

11. З метою врегулювання спору до судового розгляду суддя роз'яснив сторонам їх право на укладення мирової угоди, а також право позивача відмовитись від позову та право відповідача визнати позов та наслідки реалізації відповідних прав. Відповідач визнав, що окремі обставини, наведені у позовній заяві, дійсно мали місце. Потім він зазначив, що визнає позов частково.

Які дії має вчинити у зв'язку із подібними заявами відповідача суд?

12. Неповнолітньою особою (вік 14 років) була подана позовна заява про позбавлення батьківських прав батька. Неповнолітня особа зазначала, що її батько зловживає спиртними напоями, не виконує обов'язків спрямованих на належне виховання, розвиток, навчання дитини.

Чи має право неповнолітня особа звернутися до суду з даною заявою і чому?

13. Позивач одночасно з позовною заявою про стягнення боргу подав через канцелярію суду клопотання про забезпечення позову шляхом накладення арешту на транспортний засіб відповідача.

Коли має бути розглянута заява про забезпечення позову?

14. У судовому засіданні у справі про розірвання договору купівлі-продажу пральної машини, що розглядалася в м. Рівне, суд з'ясував, що позивач призваний на строкову військову службу до ЗСУ і перебуває у м. Києві.

Які дії повинен вчинити суд за таких обставин?

15. Головань подав позов в суд до педінституту про стягнення 2-х місячної зарплати за роботу, виконану за сумісництвом, оскільки добровільно інститут відмовився це зробити. Секретар районного суду не прийняла заяву, посилаючись на те, що позивач за основним місцем роботи в будівельному інституті вже одержав 2-х місячну зарплату і що взагалі такі спори розглядаються в адміністративному порядку.

Головань звернувся зі скаргою до голови суду, який написав резолюцію: «Прийняти справу до свого провадження».

Які порушення закону допустили секретар та голова суду?

16. *Чи правильно вчинив суддя, який:*

1) прийняв до свого провадження позов Сиротіної до Лозуєва про визнання права на житлоплощу, враховуючи, що Сиротіна поселилась на правах піднаймача, та цей спір був уже предметом розгляду в суді, по якому є рішення, що набрало законної сили;

2) прийняв до свого провадження позов Сергієнка до Григоренка про виселення за неможливість дальшого сумісного проживання, враховуючи те, що тотожній позов суд розглядав і Григоренку було винесено найсуворіше попередження, але він продовжував порушувати норми співжиття. Що слід розуміти під тотожністю позову?

17. Іванов подав позов до своєї дружини Іванової про поділ будинку, який перебуває у їхній спільній власності. Суддя відмовив у відкритті провадження у справі, посилаючись на те, що з такою вимогою Іванова раніше вже зверталась до суду, а потім відмовилася від позову, і провадження у справі було закрито.

Чи правильно діяв суддя, відмовивши у відкритті провадження у справі?

18. Клімов пред'явив позов про відібрання на виховання сина Олега, який залишився після смерті жінки на вихованні у діда і бабусі Синявських. Однією з обставин справи є те, що сам Клімов тимчасово працював та проживав в умовах Крайньої Півночі і суд відмовив позивачу у задоволенні позову з тих підстав, що за станом здоров'я сину недоцільно проживати в кліматичних умовах Крайньої Півночі.

Згодом Клімов переїхав на постійне проживання до Києва та знов подав позов до суду про визначення місця проживання сина разом з ним.

Чи є у наявності передумови пред'явлення позову? Як суд вирішить питання про прийняття позовної заяви та відкриття провадження?

19. Соколова поштою направила до суду позовну заяву про визнання права на спадщину.

Суддя, відкривши провадження у справі, призначив підготовче засідання.

Чи є обов'язковим проведення підготовчого засідання в даній справі?

Яким чином здійснюється інформування учасників про день і час проведення підготовчого або судового засідання?

Відповідь обґрунтуйте.

20. У підготовчому засіданні по цивільній справі за позовом Ковальнової до Цвіги про поділ майна подружжя відповідачем було заявлено клопотання про зупинення провадження у справі з метою мирного врегулювання спору за участі судді. Суд клопотання задовільнив, зупинив провадження та ухвалив провести врегулювання спору за участю судді. З цією метою було призначено дві закриті наради впродовж одного місяця. Під час другої наради сторони попросили суд продовжити строк проведення врегулювання спору за участю судді ще на один місяць. Суддя постановив ухвалу призначити ще одну закриту нараду.

Чи правомірні дії судді? Які наслідки закінчення строку за участю судді.

21. У травні 2017 року Іванов звернувся з позовом про стягнення середнього заробітку за час затримки розрахунку та компенсацію за нараховану, але невиплачену заробітну плату до ТОВ «Харківський цементний завод», третя особа – директор заводу Лагін. В своїй позовній заяві Іванов вказував, що в період з вересня 2006 року по січень 2017 року він працював вантажником цементу на ТОВ «Харківський цементний завод». 31 січня 2017 року його було звільнено у зв'язку із скороченням штату. При цьому виплати всіх сум, що належать працівникові від підприємства в день звільнення проведено не було. Станом на момент

звернення позивача з позовом 17 травня 2017 року ТОВ «Харківський цементний завод» так і не виплатило звільненому працівникові 5200 грн. У зв'язку з чим на підставі ст. 117 КЗпП позивач просив суд стягнути з відповідача як належні звільненому працівнику платежі, так і середній заробіток за весь час затримки по день фактичного розрахунку.

Сторони подали суду спільну заяву про визнання мирової угоди та проект мирової угоди з якого вбачається, що сторони домовились про те, що роботодавець погоджується виплатити позивачу 5200 грн. та поновити вантажника Іванова на попередньому місці роботи, а позивач відмовляється від позову в частині вимоги щодо виплати середнього заробітку за весь час затримки по день фактичного розрахунку.

Чи може така мирова угода,бути затверджена судом? Яку ухвалу повинен ухвалити суду в даному випадку? відповідь обґрунтуйте.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : відкриття провадження у справі; відмова у відкритті провадження; повернення позовної заяви; залишення заяви без руху; ухвала суду; підготовка справи до судового розгляду; підготовче провадження; зміст стадії підготовки справи до судового розгляду; підготовче засідання; врегулювання спору за участю судді; відмова від позову; визнання позову; мирова угода; судовий розгляд; судове засідання; головуючий у судовому засіданні; відкриття розгляду справи по суті; з'ясування обставин справи; пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників; допит свідка; дослідження доказів; допит експерта; судові дебати; ухвалення та проголошення рішення; перерва у судовому засіданні; відкладення розгляду справи; зупинення провадження у справі; залишення заяви без розгляду; закриття провадження у справі; протокол судового засідання; протокол про окремі процесуальні дії.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Потрібно з'ясувати поняття та значення відкриття провадження у справі. Відкриття провадження у справі пов'язане із наявністю у особи права на позов та процесуальним порядком його здійснення.

Слід приділити увагу поняттю та значенню права на судовий захист, права на звернення до суду та відмежовувати їх від права на позов.

Під час вивчення зазначеної теми слід звернути увагу на те, що поняття права на позов відноситься до числа найбільш складних процесуальних категорій. Закон вживає поняття «право на позов» і «позов» у різних значеннях, не визначаючи їх змісту. Як і позов, право на позов повинно бути єдиним. Право на позов об'єднує у собі два повноваження: право на пред'явлення позову і право на задоволення позову, які виступають у їх єдності. Необхідно з'ясувати зміст вказаних правових категорій.

Право на пред'явлення позову — це право на звернення з вимогою до суду за захистом, право на порушення його діяльності по здійсненню правосуддя в цивільних справах. Право на задоволення позову — це право на одержання захисту, право на позитивне вирішення справи. Здійснення права на пред'явлення позову залежить від обставин процесуально-правового характеру, право на задоволення позову обумовлюється матеріально-правовими і процесуально-правовими обставинами. Наявність права на пред'явлення позову встановлюється одноособово суддею при прийнятті позовної заяви. Наявність права на задоволення позову встановлюється судом після розгляду справи в судовому засіданні та відображається в ухваленому ним рішенні. Відсутність права на пред'явлення позову є підставою для відмови в прийнятті позовної заяви. Відсутність права на задоволення позову веде до ухвалення рішення про відмову в задоволенні позову.

Слід уміти розрізняти передумови права на пред'явлення позову і умови здійснення права на пред'явлення позову (процесуальний порядок здійснення права на пред'явлення позову).

До передумов права на пред'явлення позову належать: процесуальна правоздатність позивача; процесуальна заінтересованість особи; належність справи до цивільної юрисдикції

суду; правовий характер вимоги позивача; відсутність рішення, що набрало законної сили, ухваленого зі спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав; відсутність ухвали суду про закриття провадження у справі, яка набрала законної сили, між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав; відсутність судового наказу, що набрав законної сили, за тими самими вимогами; відсутність у провадженні суду справи щодо спору між тими самими сторонами, про той самий предмет і з тих самих підстав; відсутність рішення третейського суду; відсутність рішення суду іноземної держави, визнаного в Україні, за тотожним позовом. Необхідно звернути увагу на наслідки встановлення судом відсутності передумов права на пред'явлення позову.

Складовими процесуального порядку здійснення права на пред'явлення позову є: дієздатність позивача; дотримання правил про підсудність; дотримання належної форми та змісту позовної заяви. Необхідно звернути увагу на наслідки встановлення судом порушення порядку здійснення права на пред'явлення позову.

Важливо засвоїти вимоги щодо форми та змісту позовної заяви. Слід звернути увагу на копії, які додаються до позовної заяви, зокрема, копії позовної заяви та копії всіх документів, що даються до неї. Вони додаються відповідно до кількості відповідачів та третіх осіб. Потрібно засвоїти перелік категорій справ, з яких не додаються копії документів.

Необхідно звернути увагу на строк, протягом якого суддя наділений правом вирішувати питання про відкриття провадження у справі або про відмову у відкритті провадження у справі, момент з якого провадження вважається відкритим.

На стадії відкриття провадження у справі суд вправі постановити наступні види ухвал: про відкриття провадження у справі, про залишення заяви без руху, про повернення позовної заяви, про відмову у відкритті провадження у справі, про об'єднання справ в одне провадження, про роз'єднання позовних вимог. Слід з'ясувати підстави, зміст, правові наслідки постановлення вказаних ухвал.

При ознайомленні із змістом ухвали про відкриття провадження у справі необхідно звернути увагу на те, що в ній вказується дата, час та місце підготовчого засідання, якщо справа буде розглядатися в порядку загального позовного провадження, або дата, час і місце проведення судового засідання для розгляду справи по суті, якщо справа буде розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін, результат вирішення заяв і клопотань позивача, що надійшли разом із позовною заявою, якщо їх вирішення не потребує виклику сторін, строк протягом якого відповідач вправі надати відзив на позов, строки для подання відповіді на відзив та заперечень, якщо справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження, строк надання пояснень третіми особами, яких було залучено при відкритті провадження у справі, веб-адреса сторінки на офіційному веб-порталі судової влади України в мережі Інтернет, за якою учасники справи можуть отримати інформацію щодо справи, що розглядається.

Потрібно з'ясувати поняття та значення підготовки справи до судового розгляду як стадії цивільного процесу, її мету та завдання. При цьому слід звернути увагу на термінологічну неточність допущену законодавцем при регламентації цієї стадії. Зокрема відповідна глава ЦПК має назву «Підготовче провадження».

Слід звернути увагу на суб'єктний склад осіб, що вчиняють процесуальні дії. Ним, зокрема, виступають: суд, особи, які беруть участь у справі, інші учасники процесу (особи, які сприяють здійсненню правосуддя).

Будь-яка стадія вона має свій початок і кінець. З якої дії вона починається, якою вона закінчується? Це питання для практики має важливе значення. Неправильне уявлення про межі цієї стадії процесу призводить до порушення прав осіб, які беруть участь у справі.

При опрацюванні матеріалу з вказаної теми слід звернути увагу на те, що більшість процесуальних дій, що складають зміст стадії підготовки справи до судового розгляду вчиняється у формі підготовчого засідання, яке повинно бути розпочато не пізніше ніж через тридцять днів з дня відкриття провадження у справі.

Підготовче засідання виступає основною процесуальною формою підготовки справи до судового розгляду, проте вона можлива також у формі одноособових дій судді. Зокрема проведення попереднього судового засідання є обов'язковим у всіх справах, що розглядаються

за правилами загального позовного провадження. При розгляді справ в порядку спрощеного позовного провадження підготовче засідання не проводиться.

Конкретні дата і час підготовчого засідання призначаються суддею з урахуванням обставин справи і необхідності вчинення відповідних процесуальних дій. Також суд повинен враховувати час, потрібний для повідомлення осіб, які беруть участь у справі.

Слід звернути увагу на те, що проведення підготовчого засідання може бути відкладено, тому при аналізі матеріалу доцільно з'ясувати підстави настання такого виду ускладнення. Необхідно також приділити належу увагу вивченню процесуального порядку проведення підготовчого засідання.

З'ясування змісту вказаної стадії процесу необхідно здійснювати шляхом виділення та аналізу процесуальних дій судді щодо підготовки справи до судового розгляду та процесуальних дій інших суб'єктів процесуальних правовідносин щодо підготовки справи.

Необхідно засвоїти, які дії вчиняються судом з метою врегулювання спору до судового розгляду та які зміни в позовному спорі можуть відбутися на цій стадії процесу, які їх правові наслідки.

У разі якщо спір не врегульовано, діяльність усіх учасників процесу в попередньому судовому засіданні спрямовується на створення умов для майбутнього правильного та швидкого розгляду і вирішення конкретної цивільної справи.

Аналізуючи процесуальні дії судді та інших суб'єктів процесуальних правовідносин щодо підготовки справи до судового розгляду за необхідне повторити відповідні положення, які вивчались студентом у загальній частині Цивільного процесуального права, зокрема, щодо заміни неналежного відповідача, співучасті, третіх осіб у цивільному процесі, правонаступництва, інформування учасників процесу, судових доручень, доказів та доказування та ін.

Необхідно звернути увагу на правові наслідки невиконання особами, які беруть участь у справі, обов'язку повідомлення про зміну місця проживання (перебування, знаходження). У разі відсутності заяви про зміну місця проживання або місцезнаходження судова повістка надсилається учасникам справи, які не мають офіційної електронної адреси та за відсутності можливості сповістити їх за допомогою інших засобів зв'язку, що забезпечують фіксацію повідомлення або виклику, на останню відому судові адресу і вважається доставленою, навіть якщо учасник судового процесу за цією адресою більше не проживає або не знаходиться.

Також слід приділити увагу на судові рішення, що їх ухвалює суд у підготовчому засіданні.

При опрацюванні матеріалу щодо врегулювання спору за участю судді, слід опрацювати підстави та порядок призначення цієї процедури. Необхідно ознайомитись із змістом зустрічей, що призначаються судом та проводяться із сторонами у формі спільних та/або закритих нарад. Вивчаючи порядок врегулювання спору за участю судді, потрібно мати на увазі, що така процедура проводиться протягом розумного строку, але не більше тридцяти днів з дня постановлення ухвали про її проведення і строк проведення врегулювання спору за участю судді продовженню не підлягає.

Судовий розгляд є самостійною і важливою стадією цивільного процесу. Вона суттєво відрізняється від стадії відкриття провадження у справі, підготовки справи до судового розгляду за метою, завданнями, змістом вчинюваних процесуальних дій, значенням та ін.

Правові норми, які регулюють порядок судового розгляду, діють не тільки у позовному, але й в окремому провадженні з певними винятками та доповненнями.

Під час вивчення зазначеної теми потрібно з'ясувати поняття та значення судового розгляду. Основним завданням суду у цій стадії процесу є правильний і швидкий розгляд і вирішення цивільної справи по суті. Саме на стадії судового розгляду суд безпосередньо досліджує і оцінює зібрані у справі докази, встановлює обставини, що мають суттєве значення для правильного вирішення справи, застосовує норми матеріального права і вирішує справу по суті, підтверджуючи наявність чи відсутність прав та обов'язків сторін.

Необхідно з'ясувати у якій формі проводиться судовий розгляд, у чому полягає зміст вказаної стадії, розмежовувати вказані правові категорії. Потрібно з'ясувати співвідношення понять «судовий розгляд» та «судове засідання». При ознайомленні із строками розгляду справи слід звернути увагу на їх тривалість, початок перебігу, можливість продовження.

В стадії судового розгляду найбільш повно проявляються всі принципи цивільного процесуального права. Працюючи над темою, необхідно проаналізувати дію всіх принципів галузі права на стадії судового розгляду.

Для кращого засвоєння питань про роль головуючого у керівництві ходом судового засідання, про порядок у судовому засіданні і заходах, які застосовуються до порушників порядку, студент повинен повторно звернутись до загальних положень ЦПК України, що визначають підстави та порядок застосування цивільної процесуальної відповідальності, норм КУпАП.

При ознайомленні з процесуальною формою розгляду та вирішення цивільних справ слід звернути увагу на структуру судового засідання. Процесуальні дії, які вчиняються на стадії судового розгляду, утворюють частини судового засідання, кожна з яких має свою мету, значення, зміст. Студент повинен засвоїти, які процесуальні дії вчиняються в відповідній окремій частині судового засідання, послідовність їх вчинення. При опрацюванні матеріалу, що стосується відкриття розгляду справи по суті, необхідно звернути увагу на наслідки неявки в судове засідання особи, яка бере участь у справі. Аналізуючи процесуальні дії, що вчиняються під час з'ясування обставин справи та дослідження доказів, студент повинен засвоїти, що порядок дослідження доказів визначається судом залежно від змісту спірних правовідносин і в разі потреби може бути змінений. Необхідно звернути увагу на поняття судових дебатів, відмежовувати промови осіб, які беруть участь у справі, від пояснень. Студент повинен приділити увагу питанню повернення суду до з'ясування обставин у справі, зокрема, умовам, процедурі, етапу (частині судового засідання) на якому можлива реалізація вказаного повноваження.

У ході розгляду та вирішення цивільної справи подекуди виникають обставини, які унеможливають її подальший розгляд, тобто ускладнення у ході судового розгляду справи. При вивченні вказаного питання слід з'ясувати поняття ускладнення у ході судового розгляду справи, їх форми, види та підстави. Ускладнення, що виникають у ході судового розгляду справи, відрізняються підставами, строками, наслідками. У таких випадках проголошується перерва в судовому засіданні, розгляд справи відкладається або провадження у справі зупиняється, закривається, або ж заяву залишають без розгляду.

Студент повинен з'ясувати суть кожної із вказаних процесуальних дій, мету, підстави та правові наслідки їх вчинення.

Студент повинен розмежовувати оголошення перерви в судовому засіданні та відкладення розгляду справи. Рекомендується порівняти ці два інститути і виявити їх відмінні ознаки. Завершення вивчення питання про відкладення розгляду справи та зупинення провадження у справі рекомендується здійснювати порівнянням цих двох інститутів і виявленням їх відмінних ознак.

При вивченні питань про зупинення провадження у справі та залишення позову без розгляду особливу увагу слід зосередити на підставах та правових наслідках цих дій. Аналізуючи підстави закриття провадження у справі слід звернути увагу на винятки, коли рішення третейського суду не виступає підставою для настання вказаного виду ускладнення. Необхідно звернути увагу на те, що наявність ухвали про закриття провадження у справі у зв'язку з прийняттям відмови позивача від позову, не позбавляє відповідача в цій справі права на звернення до суду за вирішенням цього спору. Слід провести порівняння вказаних інститутів.

Необхідно засвоїти яким чином здійснюється фіксування ходу судового розгляду. Звернути увагу на те, що суд під час судового розгляду справи здійснює повне фіксування судового засідання за допомогою звукозаписувального технічного засобу. Одночасно з проведенням фіксування технічними засобами секретарем судового засідання ведеться протокол судового засідання. Вивчаючи питання про протокол судового засідання, необхідно з'ясувати суть і зміст цього документа, порядок його складання, внесення зауважень та порядком їх розгляду.

Методичні рекомендації щодо проведення рольового тренінгу «Судовий розгляд цивільної справи»

У вивченні навчальної дисципліни «Цивільне процесуальне право України» прослуховування одних тільки лекцій недостатньо. Навчальний процес повинен включати в себе практичні заняття у формі вирішення ситуаційних завдань, а також ділових ігор. Останні при вмілій організації проходять досить цікаво, отримали визнання і популярність.

Рольовий тренінг — ділова гра «Судовий розгляд цивільної справи» призначена для поглиблення теоретичної і практичної підготовки майбутніх юристів. Вона дає змогу вдосконалити, відшліфувати знання, отримані під час лекційних та семінарських занять з курсу цивільного процесу, а також подолати можливі прогалини у знаннях шляхом практичного їх застосування, дає змогу виявити здібності та недоліки окремих студентів і звернути увагу на ті якості, які необхідно розвивати.

Проведення ділових ігор в навчальній групі переслідує різноманітні цілі. Основною тут виступає — підвищення рівня професійної підготовки студентів. Ділові ігри, з одної сторони, розвивають живий інтерес в тих, хто навчається, до глибокого вивчення теорії не тільки цивільного процесуального права, але й матеріального (цивільного, сімейного, трудового та ін.) права, дають можливість показати студентам практичну значимість теорії галузі права, дозволяють на особистому досвіді впевнитись у тому, як складно без міцних теоретичних знань вирішувати конкретні правові питання, швидко орієнтуватися в складних ситуаціях, які виникають при розгляді і вирішенні цивільної справи. З другої сторони, ділові ігри проводяться в наближених до практики умовах і обстановці. Оскільки учасниками ігор є самі студенти, то тут для відкриваються можливості не тільки отримати наочні уявлення про роботу судді, прокурора, адвоката, юрисконсульта (з роботою цих учасників процесу можна будувати у майбутньому ознайомитися й під час навчальної практики), але вперше перевірити себе у «справі», набути перших навиків за майбутньою спеціальністю.

Ділові ігри дозволяють збільшити інтенсивність навчального процесу, підняти його на більш високий якісний рівень. Цього в значній мірі вдається досягнути, по-перше, за рахунок «автоматичного» зміщення уваги підготовки студентів на їх самостійну роботу поза аудиторією; по-друге, зростання активності під час гри у відведені для занять години; по-третє, за рахунок підвищення відповідальності кожного студента не тільки за себе, але й за результат всієї гри в цілому.

Тут студенти поставлені у такі умови, коли нормальне виникнення, розвиток і завершення гри прямо залежить від рівня теоретичних знань і вміння застосовуючи їх на практиці, від ступеня підготовленості до занять кожного з її учасників. Слід не підготуватися тільки одному з них — може бути зірвана гра в цілому.

Не менш важливою є і практична підготовка студентів. Ділова гра не може бути розпочата і проведена не тільки без відповідної теоретичної підготовки учасників гри, але й без самих процесуальних дій: без викладення позовної заяви і пред'явлення її до «суду», без підготовки інших необхідних процесуальних документів (заяв по суті справи), без якісної підготовки до «судового розгляду», без винесення відповідних судових рішень в цих стадіях судового процесу.

Вся ця багатоманітна підготовча робота повинна бути проведена самими студентами поза часом семінарських занять. Ділова гра — це активна форма навчання. У ній одночасно приймають участь не один, не два і навіть не десять студентів, а вся навчальна група в цілому, кожному студенту тут відводиться своя визначена «роль». Специфіка ділової гри ставить в такі умови, коли вони вимушені не тільки висловлювати свої міркування по суті справи, але й не в меншій мірі ставити запитання, причому не викладачу, як це має місце під час проведення традиційного семінару, а своїм колегам за грою. Зміст цих питань вже само по собі свідчить про рівень теоретичної підготовки студентів. А навики, отримані тут, мають неабияке значення для підготовки висококваліфікованих спеціалістів.

Нарешті, ділові ігри переслідують і виховні завдання. Вони допомагають прививати любов спеціаліста до своєї майбутньої професії, зрозуміти всю її складність і привабливість. Але цим не обмежується виховне значення ділових ігор. Як відомо, перед науково-

педагогічними працівниками вищих навчальних закладів стоїть завдання підготувати не тільки висококваліфікованих спеціалістів, але й людей гармонійно розвинених, таких, що поєднують у собі духовне багатство, моральну чистоту і фізичну досконалість.

Ділові ігри сприяють також розвитку у студентів почуття самостійності, винахідливості, вміння у складній ситуації відстоювати свою позицію, вони у певній степені допомагають студентів визначити свою майбутню професію.

Для виконання вказаних завдань необхідні наступні умови:

а) високий рівень підготовки викладача до ділової гри, володіння ним методикою проведення такого заняття, його вміння зацікавити студентів, дати їм повну можливість розкрити свої можливості у самостійній роботі;

б) висока теоретична і необхідна практична підготовка студентів, добре розуміння ними пройденого матеріалу як з цивільного процесу, так і з матеріального права;

в) нерозривний зв'язок ділової гри з вивченими і тими, що вивчаються, темами дисципліни «Цивільне процесуальне право України»;

г) правильний підбір фабули (макету) цивільної справи;

д) наявність «залу судового засідання», його своєчасне технічне забезпечення.

Будь-яку ділову гру можна умовно поділити на три етапи:

1) підготовка гри;

2) проведення ділової гри;

3) підведення підсумків роботи студентів.

Підготовка — важливий етап ділової гри. Саме тут повинні бути створені всі умови для її успішного розвитку і завершення. На цьому етапі проводиться велика організаційна робота. Тому приступити до підготовки гри необхідно завчасно. Найкраще, якщо цей строк буде не менше двох неділів. Він необхідний для повторення пройденого матеріалу (без чого ділова гра не може бути успішно проведена), для того, щоб кожний з них міг в достатній мірі ознайомитися із своєю роллю, для підготовки і складення всіх процесуальних документів — позовної заяви, відзив на позов, відповідь на відзив, заперечення проти позову, ухвал про підготовку справи до судового розгляду та призначення справи до слухання та інших, а також всіх інших процесуальних дій, передбачених законом в стадіях відкриття провадження у справі та підготовки справи до судового розгляду.

При підготовці ділової гри необхідно, у першу чергу, правильно підібрати фабулу цивільної справи. Тут завчасно треба визначити, що вже студентами вивчено по матеріальному праву (цивільному, сімейному, трудовому та ін.) на цей момент. Для гри не слід брати фабулу цивільної справи, в якій спірне цивільно-правове питання ще не вивчалось у відповідних дисциплінах матеріального права. Обираючи справу, необхідно врахувати і кількісний склад навчальної групи, в якій проводиться гра. Для ділової гри слід обрати таку цивільну справу, в якій кожному студентів відводилась б своя конкретна роль (судді, прокурора, експерта та ін.). Підбір фабули повинен здійснюватися викладачем спільно із самими студентами. Їх пропозиції повинні враховуватися. Якщо за своїми умовами обрана фабула цивільної справи не зовсім підходить для гри, то до неї за допомогою викладача можуть бути внесені відповідні зміни та доповнення (наприклад, розширене коло учасників процесу, додаткове введені ті чи інші обставини та ін.). Обрана фабула повинна бути вивчена кожним студентом групи. Це дозволяє їм активно включитися до гри, критично відноситись до всього, що проходить у «залі судового засідання».

Визнається, що тільки після вивчення фабули обраної справи для гри фабулу цивільної справи можна приступити до розподілу «ролей» між студентами. Цю роботу в основному повинні провести самі студенти. Добре знаючи обставини справи, яка призначена до розгляду, і можливості кожного студента групи, вони самостійно визначаються з цим завданням. Тільки у необхідних випадках викладачі дають поради, консультації і рекомендації.

Підготовчий період включає в себе також «пред'явлення позову» і «підготовку справи до судового розгляду». Написати «позовну заяву» і пред'явити її в «суд» зобов'язаний «позивач» за допомогою «адвоката», а також відповідь на відзив, відзив та заперечення на позов покладаються на «відповідача» і його «адвоката» з його сторони. Підготовку справи до судового розгляду проводить «суддя».

Всі «процесуальні» дії при порушенні справи і його підготовці справи до судового розгляду повинні здійснювати відповідно до вимог цивільного процесуального законодавства. Ці дії проводяться студентами у позааудиторний час. На практичних заняттях обговорюються лише підсумки їх роботи у цих двох стадіях.

У підготовчий період було б бажано, щоб студенти відвідали місцевий суд, який вирішує цивільні справи, і на практиці ознайомитися з його роботою щодо розгляду і вирішення цивільних справ. Це особливо необхідно «суддям», «прокурору», «адвокатам», «позивачам», «відповідачам».

Другий етап гри — основний. Він повністю відведений для розгляду і вирішення справи. Розгляд справи бажано було б проводити в спеціально підготовленому «залі судових засідань», оснащеним технічними засобами фіксації ходу судового засідання, а ще краще й відеозаписом. Наявність відеозапису дисциплінує студентів, надає можливість у будь-який момент, зупинивши гру, відновити і обговорити з ними потрібний фрагмент гри, дозволяє учасникам процесу побачити себе «у справі» і краще зрозуміти допущені помилки.

Ділова гра повинна проводитися в обстановці і умовах, наближених до розгляду цивільних справ в судах і суворо у відповідності до вимог цивільного процесуального законодавства.

Разом з тим у грі необхідні і певні умовності. Наприклад, тільки умовно можна призупинити провадження у справі, відкласти розгляд справи. І це зрозуміло. Хід гри не може бути призупинений, зупинити ж провадження у справі або відкласти розгляд справи в певній ігровій ситуації «суд» просто зобов'язаний. Тому ці необхідні, умовно вчинювані процесуальні дії тільки фіксуються в процесуальних документах, зміст яких оголошується в залі судового засідання.

Умовно повинні вчинятися і інші процесуальні дії: видалення свідків із залу суду, відводі «складу суду», передача справи в інший суд для розгляду справи по суті та ін.

Вчинення необхідних умовних процесуальних дій у діловій грі обов'язкове. Це повинні знати студенти ще у підготовчий період.

Невчинення умовної процесуальної дії, яку за обставинами справи повинен був вчинити учасник гри, повинно розцінюватися як помилка, що свідчить про прогалини у теоретичній підготовці студентів.

Керує «судовим засіданням» студент, який виконує роль «головуючого». Виконання цієї ролі — складне завдання. Тому гра проходить дедалі організованіше і цікавіше, коли в цій ролі виступає добре теоретично і практично підготовлений студент. У будь-якому випадку до «судового засідання» з цим студентом викладачу необхідно провести співбесіду, допомогти йому у вирішенні складних питань, порадити відвідати місцевий суд і самому ознайомитися із розглядом цивільних справ.

Головуючий зобов'язаний не тільки уважно слідкувати за ходом гри, але і фіксувати для себе вчинення (невчинення) учасниками всіх процесуальних дій. Ні в якому разі не повинна випускатися з уваги і етика спілкування учасників процесу. На цю обставину необхідно звернути увагу особливу увагу.

На прохання викладача у кінці кожної частини судового засідання може бути оголошена невелика перерва. У випадку наявності необхідного технічного забезпечення (відеоапаратуру) цей час може використовуватися для колективного перегляду відеозапису і обговорення роботи студентів в тій чи іншій частині судового засідання. В обговоренні повинні приймати участь всі студенти навчальної групи. Основне в обговоренні — виявити помилки і виявити причини їх вчинення. Наприклад, при обговоренні підготовчої частини судового засідання особливу увагу слід звернути на роботу «суду». При розгляді ж судових промов учасників процесу слід звернути увагу на виступи адвокатів, прокурора.

Виявлені помилки, допущені судом і особами, які беруть участь у справі, можуть бути виправлені тільки у відповідності з процесуальними нормами.

Перерви і обговорення кожної частини судового засідання на цьому етапі гри зовсім не обов'язкові. Вони необхідні тільки у тих випадках, коли хід гри відхиляється від наміченого руслу, коли допущені учасниками процесу грубі помилки пройшли непоміченими як для них самих, так і для інших присутніх у залі студентів.

Закінчується ділова гра винесенням «судового» рішення у справі.

Спеціальний час повинен відводитися для підведення підсумків роботи студентів у ділових іграх. Обговорюється робота кожного студента, відзначаючи як позитивні моменти, так і недоліки його роботи у діловій грі. Робота «суду» та інших учасників процесу оцінюється не тільки з точки зору дотримання (недотримання) ними процесуальних норм, але й точки зору дотримання норма судової, адвокатської етики.

Нарешті оцінку роботи студентів у цілому дає викладач.

У грі можуть брати участь до 12 чоловік. Крім основних 12 осіб, кількість учасників може змінюватися за рахунок включення у гру додаткових свідків, експертів, перекладачів.

Учасники гри повинні попередньо повторити теми «Підготовка справи до розгляду» та «Розгляд справи по суті», розділи 1-3 ЦПК України, вивчити матеріали цивільної справи.

Семінарські заняття 5

Тема 24. Апеляційне провадження. Тема 25. Касаційне провадження

Питання для усного опитування та дискусії

- 24.1. Суть та значення апеляційного провадження, його характерні риси.
- 24.2. Право апеляційного оскарження, порядок та строки його здійснення.
- 24.3. Відкриття апеляційного провадження у справі.
- 24.4. Підготовка розгляду справи апеляційним судом.
- 24.5. Порядок розгляду та вирішення справи апеляційним судом.
- 24.6. Повноваження суду апеляційної інстанції. Ухвали та постанови суду апеляційної інстанції.
- 25.1. Суть та значення касаційного провадження, його характерні риси.
- 25.2. Право касаційного оскарження, порядок та строки його реалізації.
- 25.3. Відкриття касаційного провадження у справі.
- 25.4. Підготовка справи до касаційного розгляду.
- 25.5. Порядок розгляду та вирішення справи судом касаційної інстанції.
- 25.6. Повноваження суду касаційної інстанції. Ухвали та постанови суду касаційної інстанції.

Аудиторна письмова робота

1. Вирішити задачі:

1. Громадянин В звернувся до суду з позовом до Хмельницької міської ради та КП і просив визнати за ним право користування квартирою за адресою Д та зобов'язати КП укласти з ним договір найму вказаної квартири. В обґрунтування своїх вимог посилався на те, що перебуває в черзі на отримання житла, іншим житлом не забезпечений, оплачує житлово-комунальні послуги та підтримує квартиру у належному стані. Суд першої інстанції, керуючись ЗУ "Про оренду державного та комунального майна" задовольнив позов повністю. Суд апеляційної інстанції повністю скасував рішення суду першої інстанції.

Чи законним є рішення суду апеляційної інстанції?

2. Іваненко подав апеляційну скаргу на рішення суду першої інстанції, ухваленого в справі про розподіл сумісного майна подружжя. При розгляді цієї скарги апеляційний суд встановив, що в рішенні не було зазначено, ім'ям якої держави воно винесено, а також було виявлено кілька граматичних помилок. Але в цілому рішення є вірним.

Яке повноваження має застосувати в цьому випадку апеляційний суд?

3. Рішенням суду першої інстанції задоволені позовні вимоги Іванова про відібрання дитини у тещі, бабки дитини, з якою дитина проживала разом з матір'ю за її життя після розірвання шлюбу з позивачем. Залишаючи без змін рішення суду першої інстанції, апеляційний суд постановив ухвалу про відстрочку виконання цього рішення з тих підстав, що дитині необхідний період звикання до батька, з яким вона спілкувалась досить рідко.

Чи має повноваження суд апеляційної інстанції ухвалювати рішення про зупинення виконання рішення суду першої інстанції під час його перегляду в апеляційному порядку?

4. Мулатов оскаржив рішення суду в частині зобов'язання його відшкодувати судові витрати у дохід держави. Він вважав, що суд неправильно поклав на нього цей обов'язок, оскільки позивачка була звільнена від судових витрат. Апеляційний суд, розглядаючи скаргу, встановив, що рішення про задоволення позову ухвалено з порушенням закону та скасував його, направивши справу на новий розгляд у суд першої інстанції.

Проаналізуйте дії учасників. Чи допущені помилки? Які межі розгляду апеляційної скарги? Чи пов'язаний суд апеляційної інстанції доводами апеляційної скарги? Чи може він вийти за межі апеляційної скарги?

5. При розгляді апеляційної скарги прокурора на рішення суду за позовом прокурора в інтересах Сторчака до Шумського про відшкодування збитків у судовому засіданні прокурор відмовився від апеляційної скарги.

Проаналізуйте дії учасників та суду. Які наслідки викликає відмова прокурора від апеляційної скарги?

6. Суд розглянув цивільну справу за позовом Маришевської до Маришевського про стягнення аліментів на утримання сина Олега. Про це рішення стало відомо Гродинській, яка отримувала від Маришевського аліменти на сина Віталія, який народився від колишнього шлюбу з Маришевським. Вона вирішила оскаржити рішення суду, оскільки суд не залучив її до участі у справі, а задовольнивши позов, порушив її право на аліменти в більшому розмірі.

Проаналізуйте дії учасників. Які помилки допущені? Чи має право Гродинська на апеляційне оскарження?

7. Тарнавська К. Г. 17 років працювала на посаді інженера-економіста, і була звільнена СП «Воля» з роботи за скороченням штату, в той час, коли КСП залишив на роботі економістом особу, яка не мала навіть середньої спеціальної освіти. Тарнавська вважала, що її звільнили неправильно і звернулася в суд з позовом про поновлення на роботі, додавши до заяви позитивні характеристики, які видавалися їй раніше СП. В судовому засіданні всі ці факти були доведені, але суд в позові Тарнавській про поновлення на роботі відмовив, посилаючись на те, що вона пропустила встановлений трудовим законодавством строк для звернення до суду за захистом своїх прав.

На які порушення закону необхідно вказати в апеляційній скарзі Тарнавській? Які процесуальні дії належить провести судді у порядку підготовки цієї справи до розгляду в суді другої інстанції?

8. Агропідприємство заявило в суд позов до Молчанової про виселення з будинку, наданого позивачем відповідачу на час роботи в підприємстві інженером-механіком. Молчанов порушив угоду і працює тепер на заводі. Розглянувши справу, суд оголосив резолютивну частину про виселення Молчанова з наданням відстрочки на 3 місяці, хоч він цього не просив і відклав складання мотивованого рішення на 3 дні. Підстави для прийняття цього рішення і закон, яким керувався суд, в рішенні не були зазначені.

Апеляційний суд цю частину судового рішення скасував і допустив по справі негайне виконання.

Чи правильно була вирішена справа?

9. Згідно з угодою про обмін жилими будинками позивачка М.С. Туліна передала відповідачу О.М. Кондратенку належні їй на праві приватної власності 2/3 частини будинку в обмін на 1/3 частини будинку, яка належить О.М. Кондратенку. Через півтора місяця М.С. Туліна звернулася до суду з позовною заявою, в якій просила угоду про обмін визнати недійсною, оскільки вона її вклала під загрозою з боку відповідача та без згоди її дочки О.К. Солотенко, якій в цьому будинку належить 1/3 частина. Крім того, вона зазначила, що в

результаті проведеного обміну О.М. Кондратенко обманув її, не виконавши умов угоди по передачі двох сараїв.

Суд ухвалив, рішення яким відмовив у задоволенні позовних вимог М.С. Туліної, посилаючись на те, що позивачка не навела достатньо доказів, які б підтвердили факт укладення угоди між нею і відповідачем під загрозою.

Це рішення було оскаржено в апеляційному порядку дочкою позивачки — О.К. Солошенко, яка стверджувала, що угода про обмін є недійсною оскільки порушує її право власності на частину будинку, розділу якого в натурі в неї з матір'ю не було.

Суд апеляційної інстанції відмовив у прийнятті апеляційної скарги О.К. Солошенко, посилаючись на те, що вона не брала участі у справі і не має права апеляційного оскарження.

Чи правомірне рішення суду апеляційної інстанції? У якому порядку воно може бути оскаржено? На які порушення закону необхідно вказати в скарзі?

10. Власник будинку Левченко пред'явив позов до Чеховського про виселення його з кімнати, яку він наймав у будинку, в зв'язку з тим, що Чеховський не сплачує гроші за оренду кімнати. Чеховський у свою чергу пред'явив зустрічний позов про стягнення з Левченко 500 грн. за килим, який він продав Левченко, але грошей так і не одержав.

Суд відмовив у прийнятті цього зустрічного позову, тому що, на його думку, немає підстав для спільного розгляду їх в одному процесі, про що постановив ухвалу.

Чеховський оскаржив ухвалу суду, але апеляційний суд не задовольнив скаргу, визнавши мотивацію відмови прийняття зустрічного позову законною, а також враховуючи те, що Чеховський може пред'явити позов до Левченко окремо.

Чеховський вирішив звернутись з касаційною скаргою до касаційного суду, оскільки вважав незаконними судові рішення суду першої та апеляційної інстанцій.

Чи є підстави для задоволення касаційної скарги? Який порядок подання касаційної скарги?

11. При розгляді апеляційної скарги в судовому засіданні не здійснювалась фіксація судового засідання. Позивач зробив заперечення головному з приводу цього. Але головуючий роз'яснив, що в апеляційній інстанції фіксація судового засідання не потрібна.

Вкажіть на помилки учасників чи суду.

12. Помічник прокурора подав апеляційну скаргу на рішення суду у цивільній справі про виселення, в якій брав участь, вказавши, що постановляючи рішення, суд допустив наступні порушення закону: справа була розглянута у відсутності відповідача, який не був належним чином повідомлений про день і час розгляду справи, крім того, суд застосував норму права, яку не мав застосовувати, а також рішення суду було підписано тільки двома суддями, хоча справа розглядалась колегіально.

Які повноваження повинен застосувати апеляційний суд? Чи мав право на апеляційне оскарження помічник прокурора?

13. В ухвалі суду про залишення апеляційної скарги без руху було надано строк для усунення її недоліків. Строк було написано цифрами - 50 днів з дня отримання ухвали особою, яка подала апеляційну скаргу. На шостий день після отримання підтвердження отримання цієї особою ухвали, була постановлена ухвала про повернення скарги. На наступний день особа звернулась до суду з заявою про продовження строку для усунення недоліків апеляційної скарги, вказавши, що ухвалою було надано "50", а не "5" днів для усунення недоліків. Як у цивільному процесуальному законодавстві вирішено питання про можливість вчинення процесуальних дій суддею апеляційного суду щодо заяви про продовження строку, адже вже постановлена ухвала про повернення скарги?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: способи перегляду судових рішень; апеляційне провадження; суд

апеляційної інстанції; право на апеляційне оскарження апеляційна скарга; касаційне провадження; суд касаційної інстанції; касаційна скарга; склад суду касаційної інстанції; повноваження суду касаційної інстанції.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Для засвоєння матеріалу теми та для створення фундаменту знань для опанування наступних тем навчальної дисципліни слід зосередити увагу на світовому досвіді перегляду судових рішень суду першої інстанції. Визначити перспективи вдосконалення цього механізму, ступінь реалізації принципу цивільного процесу щодо забезпечення апеляційного та касаційного оскарження ухваленого у справі судового рішення.

Визначити загальну характеристику способів перегляду судових рішень за чинним цивільним процесуальним законодавством, зокрема, апеляційного перегляду цивільної справи; касаційного перегляду цивільної справи; перегляду цивільної справи у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Студент повинен уявити поняття, значення апеляційного провадження, проаналізувати його характерні риси. За необхідне звернути увагу на види апеляційного провадження, критерії їх розмежування. Основними критеріями поділу апеляційного провадження на види є можливість або навпаки відсутність такої направлення апеляційним судом справи на новий розгляд до суду першої інстанції, а також можливість або навпаки відсутність такої подання учасниками справи, нових доказів до суду апеляційної інстанції. Студент повинен з'ясувати переваги та недоліки вказаного механізму перегляду судових рішень, переглянувши при цьому положення ЦПК України, що регламентують касаційне провадження, перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Проте на даному етапі не ставиться за мету детальне вивчення означеної проблематики, а радше побіжне з ним ознайомлення. Необхідно звернути увагу на те, що суд апеляційної інстанції перевіряє законність та обґрунтованість судових рішень, які не набрали законної сили, з'ясувати зміст вказаних понять.

Студент повинен розмежовувати поняття «апеляційне провадження» та «право апеляційного оскарження». Аналіз права апеляційного оскарження необхідно здійснювати шляхом визначення його поняття та значення, суб'єктів здійснення вказаного права (учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки), об'єктів, щодо яких можлива його реалізація (рішення, ухвали, судові накази суду першої інстанції, які не набрали законної сили), процесуальної форми (апеляційна скарга), строків, порядку реалізації.

Аналізуючи строки апеляційного оскарження необхідно звернути увагу на початок їх перебігу.

Студент повинен засвоїти порядок відкриття апеляційного провадження у справі, звернути увагу на підстави відмови у відкритті цього провадження, повернення апеляційної скарги.

При вивченні процесуальної форми здійснення права апеляційного оскарження слід приділити увагу приєднанню до апеляційної скарги, проаналізувати наявні в науковій літературі точки зору щодо ефективності існування вказаного процесуального інституту. Важливим напрямом у підготовці до теми є підготовка апеляційної скарги за обраною студентами фабулою справи. Студент має засвоїти порядок, строк, суб'єктний склад здійснення права на приєднання до апеляційної скарги.

Особа, яка подала апеляційну скаргу, наділена такими диспозитивними правами як правом на зміну, доповнення апеляційного скарги, її відкликання, відмову. Необхідно розмежовувати відкликання та відмову від апеляційної скарги, звернувши увагу на строки здійснення вказаних прав, правові наслідки.

Студент має засвоїти процесуальні дії, що вчиняються суддею-доповідачем на стадії підготовки розгляду справи. При цьому слід звернути увагу на те, що на вказаній стадії цивільного процесу суд вирішує питання щодо поважності причин неподання доказів до суду

першої інстанції. Потрібно засвоїти строки відкриття, підготовки розгляду справи апеляційним судом, призначення справи до розгляду.

Розгляд справи апеляційним судом здійснюється в матеріально-правових та процесуальних межах. Апеляційний суд перевіряє судові рішення в межах доводів апеляційної скарги та вимог, заявлених у суді першої інстанції. Проте суд наділений правом виходу за вказані межі у випадках встановлених законом. При визначені означеної проблеми слід з'ясувати умови прийняття доказів, нових доказів судом апеляційної інстанції та їх дослідження. Зокрема, апеляційний суд досліджує докази, які судом першої інстанції досліджувались з порушенням встановленого порядку або в дослідженні яких було неправомірно відмовлено. Суд досліджує нові докази у разі, якщо їх неподання до суду першої інстанції було зумовлено поважними причинами.

Процесуальною формою розгляду справ апеляційним судом виступає судове засідання, яке складається з наступних частин: підготовча частина, розгляд апеляційної скарги, судові дебати, ухвалення та проголошення судового рішення. Вивчаючи судовий розгляд, необхідно звернути увагу на послідовність дачі пояснень учасниками справи, специфіку перебігу судових дебатів.

Вивчення питання про повноваження суду апеляційної інстанції краще розпочинати із з'ясування змісту відповідних статей ЦПК України, після чого слід уважно опрацювати навчальну та рекомендовану додаткову літературу. Слід розмежовувати повноваження апеляційного суду за наслідками розгляду апеляційної скарги на рішення суду першої інстанції та повноваження за наслідками розгляду скарги на ухвалу суду першої інстанції. Окрему увагу необхідно приділити повноваженням апеляційного суду за наслідками розгляду апеляційної скарги на судовий наказ. Слід уважно розглянути кожне із вказаних повноважень суду і виявити, які правові наслідки тягнуть вони у випадку їх застосування судом апеляційної інстанції.

За результатами розгляду апеляційної скарги суд приймає постанову. Рекомендується чітко знати умови, при яких можлива зміна чи ухвалення нового рішення суду. Студент повинен засвоїти структуру та зміст судових рішень апеляційного суду, порядок набрання ними законної сили, доцільно порівняти їх із змістом судових рішень суду першої інстанції.

Вивчення теми, яка стосується перегляду судових рішень у касаційному порядку слід розглядати у розрізі загальних правил перегляду цивільних справ, тобто порівнювати правові норми, які стосуються оскарження судових рішень, які не набрали законної сили. При підготовці студент повинен звернутись до положень закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року. Верховний Суд здійснює правосуддя як суд касаційної інстанції, а у випадках, визначених процесуальним законом, - як суд першої або апеляційної інстанції, в порядку, встановленому процесуальним законом.

Студент повинен уявити поняття значення касаційного провадження, окреслити характерні риси. Звернути увагу на те, що у касаційному порядку можуть бути переглянуті також судові рішення суду першої інстанції, рішення та ухвали апеляційного суду. Проте рішення, ухвали суду першої інстанції можуть виступати об'єктом касаційного оскарження лише у разі їх перегляду в апеляційному порядку. Необхідно звернути увагу на те, що суд касаційної інстанції перевіряє лише законність судових рішень, які набрали законної сили. Необхідно засвоїти, який суд реалізує повноваження суду касаційної інстанції в Україні.

Студент повинен розмежовувати поняття «касаційне провадження» та «право касаційного оскарження». Аналіз права касаційного оскарження необхідно здійснювати шляхом визначення його поняття та значення, суб'єктів здійснення вказаного права (учасники справи, особи, які не брали участі у справі, якщо суд вирішив питання про їх права та обов'язки), об'єктів, щодо яких можливе його здійснення, процесуальної форми (касаційна скарга), строків, порядку здійснення. Студент повинен виділити спільні та відмінні риси здійснення права апеляційного та касаційного оскарження.

При вивченні процесуальної форми здійснення права касаційного оскарження слід приділити увагу приєднанню до касаційної скарги, проаналізувати наявні в науковій літературі точки зору щодо ефективності існування вказаного інституту. Студент має засвоїти порядок,

строк, суб'єктний склад здійснення права на приєднання до касаційної скарги. Особа, яка подала касаційну скаргу, вправі її змінити, доповнити, відкликати, відмовитись від неї.

Студент має засвоїти процесуальні дії, що вчиняються на стадії відкриття касаційного провадження у справі, приділити належну увагу аналізу підстав повернення касаційної скарги, відмови у відкритті касаційного провадження у справі, процедурі вирішення питання про зупинення виконання рішення (ухвали).

Необхідно звернути увагу на процесуальну форму підготовки справи до касаційного розгляду та попереднього розгляду справи, склад суду, коло питань, що вирішуються судом на цих етапах. Потрібно засвоїти процедуру та підстави призначення справи до судового розгляду. При розгляді справи судом касаційної інстанції відсутні судові дебати. Студент має проаналізувати процесуальні дії, вчинювані під час розгляду справи судом касаційної інстанції.

Розгляд справи судом касаційної інстанції здійснюється в матеріально-правових та процесуальних межах. Суд касаційної інстанції перевіряє судові рішення в межах доводів касаційної скарги та вимог, заявлених у суді першої інстанції. Проте суд наділений правом виходу за вказані межі у випадках встановлених законом.

Суд касаційної інстанції не може встановлювати або (та) вважати доведеними обставини, що не були встановлені в рішенні чи відкинуті ним, вирішувати питання про достовірність того чи іншого доказу, про перевагу одних доказів над іншими.

Потрібно засвоїти строки відкриття, підготовки справи до касаційного розгляду, попереднього та судового розгляду справи.

Вивчення питання про повноваження суду касаційної інстанції краще розпочинати із з'ясування змісту відповідних статей ЦПК України, після чого слід уважно опрацювати навчальну та рекомендовану додаткову літературу, порівняти їх із повноваженнями суду апеляційної інстанції. Слід розмежовувати повноваження суду за наслідками розгляду касаційної скарги на рішення та повноваження за наслідками розгляду скарги на ухвалу. Слід уважно розглянути кожне із вказаних повноважень суду касаційної інстанції і виявити, які правові наслідки тягнуть вони у випадку їх реалізації судом.

Дуже важливим є з'ясування характеру тих вказівок, які вправі давати суд касаційної інстанції при скасуванні судових рішень. Існує правило, згідно з яким ці вказівки є обов'язкові для суду, який знову розглядатиме справу. Але ці вказівки не повинні входити у суперечність із принципом незалежності суддів, котрі у своїй діяльності підпорядковуються тільки закону, не повинні утискати їхню свободу і внутрішнє переконання при оцінці доказів.

За результатами розгляду касаційної скарги суд приймає постанови, постановляє ухвали. Рекомендується чітко знати умови, при яких можлива зміна чи ухвалення нового рішення суду. Студент повинен засвоїти структуру та зміст судових рішень суду касаційної інстанції, порядок набрання ними законної сили, доцільно порівняти їх із структурою та змістом судових рішень суду першої, апеляційної інстанцій.

1.4. Самостійна робота студентів

Тема 1. Поняття, завдання та джерела цивільного процесуального права

Завдання 1. Охарактеризувати форми та способи захисту цивільних прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб.

Завдання 2. Навести наявні підходи до визначення поняття цивільного процесуального права, визначення його предмету, методу.

Завдання 3. Охарактеризувати основні джерела цивільного процесуального права.

Завдання 4. Навести наявні в літературі підходи до визначення поняття цивільного судочинства, його структури.

Завдання 5. Охарактеризувати цивільне процесуальне право як науку.

Питання для самоконтролю

- Які існують способи захисту цивільних справ?
- Які несудові форми захисту прав і законних інтересів громадян і юридичних осіб застосовуються в Україні?

- В чому полягає роль правосуддя в умовах формування в Україні правової держави?
- Які суспільні відносини складають предмет цивільного процесуального права України?
- Який метод правового регулювання цивільного процесуального права України?
- Яке місце займає цивільного процесуального права у системі права України?
- Як цивільне процесуальне право співвідноситься з іншими галузями права України?
- Які норми Конституції України регламентують питання пов'язані із здійсненням судочинства в цивільних справах?
- Яка структура цивільних процесуальних норм?
- Як цивільні процесуальні норми діють в часі та просторі?
- Які завдання цивільного судочинства?
- Які види цивільного судочинства можна умовно виділити?
- Яка структура цивільного процесу?
- Що таке цивільна процесуальна форма, які її характерні риси?
- Яке значення науки цивільного процесуального права в подальшому вдосконаленні і розвитку законодавства про цивільне судочинство.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: цивільне процесуальне право, судовий захист, цивільна процесуальна форма, цивільний процес, процесуальна стадія, процесуальне провадження.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

При вивченні теми необхідно звернути увагу на місце судової влади в системі державних влад в Україні. Особливу увагу слід звернути на зміст положень Конституції України 28 червня 1996 року та Цивільного процесуального кодексу України від 18 березня 2004 року (в редакції від 3 жовтня 2017 року) про роль і місце правосуддя в системі забезпечення захисту прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави.

Необхідно звернути увагу на те, що цивільне процесуальне право має власний предмет і метод правового регулювання, які вирізняють його серед інших галузей права. При вивченні вказаних питань необхідно взяти до уваги, що питання про предмет цивільного процесуального права в юридичній науці вирішується неоднозначно. За змістом метод цивільного процесуального права є імперативно-диспозитивним.

Систему цивільного процесуального права утворюють загальна та особлива частини.

Цивільне процесуальне право як складова системи права України взаємопов'язане як з галузями матеріального права, так і галузями процесуального права, в зв'язку з цим необхідно визначити їх співвідношення.

Норми цивільного процесуального права мають свою структуру та діють у часі, просторі та за колом осіб. Вивчаючи дію цивільного процесуального закону у часі потрібно звернути увагу на те, що закон може мати зворотну силу.

Вивчаючи питання джерел цивільного процесуального права слід звернути увагу на міжнародні договори, в яких приймає участь Україна, і які у належному порядку визнані частиною національного законодавства, а також на практику Європейського суду з прав людини яка відповідно до ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» має застосовуватись судами при розгляді справ як джерело права. Також слід звернути увагу на значення для правозастосування висновків та вказівок, що містяться в постановках Верховного Суду України.

В зв'язку з відсутністю в науці цивільного процесуального права єдності щодо визначення поняття цивільної процесуальної форми, потрібно проаналізувати наведені в ній дефініції та визначити її характерні ознаки.

Вивчення питання щодо цивільного судочинства слід здійснювати шляхом з'ясування його поняття, завдань, видів та стадій.

Завдання цивільного судочинства закріплені у ст. 2 ЦПК України.

До видів цивільного судочинства відносять: 1) позовне провадження (яке поділяється на підвиди, зокрема, загальне та спрощене); 2) наказне провадження; 3) окреме провадження. При вивченні цього питання доцільно проаналізувати найбільш характерні ознаки кожного з цих проваджень, переглянути положення ЦПК України, що здійснює їх регламентацію. Проте на даному етапі не ставиться за мету детальне вивчення означеної проблематики, а радше попереднє з ним ознайомлення.

Необхідно звернути увагу на відсутність в науці цивільного процесуального права єдиного підходу до розуміння структури цивільного процесу, визначення та розмежування таких його елементів, як провадження та процесуальна стадія.

В теорії цивільного процесуального права немає єдиного підходу до класифікації стадій цивільного процесу, їх виділення та термінологічного визначення. При визначенні підходу щодо виділення стадій процесу слід виходити з розуміння стадії як сукупності процесуальних правовідносин і дій, об'єднаних найближчою метою та проаналізувати характер процесуальної мети стадій, їх послідовність та взаємообумовленість, перевірконо-підготовчий характер стадій, можливість завершення процесу та юридичні наслідки.

Також цивільне процесуальне право необхідно розрізняти як галузь права, науку та навчальну дисципліну. Для розмежування вказаних інституцій необхідно з'ясувати їх зміст. Наука цивільного процесуального права як складова юридичної науки має свій предмет, методи та способи дослідження, систему. Остання по-різному визначається в сучасній літературі. При опрацюванні вказаного питання необхідно визначити значення науки цивільного процесуального права для розвитку законодавства про цивільне судочинства, юридичної науки в цілому.

Тема 2. Принципи цивільного процесуального права

Завдання 1. Провести характеристику системи принципів цивільного процесуального права.

Питання для самоконтролю

- Що означає термін «принцип»?
- Як співвідносяться принципи і норма цивільного процесуального права України?
- В чому полягає значення принципів цивільного процесуального права.
- Які види принципів цивільного процесуального права виділяють залежно від форми нормативного закріплення?
- Чим організаційні принципи відрізняються від функціональних?
- Які принципи закріплені Конституцією України?
- Як співвідносяться принципи закріплені Конституцією України та принципи закріплені законодавством про цивільне судочинство?
- Як реалізується в Україні принцип раціональної процесуальної форми?
- В чому полягає принцип оперативності?
- В чому полягає принцип пропорційності?
- В чому полягає принцип правової визначеності?

Тема 3. Цивільні процесуальні правовідносини

Завдання 1. Розкрити ознаки цивільних процесуальних правовідносин.

Завдання 2. Провести порівняльно-правову характеристику суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин.

Завдання 3. Охарактеризувати наявні підходи щодо розуміння об'єкта цивільних процесуальних правовідносин.

Питання для самоконтролю

- Що таке цивільні процесуальні правовідносини?

- Які існують передумови виникнення цивільних процесуальних правовідносин?
- Які в юридичній науці виділяють види передумов виникнення цивільних процесуальних правовідносин?
- Які передумови називаються «негативними»?
- Чим «передумови» відрізняються від «підстав» виникнення цивільних процесуальних правовідносин?
- Які існують підстави для виникнення цивільних процесуальних правовідносин?
- Яка структура цивільних процесуальних правовідносин?
- Що таке цивільна процесуальна правосуб'єктність?
- Коли виникає цивільна процесуальна дієздатність?
- Що таке «юридична заінтересованість», які існують її види?
- Хто з суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин наділений матеріально-правовою заінтересованістю?
- Чим юридична заінтересованість сторін відрізняється від юридичної заінтересованості інших учасників процесу?
- На які групи можна умовно поділити суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин залежно від характеру юридичної заінтересованості?
- До якої групи суб'єктів цивільного процесу належать треті особи?
- Яким органам та особам законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб?
- Які учасники процесу належать до групи осіб, які сприяють здійсненню правосуддя?
- Кого можна віднести до групи осіб, які здійснюють правосуддя в цивільних справах?
- Як ЦПК називає групу осіб, які сприяють здійсненню правосуддя?
- Хто такий секретар судового засідання?
- Чим повноваження секретаря судового засідання відрізняються від повноважень судового розпорядника?
- Який правовий статус помічника судді?
- Які повноваження помічника судді?
- Хто такий експерт з питань права?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : цивільні процесуальні правовідносини, суд, особи, які беруть участь у справі, інші учасники процесу, юридична заінтересованість, цивільна процесуальна правоздатність, цивільна процесуальна дієздатність.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

При опрацюванні навчального матеріалу за темою необхідно визначити поняття цивільних процесуальних правовідносин, ознаки, що притаманні усім правовідносинам, та ті, які характеризують лише власне цивільні процесуальні правовідносини.

В науковій літературі існують різні концепції процесуальних правовідносин. Тому при вивченні теми слід приділити особливу увагу визначенню передумов та підстав виникнення, зміни та припинення цивільних процесуальних правовідносин. При цьому слід пам'ятати, що до передумов відносять: 1) норми цивільного процесуального права; 2) цивільну процесуальну правосуб'єктність, в той час як підставою виступають юридичні факти, якими, як правило, є дії учасників процесу, спрямовані на його ініціювання.

Цивільні процесуальні правовідносини мають свою внутрішню структуру та складаються з трьох елементів: суб'єкт, об'єкт та зміст.

Вивчаючи склад суб'єктів процесуальних правовідносин необхідно пам'ятати, що обов'язковим їх учасником виступає суд. Вказані правовідносини можуть виникати як на диспозитивній, так і на публічній основі, в зв'язку з необхідністю захисту порушених,

невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави. Тому особливу увагу слід приділити питанню юридичної заінтересованості суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин. Також варто звернути увагу на доктринальні та законодавчу класифікації суб'єктів та визначити критерії їх поділу.

На відміну від визначення та розуміння питання суб'єкта цивільних процесуальних правовідносин питання щодо їх об'єкта та змісту є одним із найдискусійніших у науці цивільного процесуального права.

Складність визначення об'єкта правовідносин обумовлено його взаємозв'язком з об'єктом матеріальних правовідносин та його неуречевленістю. Тому розглядаючи це питання слід зупинитись на аналізі, висловлених в науковій літературі позицій щодо визначення поняття об'єкта процесуальних правовідносин.

Тема 4. Суд як суб'єкт цивільних процесуальних відносин

Завдання 1. Охарактеризувати вимоги, яким повинен відповідати професійний суддя.

Завдання 2. Проаналізувати види цивільної юрисдикції.

Завдання 3. Дослідити види підсудності.

Питання для самоконтролю

- Які органи здійснюють правосуддя в Україні?
- Яка роль суду в цивільному процесі?
- Чи відрізняється склад судів різних інстанцій?
- В яких випадках у справі може брати участь присяжний?
- Чому відводи вважаються гарантією забезпечення об'єктивного і неупередженого судового розгляду.
- Кому може бути заявлено відвід?
- Які підстави відводу судді?
- Чи може суддя повторно брати участь у розгляді справи?
- Які наслідки відводу всьому складу суду?
- Що таке цивільна юрисдикція суду?
- Як співвідносяться поняття «цивільна юрисдикція суду» та «компетенція суду»?
- Які загальні правила визначення цивільної юрисдикції суду?
- Що таке підсудність?
- Чим підсудність відрізняється від цивільної юрисдикції?
- В чому полягають особливості підсудності справ, у яких однією із сторін є суд або суддя?
- Які наслідки порушення правил підсудності?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: суд, юрисдикція, підсудність, незалежність суду, безпосередність судового розгляду.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: обов'язковим та незмінним суб'єктом процесуальних правовідносин є суд. Правовий статус суду визначається його правосуб'єктністю, структурними компонентами якої є юрисдикція та численні повноваження. Суд не може набувати своїми діями нових прав та обов'язків.

При підготовці до заняття потрібно приділити належу увагу вивченню питання щодо юрисдикції. Слід звернути увагу на те, що до компетенції судів загальної юрисдикції, відносяться не лише справи, що виникають із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин, крім справ, розгляд яких здійснюється в порядку іншого судочинства. Слід акцентувати увагу на видах цивільної юрисдикції. Потрібно засвоїти загальні правила визначення цивільної юрисдикції суду, наслідки їх порушень.

Проблема юрисдикції є складною для студентів за рядом причин. По-перше, студент тільки розпочав вивчення науки цивільного процесуального права і ще не знає багатьох категорій цієї науки, погано ними оперує.

По-друге, норми про юрисдикцію розташовані у багатьох нормативних актах як процесуально-правових, так і матеріально-правових, студент ще не вивчив окремі процесуальні дисципліни. Зміст інституту юрисдикції складає розмежування компетенції щодо розгляду та вирішення спорів та інших правових питань (її у науці цивільного процесуального права називають ще підвідомчістю. Проте поняття підвідомчість використовується і в інших значеннях). ЦПК України використовує термін юрисдикція. Необхідно звернути увагу на правильне розуміння положення, що юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі. Слід пам'ятати, юрисдикція судів не поширюється на відносини, що носять не правовий характер.

Якщо цивільна справа законом віднесена до цивільної юрисдикції суду, відповідно виникає питання: який конкретно суд судової системи повинен її розглянути і вирішити? Відповідь на це питання міститься у правових нормах про підсудність. Підсудність — розмежування компетенції між окремими ланками судової системи та судами однієї ланки щодо розгляду і вирішення цивільних справ, які належать до їх юрисдикції. При вивченні цього питання слід враховувати, що законодавець в новій редакції ЦПК (від 03.10.2017 року) називає розмежування компетенції між окремими ланками судової системи інстанційною юрисдикцією, а між судами однієї ланки – територіальною юрисдикцією. В той час як в юридичній доктрині виділяють відповідно функціональну (інституційну) та територіальну підсудність.

Необхідно звернути увагу на підсудність справ, у яких однією із сторін є суд або суддя. Значну увагу слід зосередити на наслідках порушення правил підсудності. Аналізуючи підстави передачі справи з одного суду до іншого необхідно звернути увагу на їх вичерпний перелік, специфіку кожної з них.

При вивченні питання щодо складу суду слід звернути увагу на положення глави 3 ЦПК України, Закону України “Про судоустрій та статус суддів України” тощо.

Також слід пам'ятати, що гарантією безсторонності та об'єктивності суду при розгляді та вирішенні цивільних справ виступає право на відвід (самовідвід). ЦПК України встановлює вичерпний перелік підстав його здійснення та не допускає повторної участі судді в розгляді справи. При вивченні порядку вирішення заяви про відвід необхідно звернути увагу на висловлені в науковій літературі з цього питання позиції щодо необхідності його вдосконалення.

Тема 5. Сторони у цивільному процесі

Завдання 1. Охарактеризувати порядок заміни неналежного відповідача.

Питання для самоконтролю

- Чим сторони відрізняються від всіх інших учасників цивільного процесу?
- Хто такий позивач?
- Хто може бути позивачем в цивільній справі?
- Якими спеціальними правами наділений позивач?
- Якими спеціальними правами наділений відповідач?
- Яка мета процесуальної співучасті?
- Які є види процесуальної співучасті?
- Які підстави участі у справі кількох позивачів і відповідачів?
- Що таке неналежність сторін до справи?
- Який позивач називається неналежним?
- які умови заміни неналежного відповідача?
- Які правові наслідки заміни неналежного відповідача?
- Коли виникає процесуальне правонаступництво?
- Які підстави правонаступництва?
- Яке правове становище правонаступника.

Тема 6. Треті особи у цивільному процесі

Завдання 1. Провести порівняльну характеристику третьої особи, яка заявляє самостійних вимог щодо предмета спору та третьої особи, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору.

Питання для самоконтролю

- Яке значення участі в цивільному процесі третіх осіб?
- Які є види третіх осіб?
- Які підстави та процесуальний порядок вступу в процес третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору?
- З якою метою в цивільному процесі беруть участь треті особи?
- Які процесуальні права та обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору?
- Чим треті особи з самостійними вимогами на предмет спору відрізняються від сторін?
- Чим треті особи з самостійними вимогами на предмет спору відрізняються від співучасників?
- Які підстави і процесуальний порядок притягнення у процес третіх осіб без самостійних вимог на предмет спору?
- Чим треті особи без самостійних вимог на предмет спору відрізняються від третіх осіб з самостійними вимогами на предмет спору та співучасників?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: треті особи, правосуб'єктність, юридична заінтересованість.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Специфіка вивчення цієї теми навчальної дисципліни обумовлюється унікальністю визначення такого суб'єкта, як третя особа. Це суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, які вступають у порушену у суді справу для захисту власних суб'єктивних прав та охоронюваних законом інтересів, наділені матеріально-правовою заінтересованістю, яка, як правило, суперечить інтересам позивача та (або) відповідача. Важливе місце займає з'ясування значення участі у процесі третіх осіб.

Залежно від прояву матеріально-правової заінтересованості треті особи бувають двох видів: треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, та треті особи, які не заявляють таких вимог щодо предмета спору. У зв'язку з цим необхідно звернути увагу як на загальні характерні ознаки третіх осіб, так і спеціальні, які визначають специфіку кожного із їх видів.

Щодо участі третіх осіб можуть застосовуватися положення про процесуальну співучасть та процесуальне правонаступництво. Треті особи можуть вступати у процес до закінчення підготовчого провадження у справі або до початку першого судового засідання, якщо справа розглядається в порядку спрощеного позовного провадження.

Треті особи, будучи об'єднані в одну групу, включають в себе таких учасників, які мають у процесі найрізноманітніші завдання щодо участі. Якщо третя особа, яка заявляє самостійні вимоги на предмет спору, займає активну позицію у процесі, втручається у спір, висловлює свої вимоги перед судом, має відповідно, і матеріально-правову, і процесуальну заінтересованість, захист інтересів іншої групи третіх осіб носить специфічний характер, який інколи не можуть збагнути студенти.

Насамперед, слід уявити те, що третя особа без самостійних вимог щодо предмета спору відноситься до осіб, які захищають у справі власні інтереси, оскільки майбутнє рішення суду може вплинути на їх права і обов'язки стосовно однієї із сторін. Найчастіше такі особи беруть участь на стороні відповідача. Мета участі третіх осіб, які не заявляються самостійних вимог

щодо предмета спору, — використовуючи процесуальні засоби, впливати на результат розгляду спору між позивачем і відповідачем для недопущення ухвалення несприятливого для себе рішення. Такі треті особи прагнуть певного результату по справі заради виникнення у них права вимоги до позивача (якщо вона приймає участь на його боці) або не виникнення права вимоги до неї (регресного позову) у випадку, коли третя особа приймає участь у справі на боці відповідача.

Особливість участі у процесі накладає свій відбиток на процесуальні права та обов'язки різних груп третіх осіб. Так, якщо третя особа із самостійними вимогами фактично прирівнюється у статусі до позивача (і може зайняти його процесуальне становище у випадку, коли він відмовиться від позову), то третя особа без самостійних вимог — тільки до учасників справи.

Слід також звернути особливу увагу на відмінності у процесуальному порядку вступу третіх осіб у процес. Так, якщо треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору, вступають шляхом пред'явлення позову до позивача, відповідача або обох сторін, то третя особа без самостійних вимог, — можуть вступити у процес 1) за власною ініціативою, 2) за заявою учасників справи, 3) з ініціативи суду.

В позовній заяві третьої особи, яка заявляє самостійні вимоги щодо предмета спору, повинен бути обґрунтований правовий зв'язок цієї вимоги із вимогою, яка вже є предметом судового розгляду. Сторона, яка бажає залучити на свій бік третю особу, яка не заявляє самостійних вимог щодо предмета спору, сама третя особа, у заяві мусять довести існування певного зв'язку, певних відносин між третьою особою і даною стороною, а також власного інтересу.

Необхідно звернути увагу також на відмінності у наслідках для процесу через їхній вступ у цивільну справу. Так, після вступу третьої особи, яка заявила самостійні вимоги щодо предмета спору, за її клопотання справа розглядається спочатку, а вступ у процес третьої особи без вимог не тягне за собою необхідності розгляду справи спочатку.

Слід проаналізувати критерії відмежування третіх осіб від сторін, співучасників.

Тема 7. Представництво у цивільному процесі

Завдання 1. Провести характеристику видів представництва в цивільному процесі.

Завдання 2. Проаналізувати умови, які необхідні для здійснення функцій представника в цивільному процесі:

Завдання 3. Скласти проект довіреності фізичної особи.

Питання для самоконтролю

- В чому полягає значення процесуального представництва?
- Які можна виділити види процесуального представництва?
- Хто такий представник?
- Які умови необхідні для здійснення функцій представника в цивільному процесі?
- Хто може бути процесуальним представником?
- В яких випадках представником може виступати не адвокат?
- Які особи не можуть бути представниками?
- Чим процесуальне представництво відрізняється від цивільно-правового?
- Чи може поряд з процесуальним представником брати участь у справі законний представник?
- Які учасники цивільного процесу можуть реалізовувати свої процесуальні права через представника?
- Які повноваження процесуального представника?
- Чим підтверджуються повноваження представника в цивільному процесі?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: принцип змагальності, принцип диспозитивності, представник, довіреність, ордер.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Закон надає право фізичним особам вести свої справи у суді особисто або через представника. Це право є однією з гарантій конституційного права на судовий захист. У цивільному процесі вести свої справи через представників можуть не всі учасники процесу. Таке право законом надане сторонам, третім особам у справах позовного провадження, заявникам та боржникам у справах наказного провадження.

При опрацюванні матеріалу за даною темою слід знати, що у науці цивільного процесуального права немає єдиного розуміння поняття представництва. Воно визначається і як система процесуальних дій, і як правовідношення, і як правовий інститут. Потрібно виокремити його характерні риси та проаналізувати відмінності даного процесуального інституту від цивільно-правового представництва.

Також необхідно при вивченні цієї теми з'ясувати значення представництва в цивільному процесі та порівняти його із значення цивільно-правового представництва.

В науці цивільного процесуального права існують різні підходи щодо визначення видів процесуального представництва. При вивченні цього питання слід зосередити увагу на класифікації представництва залежно від: ступеня обов'язковості, підстав виникнення, суб'єкта, в інтересах якого здійснюється представництво. Слід звернути увагу на те, що цивільне процесуальне право допускає подвійне представництво, тобто передоручення ведення справи законним представником договірному представникові.

Необхідно з'ясувати хто може виступати представником, зокрема, особливу увагу слід звернути на склад законних представників.

Представництво відповідно до пункту 3 частини першої статті 131⁻¹ та статті 131⁻² цієї Конституції виключно прокурорами або адвокатами у Верховному Суді та судах касаційної інстанції здійснюється з 1 січня 2017 року; у судах апеляційної інстанції - з 1 січня 2018 року; у судах першої інстанції - з 1 січня 2019 року. Представництво органів державної влади та органів місцевого самоврядування в судах виключно прокурорами або адвокатами здійснюється з 1 січня 2020 року. Представництво в суді у провадженнях, розпочатих до набрання чинності Законом України "Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)", здійснюється за правилами, які діяли до набрання ним чинності, - до ухвалення у відповідних справах остаточних судових рішень, які не підлягають оскарженню.

Під час розгляду спорів, що виникають з трудових відносин, а також справ у малозначних справах (малозначні справи) представником може бути особа, яка досягла вісімнадцяти років, має цивільну процесуальну дієздатність. Потрібно детально проаналізувати умови, за яких воно можливе представництво, а саме, право-дієздатність особи, відсутність заборони закону, належним чином підтверджені повноваження. Слід звернути увагу на відмінності посвідчення повноважень представника фізичної та юридичної особи.

Слід окреслити правовий статус представника, його повноваження. Однією з новел ЦПК є закріплення презумпції наділення представника усім обсягом прав та обов'язків особи, яку представляють. Тобто обмеження повноважень представника на вчинення певної процесуальної дії мають бути застережені у виданій йому довіреності. Слід з'ясувати процесуальні права і обов'язки представника на різних стадіях цивільного процесу.

За необхідне детально проаналізувати підстави та порядок призначення, заміни законного представника судом. Звернути увагу на новели правового регулювання вказаного питання.

Доцільно зосередити увагу на процедурі припинення представництва, обмеження повноважень представника.

Тема 8. Участь у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб

Завдання 1. Описати форми участі в цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.

Завдання 2. Провести порівняльну характеристику процесуального статусу органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб та представника.

Питання для самоконтролю

- Хто в порядку цивільного судочинства може звернутися до суду із заявою в інтересах захисту прав і свобод інших осіб?
- Якими нормативними актами регулюються повноваження органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб в цивільному процесі?
- Чим процесуальний статус даних осіб відрізняється від процесуального статусу представника?
- Які форми їх участі в цивільному процесі?
- Чи можуть органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, оскаржувати в апеляційним і касаційному порядку судові рішення ухвалені у справі, в якій вони брали участь?
- Яке процесуальне положення Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в цивільному процесі?
- В яких випадках участь у справі в інтересах інших осіб може брати прокурор?
- Які завдання і мета участі органів прокуратури в цивільному процесі в сучасних умовах розвитку держави?
- Які особливості участі в цивільному процесі органів державної влади та місцевого самоврядування?
- Які процесуальні права та обов'язки органів державної влади, органів місцевого самоврядування в цивільному процесі?
- Які фізичні або юридичні особи можуть брати участь у справі на захист прав, свобод та інтересів інших осіб?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: захист прав, принцип публічності, органи і особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, органи державної влади та місцевого самоврядування, прокурор, омбудсмен, громадські організації, висновок.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Проявом принципу публічності виступає можливість у випадках, встановлених законом, звернення до суду органів та осіб, яким надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, державні чи суспільні інтереси. До складу вказаних суб'єктів відносяться Уповноважений Верховної Ради з прав людини, прокурор, органи державної влади, органи місцевого самоврядування, фізичні та юридичні особи. Вказані суб'єкти входять до складу учасників справи, та характеризуються лише процесуально-правовою заінтересованістю. Необхідно звернути увагу, що вказані суб'єкти, не перебувають у відносинах представництва, з суб'єктами інтереси, яких представляють. Тому слід встановити відмінні ознаки вказаних суб'єктів від представників.

Метою їх участі є захист прав, свобод та інтересів інших осіб, або державних чи суспільних інтересів. Ці суб'єкти здійснюють захист прав, свобод та інтересів інших осіб в силу реалізації своїх повноважень або в зв'язку з відповідною вказівкою закону. Необхідно визначити місце та функції органів прокуратури після прийняття Конституції України 1996 року. Значну увагу слід приділити підставам участі вказаних суб'єктів процесу, їх поділу на

нормативну та фактичну. Належну увагу слід приділити підставам участі прокурора, які визначені ст. 23 Закону України “Про прокуратуру”.

При вивченні вказаної теми слід з’ясувати питання про форми участі вказаних суб’єктів у цивільному процесі, зокрема, порушення процесу, вступ в процес для дачі висновку по справі. Порушення цивільного процесу є найбільш поширеною формою участі, яка стосується усього суб’єктного складу вказаної групи.

Необхідно визначити яким чином здійснюється процесуальне оформлення вступу вказаних суб’єктів процесу, вимоги, що ставляться до вказаних процесуальних документів.

Процесуальний статус органів та осіб, визначених ст. 56 ЦПК України обумовлюється процесуально-правовим статусом особи, в інтересах якої вони діють (вони наділені усім комплексом прав та обов’язків особи, яку представляють, за винятком права укладення мирової угоди).

Слід звернути увагу, що при відкритті провадження у справі суд повідомляє особу, в інтересах якої подано заяву. У цьому випадку вона має право безпосередньо вступити у процес з наданням їй статусу позивача, що не перешкоджає відповідному органу чи особі також виступати самостійним учасником цивільного процесу. Якщо ж особа, яка має цивільну процесуальну дієздатність, в інтересах якої порушено справу, не підтримує заявлені вимоги, то суд залишає заяву без розгляду.

Аналізуючи таку форму як вступ у процес для дачі висновку по справі слід пам’ятати, що вона стосується лише органів державної влади і місцевого самоврядування. Вказана форма участі може наставати: 1) за ініціативою вказаних суб’єктів, 2) за ініціативою суду; 3) на вимогу закону. Її слід відмежовувати від висновку експерта, спеціаліста.

Особливість участі у процесі накладає свій відбиток на процесуальні права та обов’язки вказаних суб’єктів. Слід також звернути увагу на відмінності процесуального правового статусу вказаних суб’єктів при реалізації цієї форми участі процесу. Він на відміну від попередньої форми, тобто порушення цивільного процесу, полягає у тому, що органи державної влади та місцевого самоврядування наділені лише загальними процесуальними правами і обов’язками учасників справи, передбаченими ст. 43 ЦПК України, а також правом висловлювати свою думку щодо вирішення справи по суті.

Тема 9. Інші учасники цивільного процесу

Завдання 1. Описати характерні риси інших учасників цивільного процесу.

Питання для самоконтролю

- Яких осіб ЦПК називає «іншими учасниками судового процесу»? Чому?
- Які повноваження в цивільному процесу секретаря судового засідання?
- Хто який судовий розпорядник? Які його процесуальні права та обов’язки?
- Чим процесуальне становище судового розпорядника відрізняється від процесуального становища секретаря судового засідання?
- Яке становище в цивільному процесі займають помічники суддів?
- Хто може бути свідком в цивільній справі?
- Які особи не можуть бути свідками? Чому?
- В яких випадках бере участь у справі експерт?
- Яке процесуальне становище експерта в цивільному процесі?
- З якою метою до участі в справі залучається спеціаліст?
- Чим спеціаліст відрізняється від експерта?
- Яке процесуальне становище експерта з питань права в цивільному процесі?
- Яким чином залучається до участі у справі перекладач?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: інші учасники процесу, помічник судді, секретар судового засідання, судовий розпорядник, свідок, експерт, експерт з питань права, спеціаліст, перекладач.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Під час вивчення зазначеної теми потрібно з'ясувати поняття інших учасників процесу, характерні ознаки, що відрізняють їх від інших суб'єктів процесуальних правовідносин. Необхідно визначити мету участі вказаних суб'єктів процесу. Особливу увагу слід приділити складу інших учасників процесу.

Враховуючи, що при вивченні вказаної теми студентом опрацьовано теми, які стосуються таких суб'єктів процесу як суд, учасники справи, студент повинен з'ясувати місце помічника судді у структурі суб'єктів цивільного процесу, визначити його правове становище.

Слід звернути увагу на класифікацію вказаних суб'єктів залежно від мети їх участі (особи, які здійснюють організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу; особи, які сприяють розгляду та вирішенню цивільної справи по суті). Інші учасники процесу також наділені комплексом прав та обов'язків.

Вивчаючи питання щодо осіб, які здійснюють організаційно-технічне забезпечення цивільного процесу необхідно проаналізувати спеціальні нормативно-правові акти та з'ясувати вимоги, які ставляться до вказаних осіб, їх процесуально-правове становище.

При вивченні питання щодо свідка як суб'єкта процесуальних правовідносин слід з'ясувати хто може виступати в процесі у якості свідка, які особи не підлягають допиту як свідки, які особи мають право відмовитись від давання показань, встановити коло прав та обов'язків.

Необхідно з'ясувати, які вимоги ставляться до особи експерта, якими правами він наділений та які на нього покладаються обов'язки, підстави за яких експерт може відмовитись від давання висновку. При вивченні вказаного питання потрібно опрацювати нормативно правові акти, рекомендовані до цієї теми.

Хоча між експертизою та участю спеціаліста існують спільні риси, зокрема, в обох випадках застосовуються спеціальні знання, і експерт, і спеціаліст діють в межах встановленої законодавством процедури, проте аналізуючи питання участі в цивільному процесі вказаних суб'єктів слід знати про неможливість їх ототожнення в зв'язку з наявністю суттєвих відмінностей між ними, на яких слід зосередити належну увагу (вимоги до особа, яка може виступати тим чи іншим суб'єктом, мета участі, спрямованість діяльності, характер дослідження, обов'язковість участі).

Слід звернути увагу на проблемні аспекти залучення перекладача у процес, згадати положення принципу здійснення судочинства державною мовою. Необхідно з'ясувати хто може виступати перекладачем, визначити його процесуально-правий статус.

До кола інших учасників судового процесу введено такого нового суб'єкта, як експерт з питань права. Слід звернути увагу, що ним може виступати лише визнаний фахівець у галузі права, визначити мету та форми його участі. Необхідно відмежовувати вказаного суб'єкта від експерта.

Тема 10. Цивільні процесуальні строки

Завдання 1. Визначити по ЦПК України цивільні процесуальні строки, встановлені законом, призначені судом; абсолютно і відносно визначені, не визначені.

Завдання 2. Визначити відмінні ознаки зупинення, продовження і поновлення процесуальних строків.

Питання для самоконтролю

- Які строки називаються процесуальними?
- На які види можна умовно поділити процесуальні строки залежно від суб'єкта, якому вони адресовані?
- Які строки є відносно визначеними?
- Що таке службові строки?
- Який порядок обчислення процесуальних строків?
- В яких випадках перебіг процесуального строку може бути зупинено?
- Які наслідки порушення процесуальних строків?

- Яким чином вирішується питання про поновлення процесуального строку?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : строк, термін, оперативність судочинства, розумні строки, службові строки.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: При опрацюванні навчального матеріалу слід мати на увазі, що однією із властивостей цивільної процесуальної форми є її терміновість, тобто законодавче визначення часових меж для здійснення процесуальних дій. Установлення процесуальним законодавством процесуальних строків забезпечує своєчасний розгляд та вирішення цивільних справ, своєчасний захист порушеного, невизнаного, оспорюваного права та законного інтересу.

Аналіз видів процесуальних строків слід здійснювати шляхом зосередження уваги на їх класифікації залежно від: способу встановлення, суб'єктів, яким вони адресовані, тривалості, чіткості визначення. Після опрацювання вказаного матеріалу студент повинен засвоїти конкретні процесуальні строки вчинення тих чи інших процесуальних дій.

Важливе значення має порядок обчислення цивільних процесуальних строків. В зв'язку з чим студент повинен з'ясувати початок перебігу та закінчення строків. Слід звернути увагу на те, що за загальним правилом, останній день процесуального строку триває до 24 години, при цьому необхідно враховувати, що вчинення дії в судах можливо лише протягом робочого дня. Проте строк не вважається пропущеним, якщо до його закінчення документи чи матеріали, грошові кошти здано на пошту чи передані іншими відповідними засобами зв'язку.

Необхідно звернути увагу на зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.

При аналізі зупинення слід звернути увагу на те, що підстави для зупинення процесуальних строків є такими ж, як і для зупинення провадження у справі (ст. ст. 251, 252 ЦПК України). Із дня відновлення провадження у справі перебіг процесуальних строків продовжується, тобто час на який було зупинено провадження у справі не входить до процесуального строку. Проте процесуальний строк включає час, який сплинув до його зупинення.

Увага студента повинна бути звернена й на наслідки пропущення процесуальних строків, процедуру їх поновлення, продовження.

Поновлення строку передбачає відновлення первісного строку для вчинення відповідної процесуальної дії. Продовження передбачає надання додаткового часу для вчинення процесуальної дії. Суд поновлює, продовжує строк лише у разі його пропущення з поважних причин за клопотанням сторони або іншої особи. Слід звернути увагу на те, що законодавством чітко не визначено питання щодо можливості повторного продовження того самого строку. Немає єдиної думки з даного питання й в науковій літературі.

Студент повинен з'ясувати поняття, види службових строків у цивільному процесі.

Тема 11. Інформування учасників судового процесу

Завдання 1. Провести порівняльну характеристику судових викликів та судових повідомлень.

Питання для самоконтролю

- Яка мета інформування учасників судового процесу?
- Які види інформування учасників судового процесу?
- У який спосіб учасники судового процесу можуть бути поінформовані про дату, час і місце судового засідання?
- Кому надсилається повістка-повідомлення?
- Який порядок вручення судової повістки про виклик?
- Яким чином визначається день вручення судової повістки?

- Який порядок виклику або повідомлення свідка, експерта, перекладача, спеціаліста?
- Який зміст судової повістки?
- Який зміст оголошення про виклик у суд?
- Чи зобов'язані учасники судового процесу повідомляти суд про зміну свого місця проживання (перебування, знаходження)?
- Чи зобов'язані учасники судового процесу повідомляти суд про причини неявки в судові засідання?
- У яких випадках суд оголошує розшук відповідача?
- Які наслідки неявки особи, викликаної до суду повісткою-викликом?
- В які граничні строки має бути вручено повістку-виклик учаснику судового процесу?
- Чи у будь-якій справі можливий розшук відповідача?
- Хто несе тягар витрат на розшук відповідача?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : виклики, повідомлення, оголошення в пресі, строк, розумні строки, оперативність судочинства, гласність цивільного процесу, рівність усіх учасників судового процесу перед законом та судом, розшук відповідача.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Установлення процесуальним законодавством обов'язку суду вчасно та повно інформувати учасників справи про перебіг судочинства та його результати (проміжні та кінцеві) покликано забезпечити рівність можливостей учасників процесу щодо їх участі в судочинстві, присутності в судових засіданнях та при вчиненні окремих процесуальних дій, ефективного здійснення процесуальних прав та виконання процесуальних обов'язків. Це своєю чергою сприяє не тільки оперативному розгляду та вирішенню цивільних справ, але й своєчасному захисту прав та інтересів таких осіб.

Аналіз процесуальних вимог до способів та порядку інформування учасників процесу слід здійснювати шляхом зосередження уваги на формі судових звернень та строків впродовж яких останні повинні бути надіслані заінтересованим особам.

Зокрема чинний ЦПК, як і попередній кодекс, передбачає два основних види інформування учасників справи: виклик та повідомлення.

Судові виклики застосовуються у випадках, коли присутність особи у судовому засіданні або участі у вчиненні процесуальної дії є обов'язковою (здійснюються судовими повістками про виклик). Судові повідомлення здійснюються надсилаються учасникам справи з інформацією про дату, час і місце судового засідання чи вчинення відповідної процесуальної дії, якщо їх явка є не обов'язковою.

Відповідна інформація оформляється особливим процесуальним документом – судовою повісткою.

Крім того різняться і способи інформування: За загальним правилом, судова повістка надсилаються поштою за адресою, зазначеною стороною чи іншим учасником справи за адресою місця проживання (місцезнаходження) одержувача: 1) звичайним листом 2) рекомендованим листом з повідомленням про вручення або 3) через кур'єрів.

Утім, у випадках, встановлених ЦПК, судова повістка може бути надіслана на офіційну електронну адресу відповідного учасника справи, у випадку наявності у нього офіційної такої адреси. В окремих випадках судові повістки можуть бути видані стороні чи її представникові за їхньою згодою для вручення відповідним учасникам судового процесу. Також судова повістка може бути вручена безпосередньо в суді, а у разі відкладення розгляду справи про дату, час і місце наступного засідання може бути повідомлено під розписку.

Особливим способом інформування учасників справи є оголошення в пресі. При дослідженні вказаного питання студентам слід з'ясувати підстави та порядок такої публікації, а також визначити ЗМІ, через які можливо здійснювати судові інформування.

Також при опрацюванні навчального матеріалу слід пам'ятати про тісний зв'язок інституту інформування учасники судового процесу з процесуальними строками. В зв'язку з чим студентам слід пам'ятати про те, що граничні строки інформування учасників справи шляхом виклику або повідомлення різняться: судова повістка про виклик повинна бути вручена з таким розрахунком, щоб особи, які викликаються, мали достатньо часу для явки в суд і підготовки до участі в судовому розгляді справи, але не пізніше ніж за п'ять днів до судового засідання, а судова повістка-повідомлення - завчасно.

Днем вручення судової повістки вважається один з наступних: 1) день вручення судової повістки під розписку; 2) день отримання судом повідомлення про доставлення судової повістки на офіційну електронну адресу особи; 3) день проставлення у поштово-повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, повідомленою цією особою суду; 4) день проставлення у поштово-повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку, якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси. При чому, якщо повістку надіслано на офіційну електронну адресу пізніше 17 години, повістка вважається врученою у робочий день, наступний за днем її відправлення, незалежно від надходження до суду повідомлення про її доставлення.

Аналізуючи наслідки порушення вимоги закону щодо інформування учасників процесу студент повинен опрацювати перелік джерел, яких рекомендовано до вказаної теми. При цьому особливу увагу слід звернути на судову практику

Студент повинен також засвоїти інформацію і про особливості розшуку відповідача в цивільному процесі. Тут слід з'ясувати підстави розшуку та суб'єктів, уповноважених здійснювати такі заходи. При цьому слід звернути увагу на розподіл судових витрат у випадку розшуку відповідача.

Тема 12. Судові витрати

Завдання 1. Провести характеристику видів судових витрат.

Завдання 2. Визначити відмінні ознаки судового збору та витрат, пов'язаних з розглядом справи.

Питання для самоконтролю

- Що таке судові витрати?
- Яке значення даного правового інституту?
- Які витрати належать до судових?
- Яким чином обчислюється судовий збір?
- Коли і ким сплачується судовий збір?
- Від чого залежить розмір судового збору?
- В якому випадку особа може бути звільнена від сплати судових витрат?
- Чим може бути підтверджено факт сплати судового збору?
- Які витрати вважаються такими, що пов'язані з розглядом справи?
- Яким чином забезпечуються та здійснюється попередня оплата судових витрат?
- Яким чином і в якому розмірі оплачуються послуги перекладача?
- Хто платить за проведення судової експертизи?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : судовий збір, судові витрати, ціна позову, відстрочка та розстрочка судових витрат.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Під час вивчення теми «Судові витрати» потрібно з'ясувати поняття судових витрат. Необхідно визначити мету,

значення вказаного процесуального інституту. Особливу увагу слід приділити класифікації судових витрат.

При опрацюванні питання щодо судового збору за необхідно з'ясувати його поняття, визначити функції, що виконує цей вид судових витрат. Вивчаючи питання судового збору необхідно проаналізувати положення Закону України «Про судовий збір». Потрібно звернути увагу те, від чого залежить розмір судового збору та як він обраховується. Студент повинен засвоїти розміри судового збору. Необхідно приділити увагу встановленим пільгам щодо сплати судового збору, порядку його сплати, документам, якими може бути підтверджено факт його внесення. Вивчення питання повернення судового збору слід здійснювати шляхом комплексного аналізу положень чинного законодавства.

Аналізуючи витрати на професійну правову допомогу, витрати сторін та їх представників, пов'язані з явкою до суду, витрати, пов'язані з залученням свідків, спеціалістів, перекладачів та проведенням судових експертиз, витрати, пов'язані з проведенням огляду доказів за місцем їх знаходження та вчинення інших дій, необхідних для розгляду справи студент повинен опрацювати положення підзаконних нормативних актів, перелік яких рекомендований до вказаної теми. Особливу увагу слід звернути на їх розміри, зокрема граничні, час та порядок сплати.

Необхідно звернути увагу на попереднє визначення суми судових витрат, а також забезпечення та попередню оплату судових витрат.

Необхідно з'ясувати порядок та розміри відшкодування витрат, пов'язаних з розшуком відповідача.

Слід звернути увагу на те, що відстрочка та розстрочка може бути застосована лише щодо сплати судового збору, а зменшення розміру та звільнення від оплати стосується усіх витрат, пов'язаних з розглядом справи.

Студент повинен засвоїти правила розподілу судових витрат. При цьому слід звернути увагу на розподіл судових витрат у випадку часткового задоволення позовних вимог, у разі відмови від позову, укладення мирової угоди. Необхідно звернути увагу на умови компенсації судових витрат за рахунок держави, їх стягнення в дохід держави.

Тема 13. Відповідальність у цивільному процесі

Завдання 1. Охарактеризувати суть цивільної процесуальної відповідальності.

Завдання 2. Провести аналіз заходів процесуального примусу.

Питання для самоконтролю

- Чи існує такий вид юридичної відповідальності як цивільна процесуальна відповідальність?
- Які види відповідальності застосовуються до учасників процесу за порушення норм цивільного процесуального права?
- Які заходи відповідальності можуть бути застосовані до суду (суддів)? Які нормативно-правові акти регулюють дане питання?
- Що таке цивільні процесуальні санкції?
- Чи належать до цивільних процесуальних санкцій: розгляд справи за відсутності особи, залишення заяви без розгляду?
- Чи відносяться заходи процесуального примусу до цивільних процесуальних санкцій?
- Які види заходів процесуального примусу закріплює ЦПК України?
- До кого може бути застосовано такий захід процесуального примусу як попередження?
- В яких випадках застосовується попередження?
- Які підстави для видалення особи із залу судового засідання?
- Хто може здійснити привід свідка і в яких випадках?
- Який процесуальний порядок приводу свідка?

- Коли і за яких обставин суд може застосувати такий захід процесуального примусу як штраф?
- Скільки заходів процесуального примусу може бути застосовано до однієї особи?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : цивільна процесуальна відповідальність, заходи процесуального примусу, попередження, видалення, тимчасове вилучення доказів, привід свідка, штраф.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

За порушення норм цивільного процесуального права передбачені відповідні заходи захисту та відповідальності. Тому необхідно зосередити свою увагу на порядку та особливостях застосування санкцій цивільного процесуального права. Слід зазначити, що в науковій та навчальній літературі відсутня єдність поглядів щодо означеної проблеми. Студентам рекомендується звернутися до рекомендованих джерел для формування власної позиції з вказаного питання.

Під час вивчення зазначеної теми потрібно з'ясувати поняття юридичної відповідальності, відповідальності за порушення норм цивільного процесуального прав. Необхідно визначити функції вказаного процесуального інституту, зокрема, каральну, фіскальну, стимулюючу, дисциплінуючу, та проаналізувати їх.

Особливу увагу слід приділити видам юридичної відповідальності залежно від форми участі особи у цивільному процесі, залежно від правової природи правопорушення. Слід засвоїти підстави настання кримінальної, адміністративної, цивільно-правової, дисциплінарної відповідальності. Особливу увагу необхідно приділити цивільно-правовій відповідальності, оскільки наведення підстав її настання інколи викликають у студентів труднощі. Цивільно-правова відповідальність настає у разі заподіяння шкоди, в результаті неправомірної діяльності суду, народного засідателя чи інших службових осіб суду. Відшкодуванню підлягає: збитки, заподіяні заборонаю здійснювати будь-які операції за цінним папером на пред'явника або за векселем у справах про відновлення прав на втрачені цінні папери на пред'явника чи векселі; витрати на здійснення приводу свідка; витрати на розшук відповідача у справах про стягнення аліментів, відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи; збитки, спричинені у зв'язку із забезпеченням доказів, у разі неподання позовної заяви у строк, зазначений ЦПК, а також у разі відмови у позові; збитки, заподіяні забезпеченням позову тощо.

За необхідне проаналізувати наявні в науковій літературі підходи щодо виокремлення, сутності цивільно-процесуальної відповідальності.

Особливими санкціями за порушення норм цивільного процесуального права є заходи процесуального примусу. Студент повинен засвоїти поняття, визначити ознаки та з'ясувати мету застосування заходів процесуального примусу. Підставами застосування вказаних заходів є порушення встановлених в суді правил, протиправне перешкоджання здійсненню цивільного судочинства.

ЦПК України визначає 5 видів заходів процесуального примусу. при цьому необхідно звернути увагу на неможливість застосування до однієї особи кількох заходів примусу за одне й те ж саме правопорушення.

Попередження – це усне застереження суду, яким він попереджає особу, винну у порушенні порядку під час судового засідання, про неприпустимість таких дій в майбутньому, необхідність дотримання встановленого порядку та виконання розпоряджень головуючого. Слід звернути увагу на те, що суб'єктом попередження можуть виступати як учасники судового процесу, так і особи, присутні в судовому засіданні.

Видалення із залу судового засідання це самостійний захід процесуального примусу, який застосовується у разі повторного порушення порядку під час судового засідання або повторного невиконання розпорядження головуючого.

Тимчасове вилучення доказів для дослідження судом — це санкція, яка має характер забезпечення і застосовується у випадку, коли судом витребувані речові, електронні чи письмові докази, однак вони без поважних причин до суду не подані чи не повідомлено про причини їх неподання. Вказаний захід може бути застосований щодо витребування речових, електронних та письмових доказів. Слід звернути увагу на те, що ухвала, яка постановляється про затосування цього заходу процесуального примусу є виконавчим документом, який підлягає негайному виконанню.

При вивченні такого заходу як привід свідка слід звернути увагу, що вказаний захід не може застосовуватись до інших учасників судового процесу. Разом з тим слід звернути увагу, що певні категорії осіб не підлягають приводу до суду.

ЦПК редакції від 3 жовтня 2017 року до заходів процесуального примусу відніс штраф. Студент повинен засвоїти випадки та розміри стягнення штрафу. У випадку невиконання процесуальних обов'язків, зловживання процесуальними правами представником учасника справи суд з урахуванням конкретних обставин справи може стягнути штраф як з учасника справи, так і з його представника.

Ухвала про стягнення штрафу виступає самостійним об'єктом апеляційного оскарження. Разом з тим постанова суду апеляційної інстанції за результатами перегляду ухвали про накладення штрафу є остаточною і оскарженню не підлягає. Відсутні механізми оскарження та перегляду ухвали про стягнення штрафу, постановленої Верховним Судом.

Тема 14. Докази і доказування

Завдання 1. Скласти проект заяви про забезпечення доказів.

Питання для самоконтролю

- Які мета і значення доказування в цивільному процесі?
- В якій послідовності здійснюється процес доказування?
- Хто збирає докази по справі?
- Як досліджуються речові докази, які знаходяться за межами територіальної підсудності суду?
- Ким здійснюється оцінка доказів?
- Які обставини складають предмет доказування?
- Які обставини не потребують доказування і чому?
- Які факти вважаються загальновідомими?
- Що таке докази?
- Які види доказів виділяють в науці цивільного процесуального права?
- Чим речові докази відрізняються від письмових?
- Які докази називаються похідними?
- Яке значення в доказовій діяльності мають припущення?
- Як співвідносяться в процесі доказування фактичні дані і доказові факти?
- Протягом якого строку сторонами можуть бути подані докази?
- Яким вимогам повинні відповідати докази?
- На підставі яких засобів доказування встановлюються докази?
- Які особливості пояснень сторін, третіх осіб та їх представників як засобів доказування в цивільному процесі?
- Хто не може бути свідком?
- Які особливості допиту малолітніх та неповнолітніх свідків?
- Яким чином досліджуються речові докази?
- Чи існують особливості дослідження таких письмових доказів як особисте листування, інша приватна кореспонденція?
- Які докази є електронними?
- До яких засобів доказування належать звуко- і відеозаписи?
- Хто може бути експертом?

- Які є види експертиз?
- Ким проводиться додаткова експертиза?
- Як оформляється висновок експерта?
- Який зміст висновку експерта у галузі права?
- Яким чином здійснюється забезпечення доказів?

Тема 15. Позов

Завдання 1. Розкрити характерні риси позовного провадження.

Завдання 2. Навести наявні в літературі підходи до визначення елементів позову.

Завдання 3. Охарактеризувати можливі зміни в позовному спорі.

Завдання 4. Провести характеристику заяв по суті справи.

Завдання 5. Описати універсальні види забезпечення позову.

Питання для самоконтролю

- Які є види заяв по суті справи?
- В якому процесуальному документі вказується строк протягом якого відповідач має право надати відзив на позовну заяву?
- Які характерні ознаки позовного провадження відрізняють його від інших видів цивільного судочинства?
- В чому полягає значення позовного провадження?
- Як співвідносяться поняття позову в процесуальному та матеріально-правовому розумінні?
- Чи є тотожними поняття «право на позов» та «право на пред'явлення позову»?
- Скільки елементів в структурі позову?
- Зміст позовної заяви?
- Що таке підстава позову?
- Які види позовів можна виділити залежно від предмету позову?
- Чи потребують позови про визнання примусового виконання?
- Які існують умови реалізації права на пред'явлення позову?
- В якому випадку можливе об'єднання в одній позовній заяві кількох вимог, пов'язаних між собою?
- Які вимоги до відзиву на позовну заяву?
- Який зміст відповіді на відзив?
- Що відповідач зазначає у запереченні?
- Які є заяви з процесуальних питань і які вимоги до них?
- Що таке зустрічний позов, який порядок його пред'явлення?
- За яких умов може бути прийнято зустрічний позов?
- Які підстави для забезпечення позову?
- Які є види забезпечення позову?
- Чи може суд застосовувати кілька видів забезпечення позову?
- Який зміст заяви про забезпечення позову?
- Чи належить зупинення продажу описаного майна до засобів забезпечення позову? Якщо так, то за яких умов?
- Що таке зустрічне забезпечення?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : позовне провадження; позов; предмет позову; підстава позову; зміст позову; позов про присудження; позов про визнання; перетворювальний позов; груповий позов; письмові заяви учасників справи; позовна заява та процесуальний порядок пред'явлення позову; відзив; відповідь на відзив; зустрічний позов; заперечення проти позову; пояснення третьої особи щодо позову або відзиву; заяви з процесуальних питань; забезпечення позову.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах: Основним видом захисту, у порядку якого здійснюється захист права, є позовне провадження, засобом порушення цього провадження є позов.

Для позовного провадження характерна наявність, по-перше, двох сторін — позивача та відповідача і, по-друге, спору про право цивільне.

Для позовної форми також характерні наступні основні риси: 1) порядок розгляду і вирішення цивільних справ точно визначений законом; 2) особи, які беруть участь у справі, мають право особисто або через своїх представників приймати участь у судовому засіданні; 3) особам, які беруть участь у справі, надаються певні правові гарантії; 4) рішення у справі повинно ґрунтуватися на законі та фактах, які встановлені судом у судовому засіданні, визначеним у законі способом.

При вивченні теми необхідно звернути увагу на те, що правила позовного провадження є загальними, тобто вони застосовуються при розгляді справ у порядку інших видів судочинства, хоча і з певними винятками та доповненнями, прямо встановленими законом.

Необхідно проаналізувати ознаки позовного провадження та переглянути положення ЦПК України, що здійснюють регламентацію інших видів проваджень. Проте на даному етапі не ставиться за мету детальне вивчення наказного та окремого проваджень, а радше побіжне ознайомлення з ними, з метою розмежування видів цивільного судочинства.

Право на судовий захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав чи охоронюваних законом інтересів, громадян і організацій здійснюється шляхом звернення до суду з позовом. Позов є одним з найбільш складних, але разом з тим достатньо досліджених, інститутів цивільного процесуального права. В науці право на позов розглядається в різних аспектах. Окремі автори виділяють право на позов в матеріально-правовому та процесуальному аспекті. Позов в процесуальному аспекті – це звернена до суду вимога про захист прав та інтересів. В цьому сенсі позов це засіб порушення цивільної справи. Позов в матеріально-правовому аспекті – це право на задоволення власних позовних вимог. Тобто право на позов в даному аспекті це саме спірне суб'єктивне право, яке може бути примусово здійснене. Ряд спеціалістів розглядають позов як єдине поняття, яке має дві сторони: матеріально-правову та процесуально-правову. Утім найбільш популярною є точка зору тих авторів, які розглядають позов як категорію цивільного процесуального права. Позов є поняттям та інститутом ЦПП, тому не може бути таким подвійним матеріально-процесуальним інститутом. Тому досліджуючи проблематику позову доцільно аналізувати цей правовий інститут саме орієнтуючись на теорії подвійної природи позову.

Особливо складними для розуміння є питання конструкції позову. Загальновизнаною в Україні є концепція триелементної структури позову, в якій прийнято виділяти наступні складові: предмет, підстава та зміст.

Значення предмету позову полягає в тому, що правильне його визначення дозволяє найбільш повно та якісно встановити обставини справи та обрати оптимальний спосіб захисту порушених прав та законних інтересів позивача. Підстава позову – це частина позову, яка відображає обставини, на які позивач посилається як на обґрунтування своїх вимог. Зміст позову – це частина позову, яка відображає спосіб захисту права обраний позивачем, тобто ту сукупність дій суду вчинення яких просить (вимагає) позивач для захисту свого порушеного, оспореного чи невизнаного права).

Елементи позову мають велике значення в цивільному процесі. Предмет позову дозволяє визначити коло прав та обов'язків, вид правовідношення питання про існування яких повинен встановити суд для того щоб вирішити спір між сторонами. В сукупності з підставами позов предмет визначає межі судового доказування, межі судового розгляду. Зміст позову вказує на спосіб захисту який має застосувати суд.

Дослідження способів захисту відповідача від заявленого позову необхідно здійснювати шляхом аналізу загальних та спеціальних способів. Загальні способи захисту впливають із ст. 43 ЦПК України. До спеціальних способів слід віднести відзив, заперечення проти позову, зустрічний позов. У відзиві відповідач викладає заперечення проти позову, подані ним до суду після одержання ним копії ухвали про відкриття провадження у справі та позовної заяви. У

запереченні відповідач викладає свої пояснення, міркування і аргументи щодо наведених позивачем у відповіді на відзив пояснень, міркувань і аргументів і мотиви їх визнання або відхилення. При вивченні зустрічного позову необхідно з'ясувати сутність та значення вказаного способу захисту, мету та порядок подання зустрічного позову, умови його прийняття, темпоральні межі здійснення вказаного права. Потрібно звернути увагу на те, що за зустрічним позовом первісний відповідач набуває процесуального статусу позивача, а первісний позивач — відповідача. Однак повного процесуального статусу позивача відповідач може набути лише у випадку відмови первісного позивача від заявленої вимоги та прийняття її судом. Право на подання зустрічного позову може бути здійснене у строк, встановлений судом, який не може бути меншим п'ятнадцяти днів з дня вручення ухвали про відкриття провадження у справі.

При опрацюванні навчального матеріалу за темою необхідно визначити поняття забезпечення позову. Необхідно з'ясувати підстави для забезпечення позову. Потрібно звернути увагу на те, що забезпечення позову можливе й до подання позовної заяви до суду. Разом з тим це покладає на особу, яка подала таку заяву про забезпечення позову, обов'язок подати відповідну позовну заяву протягом десяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення позову, а у разі подання заяви про арешт морського судна – тридцяти днів з дня постановлення ухвали про забезпечення позову. Належну увагу слід приділити процедурі розгляду заяви про забезпечення позову, виконанню ухвали про забезпечення позову, а також про зустрічне забезпечення. Студент має проаналізувати процедуру заміни виду забезпечення позову, застосування кількох видів забезпечення позову, скасування заходів забезпечення позову.

Тема 16. Відкриття провадження у суді

Завдання 1. Охарактеризувати процесуальні наслідки відкриття провадження у справі.

Питання для самоконтролю

- В чому полягає значення стадії відкриття провадження у справі?
- Яким чином можна виправити недоліки позовної заяви?
- Які наслідки подання позовної заяви від імені позивача особою, яка не має повноважень на ведення справи?
- Які підстави для відмови у відкриття провадження у справі закріплені ЦПК?
- В який строк з моменту надходження позовної заяви до суду суддя вирішує питання про відкриття провадження у справі або про відмову у його відкритті?
- Коли провадження у справі вважається відкритим?
- В якому процесуальному документі зазначаються дата, час і місце проведення підготовчого засідання або дата, час і місце проведення судового засідання розгляду справи по суті?
- Коли і ким надсилаються копії ухвали про відкриття провадження у справі особам, які беруть участь у справі?
- Які наслідки відкриття провадження у справі?
- Коли допускається об'єднання справ в одне провадження?
- Чи підлягають роз'єднанню справи, об'єднанні в одне провадження?

Тема 17. Підготовка справи до судового розгляду

Завдання 1. Визначити процесуальні права та обов'язки, які виникають в учасників судового процесу на стадії підготовки справи до судового розгляду.

Питання для самоконтролю

- Як співвідносять поняття «підготовка справи до судового розгляду «підготовче провадження»?
- Яка мета підготовки цивільної справи до судового розгляду?
- Які завдання підготовки справи до судового розгляду (підготовчого провадження) і чим вони регламентуються?

- Впродовж якого часу з дня відкриття провадження у справі має бути проведене підготовче провадження?
- Що таке підготовче засідання?
- Чи обов'язкове проведення підготовчого засідання в кожній цивільній справі?
- Впродовж якого часу з дня відкриття провадження у справі має бути розпочате підготовче засідання?
- В якому процесуальному документі суд зазначає про час і місце проведення першого підготовчого засідання, якщо воно проводиться?
- Як особи, які беруть участь у справі повідомляються про час і місце проведення підготовчого засідання?
- Чи може суд оголосити перерву у підготовчому засіданні?
- Які процесуальні дії суд вчиняє в підготовчому засіданні?
- Чи фіксується хід підготовчого засідання?
- Яким чином фіксуються результати підготовчого засідання?
- Що таке врегулювання спору за участю судді?
- Які підстави проведення врегулювання спору за участю судді?
- впродовж якого строку проводиться врегулювання спору за участю судді?
- Що таке закриті наради, в яких випадках вони проводяться?
- В яких випадках оголошується розшук відповідача? Хто його здійснює?
- Які можуть мати місце зміни у позовному спорі?
- Що таке відмова від позову? Яким чином вона здійснюється?
- Що таке визнання позову? Як воно оформляється?
- Що таке мирова угода? Які наслідки її укладення?

Тема 18. Судовий розгляд

Завдання 1. Охарактеризувати фіксування судового процесу.

Завдання 2. Виокремити відмінні риси перерви в судовому засіданні, відкладення розгляду справи, зупинення провадження у справі.

Питання для самоконтролю

- У чому полягає значення судового розгляду як стадії цивільного процесу?
- Як співвідносяться поняття «судовий розгляд» та «судове засідання»?
- На протязі якого строку суд розглядає цивільні справи?
- Як учасники процесу звертаються до суддів в ході судового розгляду?
- Які питання вирішуються судом під час відкриття розгляду справи по суті?
- Хто доповідає судові про явку викликаних учасників процесу в судове засідання?
- В якій частині судового засідання свідки видаляються з залу в спеціальне приміщення?
- Які наслідки неявки в судове засідання відповідача?
- У якому порядку досліджуються докази в судовому засіданні?
- У якій формі даються пояснення сторін і третіх осіб?
- Як допитуються малолітні і неповнолітні свідки?
- В якому випадку розгляд справи може бути відкладено?
- З якою метою здійснюється технічне фіксування ходу судового розгляду?
- Яким чином здійснюється фіксування ходу судового розгляду?
- Чим перерва відрізняється від інших форм тимчасового припинення провадження у справі?
- Які обов'язкові підстави для зупинення провадження у справі передбачено ЦПК?
- Які підстави і процесуальні наслідки залишення заяви без розгляду?
- В чому значення судових дебатів?
- В якій послідовності виступають в дебатах учасники процесу?

- Що таке репліка?
- Як приймається рішення суду?
- Що таке окрема думка?

Тема 19. Судові рішення

Завдання 1. Визначити об'єктивні і суб'єктивні межі законної сили судового рішення.

Завдання 2. Здійснити порівняльну характеристику видів судових рішень.

Питання для самоконтролю

- Як співвідносяться поняття «судові рішення» та «рішення суду»?
- Які характерні ознаки рішень суду як виду судових постанов?
- Яка структура рішення суду?
- Яким вимогам повинно відповідати рішення суду?
- Які відомості містяться в мотивувальній частині рішення суду?
- На який строк може бути відкладено складання мотивувальної частини рішення суду?
- В якій процесуальній формі повинно бути викладене рішення суду?
- Які види рішень суду можна виділити залежно від способу захисту прав та законних інтересів позивача та правових наслідків, які вони викликають?
- В яких випадках суд ухвалює додаткове рішення?
- Які питання вирішує суд під час ухваленні рішення?
- Що таке законна сила рішення суду?
- В який момент рішення суду набирає законної сили?
- Яких специфічних властивостей набуває рішення суду набираючи законної сили?
- Які особливості прийняття рішення судом при колегіальному розгляді справи?
- Які недоліки рішення суду можуть бути усунені судом, який його ухвалив?
- В якому випадку особа може отримати копію рішення суду?
- Що таке окрема ухвала? В яких випадках суд постановляє окрему ухвалу?
- В якій процесуальній формі може бути викладене ухвалу суду?
- Коли суд виносить постанову у цивільній справі?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : судове рішення; рішення суду; ухвала суду; постанова суду; судовий наказ; законність рішення суду; обґрунтованість рішення суду; нарадча кімната; законна сила; додаткове рішення; роз'яснення рішення; описка; явна арифметична помилка; преюдиційність рішення суду; вступна частина рішення суду; описова частина рішення суду; мотивувальна частина рішення суду; резолютивна частина рішення суду; окрема ухвала.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Під час вивчення зазначеної теми потрібно з'ясувати поняття, суть та види судових рішень. Студент повинен з'ясувати співвідношення понять «судові рішення» та «рішення суду». Потрібно звернути увагу на форми та види рішень. Відповідно до норм ЦПК України судові рішення викладаються у вигляді рішення, ухвали, постанови, судового наказу. При опрацюванні матеріалу, що стосується рішення суду, слід зупинитись на аналізі його поняття, дослідити наявні в науковій літературі класифікації, зокрема, залежно від: способу захисту права та правових наслідків, які вони викликають; обсягу питань, які вони вирішують; частин, з яких складаються; стадій, на яких ухвалюються; викладення резолютивної частини.

У питанні про сутність судового рішення слід виходити з наступного. Суть рішення суду полягає у тому, що воно є актом правосуддя у цивільних справах, яким здійснюється захист суб'єктивного права та правопорядку у цілому.

Рішення суду повинне відповідати вимогам, встановленим законом. Вивчаючи це питання необхідно встановити в чому виражається законність та обґрунтованість рішення. Рішення є незаконним, якщо суд неправильно застосував норми матеріального права або порушив норми процесуального права. Необґрунтованість рішення полягає у неповному з'ясуванні судом обставин, що мають значення для справи; недоведеності обставин, що мають значення для справи; невідповідності висновків суду обставинам справи.

Слід чітко з'ясувати, що конкретно повинно бути викладено судом у кожній частині рішення суду. При аналізі порядку ухвалення судового рішення необхідно приділити увагу складанню неповного рішення, питанням, які вирішує суд під час ухвалення вказаного процесуального документу. Студент повинен з'ясувати значення проголошення рішення суду.

При наявності підстав, які вказані у законі, суд звертає увагу на негайне виконання. Негайне виконання рішення не слід змішувати з виконанням рішення, яке вступило у законну силу з моменту його ухвалення.

По питанню про законну силу судового рішення у науковій та навчальній літературі висловлені різноманітні точки зору. Студенту рекомендується уявити суть наукового спору і продумати свою позицію щодо цього питання. Студент повинен уявити способи набрання рішенням законної сили, її межі.

Вивчаючи способи усунення недоліків рішення судом, який його ухвалив, студент повинен розмежовувати опіску та арифметичну помилку. Студент повинен засвоїти, хто може виступати суб'єктом ініціювання відповідного способу усунення недоліків, з'ясувати порядок вирішення вказаних питань. Необхідно зупинитись на аналізі підстав ухвалення додаткового рішення.

Рекомендується уважно вивчити питання про ухвали суду. Тут особливу увагу звернути на поняття і види ухвал, маючи на увазі, що у підручниках дані різноманітні класифікації ухвал суду першої інстанції. Студенту необхідно уявити, в чому полягає відмінність рішення суду від ухвали суду першої інстанції, а також від постанови.

При вивченні окремих ухвал суду необхідно проаналізувати зміст статті ЦПК України і уявити, у яких випадках і у якому порядку суд виносить окремі ухвали, який порядок реагування на їх постановлення.

Студенту рекомендується з'ясувати суть наукового спору і продумати свою позицію щодо законної сили ухвал суду.

Важливим напрямом у підготовці до теми є підготовка судових рішень за обраною студентами фабулою справи.

Тема 20. Спеціальні позовні провадження

Завдання 1. Охарактеризувати риси спрощеного позовного провадження.

Завдання 2. Виокремити особливості провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування.

Питання для самоконтролю

- Що таке спрощене позовне провадження?
- Які справи розглядаються в порядку спрощеного позовного провадження?
- Які справи не можуть бути розглянуті в порядку спрощеного позовного провадження? Чому?
- Що таке «малозначні справи»?
- На протязі якого строку суд розглядає справи у порядку спрощеного позовного провадження?
- На якій стадії цивільного процесу вирішується питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження?
- Які особливості подання заяв по суті справи у спрощеному позовному провадженні?

- Чи проводиться підготовче засідання при розгляді справи у порядку спрощеного провадження?
- Чи заслуховуються пояснення сторін та показання свідків при розгляді справи в порядку спрощеного провадження?
- Що таке «необґрунтовані активи»?
- Ким може бути подано позов про визнання необґрунтованими активів та їх витребування?
- Які особливості розгляду та вирішення справ про визнання необґрунтованими активів та їх витребування?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : позовне провадження, спрощене позовне провадження, провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування, судове засідання, малозначні справи, активи.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Спеціальні позовні провадження запроваджені Цивільним процесуальним кодексом України в редакції 2017 року. Вони включають спрощене позовне провадження та провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування.

Спрощене позовне провадження призначене для розгляду малозначних справ, справ, що виникають з трудових відносин; справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд; справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи. В той час як загальне позовне провадження призначене для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні. (ч. 4 ст. 19 ЦПК). Тому, аналізуючи питання про перелік справ, що можуть розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження, необхідно з'ясувати суть і зміст такого поняття як малозначні справи та справи незначної складності.

Під час вивчення зазначеної теми потрібно пам'ятати, що попри те, що спрощене провадження є окремим видом позовного провадження, воно має похідний характер від загального позовного провадження. Це впливає із змісту норми ч.1 ст.279 ЦПК, відповідно до якої розгляд справи у порядку спрощеного позовного провадження здійснюється судом за правилами, встановленими цим Кодексом для розгляду справи в порядку загального позовного провадження, з особливостями, визначеними у цій главі X розділу III ЦПК. Інакше кажучи правові норми, які регулюють порядок спрощеного позовного провадження регламентують як спеціальні правові норми, так і загальні норми, які визначають загальні правила позовного провадження.

Так, зокрема розгляд справи по суті в порядку спрощеного провадження в будь-якому разі розгляд справи проводиться у судовому засіданні. Водночас до особливосте й спрощеного провадження слід віднести два варіанти проведення такого засідання: 1) з викликом сторін та свідків та 2) без їх виклику. Зокрема якщо сторони (та свідки) у судове засідання не викликаються, фіксування судового процесу за допомогою звукозаписувального технічного засобу не здійснюється (ч. 2 ст. 247).

Тому для кращого засвоєння питань теми студентам слід не тільки уважно вивчити зміст норм глави X розділу III ЦПК але й повторно звернутись до положень ЦПК України, що визначають порядок судового розгляду в порядку загального позовного провадження.

При ознайомленні з процедурою спрощеного провадження слід звернути увагу на так зване “перше судове засідання”, про яке йдеться в ст. 279 та інших статтях ЦПК. Адже у справах спрощеного провадження дата першого судового засідання є тим «рубіконом», який

визначає можливість реалізації більшості процесуальних прав. Так, наприклад, якщо справа розглядається без повідомлення сторін, то вона розглядається за наявними у справі матеріалами, тобто за матеріалами, які з'явилися у справі до першого судового засідання.

Студент також повинен також засвоїти, які справи не можуть бути розглянуті справи у порядку спрощеного позовного провадження, як от: що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів та поділ майна подружжя; щодо спадкування; щодо приватизації державного житлового фонду; щодо визнання необґрунтованими активів та їх витребування; в яких ціна позову перевищує п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб; інші вимоги, об'єднані з вищевказаними вимогами.

Вивчаючи питання про провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування необхідно з'ясувати суть і особливості даного виду позовів, їх відмінність від позовів про відшкодування шкоди заподіяної злочином та особливості процесуального порядку розгляду та вирішення цієї категорії справ.

Підсумовуючи слід звернути увагу на те, що оскільки спеціальні позовні провадження є новелою у цивільному процесуальному праві України, у правовому регулюванні цих інститутів права є підвищена ймовірність наявності прогалин, суперечностей, які можуть бути виявлені у ході правозастосовчої практики.

Тема 21. Заочний розгляд справи

Завдання 1. Визначити як існування заочного розгляду співвідноситься з дією принципу змагальності сторін у цивільному судочинстві.

Завдання 2. Охарактеризувати особливості змісту заочного рішення.

Завдання 3. Розмежувати способи, якими наділений позивач та відповідач щодо ініціювання процедури перегляду заочного рішення.

Питання для самоконтролю

- У чому полягає значення заочного розгляду?
- Як співвідносяться поняття «судовий розгляд справи» та «заочний розгляд справи»?
- За наявності сукупності яких умов суд може здійснити заочний розгляд справи?
- Які особливості заочного рішення як виду рішень суду?
- Хто може ініціювати перегляд заочного рішення судом, який його ухвалив?
- Впродовж якого строку може бути подано заяву про перегляд заочного рішення?
- Впродовж якого строку може бути поновлено пропущений строк на подання заяви про перегляд заочного рішення для учасника справи, якому повне заочне рішення суду не було вручене у день його проголошення?
- Чи сплачується судовий збір за подання заяви про перегляд заочного рішення?
- в якому порядку розглядається заява про перегляд заочного рішення?
- Чи здійснюється технічне фіксування ходу заочного розгляду?
- Що таке повторне заочне рішення?
- Коли заочне рішення набирає законної сили?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : заочний розгляд цивільної справи; заочне рішення; перегляд заочного рішення; заява про перегляд заочного рішення; оскарження заочного рішення.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Становлення інституту заочного розгляду цивільної справи обумовлено необхідністю забезпечення оперативності цивільного процесу, а також недопущення зловживання відповідачем (відповідачами) своїми процесуальними правами щодо участі у судових засіданнях та ін.

При опрацюванні матеріалу за даною темою студентам слід знати, що у науці цивільного процесуального права немає єдиного розуміння щодо сутності заочного розгляду справи. Найбільш поширеними є твердження, що — це форма судового розгляду; відповідно до протилежної позиції — він не є самостійною формою судового розгляду; він виступає самостійним видом провадження. Тому при підготовці до заняття необхідно ознайомитись із наявними в науковій літературі точками зору щодо значення заочного розгляду справи, продумати свою позицію щодо цього питання. Потрібно виділити характерні риси заочного розгляду справи, з'ясувати чим він відрізняється від розгляду справи в загальному порядку.

Особливу увагу необхідно приділити умовам заочного розгляду справи. Ними є: 1) належне повідомлення відповідача про час і місце судового засідання; 2) неявка відповідача в судові засідання без поважних причин або без повідомлення причин; 3) відсутність відзиву відповідача; 4) згода позивача на заочний розгляд справи.

Доцільно проаналізувати і особливості безпосередньої процедури судового розгляду. Специфіка заочного розгляду цивільної справи полягає в тому, що в його рамках неможливою є зміна позивачем предмета або підстави позову, розміру позовних вимог.

Необхідно також звернути увагу на відмінність заочного рішення від інших рішень суду. Зокрема, на відміну від загального правила, за яким рішення суду не може бути змінене чи скасоване судом, що його ухвалив, заочне рішення, за наявності необхідних для цього підстав, може бути скасоване. Відповідач наділений правом подання заяви про перегляд заочного рішення. Слід звернути увагу на строки її подання, вимоги, що ставляться до змісту вказаного процесуального документу, порядок її розгляду, повноваження суду.

Особливо слід підкреслити, що суд, який ухвалив заочне рішення може його скасувати не в будь-якому випадку, а тільки з підстав визначених ЦПК : лише у випадку, якщо відповідач не з'явився в судові засідання та не повідомив про причини неявки з поважних причин і докази, на які він посилається, мають істотне значення для вирішення справи. Позивач наділений лише правом апеляційного оскарження заочного рішення. Слід пам'ятати, що оскарження заочного рішення відповідачем в апеляційному порядку може мати місце лише в разі залишення заяви про перегляд заочного рішення без задоволення та в разі ухвалення повторного заочного рішення. В іншому випадку апеляційний суд відмовляє в прийнятті апеляційної скарги на заочне рішення.

Тема 22. Наказне провадження

Завдання 1. Охарактеризувати риси наказного провадження як виду цивільного судочинства.

Завдання 2. Проаналізуйте прояви принципів гласності та раціональної процесуальної форми у наказному провадженні.

Питання для самоконтролю

- З якою метою в цивільному процесі було запроваджено такий вид цивільного судочинства як наказне провадження?
- Які характерні риси наказного провадження?
- Які інститути позовного провадження не застосовуються в наказному провадженні?
- Як називаються учасники наказного провадження?
- За якими вимогами може бути видано судовий наказ?
- Яка процесуальна форма звернення до суду за видачею судового наказу?
- Які наслідки подання неналежним чином оформленої заяви про видачу судового наказу?
- Судовий наказ є видом рішення суду чи виконавчого листа?
- Який розмір судового збору за подання заяви про видачу судового наказу?
- В якому порядку розглядається заява про видачу судового наказу?
- Коли судовий наказ набирає законної сили?
- Чи видається після набрання судовим наказом законної сили виконавчий лист?
- Яким чином може бути скасовано судовий наказ?

- Які наслідки скасування судового наказу?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : судовий наказ; заявник; боржник; зміст судового наказу; заява про скасування судового наказу; скасування судового наказу; законна сила судового наказу.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Наказне провадження своїм завданням має створення умов для спрощеного, без судового засідання вирішення питань про стягнення грошових коштів за вимогами, які носять очевидний характер і не вимагають залучення усього арсеналу процесуальних засобів для розв'язання спору, що має місце у позовному провадженні.

Доцільно проаналізувати висвітлені точки зору, що склались в науці цивільного процесуального права, щодо визначення сутності наказного провадження, приділити увагу його характерним рисам. Слід при цьому переглянути положення ЦПК України, що здійснюють регламентацію інших видів проваджень. Слід з'ясувати які інститути позовного провадження не застосовуються в наказному провадженні.

Необхідно засвоїти вимоги, які можуть виступати предметом розгляду у справах наказного провадження.

Доцільно також проаналізувати динаміку змін до ЦПК України, щоб зрозуміти які саме процесуальні документи видаються у наказному провадженні, а також визначення його суб'єктного складу.

Студент повинен засвоїти вимоги, що ставлять до змісту заяви про видачу судового наказу, розмір судового збору за її подання, правила визначення підсудності. Необхідно приділити увагу порядку розгляду заяв про видачу судового наказу.

Відповідно до ЦПК України судовий наказ виступає процесуальною формою судового рішення. В науковій літературі склались різні підходи щодо визначення сутності, правової природи судового наказу. Необхідно з'ясувати критерії розмежування рішення та судового наказу.

Слід звернути увагу на сутність правових колізій щодо визначення змісту судового наказу, запропоновані в літературі шляхи їх подолання. Важливим напрямом у підготовці до теми є підготовка судового наказу за обраною студентами фабулою справи.

На окрему увагу заслуговує проблемне питання вручення копії судового наказу боржникові для створення умов для подальшого подання заяви про його скасування. Не безпроблемними є питання обчислення процесуальних та службових строків у цьому випадку. В судовій практиці наявні проблеми щодо процедури вирішення заяви про поновлення пропущеного процесуального строку на оскарження боржником виданого судового наказу.

Необхідно з'ясувати строки, порядок набрання судовим наказом законної сили. Слід звернути увагу на те, що після набрання судовим наказом законної сили виконавчий лист не видається. Необхідно проаналізувати процедуру скасування судового наказу, його правові наслідки.

Тема 23. Окреме провадження

Завдання 1. Охарактеризуйте риси окремого провадження як виду цивільного судочинства.

Завдання 2. Наведіть особливості розгляду та вирішення справ окремого провадження.

Питання для самоконтролю

- Що таке окреме провадження?
- В чому полягає значення окремого провадження?
- Чим окреме провадження відрізняється від позовного провадження?

- Чим окреме провадження відрізняється від наказного провадження?
- Що є предметом судового захисту в справах окремого провадження?
- Що таке законний інтерес?
- Які справи розглядаються в порядку окремого провадження і чому?
- Що таке спір про право?
- Чи у всіх справах окремого провадження відсутній спір про право?
- Які наслідки виникнення під час розгляду справи окремого провадження спору про право?
- Як називається процесуальна форма звернення особи до суду в справах окремого провадження?
- В якому складі суд розглядає справи окремого провадження? І чому?
- Які факти можуть встановлюватись в порядку окремого провадження?
- Чому в заяві про встановлення факту, що має юридичне значення заявник повинен вказувати мету його встановлення?
- Як вирішується питання про відшкодування судових витрат в справах окремого провадження?
- Як здійснюється підготовки справ окремого провадження до судового розгляду?
- Які інститути цивільного процесуального права не застосовуються в окремому провадженні?
- Як виконуються рішення суду по справах окремого провадження?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : окреме провадження; спір про право; цивільна дієздатність; обмеження цивільної дієздатності, недієздатність; емансипація (надання повного обсягу цивільної дієздатності); безвісна відсутність фізичної особи; оголошення фізичної особи померлою; усиновлення; факти, які мають юридичне значення; фактичні шлюбні відносини; цінні папери на пред'явника; вексель; відумерлість спадщини; психіатрична допомога; безхазяйна нерухома річ; банківська таємниця; право на шлюб; розірвання шлюбу; сепарація (роздільне проживання подружжя).

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Під час вивчення зазначеної теми потрібно з'ясувати поняття та значення окремого провадження. Окреме провадження має характерні риси, які полягають у тому, що у справах окремого провадження немає сторін із протилежними інтересами, а є заявник та заінтересована особа; в них відсутній спір про право. Проте в останньому випадку існує дві точки зору. Згідно з однією в окремому провадженні взагалі немає спору, провадження безспірне, з другої сторони, існує думка, що в окремому провадженні відсутній спір про право, але наявний спір про факт. Рекомендується звернути увагу на правові наслідки виникнення спору про право під час розгляду справи окремого провадження.

В окремому провадженні по-особливому виявляється дія низки принципів цивільного процесу. Аналізуючи дію принципів участі народу безпосередньо у здійсненні правосуддя через присяжних, здійснення правосуддя професійними суддями та у випадках встановлених законом присяжними, необхідно засвоїти у яких категоріях справ можлива їх участь.

Законодавцем визначено перелік категорій справ, які розглядаються в порядку окремого провадження. Студент повинен їх засвоїти та звернути увагу на справи, які лише поійменовані ЦПК України, однак їх розгляд визначається іншими нормативними актами.

Процесуальною формою звернення особи до суду у справах окремого провадження є заява. До учасників справи відносяться заявник, заінтересовані особи. Необхідно з'ясувати хто може виступати вказаними суб'єктами процесуальних правовідносин. Характерною ознакою окремого провадження є те, що заявником може виступати лише визначене законом коло осіб. Студент повинен засвоїти правовий статус цих осіб, маючи на увазі те, що в цьому виді

цивільного судочинства відсутні інститути нерозривно пов'язані із позовом. Неможливим у цьому виді судочинства є заочний розгляд справи. Проте не виключається застосування інституту процесуальної співучасті. Також є можливою відмова від заяви, а в окремих випадках зміна предмету або підстави заяви. В науковій літературі, у зв'язку з незастосуванням в окремому провадженні інститутів пов'язаних з позовом, наявна дискусія щодо можливості застосування в цьому виді цивільного судочинства норм, що регламентують забезпечення позову.

На відміну від позовного провадження суд при розгляді справ в порядку окремого провадження, з метою з'ясування обставин справи, може за власною ініціативою витребувати необхідні докази. В окремому провадженні не застосуються положення про межі судового розгляду.

Провадження по кожній справі, що віднесена до окремого провадження, відбувається відповідно до загальних правил цивільного судочинства, правил, що притаманні окремому провадженні в цілому, а також тих, що характеризують виключно певну категорію справ. Специфіка провадження по кожній категорії справ регулюється шляхом визначення процесуальних винятків та доповнень до загального порядку розгляду справ.

Студент повинен звернути увагу на те, що для певних справ окремого провадження встановлені спеціальні строки розгляду, засвоїти їх.

При ухваленні судом рішення судові витрати не відшкодовуються, якщо інше не встановлено законом. Досліджуючи вказане питання студент повинен відтворити матеріал, засвоєний ним при вивченні загальної частини, зокрема, судових витрат.

Слід звернути увагу на те, що рішення суду у справах окремого провадження не підлягають примусовому виконанню, але мають загальнообов'язковий характер.

Найбільш часто у практиці судів зустрічаються справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення. Тому необхідно визначити основні категорії цих справ. Студент повинен уявити необхідність зазначення у заяві про встановлення факту, що має юридичне значення, мети його встановлення.

Крім особливостей, притаманних розгляду справ про встановлення фактів, що мають юридичне значення, мають певні особливості судового розгляду інші справи окремого провадження: про обмеження дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною; про визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою.

При засвоєнні порядку розгляду справ про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, студент повинен звернути увагу на те, що таке рішення підлягає негайному виконанню.

При опрацюванні процедури розгляду справ про відновлення втрачених цінних паперів на пред'явника та векселі студент повинен з'ясувати в яких випадках розгляд вказаної категорії справ здійснюється в порядку позовного провадження, а в яких — в порядку окремого провадження.

Для визначення порядку судового контролю при наданні психіатричної допомоги, слід визначити місце такого виду справ у системі цивільного процесу, ознайомитися із Законом України «Про психіатричну допомогу» та рекомендованими джерелами у літературі.

Тема 24. Апеляційне провадження

Завдання 1. Охарактеризувати ознаки апеляційного провадження.

Завдання 2. Визначити відміни риси стадії підготовки справи до судового розгляду судом апеляційної інстанції.

Питання для самоконтролю

- Що означає термін «апеляція»?
- Яка форма апеляції існує в Україні?
- Які завдання стоять перед судом апеляційної інстанції при перегляді судових рішень судів першої інстанції в порядку апеляційного провадження?

- Що таке «незаконність рішення» та «необґрунтованість рішення» як підстави апеляційного оскарження?
- Хто є суб'єктом права на апеляційне оскарження?
- В якому випадку апеляційну скаргу на рішення суду може подати особа, яка не брала участі у справі?
- Яким вимогам щодо форми та змісту повинна відповідати апеляційна скарга?
- Яким чином подається апеляційна скарга?
- В який строк і ким може бути подано заяву про приєднання до апеляційної скарги?
- Хто і в які строки проводить підготовку розгляду справи апеляційним судом?
- Які межі апеляційного розгляду?
- В якому складі розглядається справа апеляційним судом?
- Які підстави для скасування рішення суду першої інстанції та його зміни або ухвалення нового рішення апеляційним судом?
- Коли набирають законної сили постанови апеляційного суду?
- Які особливості апеляційного оскарження ухвал судів першої інстанції?
- Що таке окрема ухвала в апеляційному провадженні?
- Де зберігають матеріали цивільної справи судове рішення по якій було оскаржено в апеляційному порядку?

Тема 25. Касаційне провадження

Завдання 1. Охарактеризувати ознаки касаційного провадження.

Завдання 2. Визначити відмінні риси касаційного провадження від апеляційного провадження.

Питання для самоконтролю

- Коли і в якій країні виник касаційний спосіб перевірки судових рішень?
- Коли сучасне касаційне провадження було запроваджене в Україні?
- Який суд здійснює повноваження касаційної інстанції в Україні?
- Які завдання стоять перед судом касаційної інстанції при перегляді судових рішень судів першої інстанції в порядку касаційного провадження?
- Хто є суб'єктом права на касаційне оскарження?
- Яким вимогам щодо форми та змісту повинна відповідати касаційна скарга?
- Яким чином подається касаційна скарга?
- Які питання вирішуються судом при попередньому розгляді касаційної справи?
- В якому складі розглядається справа в порядку касаційного провадження?
- Які підстави для скасування рішення суду першої інстанції та його зміни або ухвалення нового рішення судом касаційної інстанції?
- Чи можуть бути оскаржені судові рішення суду касаційної інстанції?
- Як вирішується питання про зупинення виконання судового рішення?

Тема 26. Перегляд судових рішень у зв'язку із нововиявленими або виключними обставинами

Завдання 1. Визначити сутність перегляду судових рішень у зв'язку із нововиявленими та виключними обставинами та виокремити характерні риси.

Завдання 2. Виокремити відмінні риси перегляду судових рішень у зв'язку із нововиявленими обставинами від інших способів перегляду судових рішень.

Питання для самоконтролю

- Які обставини належать до нововиявлених?
- Чим нововиявлені обставини відрізняються від нових обставин?
- Чи можуть бути визнані нововиявленими обставинами нові докази?
- Які обставини можна вважати «істотними» для справи?

- Чи належать до нововиявлених обставин встановлені постановою слідчого про закриття з nereабілітуючих обставин кримінальної справи по факту дачі завідомо неправдивих показань свідком, завідомо неправильного висновку експертом, завідомо неправильного перекладу, фальшивості документів або речових доказів, що потягли за собою ухвалення незаконного або необґрунтованого рішення?
- Чи належать до нововиявлених обставин встановлена Конституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акта чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи, якщо рішення суду виконане?
- Про яку міжнародну судову установу йде мова в п.3 ч. 3 ст. 423 ЦПК України?
- Який суд переглядає судові рішення у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами?
- Протягом якого строку з моменту виявлення нововиявлених обставин може бути порушене провадження по перегляду судового рішення?
- Хто є суб'єктом права звернення до суду з заявою про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими або виключними обставинами?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: нововиявлені обставини; виключні обставини; підстави перегляду; зава про перегляд судового рішення.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Для з'ясування суті перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами важливо визначити, що об'єднує його зі способами перевірки правильності судових рішень у апеляційному та касаційному порядку і ті суттєві відмінності, які дозволяють виділити його у якісно самостійний вид. Загальне — це мета — недопущення залишення в силі незаконного та необґрунтованого судового рішення.

Об'єктом перегляду можуть виступати рішення, ухвали, постанови якими закінчено розгляд справи, що набрали законної сили.

Для перегляду справи за нововиявленими обставинами характерне те, що судова помилка встановлена внаслідок відкриття, виявлення обставин, які не тільки не були, але й не могли бути відомі суду і учасникам справи. Однак ці обставини, що важливо, існували та є істотними для справи. Нова обставина, що з'явилась або змінилась після розгляду справи не відноситься до нововиявленої. Студент повинен розмежовувати категорії «нововиявлені обставини» та «нові обставини».

Завідомо неправдиві показання свідка, завідомо неправильний висновок експерта, завідомо неправильний переклад, фальшивість документів або речових доказів виступають підставою перегляду судового рішення у випадку, якщо вони встановлені вироком суду, що набрав законної сили та потягли за собою незаконність або необґрунтованість рішення.

Скасування судового рішення може бути визнане підставою для перегляду у зв'язку з нововиявленими обставинами у тому випадку, якщо суд обґрунтував судові рішення цим актом чи виходив з вказаного акту, не посилаючись безпосередньо на нього, і якщо вже прийнято новий акт, протилежний за змістом скасованому, або якщо скасування акту означає протилежне вирішення питання.

Встановлена Конституційним Судом України неконституційність закону, іншого правового акту чи їх окремого положення, застосованого судом при вирішенні справи є підставою перегляду у зв'язку з виключними обставинами, проте застосовується лише у разі, якщо рішення не виконане.

Студент повинен засвоїти що міжнародною судовою установою, юрисдикція якої визнана Україна, яка може визнати судові рішення таким, що порушує міжнародні зобов'язання України, та виступає підставою для перегляду, є Європейський суд з прав людини.

Вина судді у вчиненні злочину, внаслідок якого було ухвалене незаконне або необґрунтоване рішення, виступає підставою перегляду судового рішення у випадку, якщо вона встановлена вироком суду, що набрав законної сили.

Студент повинен з'ясувати суб'єктний склад, строки, процесуальну форму здійснення цього права. Слід звернути увагу на те, що заява про перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами з такої підстави як істотні для справи обставини не були і не могли бути відомі особі, яка звертається із заявою, на час розгляду справи може бути подана не пізніше трьох років з дня набрання судовим рішенням законної сили.

Судове рішення суду першої інстанції переглядає у зв'язку з нововиявленими обставинами суд, який ухвалив рішення, постановив ухвалу або видав судовий наказ. Якщо судом апеляційної чи касаційної інстанції змінено судове рішення, ухвалене нове рішення, закрито провадження у справі або залишено заяву без розгляду, відповідні рішення та ухвали переглядаються судом, що їх постановив.

Потрібно засвоїти порядок розгляду заяви, наслідки її розгляду. Заява про перегляд судового рішення у зв'язку нововиявленими обставинами розглядається у судовому засіданні. Розгляд заяви здійснюється судом за правилами, встановленими ЦПК України для провадження у суді тієї інстанції, яка здійснює перегляд. Розглянувши заяву, суд може скасувати судове рішення, що переглядається, і прийняти нове судове рішення або залишити заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами без задоволення.

Тема 27. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень. Судовий контроль.

Завдання 1. Проаналізувати повноваження суду, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів

Питання для самоконтролю

- Чи завжди судові рішення потребують примусового виконання?
- Яка роль суду в процесі виконання судових рішень?
- Як виконують рішення суду про визнання?
- Який суд вирішує процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень?
- Які процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень вирішують суди?
- Коли допускається негайне виконання рішення суду?
- Що таке виконавчий лист: який його зміст?
- Чим виконавчий лист відрізняється від судового наказу?
- Протягом якого строку виконавчі документи можуть бути пред'явлені до виконання?
- Що таке «спосіб виконання рішення»?
- Чим «відстрочка виконання» рішення суду відрізняється від «розстрочки виконання»?
- Хто може ініціювати розшук боржника або дитини?
- Хто бере участь при розгляді судом подання про примусове проникнення до житла чи іншого володіння особи?
- Як здійснюється заміна сторони виконавчого провадження?
- Який суд вирішує питання про поворот виконання рішення суду?
- Які наслідки прийняття рішення про поворот виконання?
- Що таке «судовий контроль»?
- Чим судовий контроль відрізняється від процесуальної діяльності суду, по вирішенню питань, пов'язаних з виконанням судових рішень?
- Які наслідки встановлення судом в порядку здійснення судового контролю обґрунтованості скарги заявника?
- Який процесуальний документ складає суд за результатами розгляду скарги в порядку здійснення судового контролю?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: звернення судових рішень до виконання, негайне виконання, виконавчі документи (виконавчий лист, судовий наказ, ухвала суду), розшук боржника, тимчасове обмеження у праві виїзду за межі України, заміна сторони виконавчого провадження, поворот виконання, судовий контроль за виконанням судових рішень.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Виконання судового рішення здійснюється на підставі виконавчого листа, виданого судом, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Виконавчий лист, судовий наказ, а також ухвала суду є виконавчими документами. Виконавчий лист, судовий наказ, ухвала мають відповідати вимогам до виконавчого документа, встановленим Законом України «Про виконавче провадження».

Якщо судове рішення прийнято на користь декількох позивачів або проти декількох відповідачів, або якщо виконання повинно бути проведено в різних місцях чи рішенням передбачено вчинення кількох дій, видаються декілька виконавчих листів, у яких зазначаються один боржник та один стягувач, а також визначається, в якій частині необхідно виконати судові рішення, або зазначається, що обов'язок чи право стягнення є солідарним.

Студент повинен знати коли суд допускає негайне виконання судових рішень, що під час виконавчого провадження можна забезпечувати позов і порядок такого забезпечення, як можна виправити помилки у виконавчому документі, чи можна поновити пропущений строк для пред'явлення виконавчого документа, яким чином здійснюється заміна сторони виконавчого провадження, що таке поворот виконання і яким чином вирішується питання про поворот виконання рішення і які є особливості повороту виконання в окремих категоріях справ.

Студент має розуміти хто здійснює контроль за виконанням судових рішень, до якого суду звертатись з процесуальними питаннями, пов'язаними з виконанням судових рішень, з оскарженням дій чи бездіяльності державного або приватного виконавця.

Тема 28. Процесуальні питання пов'язані з третейським судочинством

Завдання 1. Здійснити порівняльну характеристику процесуальних проваджень, пов'язаних з третейським судочинством/арбітражем.

Питання для самоконтролю

- Яке значення провадження у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішення міжнародних комерційних арбітражів (далі – МКА)?
- За якої умови рішення може бути оспорено в порядку, передбаченому ЦПК України?
- Яким судам підсудні справи про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішення МКА?
- Впродовж якого строку може бути ініційовано провадження у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішення МКА?
- Яка форма звернення щодо ініціювання провадження у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішення МКА? Які вимоги до її змісту?
- Який порядок розгляду справ про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішення МКА?
- Якими повноваженнями наділений суд у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішення МКА?
- Чи може бути зупинено провадження у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішення МКА?
- Які підстави скасування рішення третейського суду?
- Які підстави скасування рішення МКА?

- Який процесуальний документ складає суд за результатами розгляду справи про оскарження рішення третейського суду, оспорювання рішення МКА?
- Яке значення провадження у справах про визнання та надання дозволу на виконання рішень МКА?
- Яка форма ініціювання провадження у справах про визнання та надання дозволу на виконання рішень МКА? Які вимоги до її змісту?
- Який порядок розгляду заяв про визнання та надання дозволу на виконання рішень МКА?
- Якими повноваженнями наділений суд у справах про визнання та надання дозволу на виконання рішень МКА?
- Які особливості визнання рішень МКА, що потребують примусового виконання?
- Які особливості надання дозволу на виконання рішення міжнародного комерційного арбітражу, якщо місце арбітражу знаходиться на території України?
- Яке значення провадження у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів?
- Яка форма ініціювання провадження у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів? Які вимоги до її змісту?
- Який порядок розгляду заяв про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів?
- Якими повноваженнями наділений суд у справах про видачу виконавчих листів на примусове виконання рішень третейських судів?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є : арбітраж, третейський суд, Міжнародний комерційний арбітраж (МКА), рішення третейського суду рішення МКА, визнання рішення, виконання рішення.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

В умовах сьогодення найбільш адекватним ринковим відносинам способом врегулювання спорів є арбітраж, оскільки він надає учасникам конфлікту широкі свободи в організації провадження та забезпечує індивідуальний підхід до кожного спору. Наразі, це один з небагатьох способів альтернативного вирішення спорів, що знайшов своє детальне законодавче регулювання Україні.

В Україні, як і багатьох інших країнах світу, функціонують внутрішній арбітраж (третейські суди) і міжнародний комерційний арбітраж. Перший застосовується до спорів в яких конфліктуючі сторони є резидентами однієї країни, другий — у спорах обтяжених іноземним елементом.

При вивченні процесуальних питань пов'язаних з третейським судочинством студентам слід ознайомитись і з нормативно-правовими актами, що регламентують діяльність арбітражу в Україні, як от: Закони України «Про третейські суди» від 11 травня 2004 р. та «Про міжнародний комерційний арбітраж» від 24 лютого 1994 р., які було прийнято на підставі Типового закону, розробленого Комісією ООН із права міжнародної торгівлі (ЮНСІТРАЛ).

Положення щодо перегляду рішень та видачу виконавчих листів за рішеннями арбітражів регламентовано в цивільному процесуальному кодексі України (Розділи VIII, IX). Водночас, слід пам'ятати, що «міжнародний комерційний арбітраж» та «міжнародний (публічний) арбітраж» - не тотожні процедури. Міжнародний (публічний) арбітраж розглядає спори, які є результатом міждержавних відносин і на його рішення не поширюються положення ЦПК.

Чинний ЦПК регламентує кілька напрямків процесуальних питань пов'язаних із арбітражем: оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів, оскарження постанов міжнародного комерційного арбітражу щодо наявності у нього компетенції, винесених в порядку розгляду питань попереднього характеру (Розділ VIII ЦПК), визнання та надання дозволу на виконання рішення міжнародного

комерційного арбітражу (глава 3 Розділу IX ЦПК); надання дозволу на примусове виконання рішень третейських судів (глава 4 Розділу IX ЦПК).

При опрацюванні вказаної теми студентам слід не тільки з'ясувати різницю між компетенцією внутрішнього арбітражу і МКА, але й оновити свої знання щодо видів рішень суду: як вони оскаржуються, які з них потребують тільки визнання, а які ще й примусового виконання. Адже, хоча арбітражі не є судовими органами, арбітражні рішення оскаржуються, визнаються та/або звертаються до виконання за тим же алгоритмом, що й рішення суду але з певними особливостями, які конкретизовано в Розділах VIII, IX ЦПК

Тема 29. Відновлення втраченого судового провадження

Завдання 1. Проаналізувати судову статистику у справах про відновлення втраченого судового провадження за останні два роки.

Питання для самоконтролю

- Що таке втрачене судове провадження?
- Яке значення відновлення втраченого судового провадження?
- Які підстави для відновлення втраченого судового провадження?
- Хто може бути ініціатором відновлення втраченого судового провадження?
- Чи сплачується судовий збір за ініціювання провадження у справах про відновлення втраченого судового провадження?
- Як визначається підсудність справ про відновлення втраченого судового провадження?
- Який процесуальний порядок розгляду заяв про відновлення втраченого судового провадження?
- Які наслідки розгляду заяви про відновлення втраченого судового провадження?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: втрачене судове провадження, заява, заявник, судове рішення. рішення.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

Інститут відновлення втраченого судового провадження є новелою чинного ЦПК, запровадженою з метою забезпечення можливості здійснення громадянами передбаченого Конституцією України права на судовий захист та гарантованого частиною першою статті 6 Конвенції права на справедливий суд у випадках втрати матеріалів судових проваджень, рішення у яких не виконано. Адже існує ціла низка обставин, що можуть призвести до того, що судове провадження у цивільній справі буде втрачено повністю або частково (як от: пожежа, теракт, стихійне лихо тощо). У таких випадках відновлення втраченого судового провадження можливе лише в суді відповідно до процесуального порядку, визначеного в розділі IX ЦПК

Ініціатором відновлення втраченого судового провадження може виступати як заінтересована особа, так і суд.

В першому провадженні зніціюється на підставі відповідної заяви учасника справи, що подається в письмовій формі до суду, який розглядав справу як суд першої інстанції.

Також при опрацюванні навчального матеріалу слід пам'ятати що у такій обов'язково повинно бути зазначено не тільки мету відновлення втраченого судового провадження та інші відомості визначеними ст. 491 ЦПК.

Слід звернути увагу, що такі риси як безспірність вимоги, наявність у справі заявника тощо роблять цю процесуальну процедуру схожою на непозовні провадження. Утім, мова йде про унікальний вид судочинства. Адже при відновленні втраченого судового провадження завданням суду є не вирішення справи по суті, а відтворення інформації, що вже була об'єктом судового дослідження і висновків, що їх зробив суд раніше.

Саме тому при розгляді справи про відновлення втраченого провадження суд може використовувати ту частину провадження, що збереглась, документи, видані зі справи фізичним чи юридичним особам до втрати провадження, копії цих документів, інші довідки, папери, відомості, що стосуються справи, виконавчого провадження. Якщо ж таких матеріалів недостатньо для точного відновлення втраченого судового провадження або його частини, суд не переходить до вирішення справи по суті, а закриває провадження і роз'яснює особам, які беруть участь у справі, право на повторне звернення з такою самою заявою за наявності необхідних документів.

Слід пам'ятати, що хоча, за загальним правилом, у справах про відновлення втраченого провадження заявник звільняється від оплати судових витрат, але у випадку подання до суду завідомо неправдивої заяви, всі витрати, пов'язані з розглядом такої справи можуть бути покладені на заявника.

Тема 30. Цивільне судочинство з іноземним елементом

Завдання 1. Проаналізувати підсудність цивільних справ з іноземним елементом.

Завдання 2. Визначити порядок встановлення змісту іноземного закону судами України.

Питання для самоконтролю

- Що таке «іноземний елемент»?
- Як співвідносяться поняття «міжнародне цивільне процесуальне право», «міжнародний цивільний процес» та «цивільне судочинство з іноземним елементом»?
- Які нормативно-правові акти складають джерела міжнародного цивільного процесуального права?
- В порядку судочинства якої країни здійснюється розгляд та вирішення справ з іноземним елементом в Україні?
- Які процесуальні права та обов'язки учасників провадження з іноземним елементом?
- За яких умов можливе пред'явлення позову до іноземної держави?
- Що таке дипломатичний імунітет? Хто ним наділений?
- Як визначається підсудність справ з іноземним елементом?
- Які процесуальні дії вчиняють національні суди при підготовці до судового розгляду справ з іноземним елементом?
- Що означає поняття «міжнародна правова допомога»?
- Як здійснюється збір доказів у справах з іноземним елементом?
- Як здійснюється виклик до суду осіб, які проживають за кордоном?
- Законодавством якої країни керується суд при виконанні судових доручень іноземних судів?
- Яким чином встановлюється зміст іноземного закону?
- В яких випадках суди України можуть не виконати судове доручення іноземних судів?
- Впродовж якого строку рішення іноземного суду може бути пред'явлене до примусового виконання в Україні?
- Які рішення іноземних судів «визнаються», а які «виконуються»?

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: іноземний елемент; іноземці; особи без громадянства; іноземні юридичні особи; міжнародні організації; іноземні держави; міжнародний цивільний процес; система міжнародного цивільного процесуального права; джерела міжнародного цивільного процесуального права; судовий імунітет; міжнародна правова допомога; судові доручення; визнання рішень іноземних судів; виконання рішень іноземних судів.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

При вивченні цієї теми необхідно з'ясувати поняття та значення міжнародного цивільного процесу. Слід звернути увагу на розуміння поняття «іноземний елемент», що застосовується у міжнародному приватному праві.

Необхідним є також проведення аналізу положень ЦПК України та Закону України «Про міжнародне приватне право» у контексті провадження у цивільних справах за участю іноземних фізичних чи юридичних осіб, іноземних держав, міжнародних установ і т.п. Одним із ефективних засобів правового регулювання процедури вирішення спорів за участю іноземного елемента є міжнародні договори.

При опрацюванні вказаної теми студент повинен проаналізувати наявні в науковій літературі погляди щодо місця у системі права правових норм, які регламентують порядок здійснення правосуддя у цивільних справах з іноземним елементом, які є неоднозначними.

Щодо правової допомоги у вирішенні цивільних справ доцільніше визначитися із відповідними міжнародними договорами та угодами, стороною чи учасницею яких є Україна, а також ознайомитися із деякими з них для формування загально-інформативного уявлення про їхній зміст та юридичну техніку. Необхідно визначитися із випадками застосування судами України іноземного закону, в тому числі процесуального, а так само застосування іноземними судами українського законодавства.

Законодавство України встановлює національний правовий режим в галузі захисту прав, свобод чи інтересів іноземних осіб, незалежно від їх проживання на території України. Проте законом України можуть бути встановлені відповідні обмеження щодо фізичних та юридичних осіб тих держав, в яких допускаються спеціальні обмеження цивільних процесуальних прав фізичних, юридичних осіб України. Студент повинен звернути увагу яким чином визначається цивільна процесуальна правоздатність, дієздатність іноземних фізичних та юридичних осіб. Необхідно з'ясувати сутність та значення судового імунітету, звернути увагу на умови, за яких можливе пред'явлення позову до іноземної держави. Студент повинен з'ясувати поняття «міжнародна правова допомога».

При вирішенні питань про підсудність цивільних справ з іноземним елементом в Україні діє «закон суду», тобто вона визначається законами України, однак при цьому слід враховувати колізійні норми. Угоди сторін, якими визначається підсудність, йменуються пророгаційними. Слід засвоїти перелік процесуальних дій, пов'язаних із підготовкою справи до судового розгляду. Студент повинен приділити належну увагу вивченню питання судових доручень. При цьому необхідно звернути увагу на процедуру його врегулювання, процесуальний порядок виконання судових доручень, винятки, за яких суди України не здійснюють їх виконання. Потрібно опрацювати процедуру вручення за кордоном судових документів у цивільних справах. Розгляд справ з іноземним елементом здійснюється за «законом суду». При вирішенні цивільної справи, як правило, застосовуються норми національного права, проте чинне законодавство допускає застосування норм права іноземних держав. При цьому суд повинен з'ясувати зміст норми та впевнитись у тому, що вона є чинною.

Визнання та виконання судових рішень судів України за кордоном вимагає творчого підходу випадків індивідуально-правового регулювання цих відносин на міжнародному рівні. Визнання рішення іноземного суду — це поширення законної сили рішення іноземного суду на територію України. Виконання рішення іноземного суду — це застосування засобів примусового виконання рішення іноземного суду в порядку, передбаченому законом. Розгляд судом клопотань про визнання і виконання рішень іноземних судів виступає особливою формою взаємної правової допомоги.

1.5. Контрольна робота

Протягом вивчення навчальної дисципліни „Цивільне процесуальне право” виконується контрольна робота для визначення рівня знань студентів. У завдання контрольної роботи включаються теоретичні питання, що передбачають подання студентами двох розгорнутих відповідей, складання таблиці та виконання практичних завдань (вирішення задач) на знання норм цивільного процесуального законодавства.

1.5.1. Завдання та методичні вказівки для виконання контрольної роботи

1.5.1.1. Організаційно-методичні рекомендації щодо написання контрольної роботи

Обсяг контрольної роботи повинен складати 25 сторінок друкованого тексту, не враховуючи список використаних джерел та додатків до роботи.

Зміст контрольної роботи повинен відображати суть проблеми, яка розглядається, глибоке знання студентом наукової та спеціальної літератури, нормативно-правових актів та практики їх застосування.

Бажано, щоб студент на основі вивчених фактів теоретично обґрунтував тему, відобразив свої власні пропозиції.

Студент самостійно здійснює підбір нормативно-правових актів, загальної, навчальної, наукової та спеціальної літератури у систематизованих каталогах бібліотеки інституту, в кодифікаційному бюро, а також на місцях, у відповідних виконавчих та судових органах.

Матеріали, зібрані у процесі вивчення нормативно-правових актів, літератури повинні бути проаналізовані студентом, узагальнені і використані при написанні контрольної роботи.

Примірний перелік основних нормативно-правових актів та рекомендованої літератури міститься у потемних переліках, зазначених у цих методичних рекомендаціях.

1.5.1.2. Оформлення контрольної роботи

Необхідно, щоб студент в обов'язковому порядку правильно оформив контрольну роботу.

Контрольна робота складається:

- з титульного листка, на якому вказується назва вищого навчального закладу та його підпорядкування, найменування кафедри цивільного права та процесу, номер роботи, прізвище та ініціали автора контрольної роботи, міста, де знаходиться університет та рік виконання контрольної роботи. Титульний аркуш контрольної роботи оформлюється за зразком 1.

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра цивільного права та процесу**

Навчальна дисципліна:

Цивільне процесуальне право

КОНТРОЛЬНА РОБОТА

Варіант № 5

Виконала:

Іванова

Вікторія Дмитрівна,

студентка 3 курсу

Перевірила:

Трач

Оксана Михайлівна,

кандидат юридичних наук,

доцент

Хмельницький

2019

- план контрольної роботи, у якому відображаються завдання, які поставлені перед студентом;
- список використаних нормативно-правових актів та спеціальної літератури.

Робота починається з титульного аркуша. Нумерація аркушів роботи починається з титульного аркуша. Номер на титульному аркуші не проставляється.

Обсяг роботи має забезпечувати належне висвітлення завдання і повинно бути виконано шрифтом Times New Roman кеглем 14 з 1,5 міжрядковим інтервалом.

Роботи виконуються комп'ютерним способом з одностороннім розміщенням тексту на папері формату А4 (210 мм x 297 мм) з дотриманням прийнятих у діловодстві стандартних берегів : лівого — 30 мм, верхнього та нижнього — 20 мм, правого — не менше 10 мм.

Кожна частина контрольної роботи повинна мати своє найменування відповідно до отриманого завдання. Кожна структурна частина контрольної роботи повинна починатися з нової сторінки.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8].

У кінці тексту в алфавітному порядку складається список використаних джерел: нормативно-правових актів, літератури, матеріалів практики. Контрольна робота підписується студентом і вказується дата її виконання.

1.5.1.3. Завдання для контрольної роботи з навчальної дисципліни «Цивільне процесуальне право»

Варіант 1.

1. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору: поняття, порядок вступу, процесуальні права та обов'язки.
2. Підготовче засідання як форма підготовки справи до судового розгляду.
3. Підготувати таблицю «Принципи цивільного процесуального права, закріплені в ЦПК України»

№ з/п	Назва принципу	Зміст принципу	Форма закріплення принципу	Процесуальні гарантії

4. Вирішити задачі:

1. "А" перебуваючи з "В" у шлюбі придбала у спільну часткову власність двокімнатну квартиру. У 2016 р. їх шлюб було розірвано та визначено порядок користування спірною квартирою. 8 липня 2018 р. "А" отримала від "В" заяву, посвідчену приватним нотаріусом, згідно з якою їй повідомлялося, що "В" має намір продати належну йому на праві власності частку в квартирі за 125 000 грн. "А" рекомендованим листом 3 серпня 2018 р. повідомила нотаріуса про бажання придбати належну "В" частку в квартирі. Однак 20 вересня 2018 р. "В" повідомив, що продав свою частку в квартирі "С". Які дії має вчинити "А" для захисту свого порушеного права?

2. При проголошенні судового рішення, вказавши на складність справи, суддею було зачитано не повне рішення, а лише його резолютивну частину. Було також зазначено, що учасники справи, зможуть ознайомитися з повним рішенням суду через п'ять днів. Все це було зафіксовано в протоколі судового засідання. Яке порушення щодо порядку ухвалення та проголошення судового рішення наявне у вказаній ситуації?

Варіант № 2.

1. Змагальність та диспозитивність – основоположні принципи цивільного процесу.
2. Ухвали, що постановляються на стадії відкриття провадження у справі.
3. Підготувати порівняльну таблицю «Види цивільного судочинства»

№ з/п	Провадження Вид Критерії	Позовне провадження		Наказне провадження	Окреме провадження
		Загальне	Спрощене		
1.	Предмет судового захисту				
2.	Учасники провадження				
3.	Процесуальна форма звернення				
4.	Особливості реалізації принципів процесу				
4.	Особливості відкриття провадження у справі				
4.	Особливості підготовки справи до розгляду				
5.	Процесуальна форма розгляду та вирішення справи				
6.	Вид судового рішення, що постановляється за результатами розгляду справи по суті				

4. Вирішити задачі:

1. 19 грудня у зв'язку зі смертю особи відкрилась спадщина - однокімнатна квартира. Родичів у спадкодавця не було, заяв про прийняття спадщини до нотаріусів не надходило. 10 грудня наступного року до суду за адресою квартири спадкодавця із заявою про визнання спадщини відумерлою звернувся кредитор спадкодавця, якому за життя спадкодавця заборгував значну грошову суму. У заяві було вказано відомості про час і місце відкриття спадщини, про майно, що становить спадщину, а також докази, які свідчать про належність квартири спадкодавцю, про відсутність спадкоємців за заповітом і за законом. Суд відмовив у прийнятті заяви. Поясніть чому.

2. В ухвалі суду про залишення апеляційної скарги без руху було надано строк для усунення її недоліків. Строк було написано цифрами - 50 днів з дня отримання ухвали особою, яка подала апеляційну скаргу. На шостий день після отримання підтвердження отримання цією особою ухвали, була постановлена ухвала про повернення скарги. На наступний день особа звернулась до суду з заявою про продовження строку для усунення недоліків апеляційної скарги, вказавши, що ухвалою було надано "50", а не "5" днів для усунення недоліків. Як у цивільному процесуальному законодавстві вирішено питання про можливість вчинення процесуальних дій суддею апеляційного суду щодо заяви про продовження строку, адже вже постановлена ухвала про повернення скарги?

Варіант № 3.

1. Інші учасники судового процесу як суб'єкти цивільного процесу: поняття, ознаки, склад.
2. Повноваження суду апеляційної інстанції: поняття, види, підстави застосування.
3. Підготувати таблицю «Види позовів».

№ з/п	Види позовів	Предмет позову	Підстава позову	Зміст позову
1.	Позови про визнання (<i>позитивні</i>)			
2.	Позови про присудження			
3.	Конститутивні позови			

4. Вирішити задачі:

1.13 вересня громадянин Іваненко звернувся до суду з позовною заявою про розірвання договору довічного утримання, вказавши відповідачем Петренко. Заява була зареєстрована, 17

вересня суддею була постановлена ухвала про відкриття провадження по справі. Попереднє судове засідання було призначене на 30 вересня. Судовий розгляд по справі було призначено на 10 жовтня. Остаточне рішення суду було ухвалено на користь відповідача та проголошено 20 грудня. Коли починається і коли закінчується перебіг строків судового розгляду по цій справі для позивача?

2. Громадська організація споживачів "Захист" звернулася з позовом про захист прав споживачів до суду, в якому вимагала визнати неправомірними дії фізичної особи-підприємця і управління захисту прав споживачів виконкому місцевої ради, та відшкодувати завдану моральну шкоду. Договір, про який йшлося в позовній заяві, було укладено у місті Київ, місцем його виконання зазначалось місто Львів. Позов було подано за місцем укладання договору. Як має правильно вчинити суд?

Варіант № 4.

1. Учасники справи як суб'єкти цивільного процесу: поняття, ознаки, склад.
2. Поняття, елементи, види позовів в цивільному процесі.
3. Підготувати порівняльну таблицю частин судового засідання.

Критерії	Відкриття розгляду справи по суті (підготовча частина судового засідання)	З'ясування обставин справи та дослідження доказів	Судові дебати	Ухвалення та проголошення рішення суду
Межі частини				
Завдання, які стоять перед судом				
Склад процесуальних дій				

4. Вирішити задачі:

1. Говоров звернувся з позовом до Морозова про визнання договору недійсним. Рішенням суду першої інстанції позов був задоволений. Рішення залишене без змін ухвалою апеляційного суду. Відповідач подав касаційну скаргу на рішення першої інстанції та ухвалу апеляційного суду з порушення строку на касаційне оскарження. У клопотанні про поновлення строку на касаційне оскарження відповідач послався на те, що після проголошення ухвали йому був наданий неповний текст ухвали, а її повний текст був наданий йому зі спливом строку на касаційне оскарження, що, на його думку, є поважною причиною пропуску строку. До клопотання була додана копія заяви відповідача про видачу повного тексту ухвали апеляційного суду, подана у день постановлення ухвали, з відміткою про її видачу зі спливом строку на касаційне оскарження. Що має вчинити суддя-доповідач у такій ситуації?

2. Під час відкритого розгляду справи щодо розірвання шлюбу особа, присутня у залі судового засідання, почала відеозйомку на мобільний телефон. Помітивши це, позивачка звернула увагу суду на це, зазначивши, що вона проти відеозапису. Її представник також заперечував проти відеозапису, наголосивши, що дозволяється лише аудіозапис без дозволу суду, до того ж під час цієї справи висвітлюються обставини приватного життя. Відповідач зазначив, що він не заперечує проти відеозапису. Суд у такій ситуації зобов'язаний.

Варіант № 5.

1. Поняття, види, порядок забезпечення позову в цивільному процесі.
2. Поняття та види судових рішень.
3. Підготувати таблицю щодо порівняльної характеристики органів та осіб, яким законом надано право звертатись до суду в інтересах інших осіб, та представника.

№ з/п	Критерії	Органи та особи, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб, в цивільному процесі	Представник в цивільному процесі

4. Вирішити задачі:

1. Громадянин В звернувся до суду з позовом до Житомирської міської ради та КП і просив визнати за ним право користування квартирою за адресою Д та зобов'язати КП укласти з ним договір найму вказаної квартири. В обґрунтування своїх вимог посилався на те, що перебуває в черзі на отримання житла, іншим житлом не забезпечений, оплачує житлово-комунальні послуги та підтримує квартиру у належному стані. Суд першої інстанції, керуючись ЗУ "Про оренду державного та комунального майна" задовольнив позов повністю. Суд апеляційної інстанції повністю скасував рішення суду першої інстанції. Чи законним є рішення суду апеляційної інстанції?

2. Громадянин А подав позов про перерозподіл спадкового майна до громадян П та Р. На перше судове засідання не прийшов один відповідач Р. Засідання було відкладено. На наступне засідання не прийшов інший відповідач, не повідомивши причини неявки. Суддя виніс ухвалу про заочний розгляд справи. Чи правомірно вчинив суддя?

Варіант № 6.

1. Поняття та ознаки сторін цивільного процесу.
2. Судове засідання як форма судового розгляду: поняття, його частини.
3. Підготувати порівняльну таблицю «Апеляційне та касаційне провадження в цивільному процесі»

№ з/п	Провадження Вид Критерії	Апеляційне провадження	Касаційне провадження

4. Вирішити задачі:

1. До суду з заявою про забезпечення доказів звернулась особа, вказавши, що позовну заяву вона надасть трішки пізніше. Заява була розглянута на четвертий день після її надходження. Ухвалою суду особі було надано триденний строк для подання позовної заяви. Судовий збір сплачено не було. Що у вказаній ситуації суперечить положенням цивільного процесуального законодавства?

2. До суду надійшла заява від представника психіатричного закладу про госпіталізацію особи до психіатричного закладу в примусовому порядку. Заява була подана за місцем проживання особи, про необхідність госпіталізації якої йшлося. У заяві зазначалось, що особа страждає на психічний розлад, вона не здатна надати усвідомлену згоду на свій огляд, натомість її обстеження можливе лише в стаціонарних умовах. Вказана особа неспроможна самостійно задовольняти свої основні життєві потреби на рівні, який забезпечує її життєдіяльність. Зазначалось також, що особа поступила до психіатричного закладу минулого вечора. До заяви було додано висновок комісії лікарів-психіатрів, який містив обґрунтування про необхідність такої госпіталізації. Що у вказаній ситуації суперечить вимогам цивільного процесуального законодавства?

Варіант № 7.

1. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору: поняття, порядок вступу, процесуальні права та обов'язки.
2. Поняття, підстави, правові наслідки закриття провадження у справі.
3. Підготувати порівняльну таблицю видів судових рішень.

№ з/п	Суд. рішення	Рішення суду	Ухвала суду	Судовий наказ	Постанова суду
	Види Критерії				

4. Вирішити задачі:

1. До суду касаційної інстанції разом із касаційною скаргою надійшла заява про забезпечення позову. По касаційній скарзі через три дні була постановлена ухвала про відкриття касаційного провадження, а заява про забезпечення позову була розглянута у день її надходження та повернена заявнику. В ухвалі, зокрема, зазначалось на неможливість подання заяви про забезпечення позову на стадії касаційного провадження, адже норми Цивільного процесуального кодексу України про касаційне провадження не передбачають забезпечення позову на цій стадії. Що у вказаній ситуації було порушено та суперечить нормам цивільного процесуального законодавства?

2. З метою врегулювання спору до судового розгляду суддя роз'яснив сторонам їх право на укладення мирової угоди, а також право позивача відмовитись від позову та право відповідача визнати позов та наслідки реалізації відповідних прав. Відповідач у попередньому судовому засіданні визнав, що окремі обставини, наведені у позовній заяві, дійсно мали місце. Потім він зазначив, що визнає позов частково. Які дії має вчинити у зв'язку із подібними заявами відповідача суд?

Варіант № 8.

1. Представник як суб'єкт цивільного процесу.
2. Поняття, підстави, правові наслідки залишення заяви без розгляду.
3. Підготувати порівняльну таблицю розгляду судом першої інстанції заяви про перегляду заочного рішення та заяви про скасування судового наказу.

№ з/п	Критерії	Розгляд судом першої інстанції заяви про перегляд заочного рішення	Розгляд судом першої інстанції заяви про скасування судового наказу

4. Вирішити задачі:

1. З метою запобігання розголошенню відомостей про інтимні сторони життя позивача цивільна справа розглядалась у закритому судовому засіданні. У судовому засіданні крім учасників справи, були присутні свідки та перекладач. За результатами розгляду справи суд прилюдно проголосив лише вступну та резолютивну частини рішення. Що у вказаній ситуації не відповідає вимогам цивільного процесуального законодавства?

2. Між подружжям було укладено мирову угоду, на підставі якої спільне майно подружжя було поділено між сторонами та закрито провадження у справі. Банк не погодився з вказаною ухвалою та оскаржив її в апеляційному порядку. Апеляційному суду було надано копії договорів іпотеки, постанови про відкриття виконавчого провадження, акту опису та арешту майна, з яких вбачається, що частина нерухомого майна, яка була предметом поділу між подружжям, перебуває в іпотечі банку, це майно описане та арештоване в процесі примусового виконання рішення суду про стягнення з подружжя на користь банку суми боргу за кредитним договором. Апеляційний суд апеляційну скаргу повернув заявнику на тій підставі, що оскаржуваною ухвалою суд не вирішив питання про права та обов'язки банку. Банк подав касаційну скаргу на ухвалу апеляційного суду щодо повернення апеляційної скарги. Яку ухвалу має постановити суд касаційної інстанції за цією скаргою?

Варіант № 9.

1. Судовий збір в цивільному процесі.
2. Поняття та умови заочного розгляду справи.
3. Підготувати порівняльну таблицю на тему «Тимчасове припинення провадження у справі».

№ з/п	Критерії	Перерва в судовому засіданні	Відкладення розгляду справи	Зупинення провадження у справі

4. Вирішити задачі:

1. Іванов звернувся до суду з заявою про забезпечення доказів у майбутній справі, адже він мав намір звернутись до суду з позовом до Петрова. Про невідкладність її розгляду у заяві не вказувалось. Судовий збір не сплачувався. Суддя в ухвалі про забезпечення доказів надав Іванову строк для звернення із оформленою позовною заявою - три дні з моменту звернення з заявою про забезпечення доказів. Петров оскаржив ухвалу суду про забезпечення доказів. Що у вказаній ситуації є порушення вимог Цивільного процесуального кодексу?

2. Позивач у прохальній частині позовної заяви серед інших вимог просив суд стягнути з відповідача завдані йому збитки у результаті порушення його цивільних прав, через які він був змушений звертатись до суду, сплативши судовий збір і витрати на правову допомогу. Він сплатив судовий збір у розмірі 1551 грн. 20 коп., 500 грн. витрат на правову допомогу, які й просив стягнути з відповідача як збитки відповідно до положень Цивільного кодексу України про відшкодування збитків, зазначивши обидві ці суми у ціні позову. Як має бути вирішено судом питання щодо задоволення чи незадоволення позовних вимог про відшкодування збитків, понесених позивачем у зв'язку зі сплатою судового збору та витрат на правову допомогу, включених до ціни позову, в разі задоволення судом позову про захист порушеного цивільного права?

Варіант № 10.

1. Поняття та види строків в цивільному процесі.
2. Особливості розгляду справ в порядку окремого провадження.
3. Підготувати таблицю щодо порівняльної характеристики заміни неналежного відповідача і процесуального правонаступництва.

№ з/п	Критерії	Заміни неналежного відповідача	Процесуальне правонаступництво

4. Вирішити задачі:

1. Морозову стало відомо, що суд прийняв рішення щодо права власності на будинок, співвласником якого він є за заповітом. Суд не залучив його до участі у справі. З прийнятим рішенням він не був згодний, адже право власності на весь будинок було визнано за іншою особою. Рішення набрало законної сили. Морозов подав заяву про перегляд рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами. Яку ухвалу має прийняти суддя за цією заявою?

2. У п'ятницю через складність справи та необхідність довготривалого складення повного рішення суд після розгляду справи та ухвалення рішення проголосив лише узагальнений виклад позиції відповідача, пояснень учасників справи та окремі інші докази, які ним були досліджені. При проголошенні було вказано про висновок суду про задоволення позову частково та висновок по суті позовних вимог, зазначено про розподіл судових витрат, строк і порядок набрання рішенням суду законної сили та можливість його оскарження у десятиденний строк. Суд зазначив також, що з повним рішенням суду сторони можуть ознайомитись у середу. Що у вказаній ситуації не відповідає положенням цивільного процесуального законодавства?

Варіант № 11.

1. Поняття та значення доказування. Підстави звільнення від доказування.
2. Особливості розгляду справ в порядку наказного провадження.
3. Підготувати таблицю щодо порівняльної характеристики третіх осіб у цивільному процесі (порядок вступу у процес, процесуально-правовий статус і т.д.).

№ з/п	Критерії	Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору	Треті особи, які не заявляють самостійних вимоги щодо предмета спору

4. Вирішити задачі:

1. Після звернення судового рішення до виконання боржник тяжко захворів, весь час знаходився на стаціонарному лікуванні, у зв'язку із чим він вирішив звернутись до суду, який видав виконавчий документ, з клопотанням про відстрочку виконання рішення. Суд розглянув питання на сьомий день, у судовому засіданні, без участі сторін, які були повідомлені про час та місце розгляду, натомість не з'явилися. Що у вказаній ситуації суперечить нормам цивільного процесуального кодексу?

2. Представник подружжя звернувся до суду із заявою про усиновлення. У заяві крім загальних вимог, встановлених у Цивільному процесуальному кодексі для будь-якої категорії справ, було вказано ім'я та місце проживання заявників, прізвище, ім'я по батькові та вік дитини, її місце проживання та відомості про стан здоров'я, клопотання про зміну прізвища, ім'я, по-батькові, дати та місця народження дитини та про запис заявників матір'ю та батьком дитини. Судовий збір було сплачено у розмірі 0,2 розміру мінімальної заробітної плати. Справа розглядалась за участю заявників, органу опіки та піклування, дитини у закритому судовому засіданні. Що у вказаній ситуації суперечить положенням Цивільного процесуального кодексу?

Варіант № 12.

1. Поняття, види, порядок забезпечення доказів в цивільному процесі.
2. Протокол судового засідання, протокол вчинення окремої процесуальної дії.
3. Підготувати таблицю щодо порівняльної характеристики вимог, що висуваються до судді та присяжного

№ з/п	Вимоги	Суддя	Присяжний

4. Вирішити задачі:

1. Розгляд цивільної справи про розкриття банківської таємниці щодо юридичної особи відбувався у закритому судовому засіданні. За результатами розгляду судом було ухвалено рішення про розкриття такої таємниці. У резолютивній частині рішення зазначалось про негайне його виконання та можливість оскаржити рішення в десятиденний строк з моменту його проголошення. При цьому окремо зазначалось, що оскарження рішення не зупиняє його виконання. Що у вказаній ситуації суперечить нормам цивільного процесуального законодавства?

2. Громадянин А подав позов про перерозподіл спадкового майна до громадян П та Р. На перше судове засідання не прийшов один відповідач Р. Засідання було відкладено. На наступне засідання не прийшов інший відповідач (громадянин П), не повідомивши причини неявки. Яку ухвалу має винести суддя?

Варіант № 13.

1. Письмові докази як засіб доказування в цивільному процесі.
2. Право апеляційного оскарження та порядок його здійснення.
3. Підготувати порівняльну таблицю основних способів захисту інтересів відповідача від позову

№ з/п	Критерії	Найменування способу захисту № 1 (вказати конкретний спосіб захисту)	Найменування способу захисту № 2 (вказати конкретний спосіб захисту)

4. Вирішити задачі:

1. У справі за позовом щодо стягнення аліментів відповідач повторно не з'явився до суду, про причини неявки суду не повідомив. Відповідач отримав повістку про виклик на перше судове засідання, проте не з'явився без повідомлення причин. Конверт з судовою повісткою про виклик на друге судове засідання повернувся до суду без вручення у зв'язку з не проживанням відповідача за адресою реєстрації. Позивач подав клопотання про заочний розгляд справи. Що має вчинити суд у такій ситуації?

2. До суду в порядку окремого провадження звернулась громадянка про встановлення факту смерті особи, яка пропала безвісти за обставин, що загрожували їй смертю. У заяві було зазначено, що її брат зник після потужного землетрусу та викликаних ним пожеж, в результаті чого було повністю зруйновано цілий мікрорайон. Серед зруйнованих та згорілих будівель був і будинок, в якому мешкав брат, і в якому, ймовірно, він перебував під час землетрусу. Після цієї події його ніхто не бачив. Заява була подана 2 липня за місцем проживання заявника. Подія сталася 2 січня. В заяві також вказувалось, що з питань цієї надзвичайної ситуації природного характеру створена спеціальна комісія, яка й розслідує її. Судовий збір не було сплачено. Яку вимогу щодо звернення з питанням про відкриття цивільної справи у суді було порушено?

Варіант № 14.

1. Речові докази як засіб доказування в цивільному процесі.
2. Право касаційного оскарження та порядок його здійснення.
3. Підготувати порівняльну таблицю суб'єктів цивільних процесуальних правовідносин

№ з/п	Критерії	Група суб'єктів	Особи, які здійснюють правосуддя	Учасники справи	Інші учасники судового процесу
1.	Склад осіб				
2.	Характер юридичної заінтересованості				
3.	Процесуальна правосуб'єктність				

4. Вирішити задачі:

1. У справі про визнання незаконним звільнення працівника, позивач (працівник) подав заяву про забезпечення позову шляхом зупинення дії рішення про його звільнення та зобов'язання відповідача не чинити йому перешкод у виконанні ним своїх попередніх трудових обов'язків. Суд розглянув заяву про забезпечення позову у день її надходження, без повідомлення сторін і своєю ухвалою заяву задовольнив. Копію ухвали про забезпечення позову було надіслано сторонам на наступний день після її постановлення. Що у вказаній ситуації суперечить нормам цивільного процесуального законодавства?

2. Громадянин Л., який постійно проживав в м. Києві, та громадянка О., яка постійно проживала у м. Одесі, тривалий час перебували у близьких стосунках. Л. по кілька разів на рік прилітав до Одеси і весь час перебування в даному місті проводив з О. Шлюб між ними зареєстрований не був, проте вони спілкувалися як подружжя, планували своє життя, обговорювали питання фінансового характеру, що підтверджується листами, фотокартками. Л. матеріально підтримував О., надавав їй кошти на лікування. Протягом часу перебування у близьких стосунках одне з одним жоден з них одночасно не перебував у шлюбі з іншою особою. Постійне сумісне проживання унеможлиблювалося тим, що їхні місця праці знаходились у різних містах. Після смерті Л. О. звернулась до суду із заявою про встановлення факту проживання однією сім'єю без реєстрації шлюбу. Яким має бути рішення суду?

Варіант № 15.

1. Висновок експерта як засіб доказування в цивільному процесі.
2. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в цивільному процесі.
3. Підготувати порівняльну таблицю на тему «Загальне та спрощене позовне провадження в цивільному процесі».

Найменування критерію	Загальне позовне провадження	Спрощене позовне провадження
Категорії справ, які розглядаються		
Строки провадження		
...		

4. Вирішити задачі:

1. Ухвалою судді апеляційна скарга визнана такою, що не відповідає вимогам ст. 356 ЦПК України, залишена без руху, а особі, яка її подала, надано строк для усунення недоліків протягом п'яти днів з часу отримання цієї ухвали. У визначений судом строк, особа, яка подала апеляційну скаргу її недоліки не усунула, а подала заяву про продовження строку на усунення недоліків апеляційної скарги. Яке рішення повинен прийняти суддя за наслідками розгляду цієї заяви?

2. До суду надійшла заява від представника психіатричного закладу про госпіталізацію особи до психіатричного закладу в примусовому порядку. Заява була подана за місцем проживання особи, про необхідність госпіталізації якої йшлося. У заяві зазначалось, що особа страждає на психічний розлад, вона не здатна надати усвідомлену згоду на свій огляд, натомість її обстеження можливе лише в стаціонарних умовах. Вказана особа неспроможна самостійно задовольняти свої основні життєві потреби на рівні, який забезпечує її життєдіяльність. Зазначалось також, що особа поступила до психіатричного закладу минулого вечора. До заяви було додано висновок комісії лікарів-психіатрів, який містив обґрунтування про необхідність такої госпіталізації. Чи відповідають вказані дії вимогам цивільного процесуального законодавства?

1.6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання передбачаються у формі рефератів. Завдання обирається студентом на початку семестру і виконується за встановленими вимогами.

1.6.1. Основні вимоги до написання індивідуальних завдань

Для виконання індивідуальних завдань студенти повинні використовувати законодавчі та підзаконні акти, інструктивно-методичні матеріали, науково-монографічну літературу, судову практику, статистичні дані, аналітичну інформацію органів управління.

Роботи виконуються комп'ютерним способом з одностороннім розміщенням тексту на папері формату А4 (210 мм x 297 мм) з дотриманням прийнятих у діловодстві стандартних берегів : лівого — 30 мм, верхнього та нижнього — 20 мм, правого — не менше 10 мм.

Робота починається з титульного аркуша. Нумерація аркушів роботи починається з титульного аркуша. Номер на титульному аркуші не проставляється.

Обсяг роботи має забезпечувати належне висвітлення завдання і повинно бути виконано шрифтом Times New Roman кеглем 14 з 1,5 міжрядковим інтервалом.

При виконанні індивідуального завдання у формі реферату, останній незалежно від теми, повинен містити наступні реквізити: титульна сторінка встановленого зразка, зміст, вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки (у разі необхідності). Розділи змісту роботи формулюються самостійно студентом як найважливіші напрями розкриття її теми.

Обов'язково в тексті повинні бути посилання на джерела, що були використані при написанні реферату. Посилання подаються у квадратних дужках з вказівкою номера джерела, за яким воно внесене у список використаних джерел, та сторінки (якщо подається точна цитата або числові дані), наприклад [3, с.8]. Загальний обсяг реферату має становити до 15 сторінок формату А4. Титульний аркуш реферату оформлюється за зразком 1.

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра цивільного права та процесу**

Навчальна дисципліна:

Цивільне процесуальне право

РЕФЕРАТ

на тему:

« ... назва теми ... »

Виконала:

Миронюк

Вікторія Дмитрівна,

студентка 3 курсу

Перевірила:

Гарісвська

Мирослава Богданівна

Хмельницький

2019

Виклад роботи подається за наведеним нижче порядком.

ЗМІСТ

		Стор.
Вступ	-	2
1. (назва першого розділу)	-	3
2. (назва другого розділу)	-	6
3. (назва третього розділу)	-	9
Висновки	-	12
Список використаних джерел	-	14

Вступ

.....
(Виклад змісту вступу)

1. (назва першого розділу)

.....
(Виклад змісту першого розділу)

2. (назва другого розділу)

.....
(Виклад змісту другого розділу)

3. (назва третього розділу)

.....
(Виклад змісту третього розділу)

Висновки

.....
(Виклад змісту висновків)

Список використаних джерел

1. . . . (реквізити джерела)
2. . . . (реквізити джерела)
3. . . . (реквізити джерела) (і т.д. відповідно до вимог оформлення списку джерел).

Нижче списку використаних джерел рукописним способом зазначаються дата виконання реферату і особистий підпис студента.

1.6.2. Теми рефератів

1. Завдання цивільного судочинства.
2. Суд як суб'єкт здійснення правосуддя.
3. Цивільна процесуальна правосуб'єктність.
4. Процесуальні права та обов'язки позивача в цивільному процесі.
5. Процесуальні права та обов'язки відповідача в цивільному процесі
6. Примирення сторін в цивільному процесі.
7. Порівняльно-правова характеристика третіх осіб в цивільному процесі.
8. Форми участі у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
9. Особливості участі у цивільному процесі омбудсмена.
10. Особливості участі прокурора у цивільному процесі.
11. Особливості участі у цивільному процесі органів опіки та піклування.

12. Вступ у цивільний процес для дачі висновків по справі як форма участі органів державної влади та місцевого самоврядування.
13. Особливості участі у справі осіб, які сприяють здійсненню правосуддя.
14. Помічник судді як учасник судового процесу.
15. Секретар судового засідання як учасник судового процесу.
16. Судовий розпорядник як учасник цивільного процесу
17. Експерт в цивільному процесі.
18. Роль та значення участі спеціаліста в цивільному процесі.
19. Порівняльний аналіз процесуального становища експерта та спеціаліста в цивільному процесі.
20. Суб'єкти надання правової допомоги.
21. Процесуальне становище перекладача в цивільному процесі.
22. Судовий збір як вид судових витрат.
23. Етапи доказування в цивільному процесі.
24. Обставини, які не підлягають доказуванню в цивільному процесі.
25. Групові позови у цивільному судочинстві.
26. Види забезпечення позову.
27. Процесуальна форма підготовки справи до судового розгляду.
28. Судові виклики та повідомлення.
29. Участь у судовому засіданні в режимі відеоконференції.
30. Законність та обґрунтованість рішення суду.
31. Ухвала як форма судового рішення.
32. Законна сила ухвали суду.
33. Спрощені форми розгляду цивільних справ.
34. Скасування та оскарження заочного рішення.
35. Судовий наказ як форма судового рішення.
36. Законна сила судового наказу.
37. Особливості провадження у справах про встановлення факту народження особи на тимчасово окупованій території.
38. Способи перегляду судових рішень.
39. Суб'єкти права оскарження у цивільному судочинстві.
40. Об'єкти оскарження у цивільному судочинстві.
41. Суди апеляційної інстанції в системі перегляду судових рішень.
42. Інші учасники як суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин в суді апеляційної інстанції.
43. Доказування в апеляційному провадженні.
44. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судовий наказ.
45. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на ухвалу суду першої інстанції.
46. Процесуальні права та обов'язки учасників справи, в касаційному провадженні.
47. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги на ухвалу.
48. Скасування судових рішень як повноваження суду.
49. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами.
50. Підстави перегляду судових рішень за виключними обставинами.

1.7. Тематика курсових робіт

Курсова робота – форма самостійної роботи студента, метою якої є поглиблене дослідження конкретних наукових напрямів, тем, що є складовими навчальної дисципліни, та яка виконується у сьомому семестрі. Кінцевим етапом виконання курсової роботи є її захист.

Вимоги до курсової роботи, порядку та принципів захисту й оцінювання встановлюються відповідними методичними рекомендаціями.

Теми курсових робіт

1. Гласність судового процесу та його фіксування технічними засобами.
2. Принцип змагальності у цивільному судочинстві.
3. Принцип диспозитивності як нормативно-керівна засада цивільного процесуального права.
4. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин.
5. Поняття та види цивільної юрисдикції суду.
6. Поняття та види підсудності цивільних справ.
7. Поняття, ознаки та правовий статус сторін у цивільному процесі.
8. Спеціальні права сторін у цивільному процесі.
9. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.
10. Треті особи, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.
11. Форми участі у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
12. Поняття, значення та види представництва у цивільному процесі.
13. Процесуально-правовий статус представника у цивільному процесі.
14. Учасники цивільного процесу, які сприяють розгляду і вирішенню справи по суті.
15. Строки в цивільному процесі.
16. Поняття та види судових витрат.
17. Судовий збір як вид судових витрат.
18. Юридична відповідальність в цивільному процесі.
19. Заходи процесуального примусу.
20. Поняття та етапи доказування в цивільному процесі.
21. Поняття та види доказів у цивільному процесі.
22. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників в процесі доказування.
23. Показання свідка як засіб доказування в цивільному процесі.
24. Письмові та речові докази як засоби доказування в цивільному процесі.
25. Електронні докази як засіб доказування в цивільному процесі.
26. Висновок експерта як засіб доказування в цивільному процесі.
27. Експертиза у цивільному процесі.
28. Забезпечення доказів у цивільному процесі.
29. Поняття, види та елементи позову.
30. Способи захисту відповідача від заявленого позову.
31. Зміни у позовному спорі.
32. Поняття та види забезпечення позову у цивільному процесі.
33. Право на забезпечення позову та порядок його здійснення у цивільному судочинстві.
34. Відкриття провадження у справі як стадія цивільного процесу.
35. Підготовка справи до судового розгляду як стадія цивільного процесу.
36. Врегулювання цивільного спору за участю судді.
37. Тимчасове припинення провадження по справі як форма ускладнення цивільного процесу.
38. Залишення позову без розгляду як форма закінчення провадження по справі без ухвалення рішення.
39. Закриття провадження у справі як форма закінчення провадження по справі без ухвалення рішення.
40. Рішення суду першої інстанції.
41. Законна сила рішення суду.
42. Усунення недоліків судового рішення.
43. Ухвали суду першої інстанції.
44. Постанова як вид судового рішення.
45. Спрощене позовне провадження в цивільному процесі.
46. Заочний розгляд цивільної справи.
47. Наказне провадження у цивільному процесі.
48. Судовий наказ як вид судового рішення.

49. Розгляд та вирішення справ про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи, визнання фізичної особи недієздатною.
50. Розгляд та вирішення справ про визнання фізичної особи безвісно відсутньою чи оголошення її померлою.
51. Розгляд та вирішення справ про усиновлення.
52. Розгляд та вирішення справ про надання особі психіатричної допомоги у примусовому порядку.
53. Розгляд судом справ про надання неповнолітній особі повної цивільної дієздатності.
54. Розгляд судом справ про встановлення юридичних фактів (на вибір студента).
55. Розгляд судом справ про визнання спадщини відумерлою.
56. Розгляд судом справ про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу.
57. Розгляд судом справ про розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, щодо юридичних та фізичних осіб.
58. Провадження у справах про захист прав споживачів.
59. Суть та значення апеляційного провадження.
60. Право апеляційного оскарження та порядок його реалізації.
61. Підготовка розгляду цивільної справи судом апеляційної інстанції.
62. Порядок розгляду справ апеляційним судом.
63. Повноваження суду апеляційної інстанції.
64. Суть та значення касаційного провадження.
65. Право касаційного оскарження та порядок його реалізації.
66. Порядок розгляду справ судом касаційної інстанції.
67. Повноваження суду касаційної інстанції.
68. Поняття та значення перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами.
69. Право на перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами та порядок його здійснення.
70. Право на перегляд судового рішення за виключними обставинами та порядок його здійснення.
71. Суд у процесі виконання судових рішень.

1.8. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль у шостому семестрі проводиться у формі усного заліку, у сьомому - усного екзамену.

1.8.1. Питання для підсумкового контролю, що проводиться у формі заліку

1. Поняття та значення цивільного процесуального права.
2. Предмет і метод цивільного процесуального права.
3. Поняття та завдання цивільного судочинства.
4. Види цивільного судочинства.
5. Стадії цивільного судочинства.
6. Джерела цивільного процесуального права.
7. Дія норм цивільного процесуального права за колом осіб, у часі та просторі.
8. Система цивільного процесуального права.
9. Поняття принципів цивільного процесуального права та їх значення.
10. Система принципів цивільного процесуального права.
11. Класифікація принципів за дією в системі права.
12. Класифікація принципів за предметом регулювання.
13. Класифікація принципів за формою нормативного закріплення.
14. Принципи цивільного процесуального права, закріплені Конституцією України.
15. Принципи цивільного процесуального права, закріплені законодавством про цивільне судочинство.
16. Диспозитивність як принцип цивільного процесу.
17. Змагальність як принцип цивільного процесу.
18. Принцип гласності судового процесу.

19. Принцип колегіальності та одноособовості розгляду цивільних справ.
20. Поняття та ознаки цивільних процесуальних правовідносин.
21. Передумови і підстави виникнення, зміни та припинення цивільних процесуальних правовідносин.
22. Структура цивільних процесуальних правовідносин.
23. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, їх класифікація.
24. Учасники справи: поняття, склад, процесуальні права та обов'язки.
25. Цивільна процесуальна правоздатність та дієздатність.
26. Суд як обов'язковий суб'єкт цивільних процесуальних відносин.
27. Відводи в цивільному процесі.
28. Цивільна юрисдикція суду (підвідомчість): поняття, значення, види.
29. Поняття та види підсудності.
30. Передача справи з одного суду до іншого.
31. Поняття та ознаки сторін у цивільному процесі.
32. Процесуальні права та обов'язки сторін у цивільному процесі.
33. Процесуальна співучасть: поняття, види, підстави виникнення.
34. Належність відповідача. Умови, порядок, правові наслідки заміни неналежного відповідача.
35. Поняття та підстави процесуального правонаступництва. Процесуальні права та обов'язки правонаступника.
36. Поняття, ознаки, види третіх осіб в цивільному процесі.
37. Підстави і процесуальний порядок вступу в процес третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.
38. Процесуальні права і обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.
39. Підстави і процесуальний порядок вступу (залучення) у процес третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.
40. Процесуальні права та обов'язки третіх осіб, які не заявляють самостійних вимог щодо предмета спору.
41. Мета та підстави участі у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
42. Форми участі у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
43. Процесуальні права та обов'язки органів та осіб, яким законом надано право звертатися до суду в інтересах інших осіб.
44. Поняття, значення та види представництва у цивільному процесі.
45. Умови, які необхідні для здійснення функцій представника в цивільному процесі.
46. Документи, що підтверджують повноваження представників.
47. Процесуально-правове становище представника в цивільному процесі.
48. Помічник судді як учасник судового процесу.
49. Секретар судового засідання як інший учасник судового процесу.
50. Судовий розпорядник як інший учасник судового процесу.
51. Свідок як учасник судового процесу.
52. Спеціаліст як учасник судового процесу.
53. Експерт в галузі права як учасник судового процесу.
54. Перекладач як учасник цивільного процесу.
55. Експерт як учасник судового процесу.
56. Поняття, значення та види цивільних процесуальних строків.
57. Обчислення цивільних процесуальних строків.
58. Зупинення, поновлення та продовження цивільних процесуальних строків.
59. Поняття та види судових витрат.
60. Судовий збір.
61. Витрати, пов'язані з розглядом справи.
62. Попереднє визначення суми судових витрат.

63. Забезпечення та попередня оплата судових витрат.
64. Розподіл судових витрат.
65. Відповідальність за порушення норм цивільного процесуального права: поняття, види.
66. Поняття, види, підстави та порядок застосування заходів процесуального примусу.
67. Штраф як захід процесуального примусу.
68. Поняття та види інформування учасників судового процесу.
69. Судові виклики і повідомлення в цивільному процесі.
70. Поняття та види доказів.
71. Поняття та мета доказування в цивільному процесі.
72. Етапи доказування в цивільному процесі.
73. Належність, допустимість, достовірність та достатність доказів.
74. Підстави звільнення від доказування.
75. Пояснення сторін, третіх осіб, їхніх представників в цивільному процесі.
76. Показання свідків як засіб доказування в цивільному процесі.
77. Письмові докази як засіб доказування в цивільному процесі.
78. Речові докази як засіб доказування в цивільному процесі.
79. Електронні докази як засіб доказування.
80. Висновок експерта як засіб доказування в цивільному процесі.
81. Поняття та види експертизи. Підстави, порядок призначення, проведення експертизи.
82. Забезпечення доказів в цивільному процесі.
83. Витребування доказів в цивільному процесі.
84. Поняття і суть позовного провадження.
85. Право на позов і право на пред'явлення позову.
86. Поняття та елементи позову.
87. Види позовів в цивільному процесі.
88. Позовна заява: поняття, значення, вимоги до змісту.
89. Відзив: поняття, значення, вимоги до змісту.
90. Відповідь на відзив: поняття, значення, вимоги до змісту.
91. Заяви з процесуальних питань: поняття, види, вимоги до форми та змісту.
92. Засоби (способи) захисту відповідача від позову.
93. Поняття та види забезпечення позову.
94. Порядок забезпечення позову.
95. Зустрічне забезпечення позову.
96. Судові доручення.

1.8.2. Приклад залікового білету

1. Поняття цивільного процесуального права України, його значення.
2. Засоби (способи) захисту інтересів відповідача в цивільному процесі.
3. Права та обов'язки третіх осіб, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору.

1.8.3. Питання для підсумкового контролю, що проводиться у формі екзамену

1. Поняття та значення цивільного процесуального права.
2. Предмет і метод цивільного процесуального права.
3. Поняття та завдання цивільного судочинства.
4. Види цивільного судочинства.
5. Стадії цивільного судочинства.
6. Джерела цивільного процесуального права.
7. Дія норм цивільного процесуального права за колом осіб, у часі та просторі.
8. Поняття та значення принципів цивільного процесуального права, їх система.
9. Змагальність та диспозитивність – основоположні принципи цивільного процесу.
10. Поняття цивільних процесуальних правовідносин, їх особливості.
11. Передумови та підстави виникнення, зміни та припинення цивільних процесуальних правовідносин.
12. Структура цивільних процесуальних правовідносин.

13. Суб'єкти цивільних процесуальних правовідносин, їх класифікація.
14. Суд як обов'язковий суб'єкт цивільних процесуальних відносин. Склад суду, відводи.
15. Цивільна юрисдикція суду (підвідомчість): поняття, значення, види. Загальні правила визначення цивільної юрисдикції.
16. Поняття та види підсудності.
17. Сторони у цивільному процесі: поняття, ознаки, процесуальні права та обов'язки.
18. Поняття, підстави виникнення та види процесуальної співучасті. Процесуальні права та обов'язки співучасників.
19. Належність відповідача. Умови, порядок, правові наслідки заміни неналежного відповідача.
20. Поняття та підстави процесуального правонаступництва. Процесуальні права та обов'язки правонаступника.
21. Поняття, ознаки, види третіх осіб.
22. Треті особи, які заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору: поняття, підстави, порядок вступу у процес, процесуальні права та обов'язки.
23. Треті особи, які не заявляють самостійні вимоги щодо предмета спору: поняття, підстави, порядок вступу у процес, процесуальні права та обов'язки.
24. Поняття, значення та види представництва у цивільному процесу. Процесуально-правове становище представника.
25. Мета, підстави та форми участі у цивільному процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатись до суду в інтересах інших осіб.
26. Інші учасники судового процесу: поняття, склад, процесуальні права та обов'язки.
27. Поняття, значення та види процесуальних строків.
28. Обчислення процесуальних строків. Зупинення, поновлення та продовження процесуальних строків.
29. Поняття та види судових витрат.
30. Витрати, пов'язані з розглядом справи.
31. Розподіл судових витрат.
32. Відповідальність за порушення норм цивільного процесуального права: поняття, види.
33. Поняття, підстави, порядок застосування та види заходів процесуального примусу.
34. Судові виклики та повідомлення: поняття, зміст, порядок вручення.
35. Поняття та види доказів.
36. Належність та допустимість доказів.
37. Поняття доказування, його етапи.
38. Предмет доказування.
39. Обов'язок доказування і подання доказів. Підстави звільнення від доказування.
40. Показання свідків як засіб доказування в цивільному процесі.
41. Письмові докази як засіб доказування в цивільному процесі.
42. Електронні докази як засіб доказування.
43. Речові докази як засіб доказування в цивільному процесі.
44. Висновок експерта як засіб доказування в цивільному процесі.
45. Поняття та види експертизи. Підстави, порядок призначення, проведення експертизи.
46. Поняття та способи забезпечення доказів.
47. Поняття та значення позовного провадження.
48. Поняття, види та елементи позову.
49. Заяви по суті справи учасників справи в позовному провадженні.
50. Заяви з процесуальних питань в позовному провадженні.
51. Способи захисту відповідача від заявленого позову.
52. Поняття, підстави, види забезпечення позову. Розгляд заяв про забезпечення позову. Зустрічне забезпечення. Заміна виду забезпечення позову.
53. Відкриття провадження у справі як стадія цивільного процесу.
54. Процесуальний порядок відкриття провадження у справі.
55. Поняття, завдання, значення підготовчого провадження.
56. Підготовче засідання та порядок його проведення.

57. Врегулювання спору за участю судді в позовному провадженні.
58. Зміни у позовному спорі.
59. Поняття та значення розгляду справи по суті як стадії цивільного процесу.
60. Судове засідання – процесуальна форма розгляду та вирішення цивільної справи. Частина (етапи) судового засідання.
61. Поняття та форми тимчасового припинення провадження по справі (перерва в судовому засіданні, відкладення розгляду справи, зупинення провадження у справі), правові наслідки.
62. Поняття та форми закінчення провадження по справі без постановлення рішення (закриття провадження у справі, залишення позову без розгляду), правові наслідки.
63. Фіксування судового процесу.
64. Поняття та види судових рішень.
65. Рішення суду: поняття, види, вимоги.
66. Ухвали суду першої інстанції: поняття, значення, види.
67. Законна сила судового рішення.
68. Виправлення недоліків у судовому рішенні судом, що його постановив.
69. Розгляд справ у порядку спрощеного позовного провадження.
70. Позовне провадження у справах про визнання необґрунтованими активів та їх витребування.
71. Поняття та особливості заочного розгляду цивільної справи.
72. Заочне рішення, його перегляд.
73. Поняття та особливості наказного провадження.
74. Судовий наказ: зміст, порядок скасування.
75. Поняття та значення окремого провадження.
76. Правила розгляду та вирішення справ окремого провадження.
77. Суть та значення апеляційного провадження.
78. Право апеляційного оскарження та порядок його здійснення
79. Форма та зміст апеляційної скарги.
80. Відкриття апеляційного провадження.
81. Підготовка розгляду справи судом апеляційної інстанції.
82. Порядок розгляду справи судом апеляційної інстанції.
83. Повноваження суду апеляційної інстанції.
84. Суть та значення касаційного провадження.
85. Право касаційного оскарження та порядок його здійснення.
86. Форма та зміст касаційної скарги.
87. Відкриття касаційного провадження.
88. Підготовка справи до касаційного розгляду.
89. Порядок розгляду справи судом касаційної інстанції.
90. Повноваження суду касаційної інстанції.
91. Постанови суду касаційної інстанції.
92. Поняття і особливості перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами.
93. Поняття і особливості перегляду судових рішень за виключними обставинами.
94. Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб).
95. Судовий контроль за виконанням судових рішень.
96. Провадження у справах про оскарження рішень третейських судів, оспорювання рішень міжнародних комерційних арбітражів.
97. Визнання та виконання рішень іноземних судів.
98. Відновлення втраченого судового провадження.
99. Провадження у справах за участю іноземних осіб.

1.8.4. Приклад екзаменаційного білету

1. Предмет та метод цивільного процесуального права

2. Поняття та форми тимчасового припинення провадження по справі (перерва в судовому засіданні, відкладення розгляду справи, зупинення провадження у справі), правові наслідки.

3. Повноваження суду апеляційної інстанції.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 10 лекційних занять за заочною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій									
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Заочна	10	0,5	1,0	1,5	2,0	2,5	3,0	3,5	4,0	4,5	5,0

2.3. Обсяг балів, здобутих студентом під час семінарських занять, обчислюється за сумою балів, здобутих під час кожного із занять, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатком 3 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 5 семінарських занять за заочною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Визначення балів з самостійної роботи студента заочної форми навчання за результатами контрольної роботи, передбаченої навчальним планом, що виконується у одному із семестрів – шостому.

Кількість балів	Рівень знань студента	Критерії оцінювання
22,5-25	високий	Студент правильно, повно та аргументовано розкрив питання, продемонстрував вміння самостійно аналізувати теоретичний матеріал, правильно та аргументовано вирішив завдання практичного характеру, володіє термінологією і викладає матеріал чітко і логічно.
20,5-22	достатній	Студент достатньо повно розкрив суть питання, володіє термінологією, але назвав не всі риси, ознаки або види явища, процесу, інституту, теорії, категорії, проблеми, не до кінця розкрив зміст понять, допустив деякі неточності, які були виправлені ним при відповідях на додаткові питання і не вплинули на правильне розуміння змісту.
18,5-20		Студент у цілому розкрив суть питання, відповідає аргументовано і загалом правильно, володіє термінологією, але назвав не всі теорії, функції, риси явища, інституту, процесу, допустив декілька помилок, які не вплинули на їх правильне розуміння.
17-18	середній	Студент не до кінця розкрив основний зміст питання, деякі суттєві риси, явища, поняття. Проблеми розкрив частково, допустив певні помилки та неточності, які свідчать про його неповне розуміння сутності питання, в основному володіє термінологією.
15-16,5		Студент не до кінця розкрив зміст питання, не повністю визначив його істотні аспекти: риси, функції, види, форми тощо, допустив помилки принципового характеру, недостатньо володіє термінологією.
8,5-14,5	низький	Студент не достатньо розкрив зміст питання, не вмів його аналізувати і не може послідовно і логічно викласти, допустив суттєві помилки, не володіє термінологією.
0-8		Студент не розкрив зміст питання, не зумів його аналізувати і послідовно і логічно викласти, допустив хибні думки, не володіє термінологією.

2.5. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів у семестрі, в якому виконується контрольна робота, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	Вид роботи	Номер теми														Усього балів	
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.		
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу з тем	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	1	15

2.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу за результатами контрольної роботи	25	25
	Усього балів		40

2.6. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів та виконання індивідуальних завдань у семестрі, в якому не виконується контрольна робота, - сьомому, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	16 тем	Номер теми																Усього балів
		15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.	25.	26.	27.	28.	29.	30.	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	32
2.	Максимальна кількість балів за індивідуальне завдання	8																8
	Усього балів																	40

2.7. За виконання і захист курсової роботи студент максимально може отримати 100 балів за накопичувальною шкалою з наступним переведенням у відповідну оцінку за шкалою ЄКТС.

Підсумкова оцінка за виконання і захист курсової роботи визначається шляхом додавання балів керівника курсової роботи та комісії із захисту курсових робіт за результатами захисту.

Загальна сума балів включає такі складові:

- оцінювання керівником підсумків роботи на окремих етапах її підготовки (максимум – 60 балів);
- оцінювання комісією захисту курсової роботи (максимум – 40 балів).

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. у редакції Закону Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р. // ОВУ. — 2004. — № 16. — Ст. 1088; ВВР. — 2017. - № 48. - Ст.436; ОВУ. — 2018. — № 6. — Ст. 245; 246.
2. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII // Офіційний вісник України. — 2016. - № 56. — Ст. 1935; ВВР.- 2017. - № 2. - Ст. 25; ВВР. — 2017. - № 7-8. - Ст.50; ВВР. — 2017. - № 48. - Ст.436.
3. Актуальні питання прикладної цивілістики у сфері складання процесуальних документів. Науково-практичний посібник; [за загальною ред. д.ю.н. професора М.М. Ясинка]. — К.: Алерта, 2015. — 814 с.
4. Васильєв С. В. Гражданский процесс : учебное пособие / С. В. Васильев. — Х.: Одиссей, 2006. — 512 с.
5. Васильєв С. В. Порівняльний цивільний процес: підруч. / С. В. Васильєв. — К.: Алерта, 2015. — 352 с.
6. Васильєв С. В. Цивільний процес України: навч. посіб. / С. В. Васильєв. - К. : Центр учбової л-ри, 2013. - 343 с.
7. Васильєв С. В. Цивільний процес. Підручник. / С. В. Васильєв. К.: Алерта, 2019. -506 с.
8. Закон України «Про прокуратуру». Науково-практичний коментар: станом на 15 січня 2015 р. / [Григоренко А.В., Григоренко Д.С., Зубов О.В. та ін.]. - К.: ЦУЛ, 2015. — 232 с.
9. Зейкан Я. П. Коментар Цивільного процесуального кодексу України / Я. П. Зейкан. — К.: Юридична практика, 2006. — 560 с.
10. Зейкан Я. П. Цивільний процесуальний кодекс України. Станом на 15.06.2011: Науково-практичний коментар / Зейкан Я.П. — К.: КНТ, 2011. — 680 с.
11. Зразки процесуальних документів у цивільному судочинстві : листи, скарги, заяви, позовні заяви, відзиви на позовні заяви, оскарженні судових рішень / [Упоряд. Руснак Ю. І.]. - К.: ЦУЛ, 2015. — 132 с.
12. Карнаух Т.М. Цивільне процесуальне право України: навчальний посібник/ Карнаух Т.М., Ханик-Посполітак Р.Ю. — К.:Юстініан, 2011. — 400 с.
13. Кравчук В. М. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України / В. М. Кравчук, О. І. Угриновська. — К. : Істина, 2006. — 944 с.
14. Курс цивільного процесу : підручн. / В. В. Комаров, В. А. Бігун, В. В. Баранкова та ін. ; за ред. В. В. Комарова. — Х. : Право, 2011. — 1352 с.
15. Логінов О. А. Цивільний процес України : навч. посіб. / О. А. Логінов, О. О.Штефан. - К. : Юрінком Інтер, 2012. - 361 с.
16. Луць В.В. Цивільний процес України: Підручник / Луць В.В., Харитонов Є.О., Кандафорова І.С. — Х.: Одиссей, 2012. — 496 с.
17. Масюк В. В. Цивільний процес у схемах і таблицях : навч. посіб. / В. В. Масюк, М. Ю. Акулова. — 2-ге вид., допов. — Х. : Право, 2015. — 192 с.
18. Навроцька Ю. В. Цивільне процесуальне право України.: навч. посіб. (у схемах і табл.) / Ю. В. Навроцька, О.Б. Верба-Сидор, У. Б. Воробель; Львів. держ. ун-т внутр. справ. — Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. — 387 с.
19. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України. Станом на 01.01.2012 р. / За заг. ред. Богатиря В.В. — К.: «Видавничий дім «Професіонал», 2012. — 752 с.
20. Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України / О.С. Коройд — К.: Професіонал, 2018. — 496 с.
21. Практикум з цивільного процесуального права України. Навчальний посібник для ВНЗ / за ред Ярошенка І.С.- К.: Дакор, 2016 — 348 с.
22. Практичний коментар Закону України «Про судоустрій і статус суддів» / [Руснак Ю. І.]. - К.: ЦУЛ, 2015. — 320 с.
23. Ромовська З. Цивільний процесуальний кодекс : науково-практичний аналіз /

Ромовська З.В., Шумська Н., Шумська Н.-К., 2014. - 600 с.

24. Садикова Я. М. Цивільний процес: навч. посіб. / Я. М. Садикова; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Сум. філ. - Суми: Мрія, 2015. - 119 с.

25. Сенік С. В. Цивільне процесуальне право : навч. посіб. / С. В. Сенік, Р. Я. Лемик ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. - Л. : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2010. - 423 с.

26. Теліпко В. Е. Науково-практичний коментар цивільного процесуального кодексу України / Теліпко В. Е. - Київ «Центр учбової літератури», 2011. - 983 с.

27. Тертишніков В. І. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / В. І. Тертишніков. — Х. : Видавець ФО-П Вапнярчук Н.М., 2007. —576 с.

28. Тертышников В. И. Гражданский процесс Украины (лекции) : учеб. пособ. / В. И. Тертышников. — Х. : СПД ФО Вапнярчук Н.Н., 2007. — 280 с.

29. Фурса С. Я. Докази і доказування у цивільному процесі : наук.-практ. пос. / С. Я. Фурса, Т. В. Цюра. — К. : Видавець Фурса С. Я., 2005. — 256 с.

30. Фурса С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України: Зі змінами та допов. станом на 10.04.2007.: науково-практичний коментар: / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. В. Щербак. У2-х т. — Т. 1. — К. : КНТ, 2007. — 916 с.

31. Фурса С. Я. Цивільний процесуальний кодекс України: Зі змінами та допов. станом на 10.04.2007 : Науково-практичний коментар: / С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, С. В. Щербак. У 2-х т. — Т. 2. — К. : КНТ, 2007. -800 с. — («Процесуальні науки»).

32. Цивільний процес у схемах і таблицях : навч. посіб. / В. В. Масюк, М. Ю. Акулова. - 2-е вид., доп. - Харків : Право, 2015. - 192 с.

33. Цивільний процес: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / М. М. Бородін [та ін.]; заг. ред. В. А. Кройтор ; Харківський національний ун-т внутрішніх справ. - Х. : ХНУВС, 2009. - 278 с.

34. Цивільний процес: навч. посібник для вузів / Чернооченко С.І. - 3-тє вид., переробл. та доп. - К. : Центр учбової літератури, 2014. - 417 с.

35. Цивільний процес: навч. посіб. / Я. М. Садикова ; Харків. нац. ун-т внутр. справ, Сум. філ. - Суми : Мрія, 2015. - 119 с.

36. Цивільний процес України: навч. посіб. / [Кучер В. О. та ін. ; за ред. В. О.Кучера] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів : ЛДУВС, 2013. - 587 с.

37. Цивільний процес України: навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищих навчальних закладів / І.О. Ізарова, Р.Ю. Ханік-Посполітак. - 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Дакор, 2018. - 276 с.

38. Цивільний процес України: наук.-практ. посіб. / В. І. Тертишніков. - Харків : Юрайт, 2015. - 368 с.

39. Цивільний процес України: підручник / [Кучер В. О. та ін. ; за ред. В. О. Кучера] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. - Львів : ЛьвДУВС, 2016. - 767 с.

40. Цивільний процес України: підруч. для студентів юрид. спец. ВНЗ / [Ківалов С. В. та ін.] ; за заг. ред. Заслуж. юриста України, д-ра юрид. наук, проф. Мінченко Р. М. - Херсон : Олди-плюс, 2014. - 719 с.

41. Цивільний процес України: підручник / [Білоусов Ю. В. та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, доц. М. М. Ясинка. - К. : Правова єдність : Алерта, 2014. - 743 с.

42. Цивільне процесуальне право: підручник / [І. С. Ярошенко та ін.] ; за заг. ред. І. С. Ярошенко ; Держ. вищ. навч. закл. "Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана". - Київ : КНЕУ, 2014. - 519 с.

43. Цивільне процесуальне право України : навч. посіб. / [Безлюдько І. О., Бичкова С. С., Бобрик В. І. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. — К. : Атіка, 2006. — 384 с.

44. Цивільне процесуальне право України : навч. посіб. (для підгот. до іспитів і тестування) / [Н. Ю. Голубєва та ін.] ; за ред. д-ра юрид. наук, проф. Н. Ю. Голубєвої ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Одеса : Гельветика, 2018. - 429 с.

45. Цивільне процесуальне право України : навч. посіб. Для підготовки до іспитів / [упор. Тетарчук І.В., Дяків Т.Є.]. – К.: ЦУЛ, 2015. - 208 с.

46. Цивільне процесуальне право України: підручник / М.М. Ясинок, М.П. Курило, О.В. Кіріяк, Ю.В. Білоусов, О.О. Кармаза, С.І. Запара та ін.; за заг ред.. М.М. Ясинка. – К.:

Алерта, 2016.- 576 с.

47. Цивільний процес : навч. посіб. / [Гусаров К. В. та ін.]. - Харків : Право, 2018. - 359 с.

48. Цивільний процес України: академічний курс: [підручник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.]; [за ред. С. Я. Фурси]. — К. : Видавець Фурса С.Я.: КНТ, 2009. — 848 с. — (Серія «Процесуальні науки»).

49. Цивільний процес України: Підручник / За ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової, Н.Ю. Голубевої. — Київ: Істина, 2012. — 536 с.

50. Цивільний процес : навч. посіб. / [А. В. Андрушко, Ю. В. Білоусов, Р. О. Стефанчук, О. І. Угриновська та ін.] ; за ред. Ю. В. Білоусова. — К. : Прецедент, 2005. — 293 с.

51. Цивільний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. - Київ : Правова єдність, 2018. - 604 с.

52. Штефан М. Й. Цивільне процесуальне право України : Академічний курс : підручник / М. Й. Штефан. — К. : Ін-ЮРЕ, 2005. — 624 с.

3.2. Допоміжні джерела

3.2.1. Нормативні джерела, судова практика

1. Загальна декларація прав людини, проголошена Організацією Об'єднаних Націй 10.12.1948 р. // Права людини. Міжнародні договори України: декларації, документи / упорядник Ю. К. Качуренко. — К. : Наукова думка, 1992. — С. 18–24.

2. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, прийнятий Генеральною асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 16.12.1966 р. // Права людини. Міжнародні договори України. — К., 1992. — С. 36–58.

3. Конвенція про захист прав і основних свобод людини, підписана у Римі, 04.11.1950 р. // Вісник Українського центру прав людини. — 1998. — № 3. — С. 29–37.

4. Господарський процесуальний кодекс України у редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р. // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 1992. — № 6. — Ст. 56; ВВР. — 2017. - № 48. - Ст.436.

5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. (зі змінами та доповненнями) // Офіційний вісник України (ОВУ). — 2002. — № 7. — Ст. 273.

6. Про автоматизовану систему документообігу суду: положення, затверджене Радою суддів України 26.11.2010 р. // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 12 (124).

7. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. у редакції Закону № 2147-VIII від 03.10.2017 р. // ОВУ. — 2005. — № 32. — Ст. 1918; ВВР. — 2005. — № 35-36, 37. — Ст. 446; ВВР. — 2017. - № 48. - Ст.436.

8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 05.07.2012 р. // ОВУ. — 2012. — № 62. — Ст. 2509.

9. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 р. // ОВУ. — 2011. — № 51. — Ст. 2009.

10. Про виконавче провадження: Закон України від 02 червня 2016 року № 1404-VIII // Офіційний вісник України. — 2016. - № 53. — Ст. 1852.

11. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України 23.02.2006 р. // ОВУ. — 2006. — № 12. — Ст. 792; ВВР. — 2006. — № 30. — Ст. 260.

12. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 р. // ОВУ. — 2006. — № 1–2. — Ст. 13; № 6 (уточнення); ВВР. — 2006. — № 15. — Ст. 128.

13. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2015. - № 18, № 19-20. - Ст. 132.

14. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13.07.2017 р. // ВВР. — 2017. — № 35. — Ст. 376.

15. Про нотаріат : Закон України від 02.09.1993 р. // ВВР. — 1993. — № 39. — Ст. 384.

16. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 2 червня 2016 року № 1403-VIII // Офіційний вісник України. – 2016. - № 53. – Ст. 1851.
17. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 2-3. – Ст. 12.
18. Про судовий збір : Закон України від 08.07.2011 р. № 3674-VI // ОВУ. — 2011. — № 59. — Стор. 110. — Ст. 2349; ВВР. – 2017. - № 48. - Ст.436
19. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. // ВВР. — 1994. — № 28. — Ст. 232.
20. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів Закон України від 02.06.2016 р. № 1403-VIII // ВВР. — 2016. — № 29. — Ст. 535.
21. Про третейські суди : Закон України від 11.05.2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 23. — Ст. 1540.
22. Про затвердження Інструкції з діловодства в місцевих загальних судах, апеляційних судах областей, апеляційних судах міст Києва та Севастополя, Апеляційному суді Автономної Республіки Крим та Вищому спеціалізованому суді України з розгляду цивільних і кримінальних справ: Наказ Державної судової адміністрації України від 17.12.2013 р. №173. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dsa.court.gov.ua/userfiles/Nakaz%20173.pdf>
23. Про затвердження інструкції про порядок роботи з технічними засобами фіксування судового процесу (судового засідання): Наказ Державної судової адміністрації України від 20.09.2012 р. №108. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/19173/>
24. Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного реєстру судових рішень : постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2006 р. № 740 // ОВУ. — 2006. — № 22. — Ст. 1623.
25. Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»: постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2006 р. № 784 (із змінами і доповненнями від 10.07.2006 р., № 952, від 18.07.2007 р., № 950) // ОВУ. — 2006. — № 22. — Ст. 1655.
26. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, затв. Указом Президента України від 10.05.2006 р. № 361/2006 // ОВУ. — 2006. — № 19. — Ст. 1376; Урядовий кур'єр. — 2006. — 24 травня. — № 94.
27. Стратегія реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів на 2015-2020 роки, затв Указом Президента України від 20.05.2015 № 276/2015 // ОВУ. – 2015. - № 41. – Ст. 1267.
28. Про Національний план дій із забезпечення належного виконання рішень судів : Указ Президента від 27.06.2006 р. № 587/2006 [Електронний ресурс] Офіційне Інтернет-представництво Президента України. — URL : <http://www.president.gov.ua/documents/4641.html>.
29. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положення пункту 1 частини першої статті 131 Конституції України стосовно внесення Вищою радою юстиції подань про призначення суддів на посади (справа про призначення суддів) від 16.10.2001 р. // Вісник Конституційного Суду України. — 2001. — № 5. — 25.12; ОВУ. — 2001. — № 43. — 09.11.
30. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Вищої ради юстиції щодо офіційного тлумачення положень абзаців другого, третього пункту 1 частини першої статті 150 Конституції України (справа щодо актів про обрання/призначення суддів на посади та про звільнення їх з посад) від 27.03.2002 р. // ОВУ. — 2002. — № 14. — Ст. 768; Вісник Конституційного Суду України. — 2002. — № 2. — 17.06.
31. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 62 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) пункту 3 частини другої статті 18, статей 32, 33, 34, 35, 36, 37, підпункту 5 пункту 3 розділу VII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій України» (справа про Касаційний суд України) від 11.12.2003 р. // ОВУ. — 2003. — № 51. — Ст. 2705.

32. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України про офіційне тлумачення положень частин першої, другої статті 126 Конституції України та частини другої статті 13 Закону України «Про статус суддів» (справа про незалежність суддів як складову їхнього статусу) від 01.12.2004 р. // ОВУ. — 2004. — № 49. — Ст. 3220.

33. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянки Дзюби Г. П. у про офіційне тлумачення частини другої статті 55 Конституції та статті 2481 Цивільного процесуального кодексу України від 25.12.1997 р. // Право України. — 1998. — № 1. — С. 126.

34. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 52 народних депутатів України та за конституційним поданням Верховної Ради Автономної Республіки Крим щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 15 Кодексу адміністративного судочинства України, статті 7 Цивільного процесуального кодексу України (справа про мову судочинства) від 22.04.2008 р. № 8-рп/2008 // ОВУ. — 2008. — № 33 (16.05.2008). — Ст. 1102.

35. Про застосування законодавства, що забезпечує незалежність суддів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 12.04.1996 р. № 4 // Постанови Пленуму Верховного Суду України (1995–1998) / відповід. ред. П. І. Шевчук. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — С. 34–40.

36. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства при розгляді справ у суді першої інстанції : постанова Пленуму Верховного Суду від 12.06.2009 р. № 2 // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 8. — С. 3.

37. Про застосування норм цивільного процесуального законодавства, що регулюють провадження у справі до судового розгляду : постанова Пленуму Верховного Суду від 12.06.2009 р. № 5 // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 7.

38. Про застосування судами норм Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 р. № 9 // Право України. — 1997. — № 8. — С. 7.

39. Про застосування цивільного процесуального законодавства при перегляді судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами : постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 30.03.2012 р. № 4 // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2012. — № 3.

40. Про незалежність судової влади : постанова Пленуму Верховного Суду України від 13.06.2007 р. № 8 // Вісник Верховного Суду України. — 2007. — № 6.

41. Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських : постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.03.2007 р. № 3 із змінами і доповненнями, внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 19.12.2008 р. № 20 // Вісник Верховного Суду України. — 2007. — № 5.

42. Про практику застосування судами цивільного процесуального законодавства при розгляді заяв про забезпечення позову : постанова Пленуму Верховного Суду України від 22.12.2006 р. № 9 // Вісник Верховного Суду України. — 2007. — № 2. — С. 2–4.

43. Про практику розгляду судами корпоративних спорів : постанова Пленуму Верховного Суду від 24.10.2008 р. № 13 // Вісник Верховного Суду України. — 2008. — № 11.

44. Про судові рішення у цивільній справі : постанова Пленуму Верховного Суду України від 18.12.2009 р. № 14 // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 1.

45. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах : постанова Пленуму Верховного Суду України від 20.05.1997 р., № 8 // Постанови Пленуму Верховного Суду України (1995–1998) / Відповід. ред. П. І. Шевчук. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — С. 78–85.

46. Про судову практику в справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення : постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995 р. № 5 // Постанови Пленуму Верховного Суду України (1995–1998) / відповід. ред. П. І. Шевчук. — К. : Юрінком Інтер, 1998. — С. 12–20.

47. Про судову практику розгляду цивільних справ в апеляційному порядку : постанова Верховного Суду від 24.10.2008 р. № 12 // Вісник Верховного Суду України. — 2008. — № 11. — С. 7–15.

48. Про судову практику розгляду цивільних справ в касаційному порядку : постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 14.06.2012 р. № 10 // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2012. — № 4.

49. Про практику розгляду судами заяв у порядку наказного провадження : постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 23.12.2011 р. № 14 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — URL : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0014740-11>.

3.2.2. Літературні джерела

Тема 1

1. Алімов К. О. Зарубіжний досвід цивільного процесу Німеччини та Франції / К. О. Алімов // Юридичний науковий електронний журнал. — 2017. - № 6. — С. 66-68.

2. Алімов К. О. Хронологія розвитку цивільного процесу України / К. О. Алімов // Юридичний науковий електронний журнал. — 2017. - № 5. — С. 40-43.

3. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспеник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).

4. Білоусов Ю. В. Виконавче провадження : навч. посібн. / Ю. В. Білоусов. — К. : Прецедент, 2005. — 192 с.

5. Білак М. Подвійні стандарти застосування Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та практики Європейського суду з прав людини судами України / М. Білак // Право України. — 2018. — № 2. — С. 170-184.

6. Білоусов Ю. В. Стратегія модернізації процесуального законодавства України / Ю. В. Білоусов // Університетські наукові записки. — 2016. - № 2(58). — С. 48-57.

7. Білоусов Ю. В. Структура справ окремого провадження у новому Цивільному процесуальному кодексі України / Ю. В. Білоусов // Університетські наукові записки. — 2007. — № 1 (21). — С. 84–89.

8. Білоусов Ю. В. Судовий захист цивільних прав: окремі питання процесуальної юрисдикції / Ю. В. Білоусов // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2004. — № 3 (11). — С. 45–50.

9. Блажівська Н. Аналіз судових систем інтелектуальної власності Франції, США, Німеччини та України, перспективи створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні / Н. Блажівська // Право України. — 2016. - № 11. — С. 167-175.

10. Боева О. С. Недоліки Цивільного процесуального кодексу України в аспекті судового захисту трудових прав / О. С. Боева // Судова апеляція. — 2018. - №1 (50). — С. 49-55.

11. Бойко В. Б. Забезпечення доступу до правосуддя на стадії пред'явлення позову / В. Б. Бойко // Форум права. - 2016. - № 2. - С. 11–17.

12. Бойко В. Судова система: проблеми реформування та розвитку / В. Бойко // Вісник Верховного Суду України. — 2000. — № 6. — С. 2–4.

13. Бондар С. Право на звернення до суду як суб'єктивне цивільне процесуальне право / С. Бондар // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. — Спецвипуск 1.

14. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Дотримання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при підготовці до судового розгляду справ судом касаційної інстанції / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Університетські наукові записки. — 2006. — № 2 (18). — С. 117–123.

15. Борисенко М. О. Вплив практики Європейського суду з прав людини на єдність правозастосування в судовій системі України / М. О. Борисенко // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2016. - № 3(30). — С. 142-151.

16. Бородін М. Конституційне право громадян на звернення до суду за захистом своїх прав хистом своїх прав / М. Бородін // Право України. — 2000. — № 8. — С. 65.
17. Братель О. Новий погляд на проблемні питання визначення завдань і мети цивільного судочинства / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 4
18. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
19. Василюк С. Застосування аналогії в цивільному процесі / С. Василюк, О. Ломоносова // Право України. — 2002. — № 3. — С. 135–137.
20. Вовк С. В. Про деякі проблемні питання ЦПК України / С. В. Вовк // Судова апеляція. — 2006. — № 1. — зщджд С. 61–65.
21. Войцеховська Л. М. Значення судової практики країн європейського союзу для українського цивільного судочинства [Електронний ресурс] / Л. М. Войцеховська // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". - 2018. - № 2(1). - С. 92-93.
22. Волинка К. Забезпечення прав і свобод особи в Україні: теоретичні і практичні аспекти / К. Волинка // Право України. — 2000. — № 11. — С. 30.
23. Гетманцев О. Цивільний процес як форма здійснення правосуддя / О. Гетманцев // Наше право. — 2004. — № 1. — С. 75–83.
24. Гетманцев М. Завдання цивільного судочинства за ЦПК України та ЦПК Республіки Молдова: порівняльно-правовий аналіз / М. Гетманцев // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - № 11. – С. 4-9.
25. Головатий С. Конституційні зміни 2016 року щодо правосуддя: нагальна потреба в реформі правничої освіти (тези) / С. Головатий // Право України. – 2016. - № 11. – С. 185-196.
26. Головатий С. Рішення Європейського суду з людських прав: «прецедентне право» чи прецедент на практика? / С. Головатий // Право України. – 2016. - № 10. – С. 70-80.
27. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
28. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
29. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
30. Гуйван П. Право на справедливе судочинство відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод/ П. Гуйван // Право України. — 2017. — № 11. — С.172–180.
31. Гусаров К. Система органів цивільної юрисдикції / К. Гусаров // Вісник прокуратури. — 2003. — № 9. — С. 20.
32. Дуурсма-Кепплінгер Г.-К. Деякі аспекти Австрійського цивільного процесуального права як імовірна модель для нового українського цивільного процесуального законодавства/ Г.-К. Дуурсма-Кепплінгер // Право України. — 2017. — № 8. — С.160–165.
33. Євсєєва О. Третейські суди: крок за кроком / О. Євсєєва // Право України. — 2005. — № 3. — С. 109–111.
34. Запара С. Безпосередня участь народу у здійсненні правосуддя: імітація чи реальність? / С. Запара // Право України. – 2015. - № 9. – С.114-119.
35. Івашкевич І. Реально забезпечити право на захист / І. Івашкевич // Право України. — 1999. — № 6. — С. 65.
36. Ізарова І. О. Реформа загальноєвропейських процедур та її значення для подальшого розвитку цивільного процесу Європейського Союзу / І. О. Ізарова // Університетські наукові записки. – 2016. - № 1(57). – С. 80-89.
37. Ізарова І. О. Спільні стандарти цивільного процесу в ЄС: загальна характеристика та перспективи реалізації / І. О. Ізарова // Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки. - 2018. - Т. 1. - С. 55-61.
38. Калашник О. Аналогія як спосіб подолання прогалін у цивільному судочинстві / О. Калашник // Юридичний вісник. – 2014. - №6. – С. 334-341.
39. Камінська І. В. Генеза інституту незалежності суду на теренах України / І. В. Камінська // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2016. - № 4(31). – С. 143-154.

40. Капустинський В. А. Теоретичні основи судового правозастосування / В. А. Капустинський І. В. Волкова // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2016. - № 5 (32). – С. 84-93.
41. Карпачова Н. І. Європейська конвенція з прав людини – фундамент формування захисту прав людини в Україні/ Н. І. Карпачова // Право України. — 2017. — № 4. — С.34–54.
42. Керноз Н. Є. Проблемність визначення «цивільного судочинства» та його видів у Цивільному процесуальному кодексі України / Н. Є. Керноз // Молодий вчений. — 2016. — №2.
43. Козюбра М. Судова правотворчість: аномалія чи іманентна властивість правосуддя / М. Козюбра // Право України. – 2016. - № 10. – С. 38-48.
44. Комаров В. Вчення про предмет цивільного процесуального права/ В. Комаров // Право України. — 2017. — № 5. — С.102–111.
45. Комаров В. Цивільне процесуальне право: проблеми методології науки, диференціації та уніфікації судових процедур / В. Комаров // Право України. — 2012. — № 1–2. — С. 154–175.
46. Короєд С. О. Судові процедури в різних видах цивільного судочинства / С. О. Короєд // Судова апеляція. – 2016. - № 3.
47. Кройтор В. А. Правові аксіоми в цивільному судочинстві / В. А. Кройтор // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Юриспруденція. - 2018. - Вип. 32. - С. 47-52.
48. Кузнецова Н. Еволюція поглядів на проблему судової правотворчості у європейській континентально-правовій доктрині / Н. Кузнецова // Право України. – 2016. - № 10. – С. 28-37.
49. Лічман Л. Г. Значення судової практики для правозастосування в цивільному судочинстві / Л. Г. Лічман // Вісник Верховного Суду України. — 2011. — № 6 (130).
50. Лужанський А. В. Доступ до правосуддя як суб'єктивне конституційне право / А. В. Лужанський // Вісник Верховного Суду України. — 2011. — № 1 (125).
51. Лужанський А. В. Доступ до правосуддя: окремі проблеми законодавчого врегулювання / А. В. Лужанський // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 3 (115).
52. Лужанський А. В. Конституційна природа права на доступ до правосуддя в Україні / А. В. Лужанський // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 10 (122).
53. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.
54. Луспеник Д. Д. Забезпечення єдності судової практики: незалежність судді при здійсненні правосуддя та підкоренні лише закону може виявитися під загрозою / Д. Д. Луспеник, М. М. Бородин // Судова апеляція. — 2006. — № 2. — С. 35–43.
55. Луспеник Д. Д. Законність, обґрунтованість і справедливість судового рішення — основні чинники авторитету судової влади (коментар) / Д. Д. Луспеник // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 1 (113).
56. Маляренко В. Про мову кримінального судочинства / В. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. — 2000. — № 2. — С. 41–44.
57. Москвич Л. М. Ефективність та справедливість судової системи / Л. М. Москвич // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 8 (108).
58. Москвич Л. М. Критерії оцінювання ефективності судової системи / Л. М. Москвич // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 10 (122).
59. Москвич Л. М. Напрями оптимізації судоустрою України / Л. М. Москвич // Вісник Верховного Суду України. — 2011. — № 4 (128).
60. Москвич Л. М. Питання оптимізації функціонування судової системи / Л. М. Москвич // Вісник Верховного Суду України. — 2008. — № 11 (99).
61. Наказне провадження в цивільному процесі: монографія / За заг. ред. В. І. Бобрика. — К. : Науково-додільний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. — 203 с.
62. Нікітчук Т. Прецедент у цивільно правових відносинах України / Т. Нікітчук // Юридичний журнал. — 2004. — № 11. — С. 83–84.

63. Ольховський Є. Б. Окремі питання реформування судочинства і судоустрою / Є. Б. Ольховський // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 7 (107).
64. Оніщенко Н. До питання про категорію «джерело права»: ретроспективний аналіз, дискусії, сучасний погляд / Н. Оніщенко // Право України. — 2016. - № 10. — С. 56-63.
65. Перепелинська О. Напрями вдосконалення процесуального законодавства України у сфері судового сприяння та контролю щодо міжнародного комерційного арбітражу / О. Перепелинська // Право України. — 2014. - № 12. — С. 37-43.
66. Петришин О. Судова практика як джерело права в Україні: проблеми теорії / О. Петришин // Вісник Верховного Суду України. — 2016. - № 12(196). — С.11-14.
67. Підлубна О. До питання вдосконалення норм ЦПК / О. Підлубна // Бюлетень Міністерства юстиції. — 2004. — № 6. — С. 110–115.
68. Підлубна О. До питання визначення правової природи норм цивільного процесуального права / О. Підлубна // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 6. — С. 61–64.
69. Поліщук Н. Провадження у справі до судового розгляду в цивільному процесі України: порівняння із зарубіжним досвідом / Н. Поліщук // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 5
70. Пошва Б. М. Судовий прецедент: проблеми запровадження в Україні / Б. М. Пошва // Вісник Верховного Суду України. — 2008. — № 9 (97).
71. Приходько И. А. Доступность правосудия в арбитражном и гражданском процессе: основные проблемы / И. А. Приходько. — СПб. : Издательский Дом С.-Петербур. гос. ун-та, Изд-во юридического факультета С.-Петербур. гос. Ун-та, 2005. — 672 с.
72. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
73. Романюк П. Судова правотворчість в умовах реформування правосуддя: постановка проблеми / П. Романюк // Право України. — 2016. — № 10. — С. 9–19.
74. Романюк Я. Судова правотворчість в умовах реформування правосуддя: роль Верховного суду України / Я. Романюк // Вісник Верховного Суду України. — 2016. - № 12(196). — С. 2-7.
75. Сакара Н. Проблема доступності правосуддя в цивільних справах / Н. Сакара // Право України. — 2004. — № 1. — С. 105–109.
76. Самілик Л. О. Розвиток судової практики як джерела права в Україні та перспективи застосування у цивільному процесі / Л. О. Самілик, О. О. Овдiєнко // Приватне та публічне право. - 2018. - № 2. - С. 58-61.
77. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
78. Святоцький О. Судовий прецедент та судова практика: порівняльно – правовий аспект / О. Святоцький // Право України. — 2016. - № 10. — С. 64-69.
79. Сердюк В. В. Організаційно-правові передумови досягнення єдності судової практики в Україні / В.В. Сердюк // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2016. -№ 1 (28). — С. 120-130.
80. Сердюк В. В. Верховний Суд України і реформування системи правосуддя: організаційно-правовий аспект / В. В. Сердюк // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 6 (118).
81. Складові успіху у цивільному процесі: практичний посібник. — Київ: «Центр учбової літератури», 2019. — 253 с
82. Стоянова Т. Практика Європейського суду з прав людини як джерело цивільного процесуального права України/ Т. Стоянова // Підприємництво, господарство і право. — 2017. - №6.- С. 55-58.
83. Сульженко Ю. Реалізація права на судовий захист у суді першої інстанції / Ю. Сульженко // Право України. — 2005. — № 7. — С. 89–94.
84. Ткачук О.С. Тенденції розвитку досудових процедур у цивільному судочинстві / О.С. Ткачук // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2016. -№ 4 (31). — С. 90-107.

85. Ткачук О. С. Функції судової влади та сфера цивільного судочинства / О.С. Ткачук // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2016. -№ 3 (30). – С. 77-98.
86. Ткачук О. Сучасні проблеми і напрямки спрощення судових процедур у цивільному судочинстві / О. Ткачук // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 5
87. Ткачук О. Цивільне судочинства в умовах глобалізації / О.Ткачук // Право України. — 2016. — № 9. — С. 101–114.
88. Тоцький І. Неконституційність ЦПК в частині перегляду судових рішень / І. Тоцький // Юридичний журнал. — 2004. — № 8. — С. 87–89.
89. Фулей Т. Вплив практики Європейського суду з прав людини на судову практику України: підходи та виміри / Т. Фулей // Право України. -2015. -№ 2. – С. 98-112.
90. Фурса Є. Сучасні проблеми розгляду цивільних справ у судах / Є. Фурса [Електронний ресурс] // Юридичний журнал. — 2002. — № 1. — Режим доступу : <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=388>.
91. Фурса С. Я. Окреме провадження у цивільному процесі : навч. посіб. / С. Я. Фурса. — К. : [Б.в.], 1999. — 309 с.
92. Хливнюк А. М. Щодо поняття «судова влада» / А. М. Хливнюк // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 4 (104).
93. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
94. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
95. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитоновна, О. І. Харитоновної, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
96. Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві : монографія / Т. А. Цувіна. - Х.: Слово, 2015. - 281 с.
97. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
98. Чурпіта Г. До поняття захисту сімейних прав та інтересів у порядку цивільного судочинства/ Г. Чурпіта // Підприємництво, господарство і право. – 2017. -№4.- С. 44-47.
99. Шевчук П. Питання структури і змісту нового ЦПК України / П. Шевчук // Право України. — 1997. — № 3. — С. 47.
100. Шевчук С. В. Нормативність актів судової влади: від правоположення до правової позиції / С. В. Шевчук // Вісник Верховного суду України. — 2008. — № 9 (97).
101. Шевчук С. Щодо обов'язковості рішень Конституційного Суду України у контексті доктрини судового прецеденту / С. Шевчук // Право України. — 2000. — № 2. — С. 45.
102. Юровський Д. Б. До питання застосування судами України практики Європейського суду з прав людини / Д. Б. Юровський // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 9 (121).
103. Ярема А. Г. Належна судова процедура — важлива складова доступності правосуддя у цивільних справах / А. Г. Ярема, Д. Д. Луспеник // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 8 (108).
104. Яркій Б. Особливості застосування окремих норм інституту позовної давності судами загальної юрисдикції / Б. Яркій // Право України. — 2002. — № 12.
105. Ясинок М. М. Особливості окремого провадження у цивільному процесуальному праві України (теоретико-правовий аспект): монографія / М. М. Ясинок. – К.: Алерта, 2014. – 352 с.

Тема 2

1. Андрушко А. В. Зміст принципу диспозитивності цивільного процесуального права України / А. В. Андрушко // Вісник Київського університету імені Т. Шевченка. — Юридичні науки. — 2001. — Вип. 43. — С. 51–58.

2. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
3. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
4. Величко О. Правова природа принципів рівності і рівноправності у цивільному процесі / О. Величко // Юридичний журнал. — 2004. — № 3. — С. 118–122.
5. Верба-Сидор О. Б. Принципи виконавчого провадження за новими законопроектами № 2507А та 2506А / О. Б. Верба-Сидор, С. Є. Федик // Юридичний науковий електронний журнал. — 2016. - № 2. — С. 25-28.
6. Гетманцев О. Принципи цивільного процесу: поняття, особливості / О. Гетманцев // Юридичний вісник. — 2004. — № 1. — С. 86–90.
7. Городовенко В. Реалізація принципу верховенства права у цивільному судочинстві в умовах реформування правосуддя / В. Городовенко // Право України. — 2018. - № 3. - С. 65-78.
8. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
9. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
10. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
11. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Принцип правової визначеності як регулятор стабільності судочинства та незмінності остаточних рішень (частина 4) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. — 2017. - №9.- С. 16-21.
12. Гуйван П. Право на справедливе судочинство відповідно до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод / П. Гуйван // Право України. — 2017. - № 11. — С. 172-180.
13. Дронов С. Методологія дослідження темпоральних принципів цивільного судочинства / С. Дронов // Підприємництво, господарство і право. — 2018. -№6.- С. 25-29.
14. Дронов С. Стан доктринальних досліджень проблематики темпоральних принципів цивільного судочинства / С. Дронов // Підприємництво, господарство і право. — 2018. -№5.- С. 25-29.
15. Загребельна І. А. Верховенство права у цивільному процесі / І. А. Загребельна // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука" . - 2018. - № 8(2). - С. 19-20.
16. Кононенко В. Неупередженість суддів / В. Кононенко // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 2. — С. 56.
17. Константи́й О. В. Суддівський імунітет як гарантія об'єктивного і неупередженого правосуддя в державі / О. В. Константи́й // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 1 (113).
18. Константи́й О. В. Щодо проблеми реалізації принципу верховенства права у сфері діяльності судової влади в Україні / О. В. Константи́й // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 8 (108).
19. Копняк М. А. Сутність та зміст принципу незалежності суддів апеляційних судів України / М. А. Копняк // Форум права. — 2017. - № 1. — С. 71-76.
20. Корж В. Застосування на практиці принципу рівності громадян перед законом / В. Корж // Право України. — 1999. — № 4. — С. 94.
21. Кройтор В. Зміст принципу гласності цивільного судочинства: процесуальний аспект / В. Кройтор // Вісник Національного університету внутрішніх справ. — 2004. — № 25. — С. 354–360.
22. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.
23. Луспенник Д. Верховенство права – «новий» старий принцип цивільного судочинства: співвідношення із принципом законності/ Д. Луспенник // Право України. — 2017. — № 8. — С.9–20.

24. Луспеник Д. Д. Забезпечення єдності судової практики: незалежність судді при здійсненні правосуддя та підкоренні лише закону може виявитися під загрозою / Д. Д. Луспеник, М. М. Бородин // Судова апеляція. — 2006. — № 2. — С. 35–43.
25. Луспеник Д. Д. Законність, обґрунтованість і справедливість судового рішення — основні чинники авторитету судової влади (коментар) / Д. Д. Луспеник // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 1 (113).
26. Луспеник Д. Д. Суд у цивільному диспозитивному процесі / Д. Д. Луспеник // Юридичний журнал. — 2004. — № 6. — С. 109–115.
27. Луспеник Д. Д. Суд у цивільному змагальному процесі / Д. Д. Луспеник // Юридичний журнал. — 2004. — № 5. — С. 116–120.
28. Ляшенко Р.Д. Презумпція законності судового рішення / Р.Д. Ляшенко, М.В. Власюк // Вісник Запорізького національного університету. — Юридичні науки. — 2013. - № 3. — С. 19-24.
29. Мамницький В. Ю. Принцип змагальності і моделі цивільного судочинства в контексті судово-правової реформи / В. Ю. Мамницький // Форум права. — 2017. - № 4. — С. 130-140.
30. Немировська О. Змагальність: старе поняття, новий зміст / О. Немировська // Право України — 1999. — № 9. — С. 53.
31. Овчаренко О. Принцип незалежності суддів vs принцип оскарження судового рішення: теоретичні й практичні аспекти / О.Овчаренко // Юридична Україна. -2015.. - № 6. - С. 70-79.
32. Осадчук С. С. Принцип пропорційності як концептуальна засада розвитку цивільно-правових відносин / С. С. Осадчук // Юридичний науковий електронний журнал. — 2016. - № 2. — С. 35-39.
33. Папкова О. А. Усмотрение суда / О. А. Папкова. — М. : Статут, 2005. — 413 с.
34. Пацурківський П. Алгебра верховенства права, або Буттєвий устрій людського світу/ П. Пацурківський, Р. Гаврилюк // Право України. — 2017. — № 3. — С.112–125.
35. Правові позиції Європейського суду з прав людини. Порушення права на справедливий суд через свавільність рішення вищого національного суду // Право України. — 2018. - № 1. — С. 289.
36. Притика Д. Судова незалежність: етика та проблема корупції / Д. Притика // Право України. — 2000. — № 6. — С. 3.
37. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишников, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
38. Рабінович П. Верховенство права як омріяний результат здійснення прав людини (підходи до інтерпретації, критерії оцінювання) / П. Рабінович, О. Луців // Право України. — 2017. — № 3. — С.100–111.
39. Роботинська В. О. Поняття та сутність "гласність цивільного процесу" / В. О. Роботинська // Форум права. - 2015. - № 1. - С. 275–282.
40. Сакара Н. Ю. Основні засади цивільного судочинства та розумність строків розгляду справи судом / Н. Ю. Сакара // Проблеми законності. - 2018. - Вип. 142. - С. 77-89.
41. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
42. Сердюк В. В. Змагальність сторін як засада судочинства в Україні / В.В. Сердюк // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2016. -№ 2 (29). — С. 85-93.
43. Стефанік В. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами / В. Стефанік, Н. Лукашова // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 1. — С. 36.
44. Тимченко Г. Джерела змагальності у цивільному судочинстві / Г. Тимченко // Право України. — 2005. — № 1. — С. 99–103.
45. Тимченко Г. Історико-правові аспекти принципу диспозитивності в цивільному процесі / Г. Тимченко // Вісник господарського судочинства. — 2003. — № 2. — С. 55.
46. Тимченко Г. Поняття диспозитивності в цивільному процесуальному праві / Г. Тимченко // Вісник господарського судочинства. — 2003. — № 3. — С. 78.
47. Тимченко Г. Проблеми активності суду в цивільному процесі / Г. Тимченко // Право України. — 2004. — № 3. — С. 92–95.

48. Ткачук А. О. Принцип добросовісності учасників цивільного судочинства та заборона зловживання цивільними процесуальними правами / А. О. Ткачук // Проблеми законності. - 2018. - Вип. 141. - С. 94-103.
49. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
50. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
51. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубєвої. — К. : Алеуга; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
52. Чорнооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чорнооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
53. Шевчук П. Історичні аспекти розвитку принципу змагальності в цивільному процесі / П. Шевчук // Право України. — 2000. — № 4. — С. 8.
54. Шишкін В. Диспозитивність — принцип судочинства / В. Шишкін // Право України. — 1999. — № 6. — С. 10–17.
55. Шишкін В. Змагальність — принцип судочинства в демократичному суспільстві / В. Шишкін // Право України. — 1999. — № 12. — С. 21.
56. Шишкін В. Принцип диспозитивності у новому ЦПК України / В. Шишкін // Право України. — 2006. — № 3. — С. 78–81.
57. Ярошенко І. Принцип пропорційності у цивільному процесуальному праві: забезпечення балансу публічного і приватного інтересів/ І. Ярошенко // Право України. — 2017. — № 8. — С.21–26.
58. Ясинок М. Принцип процесуальності є принципом процесуального права / М. Ясинок // Підприємництво, господарство і право. — 2008. — № 7.

Тема 3

1. Артем'єва Н. Суб'єкти, які надають безоплатну правову допомогу у цивільному судочинстві України / Н. Артем'єва // Підприємництво, господарство і право. – 2018. - №4.- С. 5-10.
2. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
3. Белоусов Ю. В. Вопросы правового положения субъектов гражданского процесса по новому гражданскому процессуальному кодексу Украины / Ю. В. Белоусов, А. В. Юдин // Університетські наукові записки. — 2007. — № 4 (24). — С. 90–99.
4. Білоусов Ю. В. Виконавче провадження : навч. посібн. / Ю. В. Білоусов. — К. : Прецедент, 2005. — 192 с.
5. Блажівська Н. Аналіз судових систем інтелектуальної власності Франції, США, Німеччини та України, перспективи створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні / Н. Блажівська // Право України. – 2016. - № 11. – С. 167-175.
6. Бобрик В. Перспективи спрощення в Україні судового розгляду цивільних і господарських справ із невеликою ціною позову в контексті європейського досвіду / В. Бобрик // Підприємництво, господарство і право. – 2015. - №3. – С. 11 -19.
7. Бобровник О. Зловживання процесуальними правами в цивільному процесі / О. Бобровник // Право України. — 2008. — № 7. — С. 27–30.
8. Бондар С. Право на звернення до суду як суб'єктивне цивільне процесуальне право / С. Бондар // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. — Спецвипуск 1.
9. Братель О. Вплив норм матеріального права на реалізацію процесуальних юридичних фактів у процесі здійснення цивільного судочинства / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - № 12. – С. 10-19.
10. Братель О. Категорії «позов» і «позовна заява» як складові цивільних процесуальних юридичних фактів / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 2
11. Братель О. Позов – цивільний процесуальний та матеріально-правовий юридичний факт /

О. Братель // Підприємництво, господарство і право. – 2016. -№1

12. Братель О. Процесовзаємодіючі норми матеріального права в контексті реалізації процесуальних юридичних фактів при здійсненні цивільного судочинства/ О. Братель // Підприємництво, господарство і право. – 2017. -№1.- С. 10-17.

13. Братель О. Процесуальні юридичні факти в контексті неправомірних дій (бездіяльності) учасників цивільних процесуальних правовідносин / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. - 2016 .- № 7

14. Братель О. Темпоральні властивості процесуальних юридичних фактів у цивільному судочинстві України/ О. Братель // Підприємництво, господарство і право. – 2017. -№3.- С. 5-10.

15. Братель О. Функції процесуальних юридичних фактів у цивільному судочинстві України / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. - 2016 .- № 3

16. Васирина Н. Зміст цивільно-процесуального регулювання/ Н. Васирина // Підприємництво, господарство і право. – 2017. -№10.- С.16-20.

17. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.

18. Гетманцев О. В. Співвідношення понять «цивільна процесуальна правоздатність» і «цивільна процесуальна правосуб'єктність» / О. В. Гетманцев // Науковий вісник Чернівецького університету. — 2002. — Вип. 131: Правознавство. — С. 42–46.

19. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.

20. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.

21. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.

22. Гусаров К. Цивільна процесуальна правосуб'єктність сторін та третіх осіб / К. Гусаров // Бюлетень Міністерства юстиції. — 2004. — № 2–3. — С. 54–70.

23. Діденко Н. М. Особливості змісту цивільних процесуальних правовідносин / Н. М. Діденко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. - № 3. – С. 49-51.

24. Доманська М. Теоретичні та практичні проблеми визначення кола осіб, які беруть участь у справах про зміну обсягу цивільної дієздатності фізичної особи / М. Доманська // Юридичний вісник. – 2014. -№ 3. – С. 361-367.

25. Камінська І. В. Генеза інституту незалежності суду на теренах України / І. В. Камінська // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2016. - № 4(31). – С. 143-154.

26. Керноз Н. Є. Проблемність визначення «цивільного судочинства» та його видів у Цивільному процесуальному кодексі України / Н. Є. Керноз // Молодий вчений. — 2016. — №2.

27. Кондрат'єва Л. А. Цивільна процесуальна правоздатність неповнолітніх осіб / Л. А. Кондрат'єва // Судова апеляція. — 2007. — № 3.

28. Кондратьєва Л. А. Особливості підвідомчості справ, що виникають із сімейних правовідносин з участю неповнолітніх / Л. Кондратьєва // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 9. — С. 37–49.

29. Лужанський А. В. Об'єднання громадян як суб'єкти звернення у цивільному процесі України / А. В. Лужанський // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 1 (101).

30. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.

31. Луспенник Д. Д. Зловживання процесуальними правами: законодавча регламентація, способи виявлення та шляхи протидії / Д. Д. Луспенник // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2015. -№ 6 (27). – С. 150-171.

32. Маляренко В. Про мову кримінального судочинства / В. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. — 2000. — № 2. — С. 41–44.

33. Мельник Я. Я. Деякі питання форм реалізації обов'язків учасників цивільного процесу / Я. Я. Мельник // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — № 2/2012. — С. 96–102.

34. Мельник Я. Я. Функції обов'язків учасників цивільного процесу / Я. Я. Мельник // Університетські наукові записки. — 2011. — № 4 (40). — С. 126–132.
35. Нікітчук Т. Прецедент у цивільно правових відносинах України / Т. Нікітчук // Юридичний журнал. — 2004. — № 11. — С. 83–84.
36. Притика Ю. До питання про сутність процесуальних договорів (угод) / Ю.Притика // Право України. — 2014. - № 2. - С. 197-210.
37. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
38. Рябченко Ю. Ю. До питання про визначення поняття об'єкта цивільного процесуального правовідношення / Ю. Ю. Рябченко. // Правова просвіта. - 2018. - № 7. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pravprgs_2018_7_3
39. Рябченко Ю. Ю. Суб'єкти цивільного процесуального права : монографія / Ю. Ю. Рябченко. - Суми : ВВП "Мрія", 2018. - 372 с.
40. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
41. Тимченко Г. Мирова угода в науці цивільного процесуального права / Г. Тимченко // Право України. — 2004. — № 8. — С. 104–107.
42. Фединак Л. Мирова угода як спосіб врегулювання цивільно-правових спорів: окремі питання / Л. Фединак // Право України. — 2003. — № 4. — С. 53–56.
43. Фурса С. Участь заінтересованих осіб у справах про встановлення фактів, що мають юридичне значення / С. Фурса // Право України. — 1997. — № 2. — С. 89.
44. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
45. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
46. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонов, О. І. Харитонов, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
47. Чорнооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чорнооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
48. Штефан А. С. Зловживання цивільними процесуальними правами як процесуальний юридичний факт / А. С. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2017. - № 2. - С. 62-70.
49. Шутенко О. Загальна характеристика правовідносин, що виникають при здійсненні правосуддя / О. Шутенко // Підприємництво, господарство і право. — 2007. — № 12.

Тема 4

1. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенік. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
2. Білоусов Ю. В. Визначення підвідомчості (цивільної юрисдикції) у новому Цивільному процесуальному кодексі України / Ю. В. Білоусов // Приватне право і підприємництво. Вип. 4, 2004 р. — К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, 2005. — С. 52–56.
3. Білоусов Ю. В. Судовий захист цивільних прав: окремі питання процесуальної юрисдикції / Ю. В. Білоусов // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2004. — № 3 (11). — С. 45–50.
4. Білоусов Ю. Суд як суб'єкт відносин із виконання судових рішень у контексті оновлення цивільного процесуального законодавства / Ю. Білоусов // Право України. — 2017. — № 8. — С.100–108.
5. Блажівська Н. Аналіз судових систем інтелектуальної власності Франції, США, Німеччини та України, перспективи створення Вищого суду з питань інтелектуальної власності в Україні / Н. Блажівська // Право України. — 2016. - № 11. — С. 167-175.

6. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
7. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
8. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
9. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
10. Гусаров К. Система органів цивільної юрисдикції / К. Гусаров // Вісник прокуратури. — 2003. — № 9. — С. 20.
11. Запара С. Безпосередня участь народу у здійсненні правосуддя: імітація чи реальність? / С. Запара // Право України. — 2015. - № 9. — С.114-119.
12. Зіньков В. І. Пропозиції щодо визначення критеріїв нормування навантаження суддів при розгляді цивільних та адміністративних справ / В. І. Зіньков // Вісник Верховного Суду України. — 2011. — № 5 (129).
13. Зразки процесуальних документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання). Стратегія і тактика цивільного процесу : практичний посібник / Кравчук В. М. — К. : Атіка, 2007. — 352 с.
14. Іроденко Н. В. Особливості регулювання інституту договірної підсудності в країнах континентальної системи права / Н. В. Іроденко // Юридичний науковий електронний журнал. — 2017. - № 1. — С. 34-37.
15. Камінська І. В. Генеза інституту незалежності суду на теренах України / І. В. Камінська // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2016. - № 4(31). — С. 143-154.
16. Керноз Н. Є. Проблемність визначення «цивільного судочинства» та його видів у Цивільному процесуальному кодексі України / Н. Є. Керноз // Молодий вчений. — 2016. — №2.
17. Кібець В. О. Організація діловодства як складова частина ефективної діяльності суду / В. О. Кібець // Юридичний науковий електронний журнал. - 2018. - № 2. — С. 222-224.
18. Кондратьєва Л. А. Особливості підвідомчості справ, що виникають із сімейних правовідносин з участю неповнолітніх / Л. Кондратьєва // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 9. — С. 37–49.
19. Кононенко В. Неупередженість суддів / В. Кононенко // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 2. — С. 56.
20. Константи́й О. В. Суддівський імунітет як гарантія об'єктивного і неупередженого правосуддя в державі / О. В. Константи́й // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 1 (113).
21. Коструба А. Преюдиціальний запит як інститут похідної юрисдикції у процесуальному праві Франції: питання національної рецепції / А. Коструба // Право України. — 2018. - № 3. — С. 144-158.
22. Лужанський А. В. Звернення суду загальної юрисдикції до органу конституційної юрисдикції як складова правосуддя / А. В. Лужанський // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 6 (106).
23. Лузан Т. Спір про право як критерій розмежування справ цивільної юрисдикції / Т. Лузан // Юридичний вісник. — 2014. -№ 3. — С. 372-376.
24. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.
25. Луспенік Д. Д. Настільна книга професійного судді при розгляді цивільних справ (складання судових процесуальних документів за новим ЦПК України) / Д. Д. Луспенік. — Х. : Харків юридичний, 2005. — 640 с.
26. Луспенік Д. Д. Суд у цивільному диспозитивному процесі / Д. Д. Луспенік // Юридичний журнал. — 2004. — № 6. — С. 109–115.
27. Луспенік Д. Д. Суд у цивільному змагальному процесі / Д. Д. Луспенік // Юридичний журнал. — 2004. — № 5. — С. 116–120.
28. Мельник Я. Я. Сутність суб'єктивних обов'язків народних засідателів при відправленні правосуддя: постановка проблеми / Я. Я. Мельник // Форум права. — 2010. — № 1. — С. 250–257 [Електронний ресурс]. — URL : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-1/10mjpppp.pdf>.

29. Негода О. Розмежування судових юрисдикцій у справах про захист прав та законних інтересів дитини (за матеріалами судової практики)/ О. Негода // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №12.- С.50-53.
30. Оверчук С. Підсудність справ Верховному Суду України / С. Оверчук // Юридичний журнал. — 2004. — № 8. — С. 32.
31. Притика Д. Судова незалежність: етика та проблема корупції / Д. Притика // Право України. — 2000. — № 6. — С. 3.
32. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
33. Прокопенко О. Б. Організаційно-правові гарантії забезпечення неупередженості суддів / О. Б. Прокопенко // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 5 (105).
34. Прут Ю. Процесуальний інститут відводу секретаря судового засідання в цивільному судочинстві / Ю. Прут // Підприємництво, господарство і право. - 2016 .- № 2
35. Романюк Я. Проблеми розмежування адміністративної та цивільної судових юрисдикцій щодо земельних спорів: перспективи розв'язання унаслідок оновлення процесуального законодавства / Я. Романюк, Л. Майстренко // Право України. — 2017. — № 8. — С.83–99.
36. Русанова І. Становлення суду присяжних в Україні: деякі міркування / І. Русанова // Право України. — 1999. — № 7. — С. 71.
37. Сапейко Л. В. Проблематика участі в цивільному судочинстві народних засідателів / Л. В. Сапейко // Форум права. - 2015. - № 1. - С. 295–300. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
38. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
39. Скомороха Л. Умови належного функціонування судової влади і діяльності суддів в Україні/ Л. Скомороха // Право України. — 2017. — № 11. — С.199–207.
40. Соколова В. В. Узагальнення практики розгляду судами питань відводу та самовідводу у цивільному судочинстві / В. В. Соколова // Судова апеляція. – 2017. - № 4 (49). - С. 111-127.
41. Ткачук О. С. Модернізація статусу судді у цивільному судочинстві / О. С. Ткачук // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2017.- № 1(34).- С. 120-138.
42. Турчин-Кукаріна І. Питання підвідомчості спорів, що виникають із земельних правовідносин / І. Турчин-Кукаріна // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 4. — С. 38–41.
43. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
44. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
45. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитоновна, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
46. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
47. Ющенко Т. В. Дискреційні повноваження суддів та їх роль у цивільному процесі / Т. В. Ющенко // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 2 (102).

Тема 5

1. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
2. Бобровник О. Зловживання процесуальними правами в цивільному процесі / О. Бобровник // Право України. — 2008. — № 7. — С. 27–30.
3. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств-участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
4. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.

5. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
6. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
7. Гусаров К. Цивільна процесуальна правосуб'єктність сторін та третіх осіб / К. Гусаров // Бюлетень Міністерства юстиції. — 2004. — № 2–3. — С. 54–70.
8. Короєд С. О. Проблема неналежного відповідача у цивільному судочинстві як перешкода ефективному судовому захисту прав позивача / С. О. Короєд // Судова апеляція. — 2018. - № 2 (51). - С. 91-100.
9. Короєд С. О. Проблема правонаступництва в цивільному і господарському судочинстві при реорганізації (злитті) юридичних осіб / С. О. Короєд // Судова апеляція. — 2016. - № 2.
10. Коструба А. Встановлення правонаступництва юридичної особи – кредитодавця в кредитних відносинах при зміні назви та видів діяльності: проблемні питання практики «оновленого складу» Верховного суду / А. Коструба // Підприємництво, господарство і право. — 2018. - №4. - С. 45-51.
11. Кот О. О. Зловживання правами за новими процесуальними кодексами / О.О. Кот // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». — Харків : ХНУВС, 2017 - С. 94-96.
12. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.
13. Луспеник Д. Д. Зловживання процесуальними правами: законодавча регламентація, способи виявлення та шляхи протидії / Д. Д. Луспеник // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2015. - № 6 (27). — С. 150-171.
14. Мельник Я. Я. Деякі питання форм реалізації обов'язків учасників цивільного процесу / Я. Я. Мельник // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — № 2/2012. — С. 96–102.
15. Мельник Я. Я. Цивільні процесуальні обов'язки сторін / Я. Я. Мельник // Університетські наукові записки. — 2012. — № 3 (43). — С. 135–144.
16. Пасайлюк І. Особливості участі іноземців та осіб без громадянства як сторін у цивільному процесі України / І. Пасайлюк // Підприємництво, господарство і право. — 2017. - №8. - С.45-50.
17. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
18. Рябченко Ю. Ю. Суб'єкти цивільного процесуального права : монографія / Ю. Ю. Рябченко. - Суми : ВВП "Мрія", 2018. - 372 с.
19. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
20. Сердюк В. В. Змагальність сторін як засада судочинства в Україні / В.В. Сердюк // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2016. - № 2 (29). — С. 85-93.
21. Ткачук А. О. Принцип добросовісності учасників цивільного судочинства та заборона зловживання цивільними процесуальними правами / А. О. Ткачук // Проблеми законності. - 2018. - Вип. 141. - С. 94-103.
22. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
23. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
24. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонов, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
25. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.

26. Штефан А. С. Зловживання цивільними процесуальними правами як процесуальний юридичний факт / А. С. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2017. - № 2. - С. 62-70.

Тема 6

1. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).

2. Бобровник О. В. Третя особа без самостійних вимог щодо предмета спору в справі, що зумовлена посвідченням договору купівлі-продажу / О. В. Бобровник // Часопис Київського університету права. — 2005. — № 4. — С. 168–171.

3. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.

4. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.

5. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушников. — М. : Городец, 2008. — 352 с.

6. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.

7. Гусаров К. Цивільна процесуальна правосуб'єктність сторін та третіх осіб / К. Гусаров // Бюлетень Міністерства юстиції. — 2004. — № 2–3. — С. 54–70.

8. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.

9. Мельник Я. Я. Деякі питання форм реалізації обов'язків учасників цивільного процесу / Я. Я. Мельник // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — № 2/2012. — С. 96–102.

10. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.

11. Рябченко Ю. Ю. Суб'єкти цивільного процесуального права : монографія / Ю. Ю. Рябченко. - Суми : ВВП "Мрія", 2018. - 372 с.

12. Селіванов А. О. Особливості залучення до судочинства органів державної влади – третіх осіб без самостійних вимог / А. О. Селіванов // Вісник Верховного суду України. - 2016. - №2 (186).- С. 28-38.

13. Сульженко Ю. Захист прав та охоронюваних законом інтересів третіх осіб у цивільному процесі / Ю. Сульженко // Право України. — 2005. — № 3. — С. 80–86.

14. Фелді О. В. Деякі питання судової практики наслідків неучасті третіх осіб у цивільному процесі / О. В. Фелді // Судова апеляція. - 2017. - № 3 (48). - С. 139- 150.

15. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.

16. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.

17. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонов, О. І. Харитонов, Н. Ю. Голубєвої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.

18. Чорнооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чорнооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.

Тема 7

1. Артем'єва Н. П. Поняття та сутність безоплатної правової допомоги у цивільному судочинстві України / Н. П. Артем'єва // Правові новели. - 2018. - № 4. - С. 73-79.

2. Атамась Т. Функції адвоката в цивільному судочинстві / Т. Атамась // Право України. — 1997. — № 6. — С. 63.

3. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).

4. Берестова І. Представництво організацією колективного управління інтересів авторів в суб'єктів суміжних прав у суді: проблема правової стабільності щодо сплати судового збору / І. Берестова // Підприємництво, господарство і право. – 2014. - № 4
5. Буряк Я. Я. Порядок надання адвокатом безоплатної вторинної правової допомоги в цивільному процесі / Я. Я. Буряк // Юридичний науковий електронний журнал. - 2018. - № 2. - С. 60-62.
6. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
7. Вегеле І. Адвокатська монополія: європейський досвід / І. Вегеле // Право України. – 2016. № 7. – С. 56-63.
8. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
9. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
10. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
11. Дрейзіна Д. Підтвердження повноважень адвоката у цивільному судочинстві / Д. Дрейзіна, Є. Міняфеєва // Юридична Україна. — 2008. — № 5. — С. 92–95.
12. Заботін В. Право на правову допомогу як мінімальний стандарт доступності цивільного судочинства / В. Заботін // Підприємництво, господарство і право. – 2017. -№4.- С. 8-12.
13. Захарова О. С. Гарантії доступності правової допомоги в цивільному процесі України / О.С. Захарова // Часопис цивільного і кримінального судочинства. -2014. -№ 2 .- С. 100-104.
14. Ковтун Л. Представництво в цивільному процесі: окремі проблеми / Л. Ковтун // Право України. — 2004. — № 1. — С. 139–143.
15. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2–е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.
16. Мельник Я. Я. Виконання цивільних процесуальних обов'язків особами, що надають правову допомогу / Я. Я. Мельник // Університетські наукові записки. — 2010. — № 1 (33). — С. 47–53.
17. Нор В. Адвокат як єдиний суб'єкт надання правничої допомоги у судовому провадженні: Міжнародний досвід та вітчизняні законодавчі новели / В. Нор, А. Войнарович // Право України. – 2016. - № 12. – С. 9-19.
18. Пилипенко Ю. О. Проблемні питання адвокатської «монополії» в цивільному процесі / Ю.О. Пилипенко // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : ХНУВС, 2017. – С. 359-363.
19. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
20. Прут Ю. Інститут правової допомоги в цивільному судочинстві: цивільно-процесуальні особливості реалізації / Ю. Прут // Підприємництво, господарство і право. - 2016 .- № 3.
21. Романюк П. В. Історичні передумови виникнення та розвитку теорій народного представництва / П. В. Романюк // Форум права. - 2015. - № 1. - С. 283–294. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
22. Русин О. Ю. Відповідальність судового представника в цивільному процесі за неналежне виконання своїх функцій / О. Ю. Русин // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. - № 2. – С. 43-46.
23. Рябченко Ю. Ю. Суб'єкти цивільного процесуального права : монографія / Ю. Ю. Рябченко. - Суми : ВВП "Мрія", 2018. - 372 с.
24. Сафулько С. Ф. Щодо повноважень адвоката в цивільному процесі / С. Ф. Сафулько, Я. П. Зейкан // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 11 (111).
25. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.

26. Сульженко Ю. Правове становище цивільного процесуального представника як самостійного суб'єкта цивільних правовідносин і його повноваження / Ю. Сульженко // *Право України*. — 2002. — № 9. — С. 46.
27. Сульженко Ю. Цивільне процесуальне представництво, його розвиток та види / Ю. Сульженко // *Бюлетень Міністерства Юстиції*. — 2004. — № 1. — С. 73–84.
28. Тарасенко Л. Роль адвоката в системі надання професійної правничої допомоги в Україні та країнах Європейського союзу / Л. Тарасенко // *Право України*. — 2016. - № 12. — С. 19-29.
29. Фурса С. Я. Адвокат у цивільному процесі : наук.-практ. посіб. / С. Я. Фурса, С. І. Фурса. — К. : Видавець Фурса С.Я., 2006. — 448 с.
30. Ханік-Посполітак Р. Ю. Представництво в цивільному процесі за новим Цивільним процесуальним кодексом України / Р. Ю. Ханік-Посполітак // *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. - 2018. - Т. 1. - С. 50-54.
31. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
32. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
33. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитоновна, О. І. Харитоновної, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
34. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.

Тема 8

1. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенік. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
2. Бонтлаб В. Особливості правового статусу прокурора у цивільному процесі / В. Бонтлаб // *Підприємництво, господарство і право*. — 2017. - №12.- С.11-15.
3. Бородін І. Функціональні обов'язки прокуратури у сфері забезпечення прав людини і громадянина / І. Бородін // *Право України*. — 2000. — № 7. — С. 46.
4. Бородін М. Участь прокурора в цивільному процесі: окремі аспекти / М. Бородін // *Право України*. — 1999. — № 11. — С. 52–54.
5. Брус І. І. Цивільно-процесуальні повноваження прокурора у модернізованому законодавстві / І. І. Брус // *Юридичний науковий електронний журнал*. - 2018. - № 3.- С. 230-233.
6. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
7. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
8. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
9. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
10. Дрогозюк К.Б. Повноваження омбудсмена в доказуваннях у цивільному процесі України / К. Б. Дрогозюк // *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*.-2015.-№16. - Том 2.
11. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.
12. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
13. Руденко М. В. Участь прокурора у цивільному процесі на різних етапах становлення вітчизняного законодавства / М. В. Руденко // *Вісник Верховного суду України*. — 2008. — № 9 (97).
14. Савицька С. Участь органів опіки і піклування у захисті прав та інтересів дитини / С. Савицька // *Підприємництво, господарство і право*. — 2015. - №7

15. Сапунков В. Участь у процесі органів та осіб, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб / В. Сапунков // Бюлетень Міністерства юстиції України. — 2004. — № 9. — С. 36–46.
16. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
17. Селіванов А. О. Особливості залучення до судочинства органів державної влади – третіх осіб без самостійних вимог / А.О. Селіванов // Вісник Верховного суду України . -2016. -№2 (186).- С. 28-38.
18. Стефанчук М. Законодавчі новели реалізації прокуратурою України функції представництва інтересів громадянина або держави а суді у світлі нового Закону України «Про прокуратуру» / М. Стефанчук // Право України. -2015. -№ 6. – С.109-118.
19. Стефанчук М. Діяльність прокуратури щодо реалізації представницької функції в суді як різновид юридичної діяльності / М. Стефанчук // Право України. – 2016. - № 9. – С. 138-148.
20. Стефанчук М. Об'єкт реалізації прокуратурою України функції представництва: питання визначеності / М. Стефанчук // Право України. – 2016. - № 10. – С. 186-194.
21. Стефанчук М. Публічний інтерес як об'єкт реалізації прокуратурою України функції представництва / М. Стефанчук // Право України. – 2016. - № 11. – С. 235-244.
22. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
23. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
24. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
25. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.

Тема 9

1. Абрамова В. Передумови та шляхи подолання нормативно-правових (процесуальних) помилок у діяльності судового експерта / В. Абрамова // Право України. — 2007. — №7. — С. 65–70.
2. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспеник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
3. Бережна А. Судова експертиза у справах зі спорів, пов'язаних із захистом виключного права на музичні твори / А. Бережна // Підприємництво, господарство і право. – 2017. -№11.- С. 10-13.
4. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
5. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
6. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
7. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
8. Дорошенко О. Роль спеціальних знань у провадженні судової експертизи об'єктів інтелектуальної власності / О. Дорошенко // Право України. — 2006. — № 5. — С. 67–71.
9. Дунас Т. Завдання представництва прокурора в контексті нового ЦПК України / Т. Дунас // Прокуратура. Людина. Держава. — 2004. — № 7. — С. 69–75.
10. Дунас Т. Проблемні питання реалізації представницької функції прокуратури України / Т. Дунас // Право України. — 2003. — № 8. — С. 97–100.
11. Кармаза О. Експерт із питань права в судовому процесі: новели законодавства України / О. Кармаза, Д. Кушерець // Підприємництво, господарство і право. – 2017. -№10.- С.32-36.
12. Кравчук Т. О. До питання щодо визначення понять "експерт з питань права" та "експерт" в цивільному, господарському та адміністративному процесі / Т. О. Кравчук // Криміналістика і

судова експертиза. - 2018. - Вип. 63(1). - С. 52-61. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2018_63\(1\)__9](http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2018_63(1)__9)

13. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.

14. Мельник Я. Я. Деякі питання форм реалізації обов'язків учасників цивільного процесу / Я. Я. Мельник // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. — № 2/2012. — С. 96–102.

15. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.

16. Прут Ю. Процесуальний інститут відводу секретаря судового засідання в цивільному судочинстві / Ю. Прут // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 2.

17. Рябченко Ю. Ю. Суб'єкти цивільного процесуального права : монографія / Ю. Ю. Рябченко. - Суми : ВВП "Мрія", 2018. - 372 с.

18. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.

19. Скорич О. Особливості процесуального статусу перекладача в цивільному процесі України/ О. Скорич // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №9.- С.47-50.

20. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.

21. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.

22. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитоновна, О. І. Харитоновної, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.

23. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.

24. Шпенова П. Ю. Завдання та функції апарату суду, їх значення в організаційному забезпеченні судової діяльності / П. Ю. Шпенова // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2016. - № 5(32). – С. 132-140.

Тема 10

1. Андрійчук О. В. Види процесуальних строків у цивільному процесі України / О. В. Андрійчук // Судова апеляція. — 2007. — № 4. — С. 58–66.

2. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).

3. Бартовщук О. Судовий розгляд у розумні строки: мрії чи реальність / О. Бартовщук // Право України. — 2006. — № 7. — С. 46–48.

4. Білоусов Ю. В. Поняття, призначення та класифікація строків у виконавчому провадженні / Ю. В. Білоусов // Університетські наукові записки. – 2016. - № 1(57). – С. 64-79.

5. Буга В.В. Критерії класифікації процесуальних строків на види в цивільному судочинстві України / В.В. Буга // Науковий вісник Херсонського державного університету.-2015.-№4.

6. Буга В. Розумний строк розгляду справ у цивільному судочинстві України / В. Буга // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 1.

7. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.

8. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.

9. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.

10. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.

11. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Поняття розумного строку розгляду справи в національному судочинстві (частина 1)/ П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №6.- С.24-28.

12. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Критерії розумності строку процесу за європейською конвенцією та українські правозастосовні реалії (частина 2) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №7.- С.14-19.

13. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Окремі практичні питання щодо чинників, які зумовлюють недотримання розумних строків розгляду справи (частина 3) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №8.- С.20-25.

14. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Принцип правової визначеності як регулятор стабільності судочинства та незмінності остаточних рішень (частина 4) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №9.- С.16-21.

15. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Своєчасність виконання судового рішення – обов'язковий елемент правової ідеї щодо розумного строку розгляду справи (частина 5) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №10.- С.26-31.

16. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Проблеми національної правової системи щодо виконання судового рішення упродовж розумного строку (частина 6) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №11.- С.29-34.

17. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Про шляхи вирішення проблем, пов'язаних із недотриманням часових критеріїв здійснення національного судівництва (частина 7) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №12.- С.25-29.

18. Лічман Л. Г. Підвищення ефективності правозастосування в контексті строків розгляду цивільних справ / Л. Г. Лічман // Вісник Верховного суду України. — 2009. — № 3 (103).

19. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.

20. Немченко О. І. Забезпечення розгляду справ у розумні строки / О. І. Немченко, О. С. Боева // Судова апеляція. — 2011. — № 2.

21. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишников, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.

22. Рожнов О. В. Вдосконалення інституту процесуальних строків: окремі аспекти / О. В. Рожнов // Форум права. - 2017. - № 3. - С. 190–198. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.

23. Сакара Н. Ю. Основні засади цивільного судочинства та розумність строків розгляду справи судом / Н. Ю. Сакара // Проблеми законності. - 2018. - Вип. 142. - С. 77-89.

24. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.

25. Селіванов М. В. Підстави поновлення процесуальних строків / М.В. Селіванов Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : ХНУВС, 2017.- С. 205-207.

26. Ткачук О.М. Путівник по строках та термінах Цивільного процесуального кодексу України (зі змінами, внесеними Законом України "Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів" від 03.10.2017 р.) / О. М. Ткачук. - 2-ге вид., перероб. та допов. - Харків : Право, 2018. - 66 с.

27. Турчин-Кукаріна І. Визначення змісту та обсягу цивільно-процесуального оціночного поняття «розумний строк» / І. Турчин-Кукаріна // Право України. — 2012. — № 7. — С. 294–302.

28. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
29. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
30. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
31. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
32. Шабаліна К. Дотримання вимоги розумності строку судового розгляду в умовах реформування цивільного процесуального законодавства України / К. Шабаліна // Право України. – 2018. -№ 4. – С. 261-273.
33. Шевчук С. В. Захист права на додержання строків судового провадження: європейський досвід та українські реалії / С. В. Шевчук // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 8 (72). — С. 31–36.

Тема 11

1. Навроцька Ю. Тенденції електронізації цивільного судочинства України / Ю. Навроцька, О. Угриновська // Право України. — 2017. — № 8. — С.130–138.
2. Сердюк Л. Р. Окремі питання нормативно-правового забезпечення впровадження електронного судочинства в Україні / Л. Р. Сердюк // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2017.- № 1(34).- С. 169-181.
3. Ханік-Посполітак Р. Запровадження електронного правосуддя у цивільному судочинстві України / Р. Ханак-Посполітак // Право України. — 2017. — № 8. — С.122–129.

Тема 12

1. Артем'єва Н. П. Поняття та сутність безоплатної правової допомоги у цивільному судочинстві України / Н. П. Артем'єва // Правові новели. - 2018. - № 4. - С. 73-79.
2. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенік. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
3. Берестова І. представництво організацією колективного управління інтересів авторів в суб'єктів суміжних прав у суді: проблема правової стабільності щодо сплати судового збору / І. Берестова // Підприємництво, господарство і право. – 2014. - № 4
4. Білоусов Ю. В. Судові витрати як складова доступності правосуддя / Ю. В. Білоусов // Університетські наукові записки. — 2005. — № 3 (15). — С. 66–71.
5. Бобрик В. Перспективи спрощення в Україні судового розгляду цивільних і господарських справ із невеликою ціною позову в контексті європейського досвіду / В. Бобрик // Підприємництво, господарство і право. – 2015. - №3. – С. 11 -19.
6. Бобрик В. Спрощення судового розгляду справ з невеликою ціною позову: Європейський досвід і перспективи в Україні / В. Бобрик // Підприємництво, господарство і право. –2016. - № 12. – С. 4 – 10.
7. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
8. Глушко С. Судебные расходы в гражданском судопроизводстве: платить придется за все и наперед / С. Глушко // Судебно-юридическая газета. – 2017. - Выпуск № №19-26 (388-395) .
9. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
10. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушников. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
11. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
12. Кір'якова Н. П. Деякі аспекти необхідності вдосконалення положень Закону України «Про судовий збір» / Н.П. Кір'якова, Н.В. Хараджа // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2015. -№ 3 (24). –С. 113-121.

13. Кравчик М. Реалізація права споживачів на захист через призму категорії судового збору / М. Кравчик // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - №11.- С. 19-23.

14. Кройтор В. А. Існування помірною судового збору як гарантії реалізації права на судовий захист в аспекті доступу до правосуддя / В.А. Кройтор // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : ХНУВС, 2017.- С. 99-101.

15. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.

16. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишников, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.

17. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.

18. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.

19. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.

20. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонов, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.

21. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.

Тема 13

1. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспеник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).

2. Бобровник О. Зловживання процесуальними правами в цивільному процесі / О. Бобровник // Право України. — 2008. — № 7. — С. 27–30.

3. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств-участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.

4. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.

5. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушников. — М. : Городец, 2008. — 352 с.

6. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.

7. Колесников Б. Зловживання цивільними процесуальними правами: новела цивільного процесу / Б. Колесников // Підприємництво, господарство і право. –2018. - № 7. – С. 22-27.

8. Короєд С. О. Накладення арешту на майно та заборона дій щодо його відчуження як заходи забезпечення позову в цивільному процесі / С. О. Короєд // Судова апеляція. — 2009. — № 1. — С. 82–91.

9. Кот О. Окремі аспекти зловживання процесуальними правами / О. Кот // Вісник Верховного Суду України. — 2017. — № 1 (197).- С. 36-44.

10. Куцик К. Заходи процесуального примусу, які застосовуються до порушників порядку в залі судового засідання / К. Куцик // Підприємництво, господарство і право. – 2017. - №4.- С. 19-23.

11. Куцик К. Класифікація заходів процесуального примусу у цивільному судочинстві / К. Куцик // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - № 11. – С. 24-29.

12. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.

13. Луспеник Д. Д. Зловживання процесуальними правами: законодавча регламентація, способи виявлення та шляхи протидії / Д. Д. Луспеник // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2015. - № 6 (27). – С. 150-171.

14. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
15. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
16. Ткачук А. Зловживання процесуальними правами за проектом нової редакції Цивільного процесуального кодексу України: поняття, ознаки, шляхи протидії / А. Ткачук // Право України. — 2017. — № 8. — С.205–214.
17. Ткачук А. О. Окремі форми зловживання процесуальними правами у цивільному судочинстві / А. О. Ткачук // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2017.- № 5(38).- С. 141-156.
18. Ткачук А. Правова природа зловживань процесуальними правами у цивільному судочинстві та фіктивність процесуальних дій / А. Ткачук // Право України. — 2018. - № 2. — С. 233-248.
19. Ткачук А. О. Принцип добросовісності учасників цивільного судочинства та заборона зловживання цивільними процесуальними правами / А. О. Ткачук // Проблеми законності. - 2018. - Вип. 141. - С. 94-103.
20. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
21. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
22. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонові, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
23. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
24. Штефан А. С. Зловживання цивільними процесуальними правами як процесуальний юридичний факт / А. С. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2017. - № 2. - С. 62-70.

Тема 14

1. Аксютіна А. В. Засоби доказування в цивільному судочинстві України / А. В. Аксютіна, Я. А. Олійник // Юридичний науковий електронний журнал. — 2018. - № 2. — С. 54-57.
2. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенник. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
3. Бек У. Основні стадії доказової діяльності адвоката у цивільному процесі/ У. Бек, З. Добош // Підприємництво, господарство і право. — 2018. -№1.- С.4-7.
4. Білоусов Ю. В. Доказові презумпції у цивільному судочинстві : монографія / Ю. В. Білоусов, В. П. Феннич. — Х. : Харків юридичний, 2012. — 280 с.
5. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств-участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
6. Грабовська О. Специфіка формування предмету доказування в цивільному процесі / О. Грабовська // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 3
7. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
8. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
9. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
10. Гусев О. Класифікація електронних доказів у цивільному процесі України / О. Гусев // Підприємництво, господарство і право. — 2018. -№8.- С. 18-22.
11. Дрогозюк К. Діяльність суб'єктів доказування при розподілі тягаря доказування на окремих стадіях цивільного процесу України / К. Дрогозюк // Evropsky politicky a pravni diskurz. - 2017. - Vol. 4, Iss. 6. - С. 230-236.

12. Дрогозюк К. Б. Історія формування законодавства щодо доказування в цивільному процесі України та Франції / К. Б. Дрогозюк // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. - 2015. - Вип. 5(1). - С. 105-111.
13. Дрогозюк К. Понятійний апарат доказування в цивільному процесі України та Франції / К. Дрогозюк // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - №1.
14. Захаров П. Підстави звільнення від доказування у справах про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди / П. Захаров // Підприємництво, господарство і право. – 2018. - №8.- С. 23-27.
15. Захаров П. С. Сутність доказування у цивільному судочинстві у справах про відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок дорожньо-транспортної пригоди / П. С. Захаров // Прикарпатський юридичний вісник. - 2017. - Вип. 6(1). - С. 83-87.
16. Кравцов С. Дослідження та оцінка письмових доказів як невід’ємна частина права на справедливий судовий розгляд / С. Кравцов // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - № 10. – С. 9-15.
17. Курило М. П. Процедури доказування в цивільному, господарському та адміністративному судочинстві: порівняльно-правове дослідження / М. П. Курило // Судова апеляція. – 2016. - № 2.
18. Лезін Є. Особливості забезпечення показань свідків у цивільному процесі України / Є. Лезін // Підприємництво, господарство і право. – 2018. - №2.- С. 24-34.
19. Лезін Є. Є. Порядок судового забезпечення доказів у цивільному процесі в Україні / Є. Є. Лезін // Прикарпатський юридичний вісник. - 2017. - Вип. 6 (1). - С. 95-101.
20. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.
21. Луспенник Д. Застосування у судовій практиці доказових презумпцій та фікцій у системі розподілу обов’язків з доказування за новим ЦПК України / Д. Луспенник // Право України. — 2005. — № 8. — С. 56–60.
22. Ляшенко Р.Д. Презумпція законності судового рішення / Р.Д. Ляшенко, М.В. Власюк // Вісник Запорізького національного університету. – Юридичні науки. – 2013. - № 3. – С. 19-24.
23. Майданик Р. Основи аргументації рішення суду в цивільному судочинстві України / Р. Майданик // Право України. -2016. -№ 10. – С. 95-107.
24. Масюк В. Правові та фактичні презумпції в цивільному судочинстві / В. Масюк // Підприємництво, господарство і право. — 2008. — № 1.
25. Немеш П. Ф. Дослідження письмових доказів особистого характеру в цивільному процесі / П. Ф. Немеш // Форум права. - 2015. - № 4. - С. 201–205. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
26. Ніколенко П. Поняття судових доказів у господарському процесі / П. Ніколенко // Право України. — 2003. — № 9. — С. 78.
27. Павлова Ю. С. Окремі аспекти допустимості електронних доказів у цивільному процесуальному законодавстві України / Ю. С. Павлова // Прикарпатський юридичний вісник. - 2017. - Вип. 5. - С. 83-87.
28. Панталієнко П. В. Деякі питання формування доктрини доказування у вітчизняній правовій науці / П. В. Панталієнко // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. - № 1. – С. 36-38.
29. Папкова О. А. Усмотрение суда / О. А. Папкова. — М. : Статут, 2005. — 413 с.
30. Петренко В. С. Електронні докази як елемент інформаційних технологій у цивільному судочинстві / В. С. Петренко // Молодий вчений. - 2018. - № 1(1). - С. 111-115.
31. Петровський А. Фахівець у певній галузі знань як суб’єкт доказування в контексті реформи цивільного процесуального законодавства України/ А. Петровський // Право України. — 2017. — № 8. — С.57–64.
32. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства : монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.

33. Рабінович П. М. Належне доказування як елемент права на справедливий судовий розгляд у судовому праві України (в світлі європейських стандартів) / А.І. Рабінович, Б. Ратушна // Право України. -2015. -№ 3. – С. 87-97.
34. Ратушна Б. П. Обставини, що не потребують доказування у цивільному процесі України / Б. П. Ратушна // Університетські наукові записки. — 2006. — № 3–4 (19–20). — С. 193–198.
35. Руда Т. В. Належність і допустимість доказів у цивільному процесі США та України: порівняльно-правовий аналіз / Т. В. Руда // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 12 (112).
36. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
37. Смуригін О. О. Проблеми з оцінкою доказів у судовому засіданні / О. О. Смуригін // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 10 (122).
38. Степанова Т. Поняття, сутність та предмет доведення в господарському процесі // Т. Степанова / Право України. — 2002. — № 2. — С. 49–52.
39. Супрун Т. С. Поняття предмета доказування у цивільному судочинстві / Т. С. Супрун // Форум права. – 2016. - № 5. – С. 190-198.
40. Ткачук А. Внутрішнє переконання судді як метод і результат оцінки доказів у цивільному процесі /А. Ткачук // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 2
41. Ткачук А. О. Правове забезпечення всебічної, повної і об'єктивної оцінки доказів у цивільному процесі / А. О. Ткачук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Юридичні науки. - 2015. - Вип. 6 (1). - С. 114-117.
42. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.
43. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
44. Цивільний процесуальний кодекс України: науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонов, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.
45. Цюра Т. Загальні правила діяльності суду при дослідженні та оцінці доказів / Т. Цюра // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 11. — С. 49–52.
46. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.
47. Шабалін А. В. Деякі питання доказування у спрощеному цивільному провадженні (наказне провадження) / А. В. Шабалін // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2018. - № 1. - С. 43-53 .
48. Шалыгин А. Предмет доказывания / А. Шалыгин // Юридична практика. — 2007. — № 4 (474). — 23.01.
49. Штефан А. С. Веб-сайт і веб-сторінка як докази у цивільному судочинстві / А. С. Штефан // Судова апеляція. – 2017. - № 4 (49). - С. 77-85.
50. Штефан А. С. Висновок експерта у цивільному судочинстві / А. С. Штефан // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2018. - № 2. - С. 16-28.
51. Штефан А. С. Речові докази у цивільному процесі / А. С. Штефан // Приватне право і підприємництво. - 2018. - Вип. 18. - С. 112-115.
52. Ягодинський В. Правове значення преюдиціальності / В. Ягодинський // Право України. — 2004. — № 4. — С. 80–82.

Тема 15

1. Балюк М. І. Практика застосування цивільного процесуального кодексу України (цивільний процес у питаннях і відповідях). Коментарі, рекомендації, пропозиції / М. І. Балюк, Д. Д. Луспенік. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 708 с. — (Серія «Судова практика»).
2. Бичкова С. С. Зустрічний позов як цивільна процесуальна форма захисту інтересів відповідача / С. С. Бичкова // Вісник Верховного Суду України. — 2010. — № 10 (122).
3. Білоусов Ю. В. Право на пред'явлення групового позову / Ю. В. Білоусов // Право України. -2015. -№ 9. –С. 56-62.

4. Бобрик В. Перспективи спрощення в Україні судового розгляду цивільних і господарських справ із невеликою ціною позову в контексті європейського досвіду / В. Бобрик // Підприємництво, господарство і право. – 2015. - №3. – С. 11-19.
5. Бобрик В. Спрощення судового розгляду справ з невеликою ціною позову: Європейський досвід і перспективи в Україні / В. Бобрик // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - № 12. – С. 4 – 10.
6. Бойко В. Б. Забезпечення доступу до правосуддя на стадії пред'явлення позову / В. Б. Бойко // Форум права. - 2016. - № 2. - С. 11–17.
7. Бородін М. Конституційне право громадян на звернення до суду за захистом своїх прав хистом своїх прав / М. Бородін // Право України. — 2000. — № 8. — С. 65.
8. Братель О. Категорії «позов» і «позовна заява» як складові цивільних процесуальних юридичних фактів / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 2
9. Братель О. Позов – цивільний процесуальний та матеріально-правовий юридичний факт / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - №1
10. Васильев С. В. Гражданское судопроизводство государств–участников СНГ / С. В. Васильев. — Х. : Харьков юридический, 2008. — 512 с.
11. Гнатенко А. В. Деякі особливості застосування судами заходів забезпечення позову при розгляді цивільних справ / А. В. Гнатенко, Д. Д. Луспеник // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 5 (105).
12. Головачов Я. В. Узагальнення судової практики розгляду справ про виключення майна з-під арешту / Я. В. Головачов, Б.Б. Левенець // Судова апеляція. – 2018. - № 2 (51). - С. 101-119.
13. Головка К. Спінні питання порядку розгляду заяв про забезпечення позову в цивільному судочинстві / К. Головка // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - № 12. – С. 24-32.
14. Гражданский процесс Украины / под ред. Ю. С. Червоного. — К.: Истина, 2006. — 400 с.
15. Гражданский процесс: теория и практика / под ред. М. К. Треушникова. — М. : Городец, 2008. — 352 с.
16. Гражданское процессуальное право : учебник / [С. А. Алехина, В. В. Блажеев и др.] ; под ред. М. С. Шакарян. — М. : ТК Велби, Проспект, 2004. — 584 с.
17. Зразки процесуальних документів (заяви, позовні заяви, скарги, клопотання). Стратегія і тактика цивільного процесу : практичний посібник / Кравчук В. М. — К. : Атіка, 2007. — 352 с.
18. Івашкевич І. Реально забезпечити право на захист / І. Івашкевич // Право України. — 1999. — № 6. — С. 65.
19. Короєд С. О. Накладення арешту на майно та заборона дій щодо його відчуження як заходи забезпечення позову в цивільному процесі / С. О. Короєд // Судова апеляція. — 2009. — № 1. — С. 82–91.
20. Короєд С. О. «Похідні» позовні вимоги в новому Цивільному процесуальному кодексі України: доктринальне тлумачення, особливості вирішення та виконання (на прикладі цивільно-правових спорів щодо прав на майно) / С. О. Короєд // Судова апеляція. – 2018. - № 1 (50). – С. 40-48.
21. Кохановський В. Колективний позов у сфері туризму (цивільний аспект) / В. Кохановський // Право України. - 2015. - № 9. – С. 63-70.
22. Кравцов С. О. Засоби захисту інтересів відповідача від пред'явленого позову: цивільно-процесуальний аспект / С. О. Кравцов, І. В. Пономаренко // Соціально-гуманітарний вісник. - 2018. - Вип. 20-21. - С. 109-112.
23. Кравчук В. Тактика цивільного процесу: захист проти позову / В. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 8.
24. Кройтор В. Судове провадження за масовими позовами: пропозиції з удосконалення українського законодавства у світлі досвіду країн Європейського Союзу / В. Кройтор // Право України. – 2015. - № 9. – С. 71-78.
25. Кузнецова Н. Громадянське суспільство і захист порушених прав численних груп у порядку масового позову / Н. Кузнецова // Право України. – 2015. - № 9. – С. 44-48.
26. Лемик Р. Проблемні питання порядку та умов зміни предмета або підстав позову в цивільному судочинстві України / Р. Лемик, Я. Гасяк // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - №1

27. Лукьянова Е. Г. Теория процессуального права / Е. Г. Лукьянова. — 2-е изд., перераб. — М. : Норма, 2004. — 240 с.
28. Луспенник Д. Д. Настільна книга професійного судді при розгляді цивільних справ (складання судових процесуальних документів за новим ЦПК України) / Д. Д. Луспенник. — Х. : Харків юридичний, 2005. — 640 с.
29. Маан Б. Колективні позови в Європі / Б. Маан // Право України. -2015. -№ 9. – С. 13-17.
30. Майданик Р. Впровадження масового позову в право України: поняття, модель і сфера застосування / Р. Майданик // Право України. -2015. -№ 9. – С. 49-55.
31. Майстренко Л. Груповий позов у Швеції: загальна характеристика за законом / Л. Майстренко // Право України. -2015. -№ 9. – С. 38-43.
32. Мельник Я. Судова практика щодо масових (групових) та похідних позовів у контексті дії режиму цивільної процесуальної безпеки / Я. Мельник // Підприємництво, господарство і право. – 2018. -№7. - С. 34-46.
33. Морозова С. Є. Колективний позов. Досвід країн ЄС та перспективи запровадження в Україні / С. Є. Морозова // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2017.- № 2(35).- С. 150-163.
34. Нижний А.В. Спир про право у цивільному процесуальному законодавстві та судова практика / А. В. Нижний // Вісник Верховного Суду України. – 2014. - №12.
35. Норкус Р. Колективний позов у Литві / Р. Норкус // Право України. -2015. -№ 9. – С. 28-37.
36. Полюк Ю. І. Деякі зміни цивільного процесуального законодавства щодо реалізації права на звернення до суду за захистом: порівняльно-правовий аспект / Ю. І. Полюк // Форум Права. – 2018. - № 2. – С. 98–108. – Режим доступу: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1286095>
37. Примак В. Питання забезпечення позову в нормах процесуального законодавства України / В. Примак // Юридична Україна. — 2003. — № 2. — С. 76–84.
38. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: монографія / В. В. Комаров, В. І. Тертишніков, В. В. Баранкова та ін. ; за заг. ред. В. В. Комарова. — Х. : Харків юридичний, 2008. — 928 с.
39. Процесуальні документи у цивільних справах (теорія, методика, практика) : наук.-практ. посіб. / за заг. ред. С. Я. Фурси. — К. : КНТ, 2007. — 1088 с.
40. Регіцці Г. Групові позови в Італії / Г. Регіцці // Право України. -2015. -№ 9. – С. 18-27
41. Романів В. Предмет позову в спорах, пов'язаних з орендою нерухомого майна / В. Романів // Підприємництво, господарство і право. – 2017. -№11.- С.49-50.
42. Романюк Я.М. Масовий позов: загальна характеристика, зарубіжний досвід і перспективи впровадження в Україні / Романюк Я.М., Майстренко Л.О. // Вісник Верховного Суду України. -2015. - №3. -С. 35-47.
43. Сахнова Т. В. Курс гражданского процесса: теоретические начала и основные институты / Т. В. Сахнова. — М. : Волтерс Клувер, 2008. — 696 с.
44. Сільвестрі Е. Процедура дрібних позовів: міркування та ідеї з Європи й Італії для українських реформ / Е. Сільвестрі // Право України. — 2017. — № 8. — С.147–153.
45. Степаненко Т. В. Щодо масових (групових) позовів у цивільному судочинстві (в світлі нової редакції Цивільного процесуального кодексу України) / Т.В. Степаненко // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : ХНУВС, 2017.- С. 284-285.
46. Тарнавська М. І. Проблемні аспекти права на позов у справах про захист екологічних прав і довкілля / М. І. Тарнавська // Форум права. - 2017. - № 4. - С. 254–261. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
47. Тимченко Г. Зміна предмету позову: питання теорії / Г. Тимченко // Бюлетень Міністерства юстиції. — 2004. — № 7. — С. 56–61.
48. Трач Ю. Ю. Передумови формування інституту групового позову в цивільному процесі України / Ю. Ю. Трач // Судова апеляція. — 2009. — № 1. — С. 99–103.

49. Цивільне судочинство. Судова практика ; за заг. ред. А. Г. Яреми. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 336 с.

50. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.

51. Цивільний процесуальний кодекс України : науково-практичний коментар / за ред. Є. О. Харитонова, О. І. Харитонової, Н. Ю. Голубевої. — К. : Алеута; КНТ; ЦУЛ, 2010. — 648 с.

52. Чернооченко С. І. Цивільний процес : навч. посіб. / С. І. Чернооченко. — Вид. 2-ге, перероб. та доп. — К. : Центр навчальної літератури, 2005. — 472 с.

53. Штефан О. Позови про присудження у справах, що виникають із авторсько-правових відносин / О. Штефан // Підприємництво, господарство і право. – 2015. - №3 . – С. 20

Тема 16

1. Бичкова С. С. Зустрічний позов як цивільна процесуальна форма захисту інтересів відповідача / С. С. Бичкова // Вісник Верховного суду України. — 2010. — № 10 (122).

2. Білоусов Ю. Право на пред'явлення групового позову / Ю. Білоусов // Право України. — 2015. — № 9. — С. 56–62.

3. Білоусов Ю. В. Проблемні питання визначення відповідача у справах про стягнення коштів державного бюджету / Ю. В. Білоусов, С. О. Іванов // Університетські наукові записки. — 2013. — № 4 (48). — С. 82–109.

4. Білоусов Ю. В. Механізм групового позову як чинник модернізації процесуального законодавства України та адаптації до європейських стандартів / Ю. В. Білоусов // Правове забезпечення інтересів фізичних та юридичних осіб в умовах реалізації інтеграційної політики України : зб. наук. пр. / за заг. ред. В. І. Короля. — К. : НДІ приватного права і підприємництва імені Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України, 2015. — С. 251–274.

5. Бойко В. Б. Забезпечення доступу до правосуддя на стадії пред'явлення позову / В. Б. Бойко // Форум права. - 2016. - № 2. - С. 11–17.

6. Бойко В. Б. Типові помилки при вирішенні питання про відкриття провадження в цивільній справі (на матеріалах судової практики) / В. Б. Бойко // Приватне та публічне право. - 2018. - № 2. - С. 42-47.

7. Бородін М. Позовна форма захисту права в судочинстві по звільненню майна від арешту / М. Бородін // Право України. — 1992. — № 2. — С. 10-14.

8. Братель О. Категорії «позов» і «позовна заява» як складові цивільних процесуальних юридичних фактів / О. Братель // Підприємництво, господарство і право. - 2016.- № 2

9. Буркацький Л.К. Складання процесуальних документів на захист прав та інтересів громадян: коментарі, позовні заяви, скарги: навч. Посібник / Л. К Буркацький. — К.: Юрінком, 2002. — 288 с.

10. Кохановський В. Колективний позов у сфері туризму (цивільний аспект) / В. Кохановський // Право України . -2015. - № 9. – С. 63-70.

11. Кравчук В. Тактика цивільного процесу: захист проти позову / В. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 8.

12. Кузнецова Н. Громадянське суспільство і захист порушених прав численних груп у порядку масового позову / Н. Кузнецова // Право України. – 2015. -№ 9. – С. 44-48.

13. Маан Б. Колективні позови в Європі / Б. Маан // Право України. -2015. -№ 9. – С. 13-17

14. Майданик Р. Впровадження масового позову в право України: поняття, модель і сфера застосування / Р. Майданик // Право України. -2015. -№ 9. – С. 49-55.

15. Майстренко Л. Груповий позов у Швеції: загальна характеристика за законом / Л. Майстренко // Право України. -2015. -№ 9. – С. 38-43.

16. Непочатих В. Відкриття впровадження у справах, що виникають із трудових правовідносин: окремі аспекти / В.Непочатих // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 1. — С.27-30

17. Норкус Р. Колективний позов у Литві / Р. Норкус // Право України. -2015. -№ 9. – С. 28-37.

18. Регіцці Г. Групові позови в Італії / Г. Регіцці // Право України. -2015. -№ 9. – С. 18-27/

19. Романюк Я. М. Масовий позов: загальна характеристика, зарубіжний досвід і перспективи впровадження в Україні / Романюк Я.М., Майстренко Л.О. // Вісник Верховного Суду України. -2015. - №3. -С. 35-47.
20. Сапунков В. Форма і зміст позовної заяви прокурора / В. Сапунков // Радянське право. — 1981. — № 11. — С. 43-46.
21. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
22. Цувіна Т. А. Право на суд у цивільному судочинстві : монографія / Т. А. Цувіна. - Х.: Слово, 2015. - 281 с.
23. Штефан О. Позови про присудження у справах, що виникають із авторсько-правових відносин / О. Штефан // Підприємництво, господарство і право. – 2015. - №3 . – С. 20.
24. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 3 (67). — С. 24-29.

Тема 17

1. Бондаренко Н. Л. Окремі аспекти адаптації цивільного процесуального законодавства України до стандартів ЄС / Н. Л. Бондаренко // Приватне право і підприємництво. Збірник наук. праць. — Вип. 4, 2004. — К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук, 2005. — С. 145-148.
2. Бондаренко Н.Л. Завдання стадії підготовки цивільних справ до судового розгляду / Н. Л. Бондаренко // Вісник Київського національного університету. — 2004. — № 60-62. — С. 34-36.
3. Бондаренко Н.Л. Мета стадії підготовки цивільних справ до судового розгляду / Н. Л. Бондаренко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2003. — № 3-4(7-8).
4. Бондаренко Н.Л. Підготовка цивільних справ до судового розгляду як обов'язкова процесуальна стадія / Н. Л. Бондаренко // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2003. — № 1(5).
5. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Окремі питання правового регулювання підготовки цивільних справ до судового розгляду за новим Цивільним процесуальним кодексом України / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2006. — № 1 (17). — С. 103-107.
6. Бортнік О. Г. Урегулювання спорів у цивільному судочинстві України / О.Г. Бортнік // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : ХНУВС, 2017.- 131-133.
7. Гариевская М. Б. Некоторые вопросы осуществления дискреционных полномочий судом при обеспечении иска / М. Б. Гариевская // Электронный научный журнал "Наука.Общество.Государство". — 2013. — № 4.
8. Головка К. Спірні питання порядку розгляду заяв про забезпечення позову в цивільному судочинстві / К. Головка // Підприємництво, господарство і право. – 2016. - № 12. – С. 24-32.
9. Даниляк А.В. Медіація як новітній засіб вирішення сімейних спорів / А. В. Даниляк // Юридичний науковий електронний журнал. - 2018. - № 3. - С. 56-58.
10. Короєд С. О. Врегулювання спору як самостійне завдання цивільного судочинства за проектом нової редакції ЦПК України: вплив інституту врегулювання спору за участю судді на ефективність цивільного процесу / С. О. Короєд // Судова апеляція. – 2017. - № 3 (48). - С. 79-88
11. Коротка Н. Врегулювання спору за участю судді в цивільному процесі / Н. Коротка // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2018. - № 4. - С. 59–66.
12. Кравчук В. Тактика цивільного процесу: затягування розгляду справи / В. Кравчук // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 9.
13. Луспенік Д. Значення стадії підготовки цивільних справ до судового розгляду / Д. Луспенік // Право України. — 2006. — № 11. — С. 56-62.

14. Майка М. Новеллы законодательного регулирования процедуры исполнения определений суда об утверждении мирового соглашения в гражданском процессе Украины / М. Майка // Підприємництво, господарство і право. – 2018. - № 1. – С. 22-26.
15. Поліщук Н. Проведення у справі до судового розгляду в цивільному процесі України: порівняння із зарубіжним досвідом / Н. Поліщук // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 5
16. Примак В. Забезпечення позову / В. Примак // Юридичний вісник України. — 2002. — № 35 (375).
17. Тертишніков В. Підготовка цивільних справ до судового розгляду / В. Тертишніков // Вісник Академії правових наук України. — 2006. — № 2 (45). — С. 149-153.
18. Тимошук І. Судовий виклик / І. Тимошук // Юридичний вісник України. — 2002. — № 23 (363).
19. Коротка Н. Врегулювання спору за участю судді в цивільному процесі / Н. Коротка // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. - 2018. - № 4. - С. 59–66.
20. Ткаченко М. О. Зміни у позові, мирова угода та судові рішення: переваги і недоліки / М. О. Ткаченко // Судова апеляція. – 2017. - № 3 (48). - С. 111- 118.
21. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
22. Якименко О. Мета і процесуальне оформлення підготовки цивільних справ до судового розгляду / О. Якименко // Право України. — 2003. — № 12. — С. 117-119.
23. Якименко О. Особливості підготовки цивільних справ до судового розгляду з участю іноземного елемента / О. Якименко // Право України. — 1998. — № 7.
24. Якименко О. Підготовка аліментних справ до судового розгляду (судово-теоретичні аспекти) / О. Якименко // Право України. — 1999. — № 8. — С. 41-47.
25. Якименко О. Підготовка справ до судового розгляду (процесуальне оформлення) / О. Якименко // Право України. — 1997. — № 12.
26. Якименко О. Процесуальна форма стадії підготовки цивільної справи до судового розгляду / О. Якименко // Право України. — 2001. — № 9. — С. 50-53.
27. Якименко О.О. Підготовка справ окремого провадження до судового розгляду/ О. О. Якименко. — Вінниця, 1999.
28. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 4 (68). — С. 37-43.

Тема 18

1. Андрієвська Л.О. Законодавче обґрунтування часового обмеження проведення судових дебатів / Л. О. Андрієвська, В.В. Чернобук // Юридичний науковий електронний журнал. - 2017. - № 6. - С. 72-74.
2. Бартовщук О. Судовий розгляд у розумні строки: мрії чи реальність / О. Бартовщук // Право України. — 2006. — № 7. — С. 46-48.
3. Батошська О. Проблеми виконання мирових угод у цивільному процесі / О. Батошська // Підприємництво, господарство і право. — 2013. — № 3. — С.49-55
4. Білоусов Ю.В. Судовий розгляд цивільної справи: методичний посібник / Ю. В. Білоусов. — Хмельницький: Вид-во НАПВУ, 2000. — 78 с.
5. Бобко В. Окрема ухвала в цивільному судочинстві / В. Бобко // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 4.
6. Богунов В. Протоколювання та звукозапис: співвідношення функцій / В. Богунов // Підприємництво, господарство і право. — 2003. — № 6. — С. 108-112.
7. Бобрик В. Перспективи спрощення в Україні судового розгляду цивільних і господарських справ із невеликою ціною позову в контексті європейського досвіду / В. Бобрик // Підприємництво, господарство і право. – 2015. - №3. – С. 11 -19.
8. Бобрик В. Спрощення судового розгляду справ з невеликою ціною позову: Європейський досвід і перспективи в Україні / В. Бобрик // Підприємництво, господарство і право. –2016. - № 12. – С. 4 – 10.

9. Буга В. Розумний строк розгляду справ у цивільному судочинстві України / В. Буга // Підприємництво, господарство і право. — 2012. — № 1
10. Гарієвська М. Б. Відеоконференція в цивільному процесі: проблемні питання / М. Б. Гарієвська // Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. Вип. 14, 2015 р. / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. — К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Національної Академії правових наук України, 2015. — С. 59-62.
11. Гарієвська М. Б. Електронне судочинство: питання модернізації цивільного процесуального законодавства України у контексті регіональних правових трансформацій / М. Б. Гарієвська / Правове забезпечення інтересів фізичних та юридичних осіб в умовах реалізації інтеграційної політики України. Збірник наукових праць / За заг. ред. В.І. Короля. — К.: НДІ приватного права та підприємництва імені Ф.Г. Бурчака Національної академії правових наук України України. 2015. — С. 274-291.
12. Гарієвська М. Б. Питання класифікації дискреційних повноважень суду у цивільному судочинстві / М. Б. Гарієвська // Університетські наукові записки. — 2012. — № 4 (44). — С. 169-176.
13. Гарієвська М. Б. Проблемні питання визнання мирової угоди в Україні та Німеччині / М. Б. Гарієвська // Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. Вип. 10, 2011 р. / Редкол.: Крупчан О.Д. (гол. ред.) та ін. — К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Академії правових наук України, 2011. — С. 207-209.
14. Гнатенко А. В. Деякі особливості застосування судами заходів забезпечення позову при розгляді цивільних справ / А. В. Гнатенко, Д. Д. Луспенник // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 5. — С. 42-48.
15. Грицаєнко Л. Р. Забезпечення фіксування судового процесу технічними засобами як один з аспектів українсько-канадської співпраці / Л. Р. Грицаєнко // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 3. — С. 61-64.
16. Дроздов О. Зупинення провадження у справі у зв'язку зі зверненням до Конституційного Суду України / О. Дроздов // Право України. — 2001. — № 12. — С. 132
17. Думич Х. Закінчення розгляду справи та ухвалення судового рішення за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. / Х. Думич // Юридичний вісник. - 2018. - № 1. - С. 127-132.
18. Жилінкова І. В. Деякі проблеми застосування норм Сімейного кодексу України в судовій практиці / І. В. Жилінкова // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2006. — № 3-4 (19-20). — С. 101-107.
19. Зінков В.І. Пропозиції щодо визначення критеріїв нормування навантаження суддів при розгляді цивільних та адміністративних справ / В. І. Зінков // Вісник Верховного суду України. — 2011. — № 5 (129).
20. Каламайко А. Ю. Електронні технології в цивільному процесі: постановка проблеми справах / А. Ю. Каламайко // Університетські наукові записки. — 2013. — № 1. — С.159-166.
21. Коваленко О. Цивільний процес: проблеми документального закріплення ходу судового розгляду / О. Коваленко // Право України. — 1998. — № 8.
22. Константий О.В. Суддівський імунітет як гарантія об'єктивного і неупередженого правосуддя в державі / О. В. Константий // Вісник Верховного суду України. — 2010. — № 1 (113).
23. Короєд С. О. Накладення арешту на майно та заборона дій щодо його відчуження як заходи забезпечення позову в цивільному процесі / С. О. Короєд // Судова апеляція. — 2009. — № 1. — С. 82-91.
24. Кравцов С. Дослідження та оцінка письмових доказів як невід'ємна частина права на справедливий судовий розгляд / С. Кравцов // Підприємництво, господарство і право. — 2016. — № 10. — С. 9-15.
25. Кривенко В. Аудіозапис судових засідань — можливість змінити фіксування судового процесу / В. Кривенко // Право України. — 2002. — № 5.
26. Кройтор В. Судове провадження за масовими позовами: пропозиції з удосконалення українського законодавства у світлі досвіду країн Європейського Союзу / В. Кройтор // Право України. — 2015. — № 9. — С. 71-78.

27. Лічман Л. Г. Підвищення ефективності правозастосування в контексті строків розгляду цивільних справ / Л. Г. Лічман // Вісник Верховного Суду України. — 2009. — № 3. — С. 43-48.
28. Мурадьян Э.М. О Судебных ходатайствах / Э.М. Мурадьян // Государство и право. — 2006. — № 6. — С. 33-42.
29. Немеш П. Ф. Дослідження письмових доказів особистого характеру в цивільному процесі / П. Ф. Немеш // Форум права. - 2015. - № 4. - С. 201–205. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
30. Немченко О. І. Забезпечення розгляду справ у розумні строки / О. І. Немченко, О. С. Боева // Судова апеляція. — 2011. — № 2.
31. Погорецький М.А. Складні питання, що виникають при призначенні судово-психіатричної експертизи / М.А. Погорецький, В.І. Сліпченко // Вісник Верховного суду України. — 2010. — № 8 (120).
32. Притика Ю. До питання про сутність процесуальних договорів (угод) / Ю.Притика // Право України. – 2014. - № 2. - С. 197-210.
33. Рабінович П. М. Належне доказування як елемент права на справедливий судовий розгляд у судовому праві України (в світлі європейських стандартів) / А. І. Рабінович, Б. Ратушна // Право України. -2015. -№ 3. – С. 87-97.
34. Роботинська В. О. Поняття та сутність "гласність цивільного процесу" / В. О. Роботинська // Форум права. - 2015. - № 1. - С. 275–282.
35. Сакара Н. Ю. Основні засади цивільного судочинства та розумність строків розгляду справи судом / Н. Ю. Сакара // Проблеми законності. - 2018. - Вип. 142. - С. 77-89.
36. Сердюк В. В. Змагальність сторін як засада судочинства в Україні / В.В. Сердюк // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2016. -№ 2 (29). – С. 85-93.
37. Смуригін О. О. Проблеми з оцінкою доказів у судовому засіданні [Електронний ресурс] О.О. Смуригін // Вісник Верховного Суду України. – 2010. -№ 10.- С. 36-40. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvsu_2010_10_8
38. Стефанюк В. Організаційно-правові засади аудіо фіксування судового процесу / Стефанюк В., Богданов Л., Попов Ю. //Право України. — 2002. — № 4. — С. 12-16.
39. Стефанюк В.С. Інформаційні технології в діяльності Верховного Суду України / В. С. Стефанюк, Ю. А. Клімашевська // Вісник Верховного Суду України. — 2001. — № 4.
40. Стефанюк В.С. Гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами / В. С. Стефанюк, Н. П. Лукашкова // Вісник Верховного Суду України. — 2001. — № 2 (24). — С. 36-38.
41. Ткаченко М. Мирова угода як складова частина переговорного процесу : матеріальні та процесуальні основи / М. Ткаченко // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 8. – С. 51-55.
42. Ткачук А. Внутрішнє переконання судді як метод і результат оцінки доказів у цивільному процесі // Підприємництво, господарство і право. - 2016 .- № 2
43. Ткачук О. Сучасні проблеми і напрямки спрощення судових процедур у цивільному судочинстві / О. Ткачук // Підприємництво, господарство і право. - 2016 .- № 5
44. Трач О. М. Поняття зупинення провадження у справі в цивільному процесі / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2015. — № 3 (55). — С. 42-50.
45. Турчин-Кукаріна І. Визначення змісту та обсягу цивільно-процесуального оціночного поняття «розумний строк» / І. Турчин-Кукаріна // Право України. — 2012. — № 7. — С. 294 — 302.
46. Узагальнення практики розгляду судами деяких питань пов'язаних із відновленням втраченого судового провадження, у тому числі на тимчасово окупованій території і в зоні АТО // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2017. - № 2 (35). - С. 67 – 119.
47. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
48. Цюра Т. Проблеми фіксування цивільного процесу технічними засобами / Т. Цюра // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 7.

49. Шевчук П.І. Організаційно-правові аспекти забезпечення ефективності цивільного процесуального законодавства / П. І. Шевчук // Вісник Верховного Суду України. — 2001. — № 3 (25). — С. 18-22.

50. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 9 (73). — С. 20-29.

51. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 10 (74). — С. 22-30.

Тема 19

1. Андронов І. В. Питання класифікації рішень суду в цивільному процесі України / І. В. Андронов // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2006. — № 3-4 (19-20). — С. 204-207.

2. Андронов І.В. Судові рішення в цивільному процесі України : монографія / І. В. Андронов ; Нац. ун-т "Одес. юрид. акад.". - Одеса : Юридична література, 2018. - 370 с.

3. Андронов І. В. Сутність рішення суду в цивільному процесі / І. В. Андронов // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 11. — С. 5-9.

4. Видача копій рішень сторонам // Юридична Україна. — 2003. — № 10. — С. 92.

5. Гарієвська М. Б. Дискреційні повноваження щодо усунення недоліків рішення судом, який його ухвалив / М. Б. Гарієвська // Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць. Вип. 12, 2013 р. / Редкол.: Крупчан О. Д. (гол. ред.) та ін. — К. : Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва Національної Академії правових наук України, 2013. — С. 71-75.

6. Дем'янова О. В. Властивості законної сили ухвал суду першої інстанції / О. В. Дем'янова // Часопис Київського університету права. — 2005. — № 4. — С. 176-179.

7. Думич Х. Закінчення розгляду справи та ухвалення судового рішення за австрійським цивільним процесуальним кодексом 1895 р. / Х. Думич // Юридичний вісник. - 2018. - № 1. - С. 127-132

8. Колотілова І. Необґрунтованість судових рішень в цивільному процесі України / І. Колотілова // Юридичний вісник. - 2014. - № 12. - С. 234-239.

9. Луспеник Д. Д. Законність, обґрунтованість і справедливість судового рішення — основні чинники авторитету судової влади (коментар) / Д. Д. Луспеник // Вісник Верховного суду України. — 2010. — № 1 (113).

10. Ляшенко Р.Д. Презумпція законності судового рішення / Р.Д. Ляшенко, М.В. Власюк // Вісник Запорізького національного університету. — Юридичні науки. — 2013. - № 3. — С. 19-24.

11. Майка М. Б. Виконання ухвал суду в цивільному процесі України: правовий аналіз законодавчих змін 2017 року / М. Б. Майка // Судова та слідча практика в Україні. - 2018. - Вип. 6. - С. 74-78.

12. Маляренко В. Т. Обов'язковість рішень суду як одна з основних конституційних засад судочинства: [Пробл. судово-правової реформи України] / В. Т. Маляренко // Вісник Верховного Суду України. — 1999. — № 3 (13). — С. 40-44.

13. Самолюк Ю. М. Судове рішення в цивільному процесі: спірні питання / Ю. М. Самолюк // Судова апеляція. — 2009. — № 1. — С. 91-99.

14. Свірневська М. Порівняльна характеристика судового наказу, судового рішення та виконавчого напису нотаріуса / М. Свірневська // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 3. — С. 117-119.

15. Свірневська М. Порівняльна характеристика судового наказу, судового рішення та виконавчого напису нотаріуса / М. Свірневська // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 4. — С. 42-44.

16. Святогор О. Чи завжди рішення обов'язкове до виконання / О. Святогор // Юридичний вісник України. — 2002. — № 32 (372). — С. 14.

17. Фазікош Г. Щодо розширення логічного змісту поняття законності судового рішення / Г. Фазікош // Право України. — 2001. — № 12.

18. Фазікош Г. Юридична та соціальна природа судового рішення в цивільному судочинстві: сучасні наукові погляди / Г. Фазікош // Право України. — 2001. — № 3. — С. 57-60.

19. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
20. Шевченко М. Судове рішення про негайне поновлення на роботі незаконно звільненого працівника: яким йому бути? / М. Шевченко // Право України. — 1997. — № 12.
21. Шиманович О. До питання про законну силу ухвал суду першої інстанції в цивільному процесуальному праві України / О. Шиманович // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 3. — С. 112-116.
22. Шиманович О. Законна сила судового рішення / О. Шиманович // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 10. — С. 98-102.
23. Шумська Н. Л. Спірні питання викладу вступної частини рішення суду у цивільній справі / Н. Л. Шумська // Вісник Верховного суду України. – 2016. - № 2. – С. 42-46.
24. Ягодинський В. Правове значення преюдиціальності / В. Ягодинський // Право України. — 2004. — № 4. — С. 80-82.
25. Якимчук С. А. Законная сила и исполнимость судебного решения / С. А. Якимчук // Проблемы законности. - X. – 2012. –Вып. 121. – С. 256-264.
26. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 10 (74). — С. 22-30.

Тема 20

1. Малозначні цивільні справи у спрощеному провадженні. – Режим доступу: https://protocol.ua/ua/maloznachni_spravi_1/
2. Правові позиції Верховного Суду. Цивільна юрисдикція. Про захист у судовому порядку права на працю // Право України. – 2018. - № 2. - С. 257.
3. Короєд С. О. Новий Цивільний процесуальний кодекс України: швидкий судовий розгляд чи ефективний захист прав громадян? / С. О. Короєд // Судова апеляція. – 2017. - № 4 (49). - С. 56-64.
4. Ратушна Б. П. Дотримання принципів цивільного процесу України під час розгляду справ у спрощеному позовному провадженні / Б. П. Ратушна // Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Юридичні науки. - 2018. - Вип. 6. - С. 217-223. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvika_2018_6_23
5. Сакара Н. Ю. Спрощене позовне провадження як новела цивільного процесуального права / Н.Ю. Сакара // Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. світлій пам'яті О. А. Пушкіна, Харків, 25 трав. 2018 р. / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ; Харків. обласний осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». – Харків : ХНУВС, 2017. – С. 202-205.
6. Шабалін А. В. Деякі питання доказування у спрощеному цивільному провадженні (наказне провадження) / А. В. Шабалін // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2018. - № 1. - С. 43-53 .

Тема 21

1. Бичкова С. С. Заочний розгляд цивільної справи: сутність та умови / С. С. Бичкова // Приватне право і підприємництво. - 2018. - Вип. 18. - С. 52-55.
2. Колосов Р. Перегляд заочного рішення (процесуальні аспекти) / Р. Колосов // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 1. — С. 25-27.
3. Колосов Р. Умови проведення заочного розгляду справи (проблемні аспекти) / Р. Колосов // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 2. — С. 97-100.
4. Луспенік Д. Заочне рішення у цивільному судочинстві: перші узагальнення судової практики / Д. Луспенік // Юридичний журнал. — 2006. — № 11.
5. Луспенік Д. Заочне рішення: його цілі, процедура, проблеми та шляхи їх вирішення / Д. Луспенік // Право України. — 2004. — № 5. — С. 95-99.
6. Удальцова І. Моделі заочного розгляду справи у цивільному судочинстві / І. Удальцова // Право України. — 2011. — № 10. — С. 99-107.
7. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.

8. Чурпіта Г. Заочний розгляд справи — новий інститут цивільного процесуального права України / І. Удальцова // Підприємництво, господарство і право. — 2009. — № 5. — С. 49-52.
9. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 10 (74). — С. 22-30.

Тема 22

1. Грабар Н. Особливості наказного провадження як спрощеної правової процедури / Н. Грабар // Право України. — 2011. — № 4. — С. 169.
2. Логінова С. Наказне провадження у цивільному судочинстві України / С. Логінова // Право України. — 2006. — № 7. — С. 76-79.
3. Луспеник Д. Наказне провадження: його цілі, процедура, проблеми та шляхи їх вирішення / Д. Луспеник // Право України. — 2004. — № 7. — С. 89-94.
4. Наказне провадження в цивільному процесі: монографія / За заг. ред. В. І. Бобрика. — К.: Науково-долідний інститут приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. — 203 с.
5. Самілик Л.О. Порівняльно-правова характеристика наказного провадження за законодавством України та ЄС / Л. О. Самілик, І.Ю. Кочура // Юридичний науковий електронний журнал. - 2017. - № 2. - С. 38-40.
6. Свірневська М. Порівняльна характеристика судового наказу, судового рішення та виконавчого напису нотаріуса / М. Свірневська // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 3. — С. 117-119.
7. Свірневська М. Порівняльна характеристика судового наказу, судового рішення та виконавчого напису нотаріуса / М. Свірневська // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 4. — С. 42-44.
8. Сисоєв Д. Наказне провадження в цивільному процесі Республіки Білорусь / Д. Сисоєв // Право України. — 2003. — № 8. — С. 125-127.
9. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
10. Шабалін А. В. Деякі питання доказування у спрощеному цивільному провадженні (наказне провадження) / А. В. Шабалін // Теорія і практика інтелектуальної власності. - 2018. - № 1. - С. 43-53.
11. Шевчук П. Судовий наказ в цивільному судочинстві / П. Шевчук // Право України. — 1998. — № 5.
12. Щербак С. Сутність судового наказу / С. Щербак // Підприємництво, господарство і право. — 2005. — № 6. — С. 56-59.
13. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 3 (67). — С. 24-29.
14. Ясинок М. Судовий наказ у цивільному судочинстві / М. Ясинок // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 2. — С. 70-72.

Тема 23

1. Білоусов Ю. Психіатрична допомога мусить бути допомогою, а не покаранням / Ю. Білоусов // Закон і бізнес. — 2000. — № 22. — 27 травня — 2 червня.
2. Білоусов Ю. Судовий захист прав громадян у разі надання психіатричної допомоги / Ю. Білоусов // Закон і бізнес. — 2000. — № 21. — 20-26 травня.
3. Білоусов Ю. В. Структура справ окремого провадження у новому Цивільному процесуальному кодексі України / Ю. В. Білоусов // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2007. — № 1 (21). — С. 84-89.
4. Бичкова С. С. Заочний розгляд цивільної справи: сутність та умови / С. С. Бичкова // Приватне право і підприємництво. - 2018. - Вип. 18. - С. 52-55.
5. Доманська М. Теоретичні та практичні проблеми визначення кола осіб, які беруть участь у справах про зміну обсягу цивільної дієздатності фізичної особи / М. Доманська // Юридичний вісник. - 2014. - № 3. - С. 361-367.
6. Зейкан Я. Установление значимых фактов / Я. Зейкан // Юридична практика. — 2006. — № 34 (452). — 22.08.2006.

7. Зинов'єва А.В. Правовий статус безвісно відсутньої особи: матеріальний та процесуальний аспекти / А.В. Зинов'єва // Вісник Верховного суду України. — 2010. — № 12 (124).
8. Комаров В.В. Нотариат и нотариальный процесс: учебник / В. В. Комаров, В. В. Баранкова. — Х.: Консум, 1999. — 240с
9. Комасюк І. Незаконне позбавлення дієздатності на підставі психічного захворювання / І. Комасюк // Підприємництво, господарство і право. — 2018. - № 5. — С. 41-46.
10. Корчак Т. В. Зміна правового статусу фізичної особи внаслідок оголошення її померлою / Т. В. Корчак // Форум права. - 2016. - № 2. - С. 99–104.
11. Кравцов С. Обмеження у дієздатності, визнання особи недієздатною та поновлення у дієздатності: цивільно-процесуальний аспект / С. Кравцов, А. Сокол // Підприємництво, господарство і право. — 2018. - № 5. — С. 47-51.
12. Олійник А. Докази та предмет доказування у справах про надання фізичним особам психіатричної допомоги в примусовому порядку / А. Олійник // Підприємництво, господарство і право. — 2018. - № 4. — С. 58-63.
13. Романюк Я.М. Процесуальні аспекти захисту права недієздатної особи на поновлення цивільної дієздатності / Я.М. Романюк, Л.О. Майстренко // Вісник Верховного Суду України. -2014. - №5. -С. 41-48.
14. Сапейко Л. В. Проблематика участі в цивільному судочинстві народних засідателів / Л. В. Сапейко // Форум права. - 2015. - № 1. - С. 295–300. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.
15. Узагальнення практики розгляду судами справ про примусову госпіталізацію до протитуберкульозного закладу // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2017. - № 1 (34). - С. 63 – 92.
16. Фурса С. Я. Окреме провадження у цивільному процесі: навч. посібник / С. Я. Фурса. — К., 1999. — 309 с.
17. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
18. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 11 (75). — С. 17-22.
19. Ярема А.Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2006. — № 12 (76). — С. 16-22.
20. Ясинок М. М. Окремі питання правового регулювання розгляду судом справ про надання психіатричної допомоги у примусовому порядку / М. М. Ясинок // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2006. — № 3-4 (19-20). — С. 182-186.
21. Ясинок М. М. Особливості окремого провадження у цивільному процесуальному праві України (теоретико-правовий аспект): монографія / М. М. Ясинок. — К.: Алерта, 2014. — 352 с.

Тема 24

1. Бородін М.М. Інститут апеляційного перегляду рішень у цивільних справах: сучасний стан, перспективи розвитку та вдосконалення / М. М. Бородін // Вісник Верховного суду України. — 2012. — № 5 (141).
2. Бородін М.М. Проблемні питання апеляційного оскарження судових рішень за новим Цивільним процесуальним кодексом України / М. М. Бородін // Судова апеляція. — 2006. — № 1. — С. 76-79.
3. Бородін М. Перегляд цивільних справ у порядку апеляції / М. М. Бородін // Право України. — 2004. — № 8. — С. 71-75.
4. Бортник Ю.М. Історичний розвиток апеляційного провадження / Ю. М. Бортник // Судова апеляція. — 2006. — № 1. — С. 124-135.
5. Вовк С. В. Про деякі проблемні питання ЦПК України / С. В. Вовк // Судова апеляція. — 2006. — № 1. — С. 61-65.
6. Воробель У. Відкликання апеляційної скарги та залишення її без розгляду: проблемні аспекти їх співвідношення / У. Воробель // Право України. — 2015. - № 3. — С. 159-168.

7. Гузь Л.Е. Методические рекомендации по практическому применению апелляционного и кассационного производства в судебной практике в свете нового законодательства / Л. Е. Гузь. — Х.: Харьков юридический, 2001. — 64 с.
8. Дем'янова О.В. Ухвала як об'єкт апеляційного оскарження / О. В. Дем'янова // Судова апеляція. — 2006. — № 3. — С. 22-26.
9. Дем'янова О. В. Заява про апеляційне оскарження: окремі питання правового регулювання / О. В. Дем'янова // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2005. — № 4 (16). — С. 114-116.
10. Дем'янова О.В. Система оскарження судових рішень за новим Цивільним процесуальним кодексом України / О. В. Дем'янова // Судова апеляція. — 2006. — № 4(5). — С. 74-78.
11. Дунас Т. Участь прокурора у провадженні цивільних справ апеляційною інстанцією: теоретичні та практичні аспекти / Т. Дунас // Юридичний журнал. — 2006. — № 2.
12. Євтушенко О.І. Апеляційний розгляд справ за клопотанням про визнання рішень іноземних судів на території України / І. Євтушенко // Судова апеляція. — 2006. — № 3. — С. 27-42.
13. Ємельянова І. Апеляційний та касаційний перегляд судових рішень в цивільному судочинстві: теоретичні та практичні аспекти / І. Ємельянова // Право України. — 2004. — № 2. — С. 16-21.
14. Ємельянова І. Проблеми призначення та проведення судової експертизи на стадії апеляційного провадження у цивільному процесі / І. Ємельянова // Право України. — 2005. — № 8. — С. 3-7.
15. Захарова О.С. Деякі питання апеляційного провадження / О. С. Захарова // Адвокат. — 2001. — № 4-5. — С. 11-12.
16. Ключковська Н. Підстави та порядок надання повної цивільної дієздатності неповнолітній особі / Н. Ключковська // Підприємництво, господарство і право. — 2018. - № 7. — С. 16-21.
17. Корчевий Г.В. Право на оскарження судових рішень в апеляційному та касаційному порядку / Г. В. Корчевий // Судова апеляція. — 2006. — № 1. — С. 23-29.
18. Костюченко О.Ю. Історія зародження та розвитку інституту апеляційного оскарження судових рішень на території України / О. Ю. Костюченко // Судова апеляція. — 2006. — № 2. — С. 107-124.
19. Лобода Ю. Про обмеження конституційного права на оскарження судових ухвал у цивільному та господарському процесі / Ю. Лобода // Юридичний журнал. — 2006. — № 2.
20. Михеєнко М. Апеляційне провадження як резерв змагальності в судах другої інстанції / М. Михеєнко, В. Шишкін // Право України. — 1995. — № 1.
21. Наумчук М.І. Узагальнення судової практики розгляду цивільних справ у апеляційному порядку / М. І. Наумчук // Судова апеляція. — 2006. — № 4(5). — С. 150-169.
22. Овчаренко О. Принцип незалежності судів vs принцип оскарження судового рішення: теоретичні й практичні аспекти / О. Овчаренко // Юридична Україна. -2015.. - № 6. - С. 70-79.
23. Огородник А.П. Проблемні питання процесуального та адміністративного статусу голови Апеляційного суду / А. П. Огородник // Вісник Верховного Суду України. — 2003. — № 3 (37). — С. 68-70.
24. Про практику здійснення апеляційним судом процесуального повноваження щодо призначення нового розгляду в суді першої інстанції // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2017. - № 3 (36). - С. 56 – 127.
25. Ситнік О. М. Окремі проблеми застосування процесуального закону про строки апеляційного оскарження судових рішень / Ситнік О. М., Нижний А. В. // Часопис цивільного і кримінального судочинства. — 2014. - № 4. — С. 50-59.
26. Тимченко П.М. Апеляційне провадження у цивільному процесі: теоретичні аспекти проблеми / П. М. Тимченко // Судова апеляція. — 2006. — № 2. — С. 73-80.
27. Трач О. М. Дебати в суді апеляційної інстанції: окремі аспекти / О. М. Трач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2003. — № 2 (6). — С. 85-91.

28. Трач О. М. Ознаки національних моделей апеляційного провадження / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2011. — № 1 (37). — С. 110–115.
29. Трач О. М. Ознаки апеляційного провадження у цивільному процесі України / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2011. — № 2 (38). — С. 106–114.
30. Трач О. М. Судовий наказ як об'єкт апеляційного оскарження / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2012. — № 1 (41). — С. 349–354.
31. Трач О. М. Підготовча частина засідання суду апеляційної інстанції: сутність та значення / О. М. Трач // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2003. — № 3-4. — С. 132-139.
32. Трач О. М. Право апеляційного оскарження судового наказу та особливості його здійснення / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2013. — № 3 (47). — С. 165–170.
33. Трач О. М. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками перегляду судового наказу / О. М. Трач // Університетські наукові записки. — 2013. — № 4 (48). — С. 130-141.
34. Трач О. М. Розширення обсягу повноважень апеляційних судів у цивільному процесі / О. М. Трач // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». — Випуск 23. — Ч. I. — Т. 1. — Ужгород, 2013. — С. 276-280.
35. Трач О. М. Скасування рішення як повноваження суду апеляційної інстанції у цивільному процесі: порівняльно-правовий аспект / О. М. Трач // Проблеми модернізації приватного права в умовах євроінтеграції : збірник наукових праць / за заг. ред. Ю. В. Білоусова ; НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, Хмельницький університет управління та права. — Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2015. — С. 476-483.
36. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
37. Циганюк О. В. Проблемні питання апеляційного оскарження вироку суду в частині цивільного позову в Україні та використання досвіду країн континентальної Європи для її вирішення / О. В. Циганюк // Судова апеляція. — 2009. — № 1. — С. 77-82.
38. Чернушенко Є. А. Передумови запровадження інституту апеляції у цивільному процесі України / Є. А. Чернушенко // Судова апеляція. — 2006. — № 1. — С. 66-75.
39. Шабалін А. В. Процесуальні питання апеляційного перегляду деяких ухвал у спрощеному цивільному судочинстві / А. В. Шабалін // Приватне право і підприємництво. - 2018. - Вип. 18. - С. 105-108.
40. Шевчук П. Оскарження судових рішень в апеляційному порядку / П. Шевчук // Урядовий кур'єр. — 2003. — 27 березня. — С. 16.
41. Шевчук П. І. До питання створення та дії апеляційних судів у судовій системі України / П. Шевчук // Вісник Верховного Суду України. — 1998. — № 2. — С. 5-10.
42. Шевчук П. І. Інститут апеляції: досвід урегулювання в процесуальному законодавстві окремих пострадянських країн / П. Шевчук // Вісник Верховного Суду України. — 2000. — № 4 (20). — С. 50-55.
43. Шевчук П. І. Правове врегулювання способів оскарження судових рішень у Статуті цивільного судочинства Росії / П. Шевчук // Вісник Верховного Суду України. — 2000. — № 3. — С. 26-30.
44. Шевчук П. І. Апеляційне і касаційне оскарження судових рішень / П. І. Шевчук, В. В. Кривенко. — К.: Юридична книга, 2003. — 80 с.
45. Шевчук П. І. Апеляційне провадження за новим цивільним процесуальним законодавством / П. І. Шевчук, В. В. Кривенко // Вісник Верховного Суду України. — 2001. — № 4 (26). — С. 30-39.
46. Штефан М. Й. Концептуальні питання апеляційного провадження в цивільному процесі України / М. Й. Штефан // Вісник Академії правових наук України. — 1995. — № 4.
47. Ярема А. Г. Новели цивільного судочинства / А. Г. Ярема, Г. І. Двиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2007. — № 1 (77). — С. 15-23.
48. Ярема А. Г. Окремі проблеми протидії недобросовісному здійсненню права на апеляційне оскарження ухвали суду про відкриття провадження у цивільній справі / А. Г. Ярема, А. В. Лужанський // Вісник Верховного Суду України. — 2014. — № 10. -С. 32-39.

Тема 25

1. Бондаренко-Зелінська Н. Л. Дотримання Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод при підготовці до судового розгляду справ судом касаційної інстанції / Н. Л. Бондаренко-Зелінська // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2006. — № 2 (18). — С. 117-123.
2. Борзів В. Хотіли як краще, отримали як завжди / В. Борзів // Юридичний вісник України. — 2002. — 2-8 лютого.
3. Бородін М. Перегляд судових рішень у касаційному порядку / М. Бородін // Право України. — 2006. — № 7. — С. 72-76.
4. Гаврік Р. О. Особливості законної сили судових рішень Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ, ухвалених у цивільних справах / Р. О. Гаврік // Університетські наукові записки. — 2013. — № 1. — С.127-133.
5. Гузь Л.Е. Методические рекомендации по практическому применению апелляции и кассационного производства в судебной практике в свете нового законодательства / Л. Е.Гузь. — Х.: Харьков юридический, 2001. — 64 с.
6. Дем'янова О.В. Система оскарження судових рішень за новим Цивільним процесуальним кодексом України / О. В. Дем'янова // Судова апеляція. — 2006. — № 4(5). — С. 74-78.
7. Дроздов О.М. Проблеми перегляду судових рішень в порядку виключного провадження / О.М. Дроздов // Вісник Верховного суду України. — 2010. — № 8 (120).
8. Ємельянова І. Апеляційний та касаційний перегляд судових рішень в цивільному судочинстві: теоретичні та практичні аспекти / І. Ємельянова // Право України. — 2004. — № 2. — С. 16-21.
9. Корчевий Г.В. Право на оскарження судових рішень в апеляційному та касаційному порядку / Г. В. Корчевий // Судова апеляція. — 2006. — № 1. — С. 23-29.
10. Луспенник Д. Д. Межі розгляду цивільної справи судом касаційної інстанції: деякі спірні питання / Д.Д. Луспенник // Вісник Верховного суду України. — 2010. — № 9 (121).
11. Маляренко В.Т. Про перегляд судових рішень у кримінальних справах у порядку виключного провадження / В. Т. Маляренко // Вісник Верховного суду України. — 2001. — № 5.
12. Навроцька Ю.В. Розгляд справи судом касаційної інстанції в цивільному судочинстві: удосконалення правового регулювання / Ю. Навроцька // Вісник Львівського університету. - Серія юридична. - 2013. - Випуск 57. - С. 221-227.
13. Осетинський А. Порівняльно-правовий аналіз функцій касаційної інстанції в судових системах країн романо-германської системи права та перспективи розвитку касації в господарському судочинстві України / А. Осетинський // Право України. — 2004. — № 5. — С. 23-28.
14. Помазанов А. Деякі аспекти сутності та змісту касаційного перегляду у цивільному процесі України / А. Помазанов // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 12. — С. 58-62.
15. Помазанов А. В. Касаційне провадження у цивільному процесі України в контексті міжнародних стандартів судочинства / А. В. Помазанов // Приватне право і підприємництво. - 2018. - Вип. 18. - С. 84-89.
16. Потапенко В. Професійний погляд на касацію / В. Потапенко // Юридическая практика. — 2002. — 13 марта. — С. 6.
17. Селіванов А.О. Право на касаційне оскарження судових рішень: критерії реалізації / А.О. Селіванов // Вісник Верховного суду України. — 2013. — № 1 (149). — С.40-44.
18. Сенін Ю.Л. Порушення норм цивільного процесуального права як підстава для скасування судових рішень у касаційному порядку / Ю. Л. Сенін // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 6 (34). — С. 23-25.
19. Синичкина Л. Обеспечение иска в кассации / Л. Синичкина // Юридична практика. — 2006. — № 4 (422). — 23.01.
20. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.

21. Червинська М. Є. Касація в цивільному процесі: становлення і перспективи розвитку / М.Є. Червинська // Часопис цивільного і кримінального судочинства. – 2015. -№ 5 (25). – С. 69-79.

22. Шевчук П.І. Інститут повторної касації в цивільному судочинстві / П. І. Шевчук // Вісник Верховного Суду України / П. І. Шевчук. — 2002. — № 5 (33). — С. 50-52.

23. Шевчук П.І. Правове регулювання способів оскарження судових рішень у Статуті цивільного судочинства Росії / П. І. Шевчук // Вісник Верховного Суду України. — 2000. — № 3 (19). — С. 26-30.

24. Шевчук П.І. Досвід урегулювання касаційного оскарження в цивільному процесуальному законодавстві окремих пострадянських країн / П. І. Шевчук, Л. М. Ковальчук // Вісник Верховного Суду України. — 2000. — № 6. — С. 55-60.

25. Шевчук П.І. Апеляційне і касаційне оскарження судових рішень/ П. І. Шевчук, В. В. Кривенко. — К.: Юридична книга, 2003. — 80 с.

26. Шевчук П.І. Касаційне провадження в цивільних справах / П. І. Шевчук, В. В. Кривенко // Вісник Верховного Суду України. — 2002. — № 1 (29). — С. 27-33.

Тема 26

1. Бородін М.М. Перегляд судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами у цивільних справах / М.М. Бородін // Вісник Верховного суду України. — 2008. — № 8 (96).

2. Ломоносова Е.М. Пересмотр гражданских дел в связи с вновь открывшимися обстоятельствами Е. М. Ломоносова. — Львов, 1972.

3. Мудрецька Г. В. Актуальні питання перегляду судових рішень у зв'язку з нововиявленими обставинами в цивільному процесі / Г.В. Мудрецька // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2015. – Вип. – С. 42-47.

4. Угриновська О. І. Провадження у зв'язку з нововиявленими обставинами: новели законодавчого регулювання / О. І. Угриновська // Університетські наукові записки. — 2013. — № 1. — С.119-127.

5. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.

Тема 27

1. Артюр Ю. Взыскание с исполнительной службы / Ю. Артюр // Юридическая практика. — 2002. — 19 ноября. — С. 7.

2. Афанасьєв В. Щодо регулювання виконавчого провадження / В. Афанасьєв // Право України. — 1994. — № 9.

3. Бахолдина М. Как Вы службу назовете, так она и ... / М. Бахолдина // Юридична практика. — 2007. — № 5 (475). — 30.01.

4. Беликов О. Общие вопросы обращения взыскания / О. Беликов // Юридична практика. — 2006. — № 43 (461). — 24.10.

5. Білоусов Ю. В. До питання про місце правових норм, що регулюють виконавче провадження в системі права України / Ю. В. Білоусов // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 54-59.

6. Білоусов Ю.В. Виконавче провадження: навч. посіб // Ю. В. Білоусов. — К.: Прецедент, 2005.

7. Білоусов Юрій. Забезпечення законності виконавчого провадження та захисту прав його учасників / Ю. В. Білоусов // Юридична Україна. — 2003. — № 7. — С. 7-11.

8. Богдан Й.Г. Особливості виконавчого провадження за участю іноземного елемента / Й. Г. Богдан, Л. С. Фединяк // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2000. — № 3. — С. 49-54.

9. Гаврина С. Реформа исполнительного производства на Украине / С. Гаврина // Юридическая практика. — 2003. — 22 июля. — С. 4.

10. Гетманський Т. Строки у виконавчому провадженні / Т. Гетманський // Підприємництво, господарство і право. — 2004. — № 3. — С. 28-30.

11. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Своєчасність виконання судового рішення – обов'язковий елемент правової ідеї щодо розумного строку розгляду справи (частина 5) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 10. — С. 26-31.
12. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Проблеми національної правової системи щодо виконання судового рішення упродовж розумного строку (частина 6) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 11. — С. 29-34.
13. Давиденко Г.І. Розгляд справ, що виникають у сфері виконавчого провадження / Г. І. Давиденко // Вісник Верховного Суду України. — 2001. — № 6 (20). — С. 30-43.
14. Жукевич І. В. Новели цивільного процесуального законодавства України щодо судового контролю за виконанням судових рішень / І. В. Жукевич // Форум права. — 2017. - № 5. — С. 143-147. - Режим доступу: <http://doi.org/10.5281/zenodo.1194843>
15. Законодавство України про виконавче провадження. Науково-практичний коментар. — К., 2001.
16. Каращук Е. Как надо исполнять судебные решения / Е. Каращук // Юридична практика. — 2006. — № 10 (428). — 07.03.
17. Кармазін О. Виконання судових рішень, пов'язаних із стягненням аліментів / О. Кармазін // Право України. — 1995. — № 2.
18. Кармазін О. Як забезпечити виконання судового рішення / О. Кармазін // Право України. — 1995. — № 1.
19. Кононенко О. Правове забезпечення виконання судових рішень / О. Кононенко // Право України. — 1998. — № 9.
20. Луспеник Д. Судовий контроль за виконанням судових рішень. Розгляд скарг на дії державного виконавця / Д. Луспеник // Юридичний журнал. — 2006. — № 1.
21. Майка М. Б. Виконання ухвал суду в цивільному процесі України: правовий аналіз законодавчих змін 2017 року / М. Б. Майка // Судова та слідча практика в Україні. - 2018. - Вип. 6. - С. 74-78.
22. Майка М. Доктринальна характеристика праввідносин на стадії виконання ухвал суду в цивільному процесі / М. Майка // Підприємництво, господарство і право. - 2016. - № 3.
23. Мальський М. М. Правовий статус окремих учасників виконавчого провадження: перекладач, експерт, спеціаліст, суб'єкт оціночної діяльності / М. М. Мальський // Судова апеляція. — 2017.- № 4 (49). - С. 86-96.
24. Правові позиції Верховного Суду. Про особливості застосування повороту виконання рішення у цивільній справі // Право України. — 2018. - № 1. — С. 285.
25. Рожок В. Деякі питання щодо пропозиції європейського суду з прав людини з питань невиконання рішень національних судів / В. Рожок // Право України. — 2009. — № 5. — С. 88-91.
26. Сергієнко Н. Взаємодія виконавця та працівників поліції у процесі виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб) / Н. Сергієнко // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 2. — С. 55-61.
27. Сібільов Д.М. Інститут форс-мажорних обставин (непереборної сили) та виконавче провадження / Д. М. Сібільов // Юридичний науковий електронний журнал. - 2018. - № 1. - С. 43-45.
28. Солодкий В. Прокурорський нагляд за законністю виконавчого провадження: окремі питання теорії і практики / В. Солодкий // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 4.
29. Строкач І. І. Виконавчий напис нотаріуса: законодавчі проблеми регламентації взаємодії нотаріуса і виконавця відповідно щодо процедури його вчинення та виконання даного виконавчого документа / І. І. Строкач // Судова апеляція. — 2017. - № 3 (48). - С.128-138.
30. Тертышников В.И. Закон Украины об исполнительном производстве. Научно-практический комментарий / Тертышников В.И., Тертышников Р. В.. — Х., 2000.
31. Тісногуз В. Оскарження дій посадових осіб Державної виконавчої служби / В. Тісногуз // Право України. — 2005. — № 5. — С. 68-69.

32. Фурса С. Правовий сенс виконавчого провадження / С. Фурса // Юридичний вісник України. — 2003. — 9-16 травня. — С. 10.
33. Фурса С.Я. Виконавче впровадження в Україні: навч. посібник / С.Я. Фурса, С. В. Щербак. — К.: Атіка, 2002. — 480 с.
34. Фурса С. Я. Законодавство про виконавче провадження: науково-практичний коментар / С.Я. Фурса, С. В. Щербак. — К.: Ін Юре, 2004.
35. Хотинська О.З. Деякі проблеми виконавчого провадження / О. З.Хотинська// Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. — № 2. — С. 256.
36. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
37. Цікало В.І Сфера застосування давності примусового виконання добровільно невиконаного обов'язку / В. І.Цікало // Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права. — 2002. — № 2.
38. Штефан М.Й. Виконання судових рішень: навч. посіб./ Штефан М.Й., Омельченко М.П., Штефан С. М. — К.: Юрінком, 2001. — 320 с.
39. Щербак С. Не без участия исполнительской службы / С. Щербак // Юридична практика. — 2006. — № 5 (423). — 31.01.
40. Якимчук С. О. Ефективність виконання судових рішень / С. О. Якимчук // Проблеми законності. - X. - 2012. - Вип. 120. - С. 296-305.
41. Якимчук С. А. Защита права на исполнение судебного решения в разумный срок: сравнительно-правовой аспект / С. А. Якимчук // Журнал науч. публик. асп. и докт. — 2014. — №1 (91). — с. 74-78.
42. Ярков В. В. Основные мировые системы принудительного исполнения / В. В. Ярков // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2006. — № 2 (18). — С. 84-101.
43. Ярков В. В. Развитие гражданского процессуального права России: краткий очерк / В. В. Ярков // Університетські наукові записки. Часопис Хмельницького університету управління та права. — 2006. — № 1 (17). — С. 51-70.
44. Ятченко Є. О. Особливості підстади звернення рішення до виконання / Є.О. Ятченко // Судова апеляція. — 2017. - № 3 (48). - С. 89- 96

Тема 28

1. Білоусов Ю. В. Правові джерела регулювання діяльності міжнародного комерційного арбітражу / Ю. В. Білоусов // Міжнародний комерційний арбітраж : навч. посіб. / Ю. В. Білоусов, В. М. Конашук, В. М. Коссака та ін. ; під ред. У. Гельманна, В. М. Коссака. — Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2015. — С. 43–72.
2. Братківський К. Правовий статус третейських судів в Україні / К. Братківський, О. Іванченко // Юридична газета. — 2005. — №7(43). — 27 квітня. -[Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.yurgazeta.com/oarticle/1461>
3. Довганчук С. М. Принцип самоврядування третейських судів в Україні / С. М. Довганчук // Вісник Академії адвокатури України.— 2010 — №1(17). — С. 42-46.
4. Золотопуп С. В. Третейский суд в Украине / С. В. Золотопуп. — Х.: Консум. — 2005. — 220 с.
5. Іванов О. До питання про оскарження рішень третейських судів / О. Іванов // Юридична газета. — 2007. — № 39. — 27 вересня.
6. Коваль М. В. Порядок оскарження рішень третейського суду / М. В. Коваль, Н. А. Литвин // Науковий вісник Національного університету ДПС України (Економіка, право). — 2010. — №49.
7. Куфтирєв П. В. Науково-практичний коментар Закону України «Про третейські суди» / П. В. Куфтирєв [за ред. Ю. В. Білоусова та П. В. Куфтирєва]. — К.: Правова єдність, 2008. — 432 с.
8. Перепелинська О. Напрями вдосконалення процесуального законодавства України у сфері судового сприяння та контролю щодо міжнародного комерційного арбітражу / О. Перепелинська // Право України. — 2014. - № 12. — С. 37-43.

9. Скрипець Н. С. Третейська угода в цивільному процесі / Н. С. Скрипець // Університетські наукові записки. — 2013. — № 1. — С. 166-171.

10. Спасов М. Рішення третейських судів. Складнощі оскарження та виконання / М. Спасов // Юридична газета. — 2010. — № 38. — 21 вересня.

11. Сулима А. А. Провадження в справах про оскарження рішень третейських судів: актуальні проблеми теорії та практики / А. А. Сулима // Вісник Запорізького національного університету. — Юридичні науки. — 2015. — № 2 (1). — С. 69-74.

12. Харчук В. Третейські суди: реформування не може суперечити законодавству України / В. Харчук // Юридичний журнал. — 2009. — № 7.

13. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.

Тема 29

1. Лейба Є. В. Поняття та сутність інституту відновлення втраченого судового провадження цивільного процесу / Є. В. Лейба // Науковий вісник Ужгородського національного університету. — 2015. — Випуск 34. Том 1. — С. 93-96.

Тема 30

1. Андріанов К. До питання про юрисдикцію Європейського суду з прав людини / К. Андріанов // Право України. — 2000. — № 8.

2. Андріанов К. Правова природа рішень Європейського суду з прав людини / К. Андріанов // Право України. — 2002. — № 3.

3. Гнездов О. Судові доручення в міжнародному цивільному процесі / О. Гнездов // Право України. — 2001. — № 6. — С. 113-117.

4. Гончаров В. Ex tunc v. ex nunc: проблема дії в часі судових рішень прецедентного характеру у практиці Європейського суду з прав людини / В. Гончаров // Право України. — 2017. — № 4. — С. 76-85.

5. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Поняття розумного строку розгляду справи в національному судочинстві (частина 1) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 6. — С. 24-28.

6. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Критерії розумності строку процесу за європейською конвенцією та українські правозастосовні реалії (частина 2) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 7. — С. 14-19.

7. Гуйван П. Значення темпоральних чинників у практиці Європейського суду з прав людини. Окремі практичні питання щодо чинників, які зумовлюють недотримання розумних строків розгляду справи (частина 3) / П. Гуйван // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 8. — С. 20-25.

8. Дудаш Т. Особливості аргументування рішень Європейського суду з прав людини (до характеристики методологічних підходів) / Т. Дудаш // Право України. — 2017. — № 4. — С. 86-96.

9. Євтушенко О.І. Апеляційний розгляд справ за клопотанням про визнання рішень іноземних судів на території України / О. І. Євтушенко // Судова апеляція. — 2006. — № 3. — С. 27-42.

10. Климко О. Особливості інституту представництва держави у міжнародному приватному праві / О. Климко // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 4. — С. 38.

11. Кононенко О. Правосвідомість судді і перспективи впровадження міжнародних норм у сфері прав людини в практику судового захисту / О. Кононенко // Право України. — 2001. — № 2. — С. 60.

12. Кузь О. Визнання і виконання рішень іноземних судів та арбітражів / О. Кузь, І. Обідіна // Право України. — 2001. — № 9. — С. 72-75.

13. Куц Г. Застосування норм Європейської конвенції та прецедентної практики Європейського суду з прав людини судами України / Г. Куц // Право України. — 2002. — № 2.

14. Ліщина І. Регулювання реалізації рішень Європейського суду з прав людини / І. Ліщина // Право України. — 2001. — № 5. — С. 42.

15. Майер Ж. Щодо ролі судової системи у виконанні рішень Європейського суду з прав людини на національному рівні / Ж. Майер // Вісник Верховного Суду України. — 2017. — № 6 (202).- С. 45
16. Мисишин А. Джерела правового регулювання визнання та виконання рішень іноземних юрисдикційних органів в Україні / А. Мисишин // Підприємництво, господарство і право. — 2018. - № 6. – С. 41-45.
17. Міжнародні договори України про правову допомогу: Офіц. вид. / М-во юстиції України; Під заг. ред. С. Р. Станік. — Ужгород: ІВА, 2000. — 559 с.
18. Мінченко Д. Процесуальний статус учасників судового процесу у справах про визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні / Д. Мінченко // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 5. – С. 33-37.
19. Павлиш С. До питання про правовий статус консула / С. Павлиш // Підприємництво, господарство і право. — 2002. — № 8.
20. Павлуник І. Представництво консулами іноземців у цивільному процесі України / І. Павлуник // Право України. — 2002. — № 10. — С. 136-141.
21. Паліюк В.П. Рішення Європейського суду з прав людини і практика розгляду цивільних справ судами України / В. П. Паліюк // Вісник Верховного суду України. — 2001. — № 2.
22. Параскева К. Трансформація ролі Європейського суду з прав людини у процесі судового нагляду за виконанням власних судових рішень: проблеми та перспективи / К. Параскева // Вісник Верховного Суду України. — 2017. — № 7 (203).- С. 42
23. Пасайлюк І. Особливості участі іноземців та осіб без громадянства як сторін у цивільному процесі України / І. Пасайлюк // Підприємництво, господарство і право. — 2017. — № 8. – С.45-50.
24. Практика розгляду судами справ за клопотанням про визнання і виконання рішень іноземних судів та скасування постанов і рішень міжнародного комерційного арбітражу на території України // ВВСУ. — 1998. — № 1.
25. Пушкар П.В. Посилення спроможності судової влади у виконанні рішень Європейського суду з прав людини: досвід держав – членів Ради Європи/ П.В. Пушкар // Вісник Верховного Суду України. — 2017. — № 6 (202).- С. 41
26. Фурса Є. Є. Цивільний процес з іноземним елементом: науковий аналіз проекту Цивільного процесуального кодексу України / Є. Є. Фурса // Судова апеляція. – 2017. - № 3 (48). - С. 103-110
27. Цивільне судочинство України: основні засади та інститути: монографія / за ред. В. В. Комарова ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. - Харків : Право, 2016. - 848 с.
28. Щелкунов О. Порядок визнання рішень іноземних судів на території України / О. Щелкунов // Право України. — 2004. — № 6. — С. 70-74.

4. Інформаційні ресурси

1. <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/a> — Законодавство України на сайті Верховної Ради України.
2. <http://www.dvs.gov.ua/> — Державна виконавча служба України.
3. <http://www.ccu.gov.ua/> — Конституційний Суд України.
4. <https://supreme.court.gov.ua/supreme/>— Верховний Суд.
5. <https://www.facebook.com/supremecourt.ua/> — Верховний Суд.
6. <https://court.gov.ua/> — Судова влада України.
7. <http://www.president.gov.ua/documents/> — Офіційні документи на Офіційному представництві Президента України.
8. <http://www.kmu.gov.ua/control/> — Урядовий портал.
9. <http://www.minjust.gov.ua/> — Міністерство юстиції України.
10. <http://zakon.nau.ua/> — Професійна юридична система Мега-НаУ.
11. <http://www.ligazakon.ua/> — Ліга:Закон — головний правовий портал України
12. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/> — Наукова періодика України на сайті Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.
13. <http://www.reyestr.court.gov.ua/> — Єдиний державний реєстр судових рішень.

Розробники навчально-методичних матеріалів:

Викладачі дисципліни – професор кафедри цивільного права та процесу,
кандидат юридичних наук, професор

_____ Ю. В. Білоусов

_____ 2019 року

професор кафедри цивільного права та процесу, кандидат юридичних наук,
доцент

_____ Н. Л. Бондаренко-Зелінська

_____ 2019 року

доцент кафедри цивільного права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

_____ О. М. Трач

_____ 2019 року

доцент кафедри цивільного права та процесу, кандидат юридичних наук

_____ М. Б. Гарієвська

_____ 2019 року

доцент кафедри цивільного права та процесу, кандидат юридичних наук

_____ С. О. Якимчук

_____ 2019 року

Схвалено кафедрою цивільного права та процесу

28 січня 2019 року, протокол № 6

Завідувач кафедри _____ С.Д.Гринько

29 січня 2019 року

Декан юридичного факультету

_____ С. А. Крушинський

_____ 2019 року

Погоджено методичною радою університету _____ 2019 року,
протокол № ____.

Голова методичної ради _____ І.Б.Ковтун

_____ 2019 року

Обліковий обсяг навчально-методичних матеріалів –11,7 ум.др.арк.